

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการรับรองตัวแลกเงิน

กาญจนา นที ศักดิ์ศิริวุฒไธ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปรีดี พนมยงค์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ. 2556

Legal Problems on Acceptance the Bill of Exchange

Kanjanin Saksiriwuttho

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Laws

Department of Law

Pridi Bhanomyong Faculty of Law, Dhurakij Pundit University

2013

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณา และช่วยเหลือจากผู้มีพระคุณหลายท่าน ที่ได้ให้คำปรึกษา แนะนำ และสนับสนุน พร้อมทั้งชี้แนะแนวทางในการศึกษาหาข้อมูลให้แก่ผู้เขียน เพื่อจัดทำวิทยานิพนธ์มาโดยตลอด

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.ธีระ ศรีธรรมรักษ์ ที่ให้โอกาสแก่ผู้เขียน ในการจัดทำวิทยานิพนธ์ และกรุณาเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์พร้อมทั้งให้คำแนะนำ ตลอดจนชี้แนะแนวทาง ในการแก้ไขเพิ่มเติมวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนเสร็จสมบูรณ์

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์ ที่ได้กรุณาเป็น อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ให้แก่ผู้เขียน โดยท่านได้ให้ความรู้ คำแนะนำปรึกษา ชี้แนะแนวทาง ในการจัดทำ และวิเคราะห์ปัญหาต่างๆ รวมถึงคอยติดตามและกระตุ้นให้ผู้เขียนจัดทำวิทยานิพนธ์ ฉบับนี้จนสำเร็จ

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. ภูมิ โชคเหมาะ และรองศาสตราจารย์ พินิจ ทิพย์มณี ที่ท่านทั้งสองได้กรุณาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และได้สละเวลาอันมีค่า ของท่านมาให้คำแนะนำ ชี้แนะทางเพิ่มเติม เพื่อให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

นอกจากคณาจารย์ผู้มีพระคุณที่กล่าวมาแล้ว ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ผู้ซึ่งชี้นำผู้เขียนเข้าสู่การเป็นนักกฎหมาย และเป็นผู้คอยสนับสนุนในทุกๆ ด้าน ตลอดจนเพื่อนๆ หลักรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขากฎหมายธุรกิจและเอกชน รหัส 53 และเพื่อนๆ ทุกท่านที่คอย เป็นกำลังใจและให้คำปรึกษาผู้เขียนตลอดมา

กาญจนิษฐ์ ศักดิ์ศิริวุฒโต

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ฅ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
บทที่	
1. บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	9
1.3 สมมติฐานของการศึกษา.....	9
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	10
1.5 วิธีดำเนินการศึกษา	10
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	10
2. ลักษณะทั่วไปของตัวแลกเปลี่ยน แนวคิด ทฤษฎีความรับผิดชอบตามสัญญาตัวเงินและ การยื่นตัวแลกเปลี่ยนให้ผู้จ่ายรับรอง.....	11
2.1 ความหมายและลักษณะทั่วไปของตัวแลกเปลี่ยน	11
2.1.1 ความหมายและประโยชน์ของตัวแลกเปลี่ยน	14
2.1.2 บุคคลที่เกี่ยวข้องกับตัวแลกเปลี่ยนเมื่อมีการออกตัวแลกเปลี่ยน	16
2.1.3 กรณีผู้ส่งจ่ายและผู้จ่ายเป็นบุคคลคนเดียวกัน.....	17
2.2 ทฤษฎีความรับผิดชอบตามสัญญาตัวเงิน.....	19
2.2.1 ความรับผิดชอบตามสัญญาตัวเงินมีขึ้นเพราะการลงลายมือชื่อ.....	20
2.2.2 ความหมายและลักษณะของลายมือชื่อที่ลงได้ในตัวเงิน	23
2.3 เหตุผลของการยื่นตัวแลกเปลี่ยนให้ผู้จ่ายทำการรับรอง	34
3. หลักเกณฑ์ทางกฎหมายของต่างประเทศที่มีผลต่อการยกเว้นประมวลกฎหมาย แพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการรับรองตัวแลกเปลี่ยน และหลักกฎหมายว่าด้วยเรื่อง การรับรองตัวแลกเปลี่ยน.....	37
3.1 หลักกฎหมายของประเทศอังกฤษ และประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสที่มีผลต่อ การยกเว้นประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะตัวเงินว่าด้วยการรับรอง	37
3.2 การยื่นตัวแลกเปลี่ยนให้ผู้จ่ายรับรองเป็นสิทธิของผู้ทรง	41

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3.2.1	48
3.2.2	50
3.2.3	54
3.2.4	58
3.2.5	61
3.3	61
3.3.1	61
3.3.2	62
3.3.3	63
3.4	64
3.4.1	64
3.4.2	65
3.4.3	66
3.5	67
3.5.1	67
3.5.2	73
3.5.3	78
3.6	82
3.6.1	82
3.6.2	83
3.6.3	85
4.	92
4.1	92

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4.2 ปัญหาการรับรองตัวแลกเงินเป็นสำรับ และความรับผิดชอบของผู้รับรองตัวแลกเงิน ที่ออกเพื่อชำระหนี้ตามสัญญาซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศ.....	99
4.3 ปัญหาการรับรองกรณีผู้จ่ายกับผู้ส่งจ่ายเป็นบุคคลเดียวกัน.....	112
4.4 ปัญหาความรับผิดชอบของธนาคารซึ่งเข้ารับรองตัวแลกเงินที่มีจำนวนเงินเกินกว่า ระเบียบของธนาคารที่จะรับรองได้ และปัญหาการลงลายมือชื่อรับรองของ ผู้แทนนิติบุคคลโดยมิได้เขียนแถลงว่าทำการแทน	114
4.5 ปัญหาเรื่องการรับรองจะจ่ายเงินให้เพียงบางส่วน และความรับผิดชอบในดอกเบี้ย.....	124
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	133
5.1 บทสรุป.....	133
5.2 ข้อเสนอแนะ	138
บรรณานุกรม.....	141
ประวัติผู้เขียน	147

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการรับรองตัวแลกเงิน
ชื่อผู้เขียน	กาญจนา นันท์ ศักดิ์ศิริวุฒโต
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2555

บทคัดย่อ

ตัวแลกเงินเป็นหนังสือตราสารประเภทหนึ่ง ซึ่งประกอบไปด้วยคู่สัญญา 3 ฝ่าย ได้แก่ ผู้สั่งจ่าย ผู้จ่าย และผู้รับเงิน โดยผู้สั่งจ่ายจะเป็นผู้ออกตัวแลกเงินสั่งให้ผู้จ่ายให้ใช้เงินจำนวนหนึ่งแก่ผู้รับเงิน แต่เนื่องจากผู้จ่ายยังเป็นบุคคลภายนอก ยังไม่มีความรับผิดชอบจากผู้จ่ายจะได้ออกการรับรอง จึงมีประเด็นปัญหาเกี่ยวกับเรื่องการรับรองตัวแลกเงินที่ต้องทำการศึกษาถึงปัญหาดังกล่าวนี้ ได้แก่ กรณีสถานะทางกฎหมายของผู้รับรอง และการใช้สิทธิไต่เบี่ยของผู้รับรองภายหลังที่ได้เข้าใช้เงินตามคำรับรอง กรณีการรับรองตัวแลกเงินเป็นสำรับ และความรับผิดชอบของผู้รับรองตัวแลกเงินที่ออกเพื่อชำระหนี้ตามสัญญาซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศ กรณีผู้จ่ายกับผู้สั่งจ่ายเป็นบุคคลเดียวกัน กรณีความรับผิดของธนาคารซึ่งเข้ารับรองตัวแลกเงินที่มีจำนวนเงินเกินกว่าระเบียบของธนาคารที่จะรับรองได้ และการลงลายมือชื่อรับรองของผู้แทนนิติบุคคล โดยมีได้เขียนแถลงว่าทำการแทน รวมถึงกรณีเรื่องของการรับรองจะใช้เงินให้เพียงบางส่วน และความรับผิดในดอกเบี้ย

จากการศึกษา ผู้เขียนได้ทราบถึงปัญหาการรับรองตัวแลกเงินมีอยู่ด้วยกัน 2 ลักษณะ คือ ลักษณะแรกปัญหาเรื่องความไม่ชัดเจนในตัวบทกฎหมาย ได้แก่ กรณีที่ผู้ทรงยอมรับเอาคำรับรองเพียงบางส่วนตามบทบัญญัติมาตรา 936 วรรคสอง เมื่อผู้สั่งจ่ายได้ออกตัวแลกเงินสั่งให้ผู้จ่ายจ่ายเงินแก่ผู้รับเงิน (ผู้ทรง) ผู้จ่ายจึงมีหน้าที่ทำตามคำสั่งของผู้สั่งจ่าย สิทธิของผู้จ่ายในการทำคำรับรองจึงมีเพียง 2 กรณีเท่านั้น คือทำการรับรองเต็มจำนวน หรือไม่ทำการรับรองเลย การที่ผู้รับรองทำการรับรองเพียงบางส่วนจึงถือเป็นการเปลี่ยนแปลงคำสั่งของผู้สั่งจ่าย การบอกกล่าวการยอมรับเอาการรับรองบางส่วนจึงควรต้องยึดผู้สั่งจ่ายเป็นหลัก ผู้สั่งจ่ายจึงควรให้ความยินยอมถึงการเปลี่ยนแปลงคำสั่งของตนนั้นด้วย และอีกลักษณะหนึ่งเป็นปัญหาเรื่องเกี่ยวกับการแปลความบทบัญญัติกฎหมายเพื่อนำมาปรับใช้ยังไม่เป็นไปในแนวเดียวกัน ได้แก่ กรณีผู้จ่ายเงินตามตัวแลกเงินเป็นนิติบุคคล และผู้แทนนิติบุคคลนั้นได้ลงลายมือชื่อเข้ารับรองตัวแลกเงิน แม้ผู้แทนนิติบุคคลจะไม่ได้เขียนข้อความแถลงว่ากระทำการแทนนิติบุคคล ผู้แทนนิติบุคคลก็ไม่ต้องรับผิดชอบเป็นการส่วนตัว เพราะการลงลายมือชื่อในตัวแลกเงินของผู้แทนนิติบุคคลซึ่งได้ลงลายมือชื่อในตัวเงินใน

นามของนิติบุคคลไม่อยู่ในมาตรา 901 แต่อยู่ในบังคับของมาตรา 70 วรรคสอง และกรณีการเข้า
รับรองตัวแลกเงินเป็นสำหรับที่ออกเพื่อประกอบการชำระหนี้ตามสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศ
ยังคงต้องใช้หลักเกณฑ์ วิธีการรับรอง รวมถึงผลของการเข้ารับรองตัวแลกเงินเป็นสำหรับดังที่ใช้
บังคับอยู่ในเรื่องตัวแลกเงินเป็นสำหรับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยยังคงใช้หลักการ
เดียวกันทั้งสิ้น

ดังนั้น ผู้เขียนจึงใคร่ขอเสนอแนะให้ปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายในส่วนที่
ไม่ชัดเจน อันได้แก่ บทบัญญัติของกฎหมายในเรื่องการรับรองตัวแลกเงินตามประมวลกฎหมาย
แพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ลักษณะ 21 มาตรา 936 วรรคสอง กรณีการรับรองการใช้เงินเพียง
บางส่วน โดยการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติที่มีอยู่เพื่อให้มีความชัดเจน สมบูรณ์ ไม่ให้เกิดการโต้แย้งขึ้น
และเพื่อให้การนำบทบัญญัตินี้ดังกล่าวมาใช้กับประเด็นพิพาทเกี่ยวกับการรับรองตัวแลกเงิน
เป็นไปอย่างถูกต้อง สำหรับปัญหาเกี่ยวกับการปรับบทกฎหมายเพื่อบังคับใช้กับประเด็นพิพาทที่ยัง
ไม่เป็นไปในแนวเดียวกัน ผู้เขียนได้เสนอแนะให้ผู้ใช้กฎหมายทุกฝ่ายทำความเข้าใจเจตนารมณ์ที่
แท้จริงของกฎหมายเพื่อการแปลความบทบัญญัติของกฎหมายให้ถูกต้อง ซึ่งหากเป็นเช่นนี้แล้ว
การนำบทบัญญัติกฎหมายดังกล่าวมาใช้ก็จะเป็นไปในแนวทางเดียวกัน

Thesis Title Legal Problems concerning Acceptance of a Bill of Exchange
Author Kanjanin Saksiriwuttho
Thesis Advisor Associate Professor Pitoon Kongsomboon
Department Law
Academic Year 2012

ABSTRACT

Bill of Exchange is one of the key financial instruments, which consist of 3 parties that are drawer, drawee and payee. Normally, the drawer will be issued a written order to the drawee to pay a sum money to the payee but because of the drawee is a third party and also has not got any liabilities until the drawee has made an acceptance. So it occurs problems concerning acceptance of a bill of exchange that we have to study the problems as aforesaid such as case of legislative status of acceptor and exercise an acceptor's right of recourse after get into use sum money according to acceptance, case of a bill of exchange in a set and the liability of an acceptor who issued a bill of exchange in order to repay according to International Sale Contract, case of the drawee and the drawer are the same person, case of liability of bank that taken an acceptance of a bill of exchange which the amount of money go over the acceptance of the Bank Regulation and acceptant signature of representative by non written stated that act as a substitute including case of an acceptance on a partial payment and interest liability.

From the result of the study, the author acknowledged that the problems of an acceptance of a bill of exchange have 2 kinds that are; theFirst problem was the problem on unclear legislation such as in case of the holder of due course accepted in a partial acceptance according to Legal Provision of section 936, paragraph 2, when the drawer has issued the bill of exchange to the drawee to pay a sum money to the payee (Holder of due course), the drawee has to follow the order of the the drawer. The rights of the drawee for making acceptance have in only 2 cases that are; pay up acceptance or non-acceptance. The acceptor has made a partial acceptance should be considered as order changing of drawer, acceptant notification in partial acceptance should be depended on the drawer mainly. The drawer should be accepted for own changing order as well. In the other problem was a problem on interpretation of legal provision of a statue for

applying still has not aligned such as case of the drawer as in a bill of exchange is a legal person and the representative has signed to certify a bill of exchange, even if the representative has not written to state that act as a substitute, the representative has not take own responsibilities because of the signature of the representative who signed on a bill of exchange on behalf of legal person has not enacted under section 901 but under section 70, paragraph 2 and case of an acceptance of a bill of exchange in a set that issued for supporting payment according to International Sale Contract, still use the rule of acceptance method including the result of an acceptance of a bill of exchange in a set as to be used the law of a bill of exchange in a set according to Civil and Commercial Code by using the same rule.

Therefore, the author suggested that should be amended on unclear of legal provision for example; legal provision on an acceptance of a bill of exchange according to Civil and Commercial Code, Book 3, the ninth, section 937, paragraph 2, case of a partial acceptance by amendment the existing legal provision in order to be clearly and completely, do not happen argumentation and in order to bring the provision as aforesaid to apply for debate issues on an acceptance of a bill of exchange to be in correctly. For the problem on reforming the provision for enforcing the debate issues, which has not aligned, the author suggested that all parties of law user should try to understand the real intention of the law in order for the interpretation of the legal provision to be correctly, which if to be in this way, applying the legal provision as aforesaid will be in the same way.

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ตั๋วเงิน (Bills) เกิดขึ้นและพัฒนาจากธรรมเนียมทางการค้า เพื่อความสะดวกในการชำระหนี้ โดยเฉพาะ ถือเป็น การสร้างระบบการชำระหนี้ขึ้นจากการค้าขายระหว่างพ่อค้าที่อยู่ต่างถิ่น เพราะปกติการชำระค่าสินค้าที่ซื้อขายกันนั้นต้องชำระด้วยเงิน แต่การชำระด้วยเงินบางครั้งก็ไม่สะดวก พ่อค้าที่ทำการค้าขายด้วยกันจึงได้มีการทำเอกสารขึ้นมาเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการชำระหนี้แทนเงิน โดยการออกเอกสารที่มีความน่าเชื่อถือเพื่อให้พ่อค้าที่ขายของได้ยึดถือไว้ และนำไปแสดงต่อบุคคลที่ถูกระบุในเอกสารให้ทำการจ่ายเงินให้ แนวปฏิบัติของพ่อค้าในลักษณะดังกล่าวได้พัฒนาและกลายเป็นธรรมเนียมทางการค้าของพ่อค้า และพัฒนามาเป็นกฎหมายพ่อค้า (Merchant Law)

วิวัฒนาการของตั๋วเงินจึงแยกตามลักษณะการใช้และประโยชน์ของตั๋วเงินโดยแยกได้เป็น 3 ประเภท คือ

1. ตั๋วแลกเงิน (Bill of Exchange) มีวิวัฒนาการมาจากการใช้เพื่อประโยชน์การชำระหนี้ต่างเมือง
2. ตั๋วสัญญาใช้เงิน (Promissory Note) มีวิวัฒนาการมาจากการใช้เพื่อประโยชน์การให้เครดิต
3. เช็ค (Cheque) มีวิวัฒนาการมาจากระบบการรับฝากเงินของธนาคาร

ประเทศไทยเริ่มมีการใช้ตั๋วเงินเมื่อมีการค้าขายกับชาวต่างชาติในช่วงของรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แต่ในระยะแรกนั้นประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายตั๋วเงินที่จะนำมาบังคับกับตั๋วเงิน แต่เมื่อมีคดีความขึ้นสู่การพิจารณาศาลก็จะนำหลักกฎหมายของประเทศอังกฤษมาปรับใช้ซึ่งศึกษาได้จากตัวอย่างคำพิพากษาฎีกาที่ 345/ ร.ศ. 128 (พ.ศ. 2452)¹

¹ เสาวนีย์ อัสวโรจน์ ก (2548). คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตั๋วเงิน. หน้า 6.

กฎหมายตั๋วเงินของประเทศไทยฉบับแรก คือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ลักษณะ 21 พ.ศ. 2467 และได้มีการแก้ไขจนมาถึงปัจจุบัน คือประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ลักษณะ 21 พ.ศ. 2471 (มาตรา 898-1101)²

การยกร่างกฎหมายตั๋วเงินของประเทศไทยได้บัญญัติขึ้น โดยการนำเอากฎหมายของต่างประเทศและอนุสัญญาต่างๆ มาเป็นแบบอย่าง ซึ่งประกอบด้วย กฎหมายตั๋วเงินของประเทศไทย อังกฤษ ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส ประเทศสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ประเทศญี่ปุ่น ประเทศสหรัฐอเมริกา (กฎหมายตั๋วเงินของรัฐนิวยอร์ก) และอนุสัญญากรุงเฮก³

ตั๋วแลกเงินเป็นตั๋วเงินประเภทแรกก่อนตั๋วเงินประเภทอื่นตามกฎหมายตั๋วเงินของอังกฤษ แต่ได้มีการบัญญัติเป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษรใน ค.ศ. 1882 ชื่อพระราชบัญญัติตั๋วแลกเงิน ค.ศ. 1882 ซึ่งในระบบจารีตประเพณี (Common Law) ถือว่าเช็คเป็นตั๋วแลกเงินชนิดหนึ่ง เพราะถ้าพิจารณาคำจำกัดความตามกฎหมายลักษณะตั๋วเงินของไทย⁴ จะเห็นได้ว่ามีผู้เกี่ยวข้องในชั้นออกตั๋วเงินเป็นสามฝ่าย คือผู้สั่งจ่าย (Drawer) ผู้จ่าย (Drawee) และผู้รับเงิน (Payee) มีส่วนที่แตกต่างกันตรงที่ผู้จ่าย กล่าวคือเช็คมีธนาคารเป็นผู้จ่ายเท่านั้น ส่วนตั๋วแลกเงินไม่จำกัดว่าผู้จ่ายต้องเป็นธนาคาร จะเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้⁵

ตั๋วเงินเป็นสัญญาชนิดหนึ่งที่อยู่ออกตั๋วเงินผูกพันตนต่อผู้ทรงสิทธิในตั๋วเงินว่า ตนจะจ่ายเงินตามตั๋วเงินนั้น หรือตามคำสั่งของตนที่ระบุให้บุคคลอื่นเป็นผู้ใช้เงินแทนตน และจะรับผิดชอบไม่มีการชำระเงินตามที่ตนเองได้ผูกพันไว้

ตั๋วเงินมีลักษณะเป็นตราสาร (Instrument) อย่างหนึ่ง เพราะต้องประกอบด้วยรายการต่างๆ ตามที่กฎหมายลักษณะตั๋วเงินกำหนดไว้ หากมีรายการไม่ครบถ้วนตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ถือว่าไม่สมบูรณ์เป็นตั๋วเงิน⁶ และตั๋วเงินยังมีลักษณะเป็นตราสารเปลี่ยนมือ (Negotiable Instrument) ทั้งนี้ มีนักนิติศาสตร์ท่านหนึ่งได้ให้ความหมายของคำว่า “ตราสารเปลี่ยนมือ” ไว้ว่า เป็นเอกสารอันเป็นหลักฐานแห่งหนี้ ซึ่งเพียงแต่ส่งมอบเอกสารให้แก่กันก็อาจโอนกรรมสิทธิ์แห่งเอกสาร รวมถึงหนี้ที่

² ต่อไปในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ หากมีการระบุมตราไว้โดยมิได้ระบุไว้ว่าเป็นมาตราตามกฎหมายฉบับใด ให้ถือว่าเป็นมาตราในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์.

³ เสาวนีย์ อัสวโรจน์ ก เล่มเดิม. หน้า 6.

⁴ มาตรา 987.

⁵ นิคม ทั้งสุวรรณ. (2531). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตั๋วเงินพร้อมด้วยความรับผิดชอบอันเกิดจากการใช้เช็ค. หน้า 8.

⁶ มาตรา 909 และมาตรา 910.

ปรากฏในเอกสารนั้น ไปยังผู้อื่นได้โดยชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งกระทำให้ผู้รับโอนมีสิทธิยึดถือเอกสารและบังคับตามหนังสือนั้น โดยไม่คำนึงถึงเหตุบกพร่องในสิทธิของผู้โอน⁷

การออกตั๋วเงินก็เพื่อวัตถุประสงค์นำมาใช้ในการชำระหนี้ ดังนั้นการออกตั๋วเงินของผู้สั่งจ่ายจึงต้องเป็นการสั่งให้ชำระเงินเท่านั้น และต้องเป็นการชำระที่มีจำนวนเงินที่แน่นอน จะชำระเป็นอย่างอื่น เช่น กระทำการ งดเว้นกระทำการ หรือชำระเป็นทรัพย์สินอื่นไม่ได้ อีกทั้งคู่กรณีทุกฝ่ายต้องมีมูลเหตุจูงใจเพื่อระงับหนี้ที่มี “มูลหนี้” ต่อกันให้เสร็จสิ้นไป หรืออาจกล่าวง่ายๆ คือตั๋วเงินเป็นตราสารที่ออกมาโดยมีมูลหนี้เดิมอยู่ มูลหนี้เดิมนั้นจะเป็นมูลหนี้อะไรก็ได้ แต่ต้องเป็น “หนี้เงิน” ผู้สั่งจ่ายจะออกตั๋วเงินสั่งให้ส่งมอบสิ่งของหรือสินค้าไม่ได้ เช่น ใบกำกับของ (Bill of Lading) ใบประทวนสินค้า ใบหุ้้น พันธบัตร บัตรเงินฝาก หรือใบรับของคลังสินค้า (Warehouse Receipt) เหล่านี้ไม่ใช่ตั๋วเงิน แต่ก็ไม่ได้ออกมาด้วยความว่าตั๋วเงิน หรือตราสารใดๆ ที่สั่งให้จ่ายเงินจะเป็นตั๋วเงินเสมอไป ตัวอย่างเช่น เลตเตอร์ออฟเครดิต (Letter of Credit) ซึ่งธนาคารสั่งตัวแทนของตนให้จ่ายเงินแก่พ่อค้าที่นำสินค้าลงเรือส่งมาขายแก่ลูกค้าของธนาคาร หรือตั๋วเงินคลังก็ไม่ใช่ตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพียงแต่มีบทบัญญัติให้นำบทบัญญัติของตั๋วเงินไปใช้บังคับ รวมถึงดราฟ (Draft) ที่ธนาคารเป็นผู้ออกก็ไม่ถือว่าเป็นตั๋วเงินเช่นกัน

ประโยชน์ในการใช้ตั๋วเงินแต่ละประเภทย่อมมีความแตกต่างกันตามลักษณะของตั๋วเงินอยู่กับตั๋วเงินแต่ละประเภท สำหรับตั๋วแลกเงินนั้นผู้สั่งจ่ายซึ่งเป็นผู้ออกตั๋วแลกเงินจะสั่งให้ผู้จ่ายซึ่งเป็นลูกหนี้จ่ายเงินแก่ผู้ทรงซึ่งเป็นเจ้าหนี้ของผู้สั่งจ่าย ซึ่งผู้สั่งจ่ายอาจไม่มีเงินในธนาคาร หรือมีแต่ไม่เพียงพอที่จะชำระหนี้ ซึ่งผู้สั่งจ่ายมีลูกหนี้ที่ไม่ใช่ธนาคาร ทั้งนี้ผู้สั่งจ่ายเองไม่ประสงค์จะนำเงินของตนมาชำระหนี้ จึงออกตั๋วแลกเงินให้ผู้จ่ายซึ่งเป็นลูกหนี้ของตนใช้หนี้แทน หรืออาจจะกล่าวได้ว่าหากผู้สั่งจ่ายไม่มีเงินฝากในธนาคาร แต่มีลูกหนี้ (ผู้จ่าย) ที่จะออกตั๋วแลกเงินสั่งลูกหนี้ให้ใช้หนี้ได้ ผู้สั่งจ่ายก็สามารถออกตั๋วแลกเงินเพื่อให้ผู้ทรง (เจ้าหนี้) ไปรับเงินจากลูกหนี้ (ผู้จ่าย) แทนได้

แม้ตั๋วแลกเงินจะสามารถโอนกันได้ง่ายและมีความสะดวกรวดเร็วในการชำระหนี้จึงเป็นสาเหตุที่นิยมใช้กันมากในหมู่พ่อค้าก็ตาม แต่ตั๋วแลกเงินบางฉบับที่ผู้สั่งจ่ายได้สั่งให้ผู้จ่ายจ่ายเงินตามตัวนั้น มักจะระบุวันถึงกำหนดใช้เงินไว้เป็นระยะเวลาานาน เช่น อีกสองเดือนหรือหกเดือนข้างหน้านับแต่วันที่ผู้สั่งจ่ายได้ออกตั๋วแลกเงินนั้นหรือที่มักจะเรียกกันว่า “ออกตั๋วลงวันที่ล่วงหน้า” ซึ่งมีผลทำให้ผู้ทรงรู้สึกไม่สบายใจว่า เมื่อตัวถึงกำหนดเข้าจริง ผู้จ่ายจะจ่ายเงินตามตัวนั้นให้หรือไม่ ด้วยเหตุนี้ เพื่อให้ผู้ทรงเกิดความเชื่อมั่น หรือทำให้เกิดความเชื่อถือขึ้นในตัว กฎหมาย

⁷ จิตติ ดิงสภักดิ์. (2533). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบัญชีเดินสะพัดและตั๋วเงิน*. หน้า 35

ลักษณะตัวของเงินของไทยจึงบัญญัติให้สิทธิผู้ทรงที่จะนำตัวแลกเปลี่ยนไปยื่นให้ผู้จ่ายทำการรับรองได้ เว้นแต่ผู้สั่งจ่ายจะห้ามยื่นให้รับรอง

กฎหมายลักษณะตัวของเงินได้บัญญัติเรื่องการรับรองตัวแลกเปลี่ยนไว้ในมาตรา 927 ถึงมาตรา 937 ซึ่งมาตราต่างๆ เหล่านี้ ใช้บังคับกับตัวแลกเปลี่ยนเท่านั้น สำหรับตัวสัญญาใช้เงินและเช็คไม่ได้นำบทบัญญัติเรื่องการรับรองไปใช้บังคับ แม้ในเรื่องเช็คจะมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการยื่นเช็คให้ธนาคารรับรอง⁸ แต่ก็ไม่ใช่เป็นการรับรองเช่นเดียวกับการรับรองตัวแลกเปลี่ยนแต่อย่างใด ทั้งนี้ การที่ธนาคารรับรองเช็คถือเป็นวิธีการอีกวิธีหนึ่ง ที่จะทำให้ธนาคารต้องเข้ามาผูกพันรับผิดชอบเช็คที่ธนาคารรับรอง ซึ่งเป็นคนละกรณีกับการรับรองตัวแลกเปลี่ยน ส่วนที่ไม่นำเรื่องการรับรองไปใช้กับตัวสัญญาใช้เงินก็เป็นเพราะผู้มีหน้าที่ต้องจ่ายเงินตามตัวสัญญาใช้เงินเป็นคนแรก ก็คือผู้ออกตัว ซึ่งเป็นผู้ให้คำมั่นสัญญาว่าจะเป็นผู้ใช้เงินตามตัว เมื่อตัวนั้นถึงกำหนดใช้เงิน⁹ ซึ่งในเรื่องตัวสัญญาใช้เงินนี้กำหนดให้ผู้ออกตัวสัญญาใช้เงินย่อมต้องผูกพันเป็นอย่างเดียวกับผู้รับรองตัวแลกเปลี่ยน ผู้ทรงจึงไม่มีความจำเป็นต้องยื่นตัวสัญญาใช้เงินให้ผู้ออกตัวรับรองตัวนั้นซ้ำอีก¹⁰

การที่จะยื่นตัวแลกเปลี่ยนเพื่อให้ผู้จ่ายรับรอง ปกติย่อมเป็นสิทธิของผู้ทรงที่จะนำไปยื่นให้ผู้จ่ายทำการรับรองหรือไม่ก็ได้ กล่าวคือ ผู้ทรงไม่จำเป็นต้องนำตัวแลกเปลี่ยนไปให้ผู้จ่ายรับรอง เว้นแต่เป็นตัวแลกเปลี่ยนที่เข้ากรณีตามกฎหมายบัญญัติว่าต้องมีการรับรอง หากผู้ทรงยื่นตัวแลกเปลี่ยนเพื่อให้ผู้จ่ายรับรอง ผู้ทรงก็ไม่จำเป็นต้องปล่อยตัวนั้นไว้ในมือผู้จ่าย¹¹ เพราะถ้าปล่อยไว้ผู้จ่ายอาจจะทำลายตัวเงินเสียหรือทำตัวหายไปแล้วจะสร้างภาระแก่ผู้ทรงในภายภาคหน้าได้หากผู้ทรงไปขอให้ผู้สั่งจ่ายออกตัวเงินฉบับใหม่ให้ ผู้จ่ายจะขอยึดตัวไว้โดยอ้างเหตุผลใดๆ ไม่ได้ทั้งสิ้น¹²

อย่างไรก็ตาม การที่ผู้ทรงจะยื่นตัวแลกเปลี่ยนให้ผู้จ่ายรับรอง ก็ไม่ใช่ว่าผู้จ่ายจะรับรองตัวให้เสมอไป แม้ผู้จ่ายไม่รับรองก็ไม่ส่งผลใดๆ กับผู้จ่าย เพราะถือเป็นสิทธิของผู้จ่าย ด้วยเหตุนี้ผู้จ่ายจะทำการรับรองหรือไม่ก็ได้ เช่น ผู้จ่ายเห็นว่าตนเองไม่มีความผูกพันใดๆ กับผู้สั่งจ่ายมาก่อน ผู้จ่ายก็จะปฏิเสธไม่ยอมรับรับรองตัวแลกเปลี่ยนนั้น ซึ่งมีผลทำให้ตัวนั้นได้ชื่อว่าขาดความเชื่อถือผู้สั่งจ่ายเป็นอันได้ชื่อว่าผิดสัญญา¹³ หรือผู้จ่ายรับรองให้แต่เป็นการรับรองเพียงบางส่วนซึ่งผู้ทรง

⁸ มาตรา 993.

⁹ มาตรา 982 และมาตรา 986 วรรคแรก.

¹⁰ โพธิ์ชัย คงสมบูรณ์ ก (2554). คำอธิบายกฎหมายลักษณะตัวของเงิน. หน้า 205

¹¹ มาตรา 930 วรรคแรก.

¹² โพธิ์ชัย คงสมบูรณ์ ก เล่มเดิม. หน้า 210.

¹³ มาตรา 914.

มีสิทธิบอกปิดได้¹⁴ แม้กฎหมายลักษณะตั๋วเงินของไทยจะบัญญัติเรื่องการรับรอง วิธีการรับรอง และผลของการรับรองตั๋วแลกเงินไว้แล้วก็ตาม แต่จากการศึกษาผู้เขียนพบว่ามีประเด็นปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในทางปฏิบัติ และยังมีบางส่วนที่ยังต้องทำการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม เพื่อให้เกิดความชัดเจนในทางกฎหมายมากขึ้น โดยผู้เขียนมุ่งที่จะศึกษาและแยกพิจารณาในประเด็นปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับการรับรองตั๋วแลกเงิน ดังต่อไปนี้

1) ปัญหาสถานะทางกฎหมายของผู้รับรอง และการใช้สิทธิไต่เบี่ยของผู้รับรอง ภายหลังจากที่ได้เข้าใช้เงินตามคำรับรอง

เมื่อผู้จ่ายได้ทำการรับรองตั๋วแลกเงินแล้ว ย่อมมีฐานะเป็นลูกหนี้ชั้นต้นที่ต้องจ่ายเงินตามตัวนั้นให้แก่ผู้ทรง กล่าวคือ ถ้าตัวถึงกำหนดใช้เงินในวันใดผู้ทรงต้องยื่นตัวให้ผู้รับรองใช้เงินในวันนั้น¹⁵ แม้ผู้ทรงจะไม่ยื่นตัวให้ผู้รับรองใช้เงินเมื่อตัวถึงกำหนด ผู้รับรองก็หาหลุดพ้นจากความรับผิดชอบตั๋วแลกเงินฉบับนั้นไม่¹⁶ และเมื่อผู้รับรองตั๋วแลกเงินได้จ่ายเงินไปตามตั๋วแลกเงินนั้นแล้ว ผู้รับรองคนนั้นก็ไม่มีสิทธิที่จะใช้สิทธิไต่เบี่ยให้ผู้สั่งจ่ายชดใช้เงินที่จ่ายไปแล้ว เพราะผู้รับรองและผู้สั่งจ่ายอยู่ในฐานะเป็น “ลูกหนี้ชั้นต้น” อย่างเดียวกันและผู้สั่งจ่ายไม่ได้อยู่ในฐานะมีความผูกพันกับผู้รับรอง

ประเด็นมีว่า หากผู้ทรงนำตั๋วแลกเงินไปยื่นให้บุคคลอื่นซึ่งไม่ใช่ผู้จ่ายทำการรับรอง ผลทางกฎหมายจะเป็นอย่างไร และหากบุคคลนั้นได้ทำการรับรองแล้วจะมีฐานะใดในทางกฎหมาย หรือถ้าบุคคลนั้นได้ทำการชำระเงินตามตัวให้แก่ผู้ทรงแล้ว บุคคลนั้นจะใช้สิทธิไต่เบี่ยเอากับผู้สั่งจ่ายได้หรือไม่ ผู้รับรองจะมีสิทธิอย่างไรบ้างภายหลังจากที่ได้รับรองตั๋วแลกเงิน ทั้งกรณีผู้รับรองไม่ยอมชำระเงินตามตัว ผลจะเป็นเช่นไร เมื่อบุคคลนั้นได้ทำการลงลายมือชื่อในตัวแล้ว จะต้องรับผิดชอบเนื้อความในตัวนั้นหรือไม่ อย่างไร

2) ปัญหาการรับรองตั๋วแลกเงินเป็นสำรับ และความรับผิดชอบของผู้รับรองตั๋วแลกเงิน ที่ออกเพื่อชำระหนี้ตามสัญญาซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศ

ตั๋วแลกเงินเป็นตราสารเปลี่ยนมือ และโอนกันได้ง่าย พ่อค้าส่วนใหญ่จึงมีการนำตั๋วแลกเงินมาใช้ในการชำระหนี้เพื่อความสะดวกในการประกอบธุรกิจ แต่เพราะการติดต่อทางการค้า บางครั้งอาจเป็นการค้าขายระหว่างประเทศ ซึ่งตั๋วแลกเงินอาจจะสูญหายระหว่างทาง ด้วยเหตุนี้จึงมีการนำตั๋วแลกเงินเป็นสำรับมาใช้ในการชำระหนี้ค่าสินค้าระหว่างประเทศ กล่าวคือ เมื่อตัวฉบับหนึ่งหาย ก็ยังมีตัวอีกฉบับอยู่

¹⁴ มาตรา 936 วรรคแรก.

¹⁵ มาตรา 941.

¹⁶ มาตรา 947.

ตัวแลกเงินเป็นสำรับ คือตัวแลกเงินที่มีต้นฉบับตั้งแต่สองฉบับขึ้นไป ซึ่งต้นฉบับเหล่านี้กฎหมายเรียกว่า “คู่มือ” โดยคู่มือแต่ละฉบับมีข้อความอย่างเดียวกันและใช้แทนกันได้ ซึ่งกฎหมายลักษณะตัวเงินของไทยได้กำหนดให้ตัวแลกเงินเป็นสำรับจะออกได้เฉพาะตัวแลกเงินชนิดระบุชื่อเท่านั้น

การรับรองตัวแลกเงินเป็นสำรับนี้ ยังต่างกับการสลักหลัง กล่าวคือการสลักหลังต้องมีให้เหมือนกันทุกฉบับ แต่การรับรองนั้นต้องรับรองแต่เพียงฉบับเดียว จะเขียนลงในคู่มือฉบับใดก็ได้ ถ้าเขียนลงในคู่มือแต่ละฉบับและตัวนั้นแยกไปอยู่ในมือผู้ทรงต่างคนกัน ผู้รับรองจะต้องรับผิดชอบตัวเงินที่ตนเขียนรับรองลงไปทุกๆ ฉบับเสมือนเป็นตัวเงินต่างฉบับกัน¹⁷

ประเด็นจึงมีว่า เมื่อการออกตัวแลกเงินเป็นสำรับจะออกได้เฉพาะตัวชนิดระบุชื่อผู้รับเงินเท่านั้น โดยมีการกำหนดวิธีการรับรอง ความรับผิดชอบของผู้รับรอง รวมถึงสิทธิไต่เบี่ยต่างๆ ของผู้ทรงไว้แล้ว การรับรองตัวชนิดให้ใช้เงินแก่ผู้ถือจะมีได้หรือไม่ ทั้งนี้ อาจเกิดจากความประมาทเลินเล่อของผู้รับรอง หรืออาจเป็นเจตนาของผู้รับรองเอง หรือกรณีผู้รับรองจ่ายเงินซ้ำเป็นครั้งที่สอง ผู้รับรองจะเรียกเงินจากผู้ส่งจ่ายได้หรือไม่ หรือกรณีผู้ทรงนำตัวซึ่งผู้จ่ายไม่ได้ลงลายมือชื่อรับรองและผู้จ่ายได้จ่ายเงินให้แก่ผู้ทรงแล้ว ต่อมาผู้ทรงรายอื่นนำตัวแลกเงินฉบับซึ่งมีการลงลายมือชื่อของผู้จ่ายเป็นผู้รับรองแล้ว ผู้จ่ายซึ่งกลายเป็นผู้รับรองจะต้องรับผิดชอบจำนวนเงินที่ปรากฏบนตัวหรือไม่

นอกจากนี้ ผู้เขียนยังพบว่ากฎหมายลักษณะตัวเงินของไทยได้บัญญัติเฉพาะตัวแลกเงินเป็นสำรับ แต่ไม่ได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องสำเนาของตัวแลกเงินเป็นสำรับแต่อย่างใด จึงอาจเกิดเป็นประเด็นปัญหาในทางปฏิบัติได้ว่า หากผู้รับรองได้ทำการรับรองลงบนสำเนาของตัวแลกเงินเป็นสำรับ ผลในทางกฎหมายจะเป็นเช่นไร ผู้รับรองจะต้องรับผิดชอบเนื้อความบนสำเนาตัวแลกเงินเป็นสำรับนั้นหรือไม่

อย่างไรก็ตาม ในบางกรณีอาจมีการออกตัวแลกเงินเป็นสำรับมาประกอบกับสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศที่ทำกันไว้จึงอาจเกิดปัญหาว่า การรับรองตัวแลกเงินเป็นสำรับในสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศมีวิธีการรับรอง หลักเกณฑ์ต่างๆ เช่นเดียวกับการรับรองตัวแลกเงินตามกฎหมายลักษณะตัวเงินหรือไม่อย่างไร

3) ปัญหาเรื่องผู้จ่ายกับผู้ส่งจ่ายเป็นบุคคลเดียวกัน

เมื่อตัวแลกเงินคือ หนังสือตราสารซึ่งบุคคลคนหนึ่งเรียกว่า “ผู้ส่งจ่าย” ส่งบุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่า “ผู้จ่าย” ให้ใช้เงินจำนวนหนึ่งแก่ “ผู้รับเงิน” จะเห็นได้ว่าคู่สัญญาตัวแลกเงินจะต้องประกอบไปด้วย 3 ฝ่าย แต่บุคคลเหล่านี้บางทีอาจเป็นบุคคลคนเดียวก็ได้ ดังบัญญัติไว้ใน

¹⁷ มาตรา 978.

กฎหมายลักษณะตัวเงินของไทย¹⁸ กล่าวคือ ผู้ส่งจ่ายกับผู้รับเงินอาจเป็นบุคคลคนเดียวก็ได้ ซึ่งกรณีนี้มักเป็นกรณีที่คู่สัญญาเป็น “นิติบุคคล” กล่าวคือมีสำนักงานสาขาอยู่หลายแห่ง หรืออีกกรณีหนึ่งผู้ส่งจ่ายกับผู้จ่ายอาจจะเป็นบุคคลคนเดียวก็ได้ จากการที่ผู้เขียนได้ทำการศึกษาแล้วเห็นว่า เมื่อผู้ส่งจ่ายซึ่งอยู่ในฐานะผู้จ่ายได้ทำการรับรอง ผู้ส่งจ่ายจะมีฐานะใด หากตัวถึงกำหนดและผู้ทรงได้ยื่นตัวแลกเงินนั้นต่อผู้ส่งจ่าย ผู้ส่งจ่ายจะต้องรับผิดชอบผู้ทรงในฐานะใด หากต้องรับผิดชอบในฐานะเป็นผู้รับรองแล้ว ในฐานะผู้ส่งจ่ายจะหลุดพ้นหรือไม่อย่างไร

4) ปัญหาความรับผิดชอบของธนาคารซึ่งเข้ารับรองตัวแลกเงินที่มีจำนวนเงินเกินกว่าระเบียบของธนาคารที่จะรับรองได้ และปัญหาการลงลายมือชื่อรับรองของผู้แทนนิติบุคคลโดยมิได้เขียนแถลงว่าทำการแทน

กรณีที่มีการขอให้ธนาคารรับรองตัวแลกเงินที่ถูกค้ำเป็นผู้ส่งจ่าย สั่งให้ธนาคารเป็นผู้จ่ายและรับรองที่จะจ่าย เพื่อชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ของลูกค้ำตามกำหนดเวลาในตัวแลกเงินนั้น ธนาคารมีหน้าที่จะต้องตรวจสอบความถูกต้องของตัวแลกเงินให้แน่ชัดเสียก่อนที่จะทำการรับรองไม่ว่าจะเป็นการตรวจสอบตราสารว่ามีรายการครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนดหรือไม่ ตรวจสอบถึงลายมือชื่อ รวมถึงตรวจสอบระเบียบของธนาคารว่ามีระเบียบข้อบังคับไว้อย่างไรบ้าง บุคคลที่จะทำการรับรองได้จะต้องมีอำนาจกระทำได้ด้วย อย่างไรก็ตาม ปัญหาอาจเกิดขึ้นว่าแม้จะเป็นกรรมการผู้จัดการมีอำนาจตามข้อบังคับของธนาคารได้ทำการรับรองตัว แต่การรับรองนั้นเป็นการฝ่าฝืนระเบียบของธนาคาร ผลจะเป็นอย่างไร จะถือว่าธนาคารได้ทำการรับรองหรือไม่ ธนาคารจะต้องรับผิดชอบต่อผู้ทรงหรือไม่ อย่างไร

แม้กฎหมายลักษณะตัวเงินของไทยบัญญัติให้การรับรองตัวแลกเงินกระทำการแทนได้ แต่ผู้แทนนั้นจะต้องเขียนแถลงว่ากระทำการแทนบุคคลอื่น จึงจะทำให้ผู้แทนไม่ต้องผูกพันรับผิดชอบเนื้อความแห่งตัวเงินนั้นเป็นส่วนตัว ทั้งนี้ ผู้แทนจะหลุดพ้นได้นั้นจะต้องกระทำการให้ถูกต้องตามที่กฎหมายบัญญัติไว้¹⁹ ประเด็นในส่วนนี้ผู้เขียนมุ่งศึกษาถึงกรณี 2 กรณีคือ

(1) กรณีของบุคคลธรรมดา เมื่อผู้จ่ายได้ตั้งตัวแทนเป็นผู้ลงลายมือชื่อรับรองตัวแลกเงินและผู้แทนได้ลงลายมือชื่อรับรองพร้อมกับเขียนแถลงว่าทำการแทน ผลจะเป็นอย่างไร หรือกรณีตัวแทนมิได้เขียนแถลงว่าทำการแทน ผลทางกฎหมายจะเป็นอย่างไร ตัวแทนจะต้องรับผิดชอบตัวการหรือไม่ หากต้องรับผิดชอบตัวแทนจะต้องรับผิดชอบในฐานะใด ถ้าตัวแทนได้ชำระเงินให้ผู้ทรงไปแล้วจะมีสิทธิไต่เบียดเอากับตัวการหรือไม่ อย่างไร

¹⁸ มาตรา 912.

¹⁹ มาตรา 901.

(2) กรณีของนิติบุคคล หากการลงลายมือชื่อในตัวเงินของผู้แทนนิติบุคคลซึ่งได้ลงลายมือชื่อในนามของนิติบุคคล แต่ไม่ได้เขียนข้อความแถลงว่ากระทำการแทนนิติบุคคล ผลทางกฎหมายจะเป็นเช่นไร ผู้แทนนิติบุคคลจะต้องรับผิดชอบตามเนื้อความนั้นเป็นการส่วนตัวหรือไม่อย่างไร

5) ปัญหาเรื่องการรับรองจะใช้เงินให้เพียงบางส่วน และความรับผิดชอบในดอกเบี้ย

คำรับรองแต่เพียงบางส่วน (Partial Acceptance) หมายถึงคำรับรองที่จะจ่ายเงินเพียงจำนวน บางส่วนของจำนวนเงินตามตัวแลกเปลี่ยนนั้น เช่นตัวแลกเปลี่ยนสั่งให้ใช้เงิน 500,000 บาท ผู้จ่ายรับรองจะจ่ายเงินเพียง 100,000 บาท กฎหมายไม่ได้บังคับว่าผู้ทรงจะต้องยอมรับเงื่อนไขนั้น ผู้ทรงจะยอมรับหรือไม่ก็ได้ หากผู้ทรงยอมรับเอาคำรับรองแต่เพียงบางส่วน กฎหมายลักษณะตัวเงินจึงบัญญัติหน้าที่ให้ผู้ทรงต้องบอกกล่าวไปยังผู้สั่งจ่ายหรือผู้สลักหลังให้รู้ก่อน

เมื่อกฎหมายได้บัญญัติไว้เพียงแค่นั้นจึงอาจเกิดเป็นประเด็นปัญหาในส่วนนี้ได้ 2 กรณีคือ

(1) หากผู้ทรงบอกกล่าวไปยังผู้สั่งจ่ายหรือผู้สลักหลังแล้ว บุคคลดังกล่าวจะต้องยินยอมด้วยหรือไม่ อย่างไร และหากบุคคลดังกล่าวไม่ยินยอมผลทางกฎหมายจะเป็นเช่นไร ทั้งกรณีจะเป็นเช่นไรหากผู้ทรงตกลงตามข้อตกลงนั้นแต่ผู้สั่งจ่ายหรือผู้สลักหลังไม่ได้ยินยอมด้วย ผู้สั่งจ่ายหรือผู้สลักหลังจะหลุดพ้นจากความรับผิดชอบหรือไม่อย่างไร

(2) หากผู้ทรงไม่ได้บอกกล่าวไปยังผู้สั่งจ่ายหรือผู้สลักหลัง และผู้ทรงได้ตกลงตามเงื่อนไขนั้น ผลจะเป็นอย่างไร ผู้สั่งจ่ายหรือผู้สลักหลังจะหลุดพ้นจากความรับผิดชอบหรือไม่ อย่างไร ซึ่งในส่วนนี้กฎหมายลักษณะตัวเงินของไทยก็มิได้บัญญัติถึงผลนั้นไว้

เมื่อผู้สั่งจ่ายเป็นผู้ออกตัวแลกเปลี่ยน ผู้สั่งจ่ายจึงอาจกำหนดดอกเบี้ยลงบนตัวไว้ด้วยก็ได้ ผู้ทรงยอมมีสิทธิคิดดอกเบี้ยตามอัตราดอกเบี้ยที่ลงไว้ในตัวแลกเปลี่ยนนั้น²⁰ ส่วนกำหนดเวลาเริ่มนับดอกเบี้ย หากตัวแลกเปลี่ยนนั้นได้กำหนดไว้ว่าให้เริ่มนับตั้งแต่เมื่อใด ก็ย่อมเป็นไปตามวันที่ลงไว้ในตัวแลกเปลี่ยนนั้น แต่สำหรับตัวแลกเปลี่ยนที่ไม่ได้มีการกำหนดเรื่องดอกเบี้ยไว้ ผู้ทรงจะเรียกร้องเอาดอกเบี้ยไม่ได้ ในประเด็นเกี่ยวกับดอกเบี้ยนี้อาจมีข้อถกเถียงกันว่ากรณีออกตัวแลกเปลี่ยนสำหรับชำระหนี้ค่าสินค้า และกรณีออกตัวแลกเปลี่ยนเพื่อชำระหนี้ให้กู้ยืมจะมีลักษณะเหมือนหรือต่างกันอย่างไร กล่าวคือ

กรณีที่มีการตกลงกันในเรื่องอัตราดอกเบี้ยไว้แล้ว หากอัตราดอกเบี้ยที่ผู้สั่งจ่ายกำหนดไว้สั้นเกินกว่าร้อยละ 15 ต่อปี จะต้องตกอยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกิน

²⁰ มาตรา 968 (1).

อัตรา พ.ศ. 2475 หรือไม่ อย่างไร และหากเป็นตัวแลกเงินที่ออกโดยสถาบันการเงิน ผู้รับรองจะต้องรับผิดชอบในการชำระดอกเบี้ยเพียงใด หรือ

กรณีที่ตัวแลกเงินไม่ได้มีการตกลงกันในเรื่องของอัตราดอกเบี้ยไว้ หากผู้รับรองไม่ยอมชำระเงิน เมื่อผู้ทรงฟ้องเป็นคดีและได้มีการเรียกร้องให้ผู้รับรองชำระดอกเบี้ยเข้ามาด้วย ผู้รับรองจะต้องรับผิดชอบในส่วนดอกเบี้ยหรือไม่ และหากผู้รับรองต้องรับผิดชอบจะต้องรับผิดชอบในอัตราดอกเบี้ยเท่าใด ซึ่งในประเด็นปัญหานี้ยังมีความเห็นที่แตกต่างกันออกไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาลักษณะทั่วไปของตัวแลกเงิน แนวคิด และทฤษฎีความรับผิดชอบตามสัญญาตัวเงิน และการยื่นตัวแลกเงินให้ผู้จ่ายรับรอง
2. เพื่อศึกษาหลักกฎหมายของต่างประเทศที่มีผลต่อการร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะตัวเงินว่าด้วยการรับรองตัวแลกเงิน โดยการเปรียบเทียบกฎหมายของไทยกับต่างประเทศ
3. เพื่อศึกษาปัญหา และวิเคราะห์ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการรับรองตัวแลกเงิน
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น หากมีความจำเป็นอาจต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการรับรองตัวแลกเงิน

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

แม้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะได้มีบทบัญญัติเรื่องการรับรองตัวแลกเงินไว้ในมาตรา 927 ถึงมาตรา 937 ก็ตาม แต่ความในบทบัญญัติดังกล่าวบางมาตรายังมีความไม่ชัดเจนไม่อาจตีความบังคับใช้กับบางประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น ส่งผลให้เกิดความเห็นที่แตกต่างกันในทางวิชาการ และมีผลให้แนวคำพิพากษาของศาลไม่เป็นไปในทำนองเดียวกัน ผลที่เกิดขึ้นนี้ย่อมทำให้เป็นปัญหาต่อการใช้ตัวแลกเงินซึ่งเป็นเครื่องมือในการชำระหนี้ที่มีต่อกัน ด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็นที่จะต้องทำการศึกษาเพื่อให้ทราบถึงหลักกฎหมายที่ถูกต้อง ในอันที่จะนำไปใช้บังคับกับการรับรองตัวแลกเงิน อันจะทำให้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ข้อยุติเป็นไปในแนวเดียวกัน อันจะก่อให้เกิดความถูกต้องเป็นธรรม และส่งผลต่อการนำตัวแลกเงินไปใช้ดังเจตนารมณ์

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

ศึกษาถึงบทบัญญัติของกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการรับรองตั๋วแลกเงินเมื่อผู้ทรงนำมายื่นให้ผู้จ่ายทำการรับรอง ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ลักษณะ 21 ทั้งในส่วนที่เป็นประเด็นปัญหาและแนวทางในการแก้ปัญหา โดยทำการศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศไปพร้อมกับการศึกษาตามกฎหมายไทย โดยศึกษาจาก The Bills of Exchange Act 1882 ของประเทศอังกฤษ The Commercial Code ของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส รวมทั้งศึกษาวิเคราะห์จากแนวคำพิพากษาฎีกา และแนวความคิดเห็นของนักนิติศาสตร์ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อนำมาใช้ประกอบเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์และนำเสนอข้อเสนอนี้ในการปรับปรุงกฎหมายเพื่อให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

เป็นการศึกษาค้นคว้าวิจัยเอกสาร (Documentary Research) จากหนังสือ บทความวารสาร เอกสารต่างๆ ทั้งที่เป็นฉบับภาษาไทย และภาษาอังกฤษ และจากข้อมูลในอินเทอร์เน็ต (Internet) โดยศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎีของระบบกฎหมายไทย กฎหมายต่างประเทศ แล้วนำมาพิจารณาวิเคราะห์ถึงปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อทำการปรับปรุงและหาข้อสรุปอันจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษารับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการรับรองตั๋วแลกเงินต่อไป ทั้งนี้เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพเหตุการณ์ และสถานการณ์ในปัจจุบัน

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงลักษณะทั่วไปของตั๋วแลกเงิน แนวคิด และทฤษฎีความรับผิดชอบตามสัญญาตั๋วเงิน และการยื่นตั๋วแลกเงินให้ผู้จ่ายรับรอง
2. ทำให้ทราบถึงหลักกฎหมายของต่างประเทศที่มีผลต่อการยกเว้นประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะตั๋วเงินว่าด้วยการรับรองตั๋วแลกเงิน โดยการเปรียบเทียบกฎหมายของไทยกับต่างประเทศ
3. ทำให้ทราบถึงปัญหา และวิเคราะห์ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการรับรองตั๋วแลกเงิน
4. ทำให้ทราบถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น ตลอดจนการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติกฎหมายลักษณะตั๋วเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการรับรองตั๋วแลกเงิน

บทที่ 2

ลักษณะทั่วไปของตั๋วแลกเงิน แนวคิด ทฤษฎีความรับผิดชอบตามสัญญาตั๋วเงินและ การยื่นตั๋วแลกเงินให้ผู้จ่ายรับรอง

ตั๋วแลกเงิน (Bill of Exchange) เป็นตั๋วเงินประเภทหนึ่งเช่นเดียวกับตั๋วสัญญาใช้เงินและ เช็คที่ถูกนำมาใช้เป็นตัวกลางในการชำระหนี้แทนเงินสด โดยมีรูปแบบและวิวัฒนาการจากการใช้ เพื่อประโยชน์ในการชำระหนี้ทั้งในและนอกประเทศ ด้วยเหตุนี้ตั๋วแลกเงินจึงถูกจัดทำเป็นหนังสือ ตราสารที่บุคคลคนหนึ่งเรียกว่า “ผู้สั่งจ่าย” สั่งบุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่า “ผู้จ่าย” ให้ใช้เงินจำนวน หนึ่งแก่บุคคลคนหนึ่งหรือตามคำสั่งของบุคคลคนหนึ่งซึ่งเรียกว่า “ผู้รับเงิน”

2.1 ความหมายและลักษณะทั่วไปของตั๋วแลกเงิน

ตั๋วแลกเงินถูกบัญญัติอยู่ในกฎหมายลักษณะตั๋วเงินซึ่งมีบทบัญญัติอยู่ในประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ลักษณะ 21 มีลักษณะเช่นเดียวกับเอกสารสัญญาอื่นๆ ที่อยู่ใน บรรพ 3 เช่นเดียวกัน คือ ต้องอยู่ภายใต้บังคับบทบัญญัติของกฎหมายเฉพาะในส่วนที่มีกฎหมาย บัญญัติไว้โดยตรงในแต่ละลักษณะ แต่ในเรื่องใดที่ไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะก็ต้องตกอยู่ ภายใต้บังคับบทบัญญัติอันเป็นหลักทั่วไปในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งได้แก่บทบัญญัติใน บรรพ 1 และบรรพ 2 ดังนั้น เรื่องใดที่บัญญัติอยู่ในกฎหมายลักษณะตั๋วเงินมาตรา 898 – 1011 แล้ว จะต้องเป็นไปตามบทบัญญัติเหล่านั้น เช่น การลงลายมือชื่อของคู่สัญญาในตั๋วเงินนั้นจะ ลงเครื่องหมายอย่างหนึ่งอย่างใด เช่น แงงไค หรือลายพิมพ์นิ้วมือมิได้ แม้จะมีพยานลงชื่อรับรอง ก็ตามก็ใช้บังคับไม่ได้ โดยไม่อยู่ในภายใต้บังคับบทบัญญัติทั่วไปตามบรรพ 1² ที่การลงลายมือชื่อ ในเอกสารทั่วไปอาจพิมพ์ลายพิมพ์นิ้วมือ ลงเครื่องหมายแกงไค หรือเครื่องหมายอื่นๆ ได้³

แต่เรื่องใดไม่มีกฎหมายลักษณะตั๋วเงินบัญญัติไว้ก็ต้องนำบทบัญญัติบรรพ 1 และบรรพ 2 มาใช้บังคับแทน เช่น การเกิดของตั๋วแลกเงินนั้นเกิดจากการแสดงเจตนาทำนิติกรรมของลูกหนี้ โดยลูกหนี้ประสงค์ที่จะออกตั๋วเงินให้เจ้าหนี้เพื่อชำระหนี้ซึ่งต้องทำคำเสนอดังกล่าวต่อเจ้าหนี้ และ

¹ มาตรา 900 วรรคสอง.

² มาตรา 9.

³ เสาวนีย์ อัสวโรจน์ ก เล่มเดิม. หน้า 18.

เจ้าหน้าที่ยอมรับโดยทำคำสนองว่าจะรับชำระหนี้ด้วยตัวแลกเงิน จึงจะมีการออกตัวแลกเงินกันขึ้นได้ อันมีลักษณะเป็นการเกิดของสัญญาทั่วไป ซึ่งกฎหมายลักษณะตัวเงินไม่ได้บัญญัติเรื่องนี้ไว้เป็นการเฉพาะ แต่เป็นไปตามหลักนิติกรรมในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 กล่าวคือคู่สัญญาต้องแสดงเจตนาในการออกหรือโอนตัวเงินตลอดจนรับชำระหนี้โดยตัวเงินด้วยใจสมัคร ไม่มีเหตุบกพร่องใดๆ อีกทั้งต้องไม่สำคัญผิดในสาระสำคัญแห่งนิติกรรม ไม่สำคัญผิดในคุณสมบัติของบุคคลหรือทรัพย์สินอันเป็นสาระสำคัญ ไม่ถูกฉ้อฉลหรือข่มขู่ แต่เหตุต่างๆ เหล่านี้จะใช้อ้างได้เฉพาะระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำต่างๆ ดังกล่าวเท่านั้น แต่จะใช้อ้างต่อคู่สัญญาในภายหลังซึ่งมิได้รับรู้ข้อต่อสู้อันอาศัยความเกี่ยวพันเฉพาะบุคคลระหว่างตนกับผู้ตั้งจ่าย หรือกับผู้ทรงคนก่อนๆ ไม่ได้ เว้นแต่การโอนนั้นจะมีขึ้นได้ด้วยการคบคิดกันฉ้อฉล และบทบัญญัตินี้ได้นำไปใช้บังคับกับตัวสัญญาใช้เงิน และเช็คด้วย

นอกจากเรื่องการเกิดของตัวแลกเงินแล้ว ด้านความสามารถในการทำสัญญาของคู่สัญญาก็ต้องเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1 ด้วยเช่นเดียวกัน ต้องมีความสมบูรณ์เช่นเดียวกับการทำสัญญาทั่วไป กล่าวคือคู่สัญญาในตัวแลกเงินต้องเป็นบุคคลที่มีความสามารถในการทำนิติกรรมอย่างไรก็ตาม กฎหมายลักษณะตัวเงินมีข้อยกเว้นเรื่องความรับผิดชอบและข้อต่อสู้อันผู้ย่อนความสามารถในการเข้าเป็นคู่สัญญาในตัวเงินอยู่ว่า แม้ว่าคู่สัญญาคนใดคนหนึ่งในสัญญาตัวเงินจะไม่มีความสามารถ หรือมีความสามารถจำกัดในการเข้ามาเป็นคู่สัญญาก็ตาม คู่สัญญาคนอื่นจะอ้างข้อบกพร่องในเรื่องความสามารถของคู่สัญญานั้นมาเป็นข้อต่อสู้อันของตนเพื่อไม่ให้ต้องรับผิดชอบตามตัวเงินนั้นไม่ได้

โดยทั่วไปตัวแลกเงินนั้นจะมีอยู่ 2 ชนิด คือ ตัวแลกเงินชนิดระบุชื่อผู้รับเงินและตัวแลกเงินชนิดให้ใช้เงินแก่ผู้ถือ โดยตัวแลกเงินทั้งสองชนิดจะมีความแตกต่างกัน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) ตัวแลกเงินชนิดระบุชื่อผู้รับเงิน คือ ตัวแลกเงินที่ผู้ตั้งจ่ายระบุชื่อผู้รับเงินไว้ชัดเจนในคำสั่งจ่ายเงินว่าจ่ายเงินให้บุคคลใด เช่น จ่ายให้ ร. หรือตามคำสั่งของ ร.

2) ตัวแลกเงินชนิดให้ใช้เงินแก่ผู้ถือ คือ ตัวแลกเงินที่ผู้ตั้งจ่ายระบุในคำว่าให้ใช้เงินแก่ผู้ถือ โดยมีได้ระบุชื่อผู้รับเงินไว้เป็นการเฉพาะหรืออาจเป็นกรณีที่ระบุทั้งชื่อผู้รับเงินและมีคำว่าหรือผู้ถือเขียนรวมอยู่ด้วย

เมื่อตัวแลกเงินเป็นตราสารที่เปลี่ยนมือได้ จึงอาจมีการโอนตัวแลกเงินโดยการส่งมอบสำหรับตราสารชนิดให้ใช้เงินแก่ผู้ถือ หรือโอนโดยการสลักหลังและส่งมอบสำหรับตราสารชนิดระบุชื่อผู้รับเงินเพื่อชำระหนี้กัน เมื่อผู้ทรงโอนตัวแลกเงินนั้นให้แก่เจ้าหน้าที่ของตน

ยอมก่อให้เกิดสิทธิแก่ผู้รับโอนตัวแลกเงิน อันทำให้ผู้รับโอนตัวแลกเงินมีสถานะเป็นผู้ทรงตัวและมีสิทธิในการเรียกให้มีการชำระหนี้ตามตัวแลกเงินนั้นได้

ข้อสังเกต แม้ว่าตัวแลกเงินจะออกมาโดยไม่ระบุให้จ่ายตามคำสั่งของผู้รับเงิน ตัวแลกเงินนั้นก็สามารรถโอนต่อไปได้ และผู้รับโอนก็มีสิทธิตามตัวแลกเงินในฐานะของผู้ทรง เว้นแต่กรณีและผู้สั่งจ่ายห้ามโอนตัวแลกเงินในกรณีที่ตัวแลกเงินชนิดระบุชื่อผู้รับเงินเท่านั้น⁴

หากผู้รับสลักหลังได้รับการโอนตัวแลกเงินไว้โดยถูกต้องตามวิธีการที่กฎหมายกำหนดแล้ว จะมีผลให้ผู้รับสลักหลังนั้นเปลี่ยนเป็นผู้ทรงในฐานะผู้รับสลักหลัง และทำให้ผู้รับสลักหลังนั้นได้รับโอนสิทธิต่างๆ อันเกิดแต่ตัวแลกเงินนั้นต่อมาจากผู้สลักหลัง เช่น สิทธิที่จะได้รับการชำระเงินตามเนื้อความในตัวแลกเงิน สิทธิที่จะบังคับเอาเงินตามตัวแลกเงินนั้น สิทธิที่จะสลักหลังตัวแลกเงินต่อไป และสิทธิที่จะขัดขวางหรือติดตามเอาตัวแลกเงินคืนจากบุคคลที่ไม่มีสิทธิที่จะยึดถือได้ ทั้งนี้เป็นไปตามความในมาตรา 920 วรรคหนึ่ง

ลักษณะทั่วไปของตัวแลกเงินถือเป็นเรื่องที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง เพราะหากไม่มีลักษณะเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่าเป็นตัวแลกเงิน ตราสารนั้นๆ ก็ไม่ถือว่าเป็นตัวแลกเงิน เมื่อไม่เป็นตัวแลกเงิน ผลคือทำให้บุคคลที่ครอบครองตราสารนั้นไม่เป็นผู้ทรง และจะใช้สิทธิตามกฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับตัวแลกเงินไม่ได้ อีกทั้งบุคคลที่ลงลายมือชื่อในตราสารนั้นก็ไม่ได้ถือเป็นผู้ทรงในตัวแลกเงินที่จะต้องรับผิดชอบตามเนื้อความในตัวแลกเงินนั้น ตามที่กฎหมายลักษณะตัวเงินได้บัญญัติไว้แต่อย่างใด อย่างไรก็ตามกฎหมายลักษณะตัวเงินได้บัญญัติให้นำหลักเกณฑ์ของตัวแลกเงินบางประการ ไปใช้กับตัวสัญญาใช้เงินและเช็คด้วย เช่น การออกและการโอนตัวแลกเงิน ความรับผิดชอบของลูกหนี้ และสิทธิไล่เบี้ย หรือบัญญัติไม่ให้นำหลักเกณฑ์บางประการของตัวแลกเงินไปใช้กับตัวสัญญาใช้เงินและเช็ค เช่น การรับรอง เป็นต้น⁵

วิธีการออกตัวแลกเงินนั้นสามารถทำได้โดย “ผู้สั่งจ่ายหรือผู้ออกตัว” จะทำตัวแลกเงินขึ้นโดยสั่งให้ “ผู้จ่าย” ใ้ใช้เงินแก่ “ผู้รับเงิน” หรือให้ใช้เงินตามคำสั่งของผู้รับเงิน อย่างไรก็ตามการออกตัวแลกเงินก็ต้องคำนึงถึงรายการต่างๆ ที่กฎหมายลักษณะตัวเงินได้กำหนดไว้ว่าต้องให้ปรากฏรายการต่างๆ ขึ้นในตัวแลกเงินด้วย เพราะหากขาดรายการที่กฎหมายกำหนดให้มีไม่ว่า

⁴ แหล่งเดิม. หน้า 74.

⁵ ไม่นำเรื่องการรับรองไปใช้กับตัวสัญญาใช้เงิน เพราะมาตรา 982 บัญญัติให้ผู้มีหน้าที่ต้องจ่ายเงินตามตัวสัญญาใช้เงินเป็นคนแรก ก็คือผู้ออกตัว และมาตรา 986 วรรคแรกบัญญัติให้ผู้ออกตัวสัญญาใช้เงินยอมต่อผูกพันเป็นอันเดียวกับผู้รับรองตัวแลกเงิน ผู้ทรงจึงไม่มีความจำเป็นต้องยื่นตัวสัญญาใช้เงินให้ผู้ออกตัวรับรองตัวนั้นซ้ำอีก ส่วนในเรื่องเช็คนั้นมาตรา 993 บัญญัติเกี่ยวกับการยื่นเช็คให้ธนาคารรับรองไว้แล้ว ซึ่งถือเป็นวิธีหนึ่งที่จะทำให้ธนาคารต้องเข้ามาผูกพันรับผิดชอบเช็คที่ธนาคารรับรอง.

ข้อหนึ่งข้อใด ตราสารนั้นย่อมไม่สมบูรณ์เป็นตัวแลกเปลี่ยน⁶ ซึ่งรายการที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปรากฏในตัวแลกเปลี่ยนนั้น ตามความในมาตรา 909 มีทั้งสิ้น 8 รายการ ได้แก่ คำบอกชื่อว่าเป็นตัวแลกเปลี่ยน คำสั่งอันปราศจากเงื่อนไขให้จ่ายเงินเป็นจำนวนแน่นอน ชื่อหรือยี่ห้อของผู้จ่าย วันถึงกำหนดใช้เงิน สถานที่ใช้เงิน ชื่อหรือยี่ห้อผู้รับเงิน หรือคำจกแจงว่าให้ใช้เงินแก่ผู้ถือ วันและสถานที่ออกตัวเงิน และลายมือชื่อของผู้สั่งจ่าย

กรณีที่มีการระบุข้อความนอกเหนือไปจากรายการที่กฎหมายลักษณะตัวเงินได้กำหนดไว้ดังกล่าวข้างต้นลงไปในตัวแลกเปลี่ยน ข้อความนั้นจะใช้ได้และมีผลบังคับต่อเมื่อเป็นกรณีที่กฎหมายลักษณะตัวเงินได้บัญญัติให้เขียนข้อความดังกล่าวลงไปได้ แต่หากกฎหมายลักษณะตัวเงินไม่ได้บัญญัติให้เขียนข้อความดังกล่าวลงไป ข้อความที่เขียนลงไว้ในตัวแลกเปลี่ยนนั้นก็ไม่มีผลบังคับตามกฎหมายได้

เมื่อผู้สั่งจ่ายออกตัวแลกเปลี่ยนซึ่งมีรายการต่างๆ ปรากฏครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนดแล้ว ผู้สั่งจ่ายก็ย่อมมีความผูกพันต่อผู้ทรงตัวว่าตัวแลกเปลี่ยนฉบับดังกล่าวนั้น เมื่อนำไปยื่นโดยชอบแล้วผู้จ่ายจะรับรองหรือใช้เงินตามตัวแลกเปลี่ยนที่ตนออก หากผู้จ่ายไม่ยอมรับรองหรือไม่ใช้เงินให้ผู้สั่งจ่ายจะเป็นผู้ใช้เงินตามตัวแลกเปลี่ยนให้ผู้ทรงเอง ด้วยหลักเช่นนี้จึงทำให้เห็นว่าผู้สั่งจ่ายมีสถานะคล้ายกับผู้ค้าประกันตามตัว โดยความรับผิดชอบของผู้สั่งจ่ายมิใช่ความรับผิดชอบในฐานะลูกหนี้ชั้นต้น เนื่องจากผู้สั่งจ่ายมิได้มีหน้าที่ในการจ่ายเงินตามตัวให้แก่ผู้ทรง แต่เป็นหน้าที่ของผู้จ่าย หากเกิดกรณีที่ผู้จ่ายไม่ยอมรับรอง หรือกรณีที่ผู้จ่ายหรือผู้รับรองไม่ยอมรับชำระเงิน จึงจะก่อให้เกิดภาระความรับผิดชอบต่อผู้สั่งจ่าย

2.1.1 ความหมายและประโยชน์ของตัวแลกเปลี่ยน

หากเราพิจารณาตามกฎหมายลักษณะตัวเงินของไทย⁷ แล้วจะเห็นว่ามาตราดังกล่าวไม่ได้กล่าวถึงความหมายของคำว่า “ตัวแลกเปลี่ยน” ไว้แต่อย่างใด นอกจากกล่าวแต่เพียงว่าเป็นตราสารที่มีคำสั่งให้จ่ายเงินเท่านั้น

มีนักนิติศาสตร์ท่านหนึ่งให้ความหมายของคำว่า “ตัวแลกเปลี่ยน” ไว้ว่า “ตัวแลกเปลี่ยนต้องทำเป็นหนังสือตราสารซึ่งต้องมีรายการครบถ้วนตามที่กฎหมายลักษณะตัวเงินบัญญัติไว้” และต้องประกอบไปด้วยคู่สัญญาตามตัวแลกเปลี่ยน โดยปกติทั่วไปจะมีคู่สัญญาด้วยกัน 3 ฝ่าย ได้แก่ ผู้สั่งจ่าย ผู้จ่าย และผู้รับเงิน แต่อาจมีเพียง 2 ฝ่ายก็ได้ ซึ่งคู่สัญญาอาจจะเกี่ยวพันกันโดยตรง เช่น ระหว่างผู้สั่งจ่ายกับผู้จ่าย ผู้สั่งจ่ายกับผู้รับเงิน ผู้สตกหลังกับผู้รับสตกหลังคนที่รับโอนตัวจากตนไป เป็นต้น

⁶ สหชน รัตนไพจิตร. (2548). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตัวเงิน*. หน้า 73.

⁷ มาตรา 908.

⁸ มาตรา 909.

หรือไม่เกี่ยวข้องกันเลย หรือห่างไกลกันก็ได้ เช่น ระหว่างผู้สตั๊กหลังคนแรกกับผู้สตั๊กหลังคนสุดท้าย ผู้รับสตั๊กหลังซึ่งเป็นผู้ทรงคนปัจจุบันกับผู้รับรอง หรือกับผู้ส่งจ่าย หรือกับผู้รับเงิน⁹

เมื่อตัวแลกเงินเป็นเครื่องมืออำนวยความสะดวกในการนำมาชำระหนี้ จึงได้รับความนิยมใช้กันอย่างกว้างขวางในทางการค้าและธุรกิจ หากมีการนำตัวแลกเงินไปใช้อย่างถูกต้องตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายบัญญัติไว้แล้ว ย่อมก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างมาก ซึ่งอาจพอสรุปได้ ดังต่อไปนี้

1) ตัวแลกเงินนำมาใช้เป็นเครื่องมือสำหรับชำระหนี้ระหว่างบุคคลหลายคนที่มีหนี้สินเกี่ยวค้างกันอยู่ โดยแต่ละคนไม่ต้องนำเงินสดมาชำระหนี้ของตน จึงเกิดความสะดวกและรวดเร็วสำหรับคนที่อยู่ห่างไกลกัน เช่น ก. เป็นเจ้าหนี้ ข. และ ข. เป็นเจ้าหนี้ ค. แทนที่ ข. ต้องชำระหนี้ให้ ก. เช่นนี้ ทั้ง ก. ข. ค. อาจตกลงกันให้ ข. ออกตัวแลกเงินส่งให้ ค. ใช้หนี้แก่ ก. เป็นการระงับหนี้ระหว่างเขาทั้งสามได้ อีกทั้ง ในการออกหรือโอนตัวแลกเงินนั้นตามปกติเป็นการกระทำของลูกหนี้เพื่อชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ และเมื่อได้มีการชำระหนี้ตามตัวแลกเงินนั้น หนี้ตามตัวแลกเงินก็เป็นอันระงับสิ้นไป

กรณีมีหนี้ระหว่างคู่สัญญามากกว่า 3 ฝ่าย ก็อาจชำระหนี้กันได้ด้วย การออกตัวแลกเงินเพียงครั้งเดียว ในส่วนของการค้าระหว่างประเทศก็สามารถทำได้ด้วยวิธีเดียวกันนี้ ส่งผลให้การชำระหนี้ค่าสินค้าระหว่างประเทศเกิดความรวดเร็ว แน่นนอนและปลอดภัย ดังจะเห็นได้จากการที่ผู้สั่งซื้อสินค้าจากพ่อค้าที่อยู่ต่างประเทศขอเปิด L/C (Letter of Credit) กับธนาคารเพื่อให้ธนาคารเป็นผู้ชำระราคาสินค้าดังกล่าว การขอเปิด L/C นี้จะมีการออกตัวแลกเงินกำกับด้วยทุกครั้งไป

2) หากเจ้าหนี้ตกลงรับชำระหนี้ด้วยตัวแลกเงินแทนที่จะเป็นเงินสด ถือเป็นการให้เครดิตแก่ลูกหนี้ และเป็นการผ่อนเวลาให้กับลูกหนี้ (ผู้จ่าย) ที่ลูกหนี้ไม่จำเป็นต้องนำเงินสดมาชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ทันที หรืออาจกล่าวได้ง่ายๆ ว่ากรณีที่เจ้าหนี้ตกลงรับชำระหนี้ด้วยตัวแลกเงิน โดยเฉพาะตัวแลกเงินประเภทสั่งให้ใช้เงินตามตัวเมื่อตัวแลกเงินนั้นถึงเวลาที่ได้กำหนดไว้ หรืออาจกล่าวได้ว่า ลูกหนี้ก็ได้สินเชื่อโดยไม่ต้องชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ทันที จึงมีเวลานำสินค้าที่ซื้อมาโดยการรับรองตัวแลกเงินนั้น ไปขาย หรือลูกหนี้ที่รับรองตัวเพื่อเครดิตทางการเงินก็สามารถนำเงินไปใช้หมุนเวียนทางการค้าก่อนตัวถึงกำหนดใช้เงินได้ ประโยชน์ในข้อนี้ถือว่าเป็นผลดีต่อธุรกิจของลูกหนี้เป็นอย่างมาก

กรณีที่เจ้าหนี้หมุนเงินในธุรกิจของตนเองไม่ทัน เจ้าหนี้ก็นำตัวแลกเงินนั้นไปขายเพื่อรับเงินสดมาใช้ก่อน แม้ว่าตัวแลกเงินนั้นจะยังไม่ถึงกำหนดเวลาใช้เงิน กล่าวคือเจ้าหนี้ก็นำตัวไปขายลด หรือนำตัวนั้นไปชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ของผู้ทรงอีกทีหนึ่ง อย่างไรก็ตาม เจ้าหนี้

⁹ อัมพร ณ ตะกั่วทุ่ง. (2548). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตัวเงิน. หน้า 48.

อาจนำตั๋วแลกเงินมาเป็นเครื่องมือในการระดมทุน โดยการออกตั๋วแลกเงินเพื่อใช้ในการระดมทุนในตลาดหลักทรัพย์ ถือเป็น การเพิ่มเงินลงทุนในธุรกิจได้อีกวิธีหนึ่ง

3) ตั๋วแลกเงินเป็นเอกสารเปลี่ยนมือซึ่งกระทำได้โดยวิธีการโอน ไม่ว่าจะเป็นการโอนตั๋วแลกเงิน โดยการส่งมอบสำหรับตราสารชนิดให้ใช้เงินแก่ผู้ถือ หรือโอน โดยการสลักหลังและส่งมอบสำหรับตราสารชนิดระบุชื่อผู้รับเงิน ซึ่งการโอนตั๋วแลกเงินอย่างถูกต้องย่อมทำให้ผู้รับโอนตั๋วแลกเงินมีสิทธิในตั๋วแลกเงินนั้น โดยไม่ต้องคำนึงว่าสิทธิของผู้โอนตั๋วแลกเงินจะเป็นอย่างไร แม้ผู้โอนตั๋วแลกเงินจะไม่มีสิทธิหรือมีสิทธิบกพร่องในตั๋วแลกเงินฉบับนั้น ผู้รับโอนตั๋วแลกเงินโดยชอบด้วยกฎหมายและสุจริตย่อมมีสิทธิในตั๋วแลกเงินนั้น ทำให้ผู้รับโอนตั๋วแลกเงินมีสิทธิดีกว่าผู้โอนตั๋วแลกเงิน

จะเห็นได้ว่าการนำตั๋วแลกเงินมาใช้ย่อมก่อให้เกิดประโยชน์ต่างๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว จึงทำให้ตั๋วแลกเงินเป็นที่นิยมใช้กันอย่างกว้างขวางมาจนถึงปัจจุบัน เพราะนอกจากจะสะดวก และรวดเร็วในการชำระหนี้แล้วยังถือเป็นการสร้างเครดิตให้กับเจ้าหนี้ได้อีกทางหนึ่งด้วย

2.1.2 บุคคลที่เกี่ยวข้องกับตั๋วแลกเงินเมื่อมีการออกตั๋วแลกเงิน

ในขั้นแรกของการออกตั๋วแลกเงินฉบับหนึ่งจะมีบุคคลหรือคู่สัญญาที่เกี่ยวข้อง 3 ฝ่าย คือ

2.1.2.1 ผู้สั่งจ่าย (Drawer) หมายถึง บุคคลผู้ซึ่งเป็นผู้ออกตั๋วแลกเงินหรือเป็นผู้สั่งจ่ายตั๋วแลกเงิน โดยผู้สั่งจ่ายจะออกคำสั่งถึงผู้จ่ายให้จ่ายเงินจำนวนหนึ่งที่แน่นอนให้แก่อีกบุคคลหนึ่ง ซึ่งเรียกว่า “ผู้รับเงิน” โดยปกติผู้สั่งจ่ายจะสั่งผู้จ่ายได้ก็ต่อเมื่อผู้สั่งจ่ายได้เป็นเจ้าของตั๋วจ่ายเงินและเป็นลูกหนี้ของผู้รับเงินอยู่ในขณะนั้น

2.1.2.2 ผู้จ่าย (Drawee) หมายถึง บุคคลซึ่งมีหน้าที่จ่ายเงินตามคำสั่งของผู้สั่งจ่ายตามจำนวนที่ระบุไว้ในตั๋วแลกเงิน แม้ผู้จ่ายจะมีหน้าที่จ่ายเงินแต่ถ้าตั๋วแลกเงินฉบับนั้นถูกปฏิเสธการจ่ายเงิน ผู้จ่ายก็ไม่มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบใช้เงินตามตั๋วแลกเงินนั้นให้แก่ผู้ทรงตั๋วแลกเงิน เพราะผู้จ่ายมิได้ลงลายมือชื่อในตั๋วแลกเงินฉบับนั้นจึงไม่ต้องรับผิดชอบ¹⁰ แต่ถ้าผู้จ่ายได้ทำการลงลายมือชื่อโดยทำการรับรองตั๋วแลกเงินฉบับนั้น ผู้จ่ายก็ต้องรับผิดชอบตามเนื้อความที่ปรากฏอยู่ในตั๋วแลกเงินฉบับนั้น เพราะตกอยู่ในฐานะเป็น “ผู้รับรอง” (Acceptor) ซึ่งถือเป็นลูกหนี้ขั้นต้นตามตั๋วแลกเงิน ทั้งนี้โดยปกติแล้วผู้จ่ายมักเป็นลูกหนี้หรือตัวแทนของผู้สั่งจ่าย

¹⁰ มาตรา 900.

2.1.2.3 ผู้รับเงินหรือคำจดแจ้งให้ใช้เงินแก่ผู้ถือ (Payee) หมายถึง บุคคลซึ่งมีสิทธิรับเงินตามตั๋วแลกเงินฉบับนั้นจากผู้จ่าย หรือบุคคลนั้นจะโอนตั๋วแลกเงินต่อไปให้บุคคลใดก็ได้ โดยบุคคลที่ผู้สั่งจ่ายระบุชื่อให้เป็นผู้รับเงินตามตั๋วแลกเงินนั้น ตามกฎหมายลักษณะตั๋วเงินของไทยเรียกว่า “ผู้ทรง” หรือ “ผู้ที่สืบสิทธิของผู้ทรง” เช่น ทายาท เป็นต้น ทั้งนี้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติไว้¹¹ โดยปกติผู้รับเงินมักเป็นเจ้าหนี้ของผู้สั่งจ่ายตามมูลหนี้เดิม และปัจจุบันอยู่ในฐานะเป็นเจ้าหนี้ตามตั๋วแลกเงินฉบับนี้ด้วย

ข้อยกเว้น แต่คู่สัญญาที่เกี่ยวข้องซึ่งมี 3 ฝ่ายนี้อาจเป็นบุคคลคนเดียวกันก็ได้ กล่าวคือผู้สั่งจ่ายกับผู้รับเงินอาจเป็นบุคคลคนเดียวกัน หรือผู้สั่งจ่ายกับผู้จ่ายอาจเป็นบุคคลคนเดียวกันก็ได้¹²

2.1.3 กรณีผู้สั่งจ่ายและผู้จ่ายเป็นบุคคลคนเดียวกัน

โดยหลักของกฎหมายลักษณะตั๋วเงินของไทย¹³ กำหนดให้ผู้สัญญาในตั๋วแลกเงินต้องประกอบไปด้วย 3 ฝ่ายดังที่กล่าวมาแล้วในข้อ 2.1.2 คือ ผู้สั่งจ่าย ผู้จ่าย และผู้รับเงิน แต่มีบัญญัติข้อยกเว้น¹⁴ ให้มีคู่สัญญาเพียง 2 ฝ่ายได้ โดยคนหนึ่งอาจมีสองฐานะ กล่าวคือฝ่ายแรกผู้สั่งจ่ายกับผู้รับเงินเป็นบุคคลคนเดียวกัน หมายความว่าผู้สั่งจ่ายจะสั่งให้ลูกหนี้ของตนจ่ายเงินให้แก่ตนตามตั๋วแลกเงินนั้นก็ได้ หรือฝ่ายที่สองคือผู้สั่งจ่ายกับผู้จ่ายเป็นบุคคลคนเดียวกัน โดยสั่งจ่ายให้แก่บุคคลภายนอก (บุคคลที่ 3) หรือเพื่อประโยชน์ของบุคคลภายนอก ซึ่งฝ่ายที่สองนี้มักเกิดกับนิติบุคคลที่มีสำนักงานใหญ่และมีสาขาหลายแห่ง หากเป็นกรณีบุคคลธรรมดาแล้วปกติไม่มีใครทำกัน เพราะหากจะทำเช่นนั้น ย่อมเป็นเรื่องออกตั๋วสัญญาใช้เงิน เช่น แดงซื้อสินค้าจากขาว ไม่มีลูกหนี้ของตนเองที่จะสั่งให้จ่ายเงินแก่ขาวได้ ปกติแดงก็ได้แต่จะออกตั๋วสัญญาใช้เงินเป็นการผูกพันตนเองว่าจะจ่ายเงินให้ขาว ไม่ออกตั๋วแลกเงินสั่งให้ตนเองจ่ายเงินแก่ขาว แต่ถ้าขาวจะเกี่ยวให้ออกเป็นตั๋วแลกเงิน ไม่ใช่ตั๋วสัญญาใช้เงิน ก็ทำได้โดยอาศัยหลักกฎหมายลักษณะตั๋วเงินดังที่กล่าวมานี้¹⁵ และการที่ขาวจะเกี่ยวให้ออกมาเป็นตั๋วแลกเงิน อาจมุ่งหมายจะได้รับประโยชน์บางประการที่มีบัญญัติไว้สำหรับตั๋วแลกเงิน แต่ไม่มีบัญญัติไว้สำหรับตั๋วสัญญาใช้เงิน เช่น การที่จะต้องทำการคัดค้านตั๋วแลกเงินแม้ทำในประเทศเดียวกัน สำหรับตั๋วแลกเงินต้องทำ¹⁶ ถ้าไม่ทำ

¹¹ มาตรา 904.

¹² มาตรา 912.

¹³ มาตรา 908.

¹⁴ มาตรา 912.

¹⁵ มาตรา 912 วรรคสอง.

¹⁶ มาตรา 960.

ผู้ทรงสิทธิได้เบียดเอาแก่ผู้สละหลัง ผู้ส่งจ่าย และคู่สัญญาอื่นๆ ที่ต้องรับผิดชอบ¹⁷ แต่สำหรับตัวสัญญาใช้เงิน¹⁸ ถ้าทำในประเทศเดียวกันไม่ต้องทำคำคัดค้าน¹⁹

การที่กฎหมายลักษณะตัวของไทยยอมให้ผู้ส่งจ่ายตั้งตนเองให้จ่ายเงินได้นั้น เป็นเพราะกฎหมายไทยยอมรับหลักเสรีภาพในการแสดงเจตนา หรือการตกลงกันในการทำสัญญา และมีผลใช้บังคับได้ แต่ในส่วนของกรณีนี้จะเกิดประโยชน์ต่อบุคคลที่เป็นผู้ส่งจ่ายมากกว่าผู้ทรง เนื่องจากผู้ส่งจ่ายได้รับประโยชน์บางประการที่กฎหมายบัญญัติไว้ในตัวแลกเงิน เช่น ผู้ส่งจ่ายมิใช่ลูกหนี้ชั้นต้น แต่เป็นเพียงบุคคลที่จะต้องรับผิดชอบตามตัวเงิน เมื่อตัวแลกเงินขาดความเชื่อถือและถูกไต่เบียด เป็นต้น²⁰

เมื่อผู้จ่ายคือบุคคลที่ผู้ส่งจ่ายระบุไว้ให้เป็นผู้จ่ายเงินตามตัวเงิน ซึ่งโดยปกติแล้ว ผู้จ่ายจะไม่ใช้คู่สัญญาในตัวเงินเพราะไม่ใช่บุคคลที่ลงลายมือชื่อในตัวเงินนั้น เว้นแต่ผู้จ่ายได้เข้าทำการรับรองตัวเงิน อย่างไรก็ตาม เนื่องจากผู้จ่ายเป็นบุคคลที่ผู้ส่งจ่ายระบุไว้เป็นผู้ใช้เงินตามตัว ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ระหว่างผู้ส่งจ่ายกับผู้จ่ายแล้วย่อมมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน

กรณีที่ผู้ส่งจ่ายและผู้จ่ายเป็นบุคคลคนเดียวกันนี้อาจเกิดปัญหาขึ้นได้ว่า หากผู้ทรงต้องการยื่นตัวแลกเงินเพื่อให้ผู้จ่ายทำการรับรอง แต่ผู้ส่งจ่ายสั่งห้ามมิให้นำตัวแลกเงินฉบับนั้นไปยื่นเพื่อให้ผู้จ่ายทำการรับรอง ผลจะเป็นอย่างไรนั้น ประเด็นปัญหานี้ผู้เขียนจะไต่ไปวิเคราะห์ในบทที่ 4 ต่อไป

2.2 ทฤษฎีความรับผิดชอบตามสัญญาตัวเงิน

ตัวเงินเป็นสัญญาพิเศษอย่างหนึ่ง เมื่อเป็นสัญญาจึงมีคู่สัญญาสองฝ่าย คือฝ่ายเจ้าหนี้ และฝ่ายลูกหนี้ แต่ตัวเงินเป็นสัญญาที่มีลักษณะพิเศษในส่วนที่เกี่ยวกับตัวคู่สัญญา ที่กล่าวว่า มีลักษณะพิเศษนี้ เพราะอาจมีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งในสัญญา โดยเฉพาะฝ่ายลูกหนี้ได้รับประโยชน์มากกว่ากรณีเป็นสัญญาทั่วๆ ไป เพราะตัวเงินเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการชำระหนี้และสามารถโอนเปลี่ยนมือกันได้ ประกอบกับตัวเงินชนิดระบุชื่อผู้รับเงิน โอนโดยการสลักหลังและส่งมอบ ดังนั้น เมื่อมีการสลักหลังก็จะทำให้ผู้โอนเปลี่ยนเป็นลูกหนี้ในตัวเงินนั้น หากมีการโอนตัวเงินกันหลายทอด

¹⁷ มาตรา 973.

¹⁸ มาตรา 985.

¹⁹ เสนีย์ ปราโมช ก (2518). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ว่าด้วยตัวเงิน แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2514. หน้า 43.

²⁰ เสวนีย์ อัสวโรจน์ และสหทร รัตนไพจิตร. (2555). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรียงมาตรา ว่าด้วยตัวเงิน บรรพ 3 มาตรา 898-1011 เล่ม 1. หน้า 123.

ก็จะทำให้มีลูกหนี้หลายคน ทั้งนี้หมายความรวมถึงลูกหนี้ที่เป็นคู่สัญญาคนก่อนๆ ด้วย อย่างไรก็ตามก็ตีผู้ที่ได้รับโอนตัวแลกเงินซึ่งเป็นเจ้าหนี้อาจกลายเป็นลูกหนี้ได้ หากมีการสลักหลังโอนตัวเงินนั้นต่อไป ในทางกลับกันผู้ที่เป็นลูกหนี้ซึ่งออกหรือโอนตัวไปแล้วอาจกลายเป็นเจ้าหนี้ได้ ถ้าได้รับสลักหลังโอนตัวกลับคืนมา หรือได้เข้าใช้เงินให้ผู้ทรงไปและรับตัวกลับคืนมา ในส่วนนี้ผู้เขียนขอกล่าวถึงเจ้าหนี้อีก และคู่สัญญาคนก่อนๆ ในตัวเงินซึ่งมีรายละเอียดดังจะกล่าวต่อไปนี้

เจ้าหนี้ในตัวเงิน คือผู้ที่มีสิทธิได้รับชำระหนี้ตามเนื้อความที่ปรากฏบนตัวเงินจากผู้ที่เป็นลูกหนี้ในตัวเงินนั้น ซึ่งเจ้าหนี้นี้มี 2 ประเภท คือ ผู้ทรงและเจ้าหนี้อื่นๆ นอกจากผู้ทรงซึ่งได้แก่บุคคลที่เคยเป็นลูกหนี้ตามตัวเงินและเข้าใช้หนี้ให้ผู้ทรงไป และได้รับตัวเงินมาอยู่ในครอบครองแล้ว กรณีที่จะถือว่าเป็นผู้ทรงได้นั้นจะต้องประกอบไปด้วยสาระสำคัญ 2 ประการ คือ

ประการแรก ต้องเป็นบุคคลที่มีตัวเงินอยู่ในครอบครอง อาจเป็นการครอบครองตัวเงินด้วยตนเองหรือให้บุคคลอื่นครอบครองตัวเงินนั้นไว้แทนตนก็ได้ ดังนั้น บุคคลผู้ที่ครอบครองตัวเงินไว้แทนผู้อื่นจึงอาจไม่ใช่ผู้ทรงก็ได้

เมื่อตัวเงินมี 2 ชนิด คือตัวเงินชนิดระบุชื่อผู้รับเงิน และตัวเงินชนิดให้ใช้เงินแก่ผู้ถือ การครอบครองตัวเงินแต่ละชนิดที่จะถือว่าเป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายย่อมมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป ดังนี้

ตัวเงินชนิดระบุชื่อผู้รับเงินผู้ทรงต้องได้ตัวนั้นมาในฐานะผู้รับเงิน หรืออาจได้ตัวนั้นมาในฐานะผู้รับสลักหลัง และในกรณีที่มีการโอนกันมาหลายทอดโดยเป็นผู้รับสลักหลังจะต้องมีการสลักหลังติดต่อกันมาถึงตนโดยไม่ขาดสาย

ส่วนตัวเงินชนิดให้ใช้เงินแก่ผู้ถือซึ่งมีเฉพาะตัวแลกเงินและเช็คนั้น ผู้ทรงอาจได้รับตัวนั้นจากผู้ตั้งจ่ายตัวแลกเงินหรือเช็ค ซึ่งเป็นผู้ออกตัวนั้นให้หรือจากผู้ที่ได้รับตัวจากผู้ตั้งจ่าย หรือบุคคลอื่นๆ ที่ได้รับตัวมาจากผู้ที่มีสิทธิตามกฎหมาย

ประการที่สอง ต้องเป็นตัวเงินกับการรับชำระหนี้ กล่าวคือหากผู้ทรงเป็นผู้ที่ได้รับตัวนั้นมาโดยการรับชำระหนี้ก็ต้องมีมูลหนี้ระหว่างผู้ที่โอนตัวเงินให้กับผู้ทรง และการรับชำระหนี้ดังกล่าวนี้ต้องมีมูลหนี้ผูกพันกันได้ และชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งประการที่สองนี้ใช้บังคับกับตัวเงินทุกชนิด หากผู้ครอบครองตัวเงินได้รับตัวเงินมาโดยปรากฏว่าไม่มีมูลหนี้ระหว่างผู้ที่มอบตัวให้กับผู้รับมอบตัว บุคคลดังกล่าวย่อมไม่ใช่ผู้ทรงตามกฎหมาย

ลูกหนี้ในตัวเงิน คือ บุคคลทั้งหลายผู้ลงลายมือชื่อในตัวเงินกับลูกหนี้แต่ละประเภทซึ่งขึ้นอยู่กับว่าลูกหนี้ได้ลงลายมือชื่อในฐานะใดก็ต้องรับผิดชอบในฐานะเช่นนั้น โดยฐานะความรับผิดชอบของลูกหนี้มีอยู่ด้วยกัน 7 ประการ คือ ผู้รับรอง ผู้ออกตัว ผู้ตั้งจ่าย ผู้สลักหลัง ผู้รับอาวัล ผู้รับรองด้วยสอดเข้าแก้หน้า และผู้สืบสิทธิของลูกหนี้

ตัวเงินเป็นสัญญาที่กฎหมายบังคับให้ต้องทำเป็นหนังสือตราสาร บุคคลที่แสดงเจตนาเข้ามาเป็นคู่สัญญาฝ่ายซึ่งจะยินยอมรับผิดชอบตามสัญญานั้น กฎหมายได้กำหนดให้การแสดงเจตนาดังกล่าว ต้องกระทำเป็นหลักฐานชัดเจนด้วยการลงลายมือชื่อ การที่บุคคลแสดงเจตนาเข้ามาผูกพันในตัวเงินในฐานะผู้รับผิดชอบ กฎหมายจะบังคับให้ลงลายมือชื่อเสมอ

2.2.1 ความรับผิดชอบสัญญาตัวเงินมีขึ้นเพราะการลงลายมือชื่อ

การลงลายมือชื่อในตัวเงินเป็นองค์ประกอบที่สำคัญมากในเรื่องความรับผิดชอบของบุคคลที่ลงลายมือชื่อในตัวเงิน โดยพิจารณาจากกฎหมายลักษณะตัวเงินของไทย²¹ และมาตรา 23²² กฎหมายตัวเงินของอังกฤษ จะเห็นได้ว่าบทบัญญัติทั้ง 2 มาตราดังกล่าว ได้วางหลักความรับผิดชอบของคู่สัญญาในตัวเงินไว้เหมือนกัน กล่าวคือ ความรับผิดชอบของคู่สัญญาในตัวเงินตั้งบนมูลฐานแห่งการลงลายมือชื่อลงไปในตัวเงินของคู่สัญญานั้น บุคคลย่อมไม่ต้องรับผิดชอบตามตัวเงิน เว้นเสียแต่จะได้อลายมือชื่อไว้ในตัวเงิน

กล่าวโดยสรุป ลายมือชื่อในตัวเงินนั้นมีความสำคัญต่อการเกิดขึ้นเป็นตราสารอันเป็นพื้นฐานความรับผิดชอบของคู่สัญญาในตัวเงิน ดังนั้นหากบุคคลใดมิได้ลงลายมือชื่อในตัวเงินแล้ว แม้จะมีความผูกพันหรือข้อตกลงในสัญญาไว้ก็ไม่ต้องรับผิดชอบตามกฎหมายลักษณะตัวเงิน

เหตุที่กฎหมายลักษณะตัวเงินได้กำหนดให้การลงลายมือชื่อในตัวเงินเป็นเงื่อนไขของความรับผิดชอบของบุคคลในตัวเงิน เนื่องจากตัวเงินเป็นตราสารเปลี่ยนมือซึ่งอาจมีบุคคลเข้ามาเกี่ยวข้องกับหลายฝ่าย ดังนั้นใครที่จะเกี่ยวข้องบ้างจึงต้องยุติโดยพิจารณาจากลายมือชื่อที่ลงไว้ในตราสารนั้นเพื่อผู้เกี่ยวข้องทุกคนจะได้ทราบว่าใครบ้างที่ต้องรับผิดชอบตัว²³ ประกอบกับตัวเงินเป็นตราสารก่อตั้งหนี้สินอย่างหนึ่ง กฎหมายจึงต้องการหลักฐานให้ผู้ที่จะต้องรับผิดชอบตัวเงินมีการลงลายมือชื่อไว้เพื่อให้เกิดความแน่นอนและความเชื่อถือแก่ตัวเงินนั้น²⁴

ตามที่ได้กล่าวมาในข้างต้นแล้วว่า การลงลายมือชื่อของคู่สัญญาในตัวเงินเป็นเครื่องแสดงเจตนาเข้ามาผูกพันตนในตัวเงิน และก่อให้เกิดความความรับผิดชอบกับผู้ที่เข้ามาลงลายมือชื่อตัวเงินด้วยเหตุนี้จึงได้กล่าวว่าลายมือชื่อในตัวเงินถือเป็นรายการที่สำคัญ เพราะหากไม่มีการลงลายมือชื่อในตัวเงินก็ไม่มีหลักฐานว่าบุคคลใดเข้ามาเป็นคู่สัญญาในตัวเงินและไม่สามารถเรียกให้บุคคลนั้น

²¹ มาตรา 900 วรรคแรก.

²² Section 23(1)(1) Where a person signs a bill in a trade or assumed name, he is liable thereon as if he had signed it in his own name.

²³ สหชน รัตนไพจิตร. เล่มเดิม. หน้า 45.

²⁴ ประภาศน์ อวยชัย. (2522). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวเงิน บัญชีเดินสะพัด รวมทั้งความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค. หน้า 24.

รับผิดชอบได้ เพราะการกล่าวอ้างและการยกข้อต่อสู้ทั้งหลายในตัวเงินนั้น โดยหลักต้องเป็นสิ่งที่ปรากฏบนตัวตราสารนั้น และผู้ที่จะต้องรับผิดชอบเพื่อความในตัวเงิน คือ บุคคลผู้ลงลายมือชื่อในตัวเงินนั้นตามหลักที่กฎหมายลักษณะตัวเงินได้บัญญัติไว้ในบทบัญญัติว่าด้วยตัวเงิน

หลักการสำคัญอีกประการหนึ่งในกฎหมายลักษณะตัวเงิน คือ บุคคลที่ลงลายมือชื่อในตัวเงินตกอยู่ในฐานะเป็นลูกหนี้ที่ต้องรับผิดชอบต่อผู้ทรงตัวเงินซึ่งเป็นเจ้าหนี้ ลูกหนี้ที่ลงลายมือชื่อในตัวเงินจะปฏิเสธความรับผิดโดยอ้างว่าตนเป็นเพียงตัวแทนดังนี้หาได้ไม่²⁵ เมื่อข้อกฎหมายเป็นเช่นนี้จึงกล่าวได้ว่า ผู้ที่ไม่ได้ลงลายมือชื่อในตัวเงิน แม้จะมีข้อสัญญาผูกมัดกับใครอย่างใดก็ไม่เกิดความรับผิดตามเพื่อความในตัวเงินได้เลย แต่จะมีความรับผิดตามกฎหมายลักษณะอื่นเพียงใดหรือไม่เป็นอีกเรื่องหนึ่ง

เมื่อเห็นตามสัญญาตัวเงินเป็นหนี้ซึ่งมีตราสารแสดงสิทธิของเจ้าหนี้และตราสารนั้นแสดงความเป็นหนี้อยู่ในตัวเอง โดยสมบูรณ์ อีกทั้งมีลักษณะเป็นตราสารเปลี่ยนมือ ด้วยเหตุนี้ในสัญญาตัวเงินจึงเกิดหลัก “ความรับผิดเกิดขึ้นเพราะการลงลายมือชื่อในตัวเงิน” ตราบใดที่ตัวเงินยังไม่ลงลายมือชื่อผู้ส่งจ่าย ตราสารนั้นก็ยังไม่มีความเป็นหนี้

การที่ตัวเงินเป็นสัญญาอย่างหนึ่ง จึงต้องตกอยู่ภายใต้บังคับของหลักเรื่องการแสดงเจตนาการเข้าทำนิติกรรม ฉะนั้นก่อนที่บุคคลใดจะมีความผูกพันต้องรับผิดชอบต่อความในตัวเงิน เพราะการลงลายมือชื่อดังกล่าวได้ จะต้องปรากฏว่าบุคคลนั้นได้แสดงเจตนาเข้ามาเป็นคู่สัญญาในตัวเงินเสียก่อน โดยแสดงออกด้วยการลงลายมือชื่อของตนในตัวเงิน อันมีผลทำให้ผู้ลงลายมือชื่อนั้นต้องรับผิดชอบต่อความแห่งตัวเงินนั้น

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า หลักความรับผิดของบุคคลที่ลงลายมือชื่อในตัวเงินต้องประกอบด้วยลักษณะสำคัญ 2 ประการ คือ

ประการแรก มีการแสดงเจตนาของบุคคลผู้นั้น กล่าวคือ เมื่อบุคคลใดประสงค์จะเข้ามาเป็นคู่สัญญาในตัวเงิน บุคคลนั้นจะต้องแสดงเจตนาของตนออกมาให้เป็นที่ปรากฏแก่บุคคลซึ่งตนประสงค์จะผูกพันด้วย ซึ่งตามกฎหมายลักษณะตัวเงินนี้ การที่คู่สัญญาคนใดในตัวเงินได้ลงลายมือชื่อของตนไว้ในตัวเงินย่อมเป็นการแสดงให้เห็นถึงเจตนาที่จะเข้ามาผูกพันตามตัวเงินของคู่สัญญาคนนั้นแล้ว ทั้งเจตนาที่คู่สัญญาได้แสดงออกมาโดยวิธีการลงลายมือชื่อนั้นต้องเป็นไปโดยใจสมัคร และต้องรู้ว่าเขาได้ลงลายมือชื่อในตราสารที่เป็นตัวเงิน

แต่บุคคลผู้ลงลายมือชื่อต้องรับผิดชอบโดยเด็ดขาดหรือไม่นั้น เมื่อตัวเงินเป็นเอกเทศสัญญาอย่างหนึ่ง คู่สัญญาจึงอาจยกข้อต่อสู้ได้ว่า การแสดงเจตนาที่บุคคลนั้นบ่งพร่องด้วยเหตุกลฉ้อฉล ข่มขู่ หรือ

²⁵ คำพิพากษาฎีกาที่ 799/2510, 475/2514 และที่ 1735/2520.

ถ้าคดีผิดได้ แต่ถ้าตัวเงินได้โอนไปยังบุคคลอื่นซึ่งสุจริตแล้ว คู่สัญญาผู้ต้องรับผิดจึงไม่อาจยกข้อต่อสู้ได้²⁶

ส่วนการลงลายมือชื่อกระทำโดยขาดเจตนา เช่น ให้คนปัญญาอ่อนที่ไม่รู้เพียงสาเลงลายมือชื่อ คนปัญญาอ่อนนั้นไม่ต้องรับผิด

ประการที่สอง บุคคลผู้นั้นได้ลงลายมือชื่อของเขาในตัวเงิน ถือเป็นข้อที่สำคัญมากที่จะขาดเสียมิได้ ซึ่งคำว่า “บุคคลผู้ลงลายมือชื่อของตน” ตามกฎหมายลักษณะตัวเงินของไทย²⁷ หมายถึง บุคคลธรรมดาซึ่งเป็นผู้มีความสามารถทำนิติกรรมได้ตามกฎหมายโดยการเขียนลายมือชื่อด้วยตนเอง หรือนิติบุคคลตามกฎหมายที่ผู้แทนหรือผู้มีอำนาจกระทำการแทนได้ลงลายมือชื่อกระทำการแทน ดังนั้นความประสงค์หรือการแสดงเจตนาของนิติบุคคลย่อมแสดงให้เห็นปรากฏโดยผู้แทนของนิติบุคคลนั้นๆ

คำว่า “ผู้ลง” หมายความว่าถึง ตัวบุคคลที่ลงมือเขียนชื่อลงไปด้วยลายมือชื่อของตนเอง โดยปกติผู้ที่ลงมือเขียนชื่อนั้นก็ต้องเขียนชื่อของตนลงไป มีปัญหาว่าหากบุคคลนั้นลงมือเขียนชื่อด้วยลายมือของตน แต่เป็นชื่อคนอื่นไม่ใช่ชื่อของตน ซึ่งเป็นการลงลายมือชื่อปลอม บุคคลดังกล่าวนี้จะมีผลรับผิดตามตัวเงินหรือไม่ ผลปรากฏว่าต้องรับผิด เพราะกฎหมายบัญญัติลักษณะว่าหากบุคคลนั้นลงลายมือชื่อของตนลงไป ชื่อนั้นจะเป็นชื่อใครก็ตาม ผู้ลงลายมือคนนั้นก็ต้องรับผิด ส่วนบุคคลอื่นซึ่งมีชื่อปรากฏในตัวเงินหาต้องรับผิดไม่ เพราะตนเองมิได้ลงมือเขียนลายมือชื่อนั้น

นอกจากนี้ คำว่า “ลายมือชื่อของตน” ยังหมายความว่าถึงชื่อของบุคคลซึ่งเขียนด้วยตัวเอง ดังนั้นลายมือชื่อจึงต้องใช้วิธีเขียน จะใช้พิมพ์ไม่ได้ กฎหมายมิได้บัญญัติบังคับถึงการลงลายมือชื่อว่าจะเขียนอย่างไร ดังนั้น จะกระทำอย่างไรก็ได้ จะเขียนชื่ออ่านออกหรือไม่ออก สวยงามหรือไม่สวยงามก็ได้ แต่การลงลายมือชื่อในสัญญาต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสัญญาตัวเงิน ถึงกฎหมายจะไม่บังคับ แต่ก็คงจะลงชนิดที่ผู้อื่นไม่สามารถนำไปปลอมได้ เพราะการลงลายมือชื่อไม่จำเป็นต้องอ่านออก จะลงทั้งชื่อและนามสกุล หรือจะลงชื่ออย่างเดียว หรือนามสกุลอย่างเดียว หรือจะลงชื่อย่อก็สามารถกระทำได้ แต่ขอให้แสดงว่าเป็นลายมือชื่อของคนนั้นก็ใช้ได้แล้ว²⁸

ความรับผิดของบุคคลผู้ลงลายมือชื่อในตัวเงินจำกัดอยู่เฉพาะตามเนื้อความในตัวเงิน ซึ่งเนื้อความดังกล่าวจะแสดงถึงสิ่งที่จะต้องรับผิด หมายความว่าความรับผิดของบุคคลผู้ลงลายมือชื่อมิใช่รับผิดโดยไม่มีขอบเขตจำกัด ความรับผิดย่อมแตกต่างกันไปตามเนื้อความที่ได้ลงลายมือชื่อไว้ เช่น รับผิดตามจำนวนเงิน รับผิดในฐานะเป็นผู้รับรองเพราะเป็นผู้จ่ายซึ่งได้ลงลายมือชื่อรับรองการ

²⁶ มาตรา 916.

²⁷ มาตรา 900 วรรคแรก.

²⁸ เฉชา ศิริเจริญ. (2550). *กฎหมายธุรกิจว่าด้วยตัวเงิน ห้างหุ้นส่วนจำกัดและบริษัท*. หน้า 4.

จ่ายเงินไว้ หากรับรองการจ่ายเงินเต็มจำนวนตามเนื้อความแห่งตั๋วเงิน ต้องรับผิดชอบเต็มจำนวน หากรับรองการจ่ายเงินเพียงบางส่วน ต้องรับผิดชอบเพียงบางส่วนตามเนื้อความที่ตนรับรอง หรือรับผิดชอบ ในฐานะเป็นผู้สั่งจ่ายเพราะลงลายมือชื่อไว้ในฐานะเป็นผู้สั่งจ่ายตั๋วแลกเงิน หรือเซ็นรับผิดในฐานะเป็นผู้สลักหลังเพราะลงลายมือสลักหลังโอนตั๋วเงินไว้ รวมถึงการรับผิดชอบในฐานะเป็นผู้อ่าวัด หรือในฐานะเป็นผู้สอดเข้าแก้หน้า เป็นต้น²⁹

ความไม่สมบูรณ์ของลายมือชื่อของคู่สัญญาคนใดคนหนึ่งในตัวเงินย่อมไม่กระทบถึงความรับผิดชอบของเจ้าของลายมือชื่ออื่นๆ เหตุที่กล่าวเช่นนี้เพราะความรับผิดชอบของคู่สัญญาตามกฎหมายลักษณะตั๋วเงินนั้นจะเกิดขึ้นต่อเมื่อบุคคลนั้นได้ลงลายมือชื่อของตนในตัวเงิน โดยเป็นลายมือชื่อที่แท้จริงและโดยเจตนาคือรู้ว่าเอกสารนั้นเป็นตั๋วเงิน ในทางกลับกันบุคคลผู้มีลายมือชื่อในตัวเงิน จะไม่ต้องรับผิดชอบก็ต่อเมื่อยลายมือชื่อที่ปรากฏนั้นไม่ใช่ลายมือชื่อของตนเอง คือ เป็นลายมือชื่อปลอมหรือลายมือชื่อที่ลงไว้โดยปราศจากอำนาจ อย่างไรก็ตาม บุคคลผู้ลงลายมือชื่อของตนเองในตัวเงิน โดยไม่มีเรื่องลายมือชื่อปลอม หรือลงโดยปราศจากอำนาจเข้ามาเกี่ยวข้อง ก็อาจไม่ต้องรับผิดชอบตามเนื้อความในตัวเงินก็ได้ หากมีเหตุใดๆ ที่ทำให้บุคคลนั้นไม่ต้องรับผิดชอบตามกฎหมาย และเหตุหนึ่งที่สำคัญคือเจ้าของลายมือชื่อไม่มีความสามารถหรือมีความสามารถบกพร่องในการเป็นคู่สัญญาในตัวเงินนั่นเอง ซึ่งเหตุดังกล่าวนี้เป็นเรื่องเฉพาะตัวของบุคคลนั้นที่จะยกขึ้นอ้างเพื่อยกเว้นความรับผิดชอบ แต่ไม่มีผลกระทบต่อคู่สัญญาคนอื่นๆ ในตัวเงิน³⁰

2.2.2 ความหมายและลักษณะของลายมือชื่อที่ลงได้ในตั๋วเงิน

กรณีที่จะถือว่าเป็นการลงลายมือชื่อในตัวเงินนั้นคือการเขียนชื่อ ซึ่งอาจเป็นการเขียนชื่อให้เห็นชัดเจนหรือเขียนเป็นลายเซ็นก็ได้ และจะใช้มือเขียนหรืออวัยวะอื่นเขียนก็ได้ เช่นบุคคลที่ไม่มีมือ อาจใช้ปากหรือเท้าเขียนลายมือชื่อแทน ถือเป็นลายมือชื่อเช่นเดียวกับบุคคลที่ใช้มือเขียนชื่одังนั้น จึงไม่อาจใช้วิธีพิมพ์ เพราะลายมือชื่อ คือชื่อที่บุคคลเขียนด้วยตนเอง³¹

การเขียนชื่อนั้นอาจเขียน ชื่อตัวและชื่อสกุล หรือเฉพาะชื่อตัวหรือเฉพาะชื่อสกุล หรือชื่อย่อ หรือนามแฝง นามสมมุติก็ได้ และอาจใช้ชื่อภาษาอังกฤษหรือภาษาอื่นๆ ก็ได้ เช่น ภาษาจีน หรือเซ็นยี่ห้อยี่ห้อแทนชื่อตามธรรมเนียมของคนจีน

การลงลายมือชื่อในตัวเงินนั้นจะลงเครื่องหมายอย่างหนึ่งอย่างใดหรือพิมพ์ลายพิมพ์นิ้วมือไม่ได้ เนื่องจากการลงลายมือชื่อในตัวเงินนั้น เจ้าของลายมือชื่อต้องเขียนลายมือชื่อของตนด้วยตนเองและต้องมีเจตนาที่จะเขียนลายมือชื่อนั้นลงในตั๋วเงิน ดังนั้น บุคคลใดจะเขียนเครื่องหมาย

²⁹ สหชน รัตน์ไพจิตร. เล่มเดิม. หน้า 41.

³⁰ เสาวนีย์ อัสวโรจน์ และสหชน รัตน์ไพจิตร. เล่มเดิม. หน้า 68.

³¹ ราชบัณฑิตยสถาน. (2531). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. หน้า 720.

ต่างๆ เช่น แกงไค หรือพิมพ์ลายพิมพ์นิ้วมือของตนลงในตัวเงินมิได้ แม้จะมีพยานตั้งแต่สองคนขึ้นไปลงลายมือชื่อรับรองเครื่องหมายหรือลายพิมพ์นิ้วมือก็ตาม ซึ่งหลักนี้เป็นข้อยกเว้นจากหลักทั่วไปของการลงลายมือชื่อในเอกสาร เพราะตัวเงินเป็นตราสารที่ทำให้ผู้ลงลายมือชื่อต้องรับผิดชอบโดยไม่สามารถยกข้อต่อสู้ใดๆ ที่ไม่ปรากฏในตัวเงินขึ้นอ้างได้ และมีหลักต่างๆ เช่น ผู้รับโอนที่สุจริตอาจมีสิทธิคิดว่าผู้โอนและอื่นๆ อันแตกต่างจากตราสารอื่นๆ ที่ลูกหนี้สามารถยกข้อต่อสู้ต่างๆ ที่จะปฏิเสธความรับผิดชอบได้มากกว่า ผู้ที่ต้องรับผิดชอบคือคนที่สามารถลงลายมือชื่อได้

การที่กฎหมายลักษณะตัวเงินไม่ยินยอมให้ผู้ที่จะเป็นคู่สัญญาในตัวเงิน โดยเฉพาะลูกหนี้ลงเครื่องหมายต่างๆ หรือพิมพ์ลายพิมพ์นิ้วมือแทนการลงลายมือชื่อดังเช่นสัญญาทั่วไปนั้นก็เพราะกฎหมายลักษณะตัวเงินประสงค์จะให้บุคคลที่รู้หนังสือ สามารถอ่านออกเขียนได้เท่านั้นที่จะเป็นคู่สัญญาในตัวเงิน เพื่อป้องกันการถูกเอาเปรียบ หากบุคคลที่ไม่สามารถเขียนลายมือชื่อ หรือเป็นบุคคลที่ไม่รู้หนังสือ อ่านหรือเขียนหนังสือไม่ได้เข้ามาเป็นคู่สัญญาตัวเงินก็อาจถูกหลอกลวงหรือสำคัญผิดได้ง่ายและจะไม่เข้าใจถึงผลดีผลเสียของการเป็นคู่สัญญาในตัวเงิน และถ้าเข้าไปเป็นคู่สัญญาโดยเฉพาะเป็นลูกหนี้ในตัวเงินก็ย่อมได้รับความเสียหายหรือเสียเปรียบได้เช่นเดียวกับลูกหนี้ทั่วไปในตัวเงินที่อาจรับผิดชอบมากกว่าการเป็นลูกหนี้ในสัญญาหรือตราสารอื่นๆ

ดังนั้น เมื่อบุคคลใดเขียนเครื่องหมายต่างๆ หรือพิมพ์ลายพิมพ์นิ้วมือในตัวเงินก็ไม่มีผลเป็นการลงลายมือชื่อของบุคคลนั้น และบุคคลนั้นไม่ต้องรับผิดชอบเนื้อความในตัวเงิน³²

สำหรับการใช้ตราประทับแทนการลงลายมือชื่อในตัวเงินนั้น มีปัญหาว่าจะมีผลเช่นเดียวกับการลงลายมือชื่อหรือไม่ ในเรื่องนี้มีความเห็นซึ่งแบ่งได้เป็นสองฝ่าย ดังนี้

ฝ่ายแรกเห็นว่า การใช้ตราประทับลงในตัวเงิน แม้จะมีพยานลงลายมือชื่อรับรองตั้งแต่สองคนขึ้นไปก็ไม่ถือว่ามีผลเสมอกับการลงลายมือชื่อ เนื่องจากตราประทับนั้นตามปกติมีค่าเท่ากับการลงลายพิมพ์นิ้วมือ แกงไค หรือเครื่องหมายอย่างอื่น ซึ่งในกรณีทั่วไปหากทำลงในเอกสารใดๆ ที่มีใช้ตัวเงินโดยมีพยานลงลายมือชื่อรับรองไว้อย่างน้อยสองคน ย่อมมีค่าเท่ากับลายมือชื่อดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 9 วรรคสอง ดังนั้น ตราประทับจึงอยู่ในความหมายของคำว่า “ความหมายอย่างหนึ่งอย่างใด” ที่ต้องห้ามมิให้ทำลงในตัวเงินเช่นเดียวกับแกงไค หรือลายพิมพ์นิ้วมือตามมาตรา 900 วรรคสอง โดยในมาตรา 900 วรรคสองเป็นเพียงแต่การยกตัวอย่างเท่านั้น

ฝ่ายที่สองเห็นว่า การใช้ตราประทับลงในตัวเงินแทนการลงลายมือชื่อโดยมีพยานรับรองตั้งแต่สองคนขึ้นไป ย่อมมีผลเช่นเดียวกับการลงลายมือชื่อซึ่งเป็นไปตามมาตรา 9 วรรคสอง เนื่องจากในกฎหมายลักษณะตัวเงินไม่ได้บัญญัติถึงเรื่องนี้ไว้เป็นพิเศษและก็ได้มีบทบัญญัติห้ามตามมาตรา 9 วรรคสอง ในส่วนดังกล่าวมาใช้บังคับมาตรา 900 วรรคสอง

³² เสาวนีย์ อัสวโรจน์ และสหทรน รัตนไพจิตร. เล่มเดิม. หน้า 34.

ในความเห็นของผู้เขียนเองเห็นด้วยกับความเห็นฝ่ายแรก เพราะการลงลายมือชื่อในตั๋วเงินจะต้องลงกันจริงๆ การลงลายมือชื่ออย่างอื่นแล้วจะอ้างเอาว่าเป็นการลงลายมือชื่อในตั๋วเงินนั้น แม้จะมีพยานลงชื่อรับรองก็ไม่ถือว่าเป็นการลงลายมือชื่อ เพราะกฎหมายตั๋วเงินบัญญัติห้ามไว้ไม่ว่าจะเป็นแกงไค หรือลายพิมพ์นิ้วมือตามที่กฎหมายยกตัวอย่างไว้ ก็ไม่สามารถกระทำ ด้วยเหตุนี้การลงลายมือชื่อในสัญญาตั๋วเงินนี้แตกต่างไปจากการลงลายมือชื่อในสัญญาอื่นๆ

ปัญหาว่า การใช้ตราประทับที่แกะเป็นลายมือชื่อไว้และใช้ประทับ จะถือว่าการประทับดังกล่าวเป็นการลงลายมือชื่อหรือไม่นั้น นักกฎหมายบางท่านมีความเห็นว่าการใช้ตราประทับถึงแม้จะทำเป็นปกติก็ถือว่าเป็นเครื่องหมายอย่างหนึ่งซึ่งต้องห้ามตามมาตรา 911 วรรคสอง แต่บางท่านกลับเห็นว่าเมื่อมาตรา 900 วรรคสอง มิได้บัญญัติห้ามไว้เป็นการชัดแจ้งเหมือนอย่างแกงไคหรือลายพิมพ์นิ้วมือ จึงถือว่าใช้ได้ให้มีผลเป็นการลงลายมือชื่อ แต่ในทางปฏิบัติยังไม่มีปัญหาเนื่องจากการใช้ตราประทับมักจะกระทำในนามของนิติบุคคลหรือส่วนราชการ ซึ่งจะมีการลงลายมือชื่อกำกับไปด้วย สำหรับความเห็นของผู้เขียนนั้นเห็นว่า เนื่องจากวัตถุประสงค์ของกฎหมายลักษณะตั๋วเงินเรื่องการลงลายมือชื่อในสัญญาตั๋วเงินนั้นจะต้องเป็นการลงลายมือชื่อกันจริงๆ ผู้ลงลายมือชื่อควรจะเป็นบุคคลที่อ่านหนังสือออก เขียนหนังสือเป็นเพื่อป้องกันปัญหาการหลอกลวงหรือฉ้อโกง จึงได้บัญญัติไว้เป็นกรณีพิเศษ เป็นข้อยกเว้นจากหลักทั่วไป ด้วยเหตุดังที่ผู้เขียนได้กล่าวมาทั้งหมด ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าเป็นการลงลายมือชื่อ อีกทั้งหากมีการใช้ตราประทับหากเจ้าของตราอ้างว่าได้เป็นผู้ประทับ แต่มีผู้อื่นแอบเอาไปประทับก็ดี หรืออ้างว่าเป็นตราปลอมก็ดี ก็จะก่อให้เกิดปัญหายิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม มีแนวโน้มที่คำว่า “ลายมือชื่อ” จะต้องมีความหมายที่กว้างกว่าเดิม เนื่องจากในปัจจุบันมีพัฒนาการทางด้านเทคโนโลยีต่างๆ มากขึ้นกว่าในสมัยเดิมๆ เช่น มีการใช้ตราสารอิเล็กทรอนิกส์และลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งในอนาคตอาจมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงกฎหมายให้ครอบคลุมกว้างขวางมากขึ้น ซึ่งรวมทั้งนิยามของคำว่าลายมือชื่อด้วย³³

คำว่า “ลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์” หมายความว่า อักษร อักษรระ ตัวเลข เสียง หรือสัญลักษณ์อื่นใดที่สร้างขึ้นให้อยู่ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งนำมาใช้ประกอบกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อระบุตัวบุคคลผู้เป็นเจ้าของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น และเพื่อแสดงว่าบุคคลดังกล่าวยอมรับข้อความในข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้น³⁴

³³ เสาวนีย์ อัสวโรจน์ ก เล่มเดิม. หน้า 59.

³⁴ พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544, มาตรา 4.

ส่วนคำว่า “ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์” หมายความว่า ข้อความที่ได้สร้าง ส่ง รับ เก็บ รักษา หรือประมวลผลด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ เช่น วิธีการแลกเปลี่ยนข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ โทรเลข โทรศัพท์ หรือโทรสาร³⁵ ซึ่งตามพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 ได้รับรองผลทางกฎหมายของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์บนข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ให้มีผลเป็นการลงลายมือชื่อแล้วโดยไม่จำเป็นต้องมีการลงลายมือชื่อเหมือนกับการลงลายมือชื่อในกระดาษ³⁶ โดยกำหนดให้การส่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ต้องส่งโดยใช้วิธีการที่สามารถระบุตัวเจ้าของลายมือชื่อ และสามารถแสดงได้ว่าเจ้าของลายมือชื่อนั้นรับรองข้อความในข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นว่าเป็นของตนเอง ถือว่ามีการลงลายมือชื่อแล้ว เช่น การส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Mail) หรืออีเมลล์ (E-Mail) ถึงกัน ซึ่งทั้งผู้ส่งและผู้รับต่างก็มีที่อยู่จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (Email Address) เมื่อผู้ส่งทำการส่งข้อความไปยังผู้รับโดยทางอีเมลล์ เจ้าของลายมือชื่อและสามารถแสดงได้ว่าเจ้าของลายมือชื่อรับรองข้อความในข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์นั้นว่าเป็นของตน ทั้งนี้ กรณีนิติบุคคลได้มีการจดทะเบียนไว้ โดยกำหนดให้กรรมการ 2 คนต้องลงลายมือชื่อร่วมกัน พร้อมทั้งประทับตราสำคัญของบริษัท จึงผูกพันบริษัทได้ การส่งข้อความโดยทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ หรืออีเมลล์ โดยใช้ที่อยู่จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ของบริษัท ซึ่งเป็นผู้ส่งก็ต้องถือว่ามีการลงลายมือชื่อโดยกรรมการ 2 คนพร้อมประทับตราสำคัญของบริษัทแล้ว อย่างไรก็ตาม หากกรรมการคนหนึ่งเป็นผู้ส่งข้อความโดยทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ถึงผู้รับ โดยใช้ที่อยู่จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ส่วนตัวของตน เช่น ใช้ที่อยู่ Yahoo.com หรือ Hotmail.com อาจมีปัญหาว่าเป็นข้อความที่ส่งในนามของบริษัทหรือไม่ ปัญหานี้อาจต้องนำหลักกฎหมายเรื่องตัวแทนเชิด³⁷ มาพิจารณาด้วย การที่กรรมการเพียงคนเดียวเป็นผู้ส่งข้อความ โดยทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ถึงบุคคลอื่น แต่ข้อบังคับของบริษัทกำหนดว่าต้องมีกรรมการ 2 คนลงนาม จึงจะทำการแทนบริษัทได้ ถือว่า “กรรมการกระทำการเกินอำนาจที่จดทะเบียนไว้หรือเกินอำนาจตามข้อบังคับ แต่บริษัทอาจต้องรับผิดชอบโดยหลักตัวแทนเชิด”³⁸

การที่ผู้เขียนกล่าวถึงพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 เพราะกรณีมีการนำเรื่องการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์นี้มาใช้กับสัญญาตัวเงินจะทำได้หรือไม่ นั่นทั้งนี้หากพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวได้รับรองผลทางกฎหมายในเรื่องของลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ไว้

³⁵ พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544, มาตรา 4.

³⁶ พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544, มาตรา 9.

³⁷ มาตรา 821.

³⁸ โสภณ รัตนากร. (2551). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หุ่นส่วน บริษัท*. หน้า 389, 390.

ซึ่งนักนิติศาสตร์ท่านหนึ่งเห็นว่า ลายมือชื่อดิจิทัลหรือลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งใช้กับเช็คอิเล็กทรอนิกส์ไม่นำมาใช้กับการลงลายมือชื่อตามกฎหมายลักษณะตัวเงินได้³⁹

ด้วยเหตุนี้ การนำเอาตัวแลกเปลี่ยนมาใช้เป็นระบบอิเล็กทรอนิกส์ก็น่าที่จะทำได้ เพราะพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวมานี้ไม่ได้บัญญัติห้ามไว้ ประกอบกับตัวแลกเปลี่ยนถือเป็นการชำระเงินที่สะดวกและรวดเร็ววิธีการหนึ่ง หากมีการนำตัวแลกเปลี่ยนมาทำการชำระเงินค่าสินค้าบนอินเทอร์เน็ต (Internet) ซึ่งมีต้นทุนการใช้งานต่ำ และมีความปลอดภัยสูง สามารถตรวจสอบลายมือชื่อได้ง่ายว่าเป็นลายมือชื่อของผู้ที่ลงลายมือชื่อนั้นจริงหรือไม่ โดยวิธีการนี้น่าจะเป็นวิธีการที่ทำให้การค้าเงินธุรกิจเป็นไปได้ง่ายและสะดวกรวดเร็วมากยิ่งขึ้น อีกทั้งเป็นการส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าได้อีกวิธีการหนึ่งด้วย

เมื่อสังคมไทยในปัจจุบันได้มีการยอมรับการลงลายมือชื่อทางอิเล็กทรอนิกส์กันมากขึ้น ประกอบกับมีพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 มาตรา 9 ซึ่งได้บัญญัติรับรองสถานภาพทางกฎหมายของลายมือชื่อทางอิเล็กทรอนิกส์ไว้ในทำนองเดียวกับกฎหมายแม่บท (Article 7) โดยทั้งกฎหมายแม่บท และพระราชบัญญัติดังกล่าวให้การรับรองว่าลายมือชื่อทางอิเล็กทรอนิกส์มีค่าเสมือนกับลายมือชื่อที่บันทึกบนกระดาษนั่นเอง⁴⁰

อย่างไรก็ตาม แม้จะปรากฏช่องทางการชำระหนี้ด้วยวิธีการอื่นๆ เพิ่มมากขึ้นสาเหตุเนื่องจากความเจริญทางเทคโนโลยีซึ่งได้กล่าวมาแล้ว เช่น การชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ แต่การชำระหนี้ด้วยตราสาร โดยเฉพาะตัวเงินที่ทำด้วยกระดาษก็ยังคงมีความสำคัญต่อการชำระหนี้ในนานาประเทศอยู่ เพราะการชำระหนี้ส่วนใหญ่ยังคงเป็นการชำระหนี้ด้วยตราสาร เช่น ใช้ตัวแลกเปลี่ยนและเช็คในการชำระหนี้ โอนหนี้และใช้เพื่อการให้สินเชื่อในการค้า และใช้ตัวสัญญาใช้เงินในการกู้ยืมเงิน ซ้ำสินเชื่อโดยมีสินเชื่อ และใช้เป็นพยานหลักฐานว่าลูกหนี้เป็นเจ้าของ โดยเฉพาจะมีการใช้ตัวเงินในการค้าระหว่างประเทศ คือ ใช้ตัวแลกเปลี่ยนเพื่อชำระหนี้ในการซื้อขายระหว่างประเทศ นอกจากนั้นไม่มีทางที่การชำระหนี้ด้วยตราสารที่ทำจากกระดาษจะหมดไปอย่างรวดเร็ว เนื่องจากการชำระหนี้ทางอิเล็กทรอนิกส์ยังคงอยู่ในวงจำกัดและยังมีการ โกงกันได้ง่าย ประกอบกับการชำระหนี้ทางอิเล็กทรอนิกส์นั้นกระทำโดยการ โอนเงิน โดยที่ผู้โอนต้องมีเงินอยู่ในบัญชีธนาคาร หรือสถาบันการเงินอื่นๆ ที่จะโอนไปให้เจ้าหนี้ได้ในขณะที่โอนเงินหรือต้องมีเครดิตกับธนาคารหรือสถาบันการเงินอื่นๆ แต่การชำระหนี้ด้วยตราสาร เช่นตัวเงินนั้นลูกหนี้ไม่จำเป็นต้องมีเงินสดหรือมีเครดิตกับสถาบันการเงินใดๆ ในขณะที่ชำระหนี้ เพราะในขณะที่ชำระด้วยตัวเงินให้เจ้าหนี้หนี้ตามตัวเงินอาจยังไม่ถึงกำหนดชำระ ซึ่งเจ้าหนี้ยังไม่มีสิทธิเรียกเก็บเงินตามตัวเงินแต่จะ

³⁹ ประทีป เจริญภัทรกุล. (2551). คำอธิบายตัวเงิน บัญชีเดินสะพัด. หน้า 69.

⁴⁰ อรพรรณ พันธ์พัฒนา. (2545). การพาณิชย์ทางอิเล็กทรอนิกส์ E-Commerce. หน้า 46-49.

ถึงกำหนดในอนาคตซึ่งกว่าจะถึงกำหนดลูกหนี้ก็มีเวลาเตรียมเงินไว้ชำระหนี้ในช่วงนั้นได้ อย่างไรก็ตาม หากในอนาคตมีการชำระหนี้ทางอิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น และมีการใช้ตัวเงินอิเล็กทรอนิกส์ด้วย ก็อาจมีปัญหาก็เกี่ยวกับเรื่องการโอนสิทธิในตัวเงินดังกล่าวได้เช่นกันว่าจะใช้หลักการดังกล่าวกับตัวเงินอิเล็กทรอนิกส์หรือไม่⁴¹

ในความเห็นของผู้เขียนเองเห็นว่าการชำระหนี้ด้วยตราสารที่ทำจากกระดาษน่าจะยังได้รับความนิยมไปอีกนาน แม้ว่าเทคโนโลยีในปัจจุบันจะมีการพัฒนาขึ้นอยู่กับต่อเนื่อง แต่เนื่องจากการชำระหนี้ทางอิเล็กทรอนิกส์นั้นยังได้รับความนิยมน้อย และมีการใช้ในวงจำกัดเพราะมีการโกงกันได้ง่าย จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้การชำระหนี้ด้วยตราสารที่ทำจากกระดาษยังคงได้รับความนิยมอยู่ต่อไป

จากที่กล่าวมาทั้งหมดเรื่องของการลงลายมือชื่อนั้น ผู้เขียนจะขอกล่าวถึงการลงลายมือชื่อของบุคคลในตัวเงินที่จะผูกพันให้รับผิดชอบโดยมีหลักเกณฑ์ ดังนี้

2.2.2.1 ความรับผิดชอบของบุคคลผู้ลงลายมือชื่อ

ในเบื้องต้นเมื่อพิจารณามาตรา 900 บัญญัติไว้ว่า “บุคคลผู้ลงลายมือชื่อของตนในตัวเงินย่อมจะต้องรับผิดชอบตามเนื้อความในตัวเงินนั้น” ทำให้เข้าใจได้ว่าบุคคลทุกคนเมื่อได้ลงลายมือชื่อในตัวเงินฉบับใดก็ต้องรับผิดชอบตามเนื้อความแห่งตัวเงินนั้นเสมอไป ส่วนจะต้องรับผิดชอบเพียงใดและรับผิดชอบในฐานะใดก็ต้องดูรายละเอียดในมาตราต่อไป เช่น เมื่อลงลายมือชื่อในช่องผู้ส่งจ่ายก็ต้องรับผิดชอบในฐานะเป็นผู้ส่งจ่าย หรือเมื่อผู้จะต้องส่งจ่ายเงินตามตัวเงินนั้นลงลายมือชื่อในด้านหน้าของตัวเงินก็ต้องรับผิดชอบในฐานะเป็นผู้รับรอง หรือในตัวแลกเงินที่ส่งจ่ายแก่ผู้ถือ บุคคลใดลงลายมือชื่อด้านหลังของตัวก็ต้องรับผิดชอบในฐานะเป็นประกัน (อาวัล) สำหรับผู้ส่งจ่าย

เมื่อกฎหมายลักษณะตัวเงินกำหนดให้ทุกคนที่ลงลายมือชื่อในตัวเงินต้องรับผิดชอบตามเนื้อความในตัวเงินนั้น แต่ฐานะความรับผิดชอบของแต่ละคนไม่มีกฎหมายกำหนดไว้แน่นอน ด้วยเหตุนี้บรรพบุรุษผู้ติดตามกฎหมายลักษณะตัวเงิน⁴² จึงเป็นเพียงบทกฎหมายเบื้องต้นที่จะต้องพิจารณาประกอบกับมาตราอื่นๆ อันกำหนดถึงรายละเอียดอีกจึงจะให้รับผิดชอบได้ ทั้งนี้มีนักกฎหมายท่านหนึ่ง

⁴¹ เสาวนีย์ อัสวโรจน์ ข (2544). การโอนสิทธิในตัวเงิน: ศึกษาในเชิงประวัติศาสตร์และพัฒนาการของกฎหมาย. หน้า 6.

⁴² มาตรา 900.

เห็นว่า “มาตรา 900 นี้เป็นเพียงบทบัญญัติทั่วไป ซึ่งเป็นหลักของกฎหมายลักษณะตัวเงินเท่านั้น ส่วนจะให้รับผิดในฐานะใดนั้นต้องดูในบทบัญญัติเฉพาะเรื่องต่อไป”⁴³

การลงลายมือชื่อนั้นต้องมีการกระทำที่เป็นการลงลายมือชื่อของบุคคลผู้เป็นเจ้าของลายมือชื่อด้วยตนเอง คือเขียนชื่อของตนเองด้วยตนเอง และมีเจตนาที่จะลงลายมือชื่อนั้นลงในตัวเงิน กล่าวคือ เจ้าของลายมือชื่อในตัวเงิน (ผู้ลงลายมือชื่อ) ต้องเขียนชื่อด้วยตนเองมิใช่ถูกบุคคลอื่นจับมือให้เขียนชื่อและต้องรู้ว่าเป็นการลงลายมือชื่อในตราสารที่เป็นตัวเงินมิใช่เข้าใจว่าลงชื่อในเอกสารอื่นๆ หากขาดอย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว ย่อมไม่เป็นการลงลายมือชื่อที่ใช้บังคับได้แต่อย่างใด และจะให้บุคคลดังกล่าวรับผิดไม่ได้

แต่การลงลายมือชื่อเพื่อให้เข้าใจว่าบุคคลอื่นเป็นผู้ลงลายมือชื่อนั้น เป็นการปลอมเอกสาร มีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 264 และคนลงชื่อปลอมต้องรับผิดทั้งทางอาญาและตามกฎหมายลักษณะตัวเงิน ส่วนเจ้าของชื่อที่ไม่ได้ลงมือเขียนหาต้องรับผิดไม่

2.2.2.2 ความรับผิดของบุคคลผู้ลงลายมือชื่อแทนบุคคลอื่นในฐานะตัวแทน

การลงลายมือชื่อในตัวเงินย่อมหมายความว่าบุคคลใดลงลายมือชื่อบุคคลนั้นต้องรับผิด ดังนั้น การที่ผู้ใดลงลายมือชื่อของตนในตัวเงินแต่กระทำการแทนบุคคลอื่นและไม่ประสงค์จะรับผิดก็จะต้องระบุว่าตนกระทำการแทนผู้อื่น ถ้าไม่เขียนระบุไว้ว่ากระทำการแทนผู้อื่นก็ต้องรับผิดเป็นการส่วนตัวเสมือนตนเป็นผู้กระทำเอง⁴⁴

ดังนั้น ตัวแทนที่ลงลายมือชื่อของตนแทนตัวการลงในตัวเงินก็ต้องเขียนระบุว่าเป็นการลงลายมือชื่อแทนตัวการ จึงจะไม่ต้องรับผิดตามเนื้อความแห่งตัวเงินฉบับนั้นเป็นการส่วนตัว แม้ว่าตนจะได้รับมอบอำนาจจากตัวการให้เข้าเป็นคู่สัญญาในตัวเงินนั้นแทนตัวการโดยชอบแล้วก็ตาม ตัวแทนผู้นั้นจะปิดความรับผิดไม่ได้

การเขียนแสดงว่ากระทำการแทนบุคคลอีกคนหนึ่ง กฎหมายมิได้กำหนดถึงรูปแบบการเขียนไว้ แต่พอจะสรุปได้ ดังนี้

1. จะต้องมิข้อความให้เป็นที่เข้าใจว่ากระทำการแทนบุคคลอีกคนหนึ่ง เช่น เขียนถ้อยคำ ว่า “กระทำแทน เป็นตัวแทน ทำการแทน ในฐานะจัดการแทน” เป็นต้น

2. จะต้องระบุชื่อบุคคลที่ตนประสงค์จะทำการแทน คือต้องระบุว่าตัวการคือใคร หากไม่ได้ระบุตัวการคือใคร ตัวแทนผู้ลงลายมือชื่อนั้นก็ยังไม่หลุดพ้นความรับผิด เช่น นายแดงลง

⁴³ สหชน รัตนไพจิตร. (2526). เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่องกฎหมายเกี่ยวกับตัวแลกเงิน ตัวสัญญา ใช้เงินและเช็ค. ณ ห้องประชุมคณะนิติศาสตร์ ห้อง 112 วันเสาร์ที่ 2 เมษายน 2526 จัดทำโดย ศูนย์นิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. รวมบทความเกี่ยวกับกฎหมายตัวเงิน. หน้า 109.

⁴⁴ มาตรา 901.

ลายมือชื่อและเขียนข้อความไว้ได้ลายมือชื่อว่า “ทำการแทนนายคำ” “เพื่อนายคำ” “For นายคำ” “on behalf of นายคำ” เป็นต้น

2.2.2.3 ความรับผิดชอบของบุคคลผู้ลงลายมือชื่อในฐานะผู้แทนนิติบุคคล

สำหรับผู้แทนนิติบุคคลที่กระทำการออกหรือโอนตัวเงินแทนนิติบุคคลหรือลงลายมือชื่อแทนนิติบุคคลในฐานะอื่นๆ เช่น รับรองหรือรับอาวัลนั้น ไม่จำเป็นต้องนำบทบัญญัติกฎหมายลักษณะตัวเงิน⁴⁵ มาใช้บังคับก็ได้ กล่าวคือ ผู้แทนนิติบุคคลซึ่งทำการแทนนิติบุคคลไม่ต้องเขียนลงไปในตัวขณะที่ลงลายมือชื่อของตนว่ากระทำการแทนนิติบุคคลซึ่งตนเป็นผู้แทน ทั้งนี้ผู้แทนนิติบุคคลต้องปฏิบัติตามข้อบังคับของนิติบุคคลในการลงลายมือชื่อเพื่อทำนิติกรรมแทนนิติบุคคล เช่น การลงลายมือชื่อของผู้แทนจะผูกพันนิติบุคคล ต่อเมื่อบุคคลที่ลงลายมือชื่อเป็นผู้แทนของนิติบุคคล และได้กระทำการครบถ้วนตามข้อบังคับ เช่น ต้องให้ผู้แทนไม่น้อยกว่า 2 นาย ลงลายมือชื่อและประทับตรานิติบุคคลเป็นสำคัญ ทั้งต้องอยู่ภายในขอบวัตถุประสงค์แห่งนิติบุคคลด้วย ดังนั้นนิติบุคคลจึงจะต้องรับผิดชอบตัวเงิน มิฉะนั้นผู้ที่อ้างว่าเป็นผู้แทนของนิติบุคคลโดยไม่มีอำนาจกระทำแทนนิติบุคคลนั้นก็ดีหรือการกระทำนั้นเป็นเท็จก็ดี บุคคลผู้นั้นจะต้องรับผิดชอบส่วนตัว

ข้อสังเกต การแสดงเจตนาโดยการลงลายมือชื่อเพื่อเข้าทำสัญญาตามกฎหมายลักษณะตัวเงินของผู้แทนนิติบุคคล ไม่น่าจะอยู่ในบังคับของกฎหมายลักษณะตัวเงินที่ใช้บังคับในเรื่องของการลงลายมือชื่อแทนบุคคลอื่นที่ผู้นั้นมีตัวตนสามารถแสดงเจตนาเองได้ หรืออาจกล่าวได้ว่า บทบังคับ นี้เป็นเรื่องการบังคับในการลงลายมือชื่อในตัวเงินแทนบุคคลอื่นในฐานะเป็นตัวแทน ดังนั้น การลงลายมือชื่อในตัวเงินแทนผู้อื่นในฐานะผู้แทนนิติบุคคลนี้จึงควรอยู่ในบังคับของหลักทั่วไปลักษณะ 2 หมวด 2 นิติบุคคล⁴⁶ ดังนั้น เมื่อผู้แทนนิติบุคคลลงลายมือชื่อในตัวเงินนั้น แม้จะไม่มีเขียนแสดงว่าได้กระทำการแทนผู้อื่นไว้ก็ตาม ผลทางกฎหมายก็ต้องถือว่าเป็นการกระทำของนิติบุคคลนั้นโดยตรง กล่าวคือเมื่อเกิดปัญหาในการฟ้องร้องเรียกบังคับชำระหนี้ตามตัวเงิน ผู้แทนนิติบุคคลมักจะถูกฟ้องให้รับผิดชอบเป็นการส่วนตัว เนื่องจากเป็นผู้ปรากฏลายมือชื่อในตัวเงินนั้น⁴⁷ ซึ่งผู้แทนนิติบุคคลนี้จะต้องรับภาระหน้าที่ในการพิสูจน์ว่าตนได้กระทำการแทนนิติบุคคลเพื่อให้พ้นความรับผิด อีกทั้งในบางครั้งอาจจะต้องถูกบังคับให้รับผิดชอบเป็นการส่วนตัว เนื่องจากการลงลายมือชื่อนั้นไม่มีข้อความที่ชัดเจนว่าตนได้กระทำการแทนนิติบุคคลตามอำนาจที่มีอยู่ในการก่อตั้งนิติบุคคลนั้น หรือไม่ได้ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของนิติบุคคลนั้น หรือกระทำโดยการลงนามไป เนื่องจากว่าได้รับมอบอำนาจจากผู้แทนนิติบุคคลแต่ผู้ลงนามสำคัญคิดว่า

⁴⁵ มาตรา 901.

⁴⁶ มาตรา 70 วรรคสอง.

⁴⁷ มาตรา 900.

คนมีอำนาจดำเนินการแทนนิติบุคคล เมื่อลงนามจึงไม่ได้ทำการแถลงว่ากระทำการแทนนิติบุคคล ซึ่งความรับผิดชอบของผู้ลงนามแทนนิติบุคคลเหล่านี้ ก็ยังไม่สามารถกำหนดหลักเกณฑ์ความรับผิดชอบที่แน่ชัดได้ ยังเป็นไปตามคำพิพากษาในแต่ละข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น อีกทั้งในบางครั้งก็ยังมีคำพิพากษาของศาลที่วินิจฉัยว่าถึงแม้จะเป็นการกระทำที่ถูกต้องตามระเบียบข้อบังคับ ผู้แทนนิติบุคคลที่ลงนามก็ยังคงต้องรับผิดชอบ หรือในบางกรณีที่ผู้แทนนิติบุคคลทำผิดข้อบังคับ แต่หากนิติบุคคลให้สัตยาบันการแสดงความเจตนาที่ตนสามารถใช้อำนาจได้ถือว่าผูกพันนิติบุคคล ดังจะแยกแนวคำพิพากษาที่วินิจฉัยและตัดสินเป็น 3 กรณี ดังต่อไปนี้

1. กรณีที่ศาลวินิจฉัยให้ผู้แทนนิติบุคคลต้องรับผิดชอบ เนื่องจากไม่ได้เขียนแถลงว่าได้กระทำการแทนนิติบุคคล

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องของเงินจะต้องรับผิดชอบตามเนื้อความในต่วนเงินนั้น และเพื่อมิให้ผู้ที่เกี่ยวข้องหรือปฏิเสธความรับผิดชอบดังกล่าว โดยอ้างว่าลงลายมือชื่อของตนในฐานะตัวแทนของบุคคลอื่น และจะไม่ขอรับผิดชอบไม่ได้ กฎหมายลักษณะต่วนเงิน⁴⁸ จึงบัญญัติว่า ในกรณีเช่นนั้นจะต้องเขียนแถลงว่าตนกระทำการแทนบุคคลอื่น คือกระทำการแทนผู้ใดต้องระบุลงให้ชัด หากไม่เขียนแถลงไว้เช่นนั้นก็ต้องรับผิดชอบเป็นการส่วนตัว เช่น

คำพิพากษาฎีกาที่ 1735/2520 ผู้ลงลายมือชื่อส่งจ่ายเช็คต้องรับผิดชอบตามเช็ค จะอ้างว่าทำในฐานะตัวแทนของบริษัทจำกัดที่ตนเป็นกรรมการ จึงไม่ต้องรับผิดชอบส่วนตัวไม่ได้ เพราะไม่ปรากฏข้อความว่าผู้ส่งจ่ายได้กระทำการแทนผู้ใดทั้งสิ้น (คำพิพากษาฎีกาที่ 799/2510 และ 475/2514 วินิจฉัยทำนองเดียวกัน)

คำพิพากษาฎีกาที่ 6198/2544 แม้จำเลยที่ 1 จะได้จดทะเบียนนิติบุคคลว่า ป. เป็นกรรมการของจำเลยที่ 1 แต่จำเลยที่ 1 เปิดบัญชีกระแสรายวันกับธนาคาร น. โดยให้ตัวอย่างลายมือชื่อผู้ส่งจ่ายเฉพาะกรรมการอื่น 4 คน โดยไม่ปรากฏตัวอย่างลายมือชื่อของ ป. ด้วย ป. จึงไม่มีอำนาจลงลายมือชื่อส่งจ่ายเช็คธนาคาร น. แทนจำเลยที่ 1 การที่ ป. ร่วมลงลายมือชื่อส่งจ่ายเช็คพิพาทโดยไม่มีอำนาจส่งจ่ายแทนจำเลยที่ 1 และมีได้ระบุว่ากระทำการแทนจำเลยที่ 1 แล้วนำเช็คพิพาทไปแลกกับเช็คอีกฉบับอื่น ซึ่ง ป. ส่งจ่ายให้โจทก์เพื่อชำระหนี้เป็นการส่วนตัว ป. จึงต้องร่วมรับผิดชอบตามเช็คพิพาทเป็นการส่วนตัว⁴⁹

2. กรณีที่ศาลวินิจฉัยให้ผู้แทนนิติบุคคลต้องรับผิดชอบ เนื่องจากไม่ได้กระทำตามระเบียบข้อบังคับของนิติบุคคล

⁴⁸ มาตรา 901.

⁴⁹ มาตรา 900.

คำพิพากษาฎีกาที่ 2419/2539 ข้อบังคับของห้างหุ้นส่วนจำกัดจำเลยที่ 1 กำหนดว่า การทำนิติกรรมใดๆ เพื่อให้มีผลผูกพันจำเลยที่ 1 ต้องมีหุ้นส่วนผู้จัดการสองคนลงลายมือชื่อและประทับตราของจำเลยที่ 1 การที่จำเลยที่ 2 ซึ่งเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการลงลายมือชื่อส่งจ่ายเช็คตาม มาตรา 900 แม้จำเลยที่ 2 จะเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ แต่ไม่ปรากฏว่าจำเลยที่ 1 ได้เช็คจำเลยที่ 2 ออกเป็นตัวแทน ทั้งมิได้มีการนำเงินที่ได้จากการส่งจ่ายเช็คมาใช้ในกิจการของจำเลยที่ 1 อันจะ ถือได้ว่าเป็นการให้สัตยาบันแก่การกระทำของจำเลยที่ 2 จำเลยที่ 1 จึงไม่ต้องรับผิดชอบ

คำพิพากษาฎีกาที่ 7121/2539 จำเลยที่ 1 และที่ 2 เป็นผู้มีอำนาจส่งจ่ายในเช็คของบริษัท อ. ได้ลงลายมือชื่อส่งจ่ายเช็คพิพาท ซึ่งเป็นของบริษัทให้โจทก์เพื่อชำระหนี้ของบริษัท และของ จำเลยที่ 1 แต่จำเลยที่ 1 และที่ 2 มิได้ประทับตราของบริษัทด้วย จึงถือไม่ได้ว่าจำเลยที่ 1 และที่ 2 ได้ลงลายมือชื่อส่งจ่ายเช็คพิพาทในฐานะผู้แทนบริษัท และจำเลยที่ 1 และที่ 2 ไม่ได้ลงลายมือชื่อ ส่งจ่ายเช็คโดยระบุว่ากระทำการแทนบริษัทดังกล่าว ดังนั้น จำเลยที่ 1 และที่ 2 จึงต้องร่วมกันรับผิดชอบ ตามเนื้อความที่ปรากฏในเช็ค ตาม มาตรา 900 และ มาตรา 901 (คำพิพากษาฎีกาที่ 7121/2539 วินิจฉัยทำนองเดียวกัน)

ข้อยกเว้นที่ศาลวินิจฉัยให้ผู้แทนนิติบุคคลไม่ต้องรับผิดชอบถึงแม้จะได้กระทำผิดระเบียบ ข้อบังคับของนิติบุคคล แต่หากนิติบุคคลนั้นให้สัตยาบัน กล่าวคือเป็นกรณีที่นิติบุคคลให้สัตยาบัน แม้ผู้แทนนิติบุคคลจะลงลายมือชื่อในตั๋วเงินไม่ครบถ้วน 2 คน ตามข้อกำหนดที่จดทะเบียนไว้กับ กระทรวงพาณิชย์ แต่ต่อมากรรมการของนิติบุคคลก็ให้การยอมรับว่าเป็นผู้ออกตั๋วสัญญาใช้เงิน ให้แก่โจทก์ กรณีเท่ากับนิติบุคคลนั้นให้สัตยาบัน บริษัทซึ่งเป็นนิติบุคคลจะต้องรับผิดชอบ ตามเนื้อความในตั๋วสัญญาใช้เงินฉบับนั้น เช่น

คำพิพากษาฎีกาที่ 1400/2527 จำเลยที่ 2 ลงชื่อในตั๋วสัญญาใช้เงินแต่ผู้เดียวและประทับตราบริษัทอันเป็นการไม่ถูกต้องตามข้อบังคับของบริษัทซึ่งจะต้องมีกรรมการ 2 คนลงชื่อ พร้อมกับประทับตราบริษัทก็ตาม แต่บริษัทจำเลยที่ 1 ก็ให้การยอมรับว่าบริษัทจำเลยที่ 1 เป็นผู้ออก ตั๋วสัญญาใช้เงินให้แก่โจทก์ จึงเท่ากับเป็นการให้สัตยาบัน บริษัทจำเลยที่ 1 ต้องผูกพันรับผิดชอบ ตั๋วสัญญาใช้เงิน จำเลยที่ 2 ไม่ต้องรับผิดชอบในตั๋วสัญญาใช้เงินนั้นเป็นการส่วนตัว (คำพิพากษาฎีกาที่ 778/2536 วินิจฉัยทำนองเดียวกัน)

คำพิพากษาฎีกาที่ 3218/2528 จำเลยที่ 2 เคยเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วนจำเลย ที่ 1 ต่อมาพ้นหน้าที่จากการเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการแล้ว ต่อมาจำเลยที่ 1 ลงลายมือชื่อส่งจ่ายเช็คพิพาท มีผลเท่ากับขณะออกเช็คพิพาทนั้น จำเลยที่ 2 ไม่มีอำนาจกระทำการแทนจำเลยที่ 1 แล้ว เท่ากับ จำเลยที่ 1 ไม่ได้ลงลายมือชื่อในเช็คฉบับนั้น จำเลยที่ 1 จึงไม่ต้องรับผิดชอบ แต่จำเลยที่ 2 ซึ่งแอบอ้างว่า เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการของห้างหุ้นส่วนของจำเลยที่ 1 จะต้องรับผิดชอบเป็นการส่วนตัว

คำพิพากษาฎีกาที่ 1751/2515 ผู้จัดการสาขาเพิ่งได้รับมอบอำนาจจากธนาคารเมื่อลงลายมือชื่อและประทับตราของธนาคารเพื่อรับรองตั๋วแลกเงิน ดังนี้ แม้จะเป็นการรับรองผิดระเบียบภายในของธนาคารเพราะจำนวนเงินที่รับรองนั้นเกินอำนาจของผู้จัดการและไม่มีสมุหบัญชีหรือผู้รักษาเงินลงลายมือชื่อร่วมด้วย ธนาคารก็ต้องรับผิดชอบ ถือว่าธนาคารได้ลงลายมือชื่อรับรองตั๋วแลกเงินแล้ว

3. กรณีที่ศาลวินิจฉัยให้ผู้แทนนิติบุคคลไม่ต้องรับผิดชอบ

ปกติผู้แทนนิติบุคคลเมื่อลงลายมือชื่อในตั๋วเงินในฐานะผู้แทนนิติบุคคลถูกต้องตามข้อกำหนดที่จดทะเบียนไว้กับกระทรวงพาณิชย์ นิติบุคคลนั้นต้องรับผิดชอบตามเนื้อความในตั๋วเงินนั้น แต่ผู้ที่ลงลายมือชื่อในฐานะผู้มีอำนาจกระทำการแทน เช่น ผู้จัดการ หรือกรรมการผู้จัดการ ไม่ต้องรับผิดชอบเป็นการส่วนตัว เช่น

คำพิพากษาฎีกาที่ 715/2500 ผู้จัดการโรงแรมของจำเลยออกเช็คในขอบอำนาจโดยประทับตราโรงแรมและลงลายมือชื่อผู้จัดการ แม้จะไม่มีข้อความว่าลงชื่อแทนโรงแรม จำเลยก็ต้องรับผิดชอบ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1166/2501, 270/2520, 543/2520 และ 6064/2545 วินิจฉัยทำนองเดียวกัน)

คำพิพากษาฎีกาที่ 133/2524 กรรมการบริษัทจำกัดกับผู้รับมอบอำนาจได้ลงลายมือชื่อเป็นผู้ส่งจ่ายเช็คประทับตราของบริษัทตามข้อบังคับ เป็นการทำตามหน้าที่ภายในขอบวัตถุประสงค์ของบริษัท ไม่ต้องรับผิดชอบเป็นการส่วนตัว

คำพิพากษาฎีกาที่ 1009/2524 กรรมการบริษัทซึ่งมีอำนาจลงลายมือชื่อทำการแทนบริษัทที่ตนเป็นกรรมการ โดยต้องประทับตราสำคัญของบริษัทด้วยนั้น เช็คที่บริษัทเป็นผู้ส่งจ่ายโดยกรรมการลงชื่อส่งจ่ายและได้ประทับตราสำคัญของบริษัทแล้ว แม้มิได้เขียนแถลงว่าทำการแทนบริษัทก็ตาม ถือได้ว่ากรรมการบริษัทกระทำการในฐานะผู้แทนบริษัทแล้ว หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าบริษัทจำกัดนั้นเป็นผู้ส่งจ่ายเช็คนั่นเอง กรรมการบริษัทไม่ต้องเป็นผู้รับผิดชอบตามเนื้อความในเช็คนั้นเป็นส่วนตัว (คำพิพากษาฎีกาที่ 2144/2525 วินิจฉัยทำนองเดียวกัน)

จากตัวอย่างคำพิพากษาดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้เห็นว่าการลงลายมือชื่อในตั๋วเงินของผู้แทนนิติบุคคลนี้ แม้จะมีหลักในเรื่องการแสดงเจตนาของนิติบุคคลไว้อย่างชัดเจนตามมาตรา 70 ก็ตาม แต่การวินิจฉัยความรับผิดชอบตามสัญญาตั๋วเงินที่ส่งจ่ายของนิติบุคคลซึ่งต้องอาศัยการแสดงเจตนาผ่านทางผู้แทนนิติบุคคลนี้ ก็ยังมีแนวในการวินิจฉัยที่แตกต่างกัน ในการนี้จึงอาจทำให้เกิดปัญหาการบังคับหรือความเชื่อถือในตั๋วเงินของนิติบุคคลได้⁵⁰

⁵⁰ บุญเลิศ สิวันทนา. (2553). ปัญหาเกี่ยวกับการลงลายมือชื่อในตั๋วเงิน: ศึกษากรณีการลงลายมือชื่อของผู้แทนนิติบุคคล. หน้า 26.

ในความเห็นของผู้เขียนเองสรุปแนวทางในการวินิจฉัยของศาลฎีกาได้ว่า หากกรรมการบริษัทผู้มีอำนาจลงลายมือชื่อตามข้อบังคับของบริษัทได้ลงลายมือชื่อในเช็คและประทับตราของบริษัท แม้มิได้เขียนแถลงว่ากระทำการแทนบริษัทก็ไม่ต้องรับผิดชอบส่วนตัว แต่ถ้าหากตามข้อบังคับของบริษัทบังคับว่ากรรมการของบริษัทจะต้องลงลายมือชื่อสองคนและประทับตราบริษัท ปรากฏว่ากรรมการของบริษัทลงชื่อเพียงคนเดียว กรณีเช่นนี้บริษัทไม่ต้องผูกพันตามตัวเงินนั้น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือไม่ต้องรับผิดชอบต่อตัวเงิน กรรมการคนที่ลงชื่อต้องรับผิดชอบส่วนตัว เว้นแต่บริษัทจะให้สัตยาบัน

2.3 เหตุผลของการยื่นตัวแลกเปลี่ยนให้ผู้จ่ายทำการรับรอง

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ตัวแลกเปลี่ยนเป็นตัวเงินประเภทหนึ่งที่น่ามาใช้เป็นสื่อกลางในการชำระหนี้แทนเงินตรา มีรูปแบบและวิวัฒนาการจากการใช้เพื่อประโยชน์ในการชำระหนี้ต่างเมืองกัน เหตุที่กล่าวเช่นนี้เนื่องจากตัวแลกเปลี่ยนเป็นตราสารที่เกี่ยวข้องกับสัญญา ตั้งแต่การเกิดสิทธิ หน้าที่ และความสัมพันธ์อื่นๆ ระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น บุคคลที่จะเข้ามาเป็นคู่สัญญาในตัวแลกเปลี่ยนได้ต้องมีการแสดงเจตนาที่จะผูกพันตามตัวแลกเปลี่ยนนั้น ซึ่งบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตัวแลกเปลี่ยนมีด้วยกันสามฝ่าย คือผู้ส่งจ่าย ผู้จ่าย และผู้รับเงิน แต่เฉพาะผู้ส่งจ่ายกับผู้รับเงินเท่านั้นที่มิตัดสัมพันธ์กันตามกฎหมายในฐานะเจ้าหนี้และลูกหนี้ ส่วนผู้จ่ายแม้จะมีชื่ออยู่ในตัวแลกเปลี่ยนแต่ก็ยังไม่ถือว่าเป็นบุคคลภายนอกสัญญาและไม่ต้องรับผิดชอบต่อผู้ทรงตัวแลกเปลี่ยนแต่อย่างใดจนกว่าผู้จ่ายจะได้แสดงเจตนาผูกพันตนโดยการลงลายมือชื่อในตัวแลกเปลี่ยนฉบับนั้น โดยรับรองว่าตนจะใช้จ่ายเงินให้แก่ผู้ทรงตามคำสั่งของผู้ส่งจ่าย ดังนั้น ตัวแลกเปลี่ยนใดที่ยังไม่มีลายมือชื่อผู้จ่ายทำการรับรอง เมื่อตัวแลกเปลี่ยนนั้นถึงกำหนดและผู้ทรงนำตัวไปยื่นให้ผู้จ่ายใช้จ่ายเงิน หากผู้จ่ายปฏิเสธการใช้จ่ายเงินผู้ทรงจะมาเรียกให้ผู้จ่ายรับผิดชอบต่อตัวแลกเปลี่ยนนั้นไม่ได้ เพราะผู้จ่ายยังเป็นบุคคลภายนอกสัญญาตัวแลกเปลี่ยนอยู่ ผู้ทรงต้องเรียกเอาจากผู้ส่งจ่ายซึ่งเป็นลูกหนี้ของผู้ทรงเอง

ด้วยเหตุที่ผู้จ่ายเป็นบุคคลภายนอกยังไม่ได้เข้ามาผูกพันตามตัวแลกเปลี่ยน และผู้ทรงก็ไม่อาจทราบได้เลยว่า หากตัวแลกเปลี่ยนฉบับนั้นถึงเวลากำหนดใช้จ่ายเงินแล้ว ผู้จ่ายยินดีที่จะใช้จ่ายเงินให้แก่ตนหรือไม่ ซึ่งอาจทำให้ผู้ทรงไม่สามารถเรียกให้ผู้จ่ายรับผิดชอบต่อความในตัวแลกเปลี่ยนได้ ด้วยเหตุนี้จึงได้มีวิธีการตามตัวแลกเปลี่ยนขึ้นที่เรียกว่า “การรับรอง” (Acceptance) ซึ่งการรับรองนั้นทำได้โดยการให้ผู้ทรงนำตัวแลกเปลี่ยนไปยื่นต่อผู้จ่ายก่อนถึงเวลากำหนดใช้จ่ายเงิน เพื่อให้ผู้จ่ายพิเคราะห์ดูว่าตนยินดีที่จะใช้จ่ายเงินให้แก่ผู้ทรงเมื่อตัวถึงกำหนดหรือไม่ หากผู้จ่ายแสดงเจตนาที่จะใช้จ่ายเงินตามตัวเมื่อตัวถึงกำหนดจะทำให้ผู้จ่ายเข้ามาเป็นคู่สัญญาในตัวแลกเปลี่ยนแล้วมีผลให้ผู้จ่ายมีฐานะเป็นผู้รับรอง ฉะนั้น ความรับผิดชอบต่อตัวของผู้จ่ายเกิดขึ้นเพราะผู้จ่ายได้แสดงเจตนาผูกพันตนโดยการลง

ลายมือชื่อในตัวพร้อมกับรับรองว่าจะจ่ายเงินตามตัวให้แก่ผู้ทรงตามคำสั่งของผู้สั่งจ่าย ในทางกลับกันหากผู้ทรงนำตัวไปยื่นให้ผู้จ่ายรับรองโดยชอบแล้ว แต่ผู้จ่ายปฏิเสธไม่ยอมรับรองก็เท่ากับว่าผู้จ่ายไม่ยอมรับรองตัวแลกเงินนั้น ส่งผลให้ตัวแลกเงินฉบับนั้นขาดความน่าเชื่อถือ ทั้งนี้ผู้ทรงต้องดำเนินการตามวิธีที่กฎหมายกำหนด คือต้องทำคำคัดค้านการไม่รับรองเพื่อให้ตนสามารถใช้สิทธิไล่เบียดลูกหนี้อื่นๆ ที่เป็นคู่สัญญาตามตัวแลกเงินให้รับผิดชอบได้

นอกจากเหตุผลของการยื่นตัวแลกเงินให้ผู้จ่ายทำการรับรองดังกล่าวข้างต้นแล้ว ตัวแลกเงินบางฉบับผู้สั่งจ่ายอาจสั่งให้ผู้จ่ายทำการจ่ายเงินตามตัว เมื่อผู้จ่ายได้เห็นตัวแล้ว⁵¹ กรณีเช่นนี้ถือว่ามีผลทำให้ผู้ทรงต้องนำตัวแลกเงินนั้นไปยื่นให้ผู้จ่ายทำการรับรอง เพราะเมื่อผู้จ่ายได้ทำการรับรองแล้วก็เท่ากับว่าตัวแลกเงินฉบับนั้น ผู้จ่ายได้เห็นแล้ว การเริ่มต้นนับวันที่ตัวถึงกำหนดใช้เงินย่อมเริ่มนับแต่วันนั้นเป็นต้นไป⁵² ประกอบกับตัวแลกเงินบางฉบับที่ผู้สั่งจ่ายได้ออกให้แก่ผู้ทรงมักจะระบุวันถึงกำหนดใช้เงินไว้เป็นระยะเวลาาน เช่น อีกสองเดือนหรือหกเดือนข้างหน้านับแต่วันที่ผู้สั่งจ่ายได้ออกตัวแลกเงินนั้น หรือที่มักเรียกกันว่าออกตัวล่วงหน้า ซึ่งมีผลทำให้ผู้ทรงรู้สึกไม่สบายใจ ว่าเมื่อตัวถึงกำหนดเข้าจริง ผู้จ่ายจะจ่ายเงินตามตัวให้หรือไม่ ฉะนั้นเพื่อให้เกิดความสบายใจหรือความน่าเชื่อถือขึ้นในตัว ผู้ทรงจึงอาจนำตัวแลกเงินนั้นไปยื่นให้ผู้จ่ายทำการรับรอง

เมื่อผู้จ่ายได้เห็นตัวแล้วเห็นว่าตนเองมีความผูกพันอยู่กับผู้สั่งจ่ายพอที่จะจ่ายเงินตามตัวได้ตามคำสั่งของผู้สั่งจ่ายนั้น ผู้จ่ายก็จะเขียนข้อความลงในตัวว่า “รับรองจ่ายให้” แล้วลงลายมือชื่อไว้ อันมีผลทำให้ผู้จ่ายต้องเข้าผูกพันรับผิดชอบในตัว เป็นลูกหนี้เพิ่มขึ้นอีกคนหนึ่ง กล่าวคือผู้จ่ายจะเปลี่ยนฐานะเป็นผู้รับรองและต้องผูกพันเป็นลูกหนี้ขั้นต้นต่อผู้ทรงตัวเงิน และต้องรับผิดชอบร่วมกันกับผู้สั่งจ่าย และผู้สละหลัง (ถ้ามี) ต่อผู้ทรงด้วย ซึ่งหากเป็นเช่นนี้จะมีผลทำให้ตัวแลกเงินฉบับนั้นมีความน่าเชื่อถือเพิ่มขึ้น ในทางตรงกันข้ามหากเมื่อผู้จ่ายได้เห็นตัวแลกเงินเพราะผู้ทรงนำมายื่นให้รับรองและผู้จ่ายเห็นว่าตนเองไม่มีความผูกพันอย่างใดๆ กับผู้สั่งจ่ายมาก่อน ผู้จ่ายก็จะปฏิเสธไม่ยอมรับรองตัวแลกเงินนั้น อันมีผลทำให้ตัวแลกเงินนั้นได้ชื่อว่าขาดความเชื่อถือ ผู้สั่งจ่ายเป็นอันได้ชื่อว่าผิดสัญญา ในกรณีเช่นนี้กฎหมายลักษณะตัวเงินก็ได้ให้สิทธิแก่ผู้ทรงตัวเงินทำการไล่เบียดเอาจากผู้สั่งจ่ายหรือจากลูกหนี้คนอื่นๆ ที่ลงลายมือชื่อไว้ในตัวเงินได้ก่อนถึงกำหนดเวลาการใช้เงิน⁵³

จากที่ได้กล่าวมาทั้งหมดนี้ อาจจะทำให้สาเหตุหลักที่ผู้ทรงนำตัวแลกเงินมาขึ้นเพื่อให้ผู้จ่ายทำการรับรองก็เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าตัวแลกเงินฉบับดังกล่าว ผู้จ่ายจะจ่ายเงินตามตัวให้

⁵¹ มาตรา 913(4).

⁵² มาตรา 928 และมาตรา 933.

⁵³ มาตรา 959 ข(1).

อย่างแน่นอน เมื่อตัวถึงกำหนดใช้เงิน หากผู้จ่ายไม่ยอมรับรองผู้ทรงก็จะได้เรียกร้องหรือฟ้องร้องให้ผู้สั่งจ่ายรับผิดชอบได้ทันที เพราะหากปล่อยให้ล่วงเลยไปถึงเวลาที่ตัวถึงกำหนดใช้เงินผู้สั่งจ่ายอาจจะหลบหนีหรือถ่ายเททรัพย์สินของตนให้บุคคลอื่นอันทำให้ผู้ทรงต้องเสียหายได้⁵⁴ จึงอาจกล่าวได้ว่าการรับรองตัวแลกเงินถือเป็นเรื่องของผู้จ่ายโดยเฉพาะ

⁵⁴ ไพฑูรย์ กงสมบูรณ์ ก เล่มเดิม. หน้า 209-211.

บทที่ 3

หลักเกณฑ์ทางกฎหมายของต่างประเทศที่มีผลต่อการร่าง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการรับรองตัวแลกเปลี่ยน และหลักกฎหมายว่าด้วยเรื่อง การรับรองตัวแลกเปลี่ยน

ในบทนี้ผู้เขียนจะทำการศึกษาหลักเกณฑ์ทางกฎหมายเกี่ยวกับการรับรองตัวแลกเปลี่ยน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยทำการศึกษาเทียบเคียงกับกฎหมายตัวเงินของประเทศ อังกฤษที่บัญญัติในลักษณะทำนองเดียวกัน เหตุที่เลือกกฎหมายตัวเงินของประเทศไทย เพราะกฎหมายอังกฤษเป็นต้นแบบของผู้ร่างกฎหมายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยที่ผู้ร่าง เอมามาเป็นแบบอย่าง และเหตุที่เลือก The Commercial Code ของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส เพื่อ พิจารณาเรื่องการรับรองตัวแลกเปลี่ยนซึ่งได้บัญญัติไว้ในระบบประมวลจะมีการบัญญัติหลักการ เป็นไปในทำนองเดียวกับที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยอย่างไร

3.1 หลักกฎหมายของประเทศไทย และประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสที่มีผลต่อการร่าง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะตัวเงินว่าด้วยการรับรอง

กฎหมายตัวเงินของไทยได้รับอิทธิพลในการร่างจากกฎหมายของต่างประเทศหลาย ประเทศ เช่น ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธรัฐเยอรมนี ประเทศสวีเดนแลนด์ ประเทศ ญี่ปุ่น ประเทศอังกฤษ และอนุสัญญาเฮก ค.ศ. 1912¹ และเมื่อระบบกฎหมายตัวเงินที่สำคัญของโลก มี 2 ระบบ คือ ระบบกฎหมายของประเทศที่ใช้ประมวลกฎหมาย (The Civil Law system) ซึ่งก็คือ ระบบกฎหมายที่มาจากประเทศต่างๆ ในทวีปยุโรป เช่น ประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธรัฐ เยอรมนี ประเทศสวีเดนแลนด์ และระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) เช่น ประเทศ อังกฤษ ทำให้กฎหมายตัวเงินของประเทศไทยปัจจุบันนั้น เป็นระบบที่ผสมผสานระหว่างสอง ระบบเข้าด้วยกัน เช่น ในเรื่องการรับอาวัลนั้นได้รับอิทธิพลจากอนุสัญญาเฮกและประเทศในทวีป ยุโรป เพราะการอาวัลมีเฉพาะระบบชีวิตลอร์หรือระบบของยุโรป แต่ในกฎหมายตัวเงินของระบบ

¹ พระยามานวราชเสวี. (2533). *ดรชชนี้ที่มาของกฎหมายในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1-5*. หน้า 42-49.

แองโกลอเมริกัน ไม่มีการรับอาวัล แต่ในส่วนของบทบัญญัติที่เกี่ยวกับเช็คนั้นได้รับอิทธิพลจากกฎหมายอังกฤษ

ในเบื้องต้นนั้น คณะกรรมการตรวจชำระและร่างประมวลกฎหมายได้นำเอาระบบกฎหมายอังกฤษมาเป็นหลักในการเปลี่ยนแปลงระบบกฎหมายไทย แต่เมื่อคณะกรรมการได้พิจารณาแล้วและมีความเห็นร่วมกันว่า แม้ว่าระบบกฎหมายอังกฤษจะมีคุณลักษณะดีเลิศเพียงใด แต่ก็ยังเป็นระบบกฎหมายที่เหมาะสมกับสภาพและความเป็นอยู่ในประเทศอังกฤษเอง หากประเทศไทยจะเจริญรอยตามแบบฉบับของกฎหมายอังกฤษ ย่อมทำได้ด้วยความยากลำบาก เพราะกฎหมายอังกฤษมิได้มีต้นฉบับตัวบทกฎหมายเป็นลายลักษณ์อักษร อันอาจถือเป็นหลักฐานอ้างอิงได้ทั้งหมด อีกทั้งกฎหมายอังกฤษก็ไม่ได้มีการจัดระเบียบและหมวดหมู่อย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย จึงเป็นการยากลำบากแก่การค้นคว้าและยุ่งยากแก่การศึกษา

นอกจากนี้ก่อนหน้าที่ประเทศไทยจะปฏิรูประบบกฎหมายตัวเงินของประเทศไทยเพียงเล็กน้อย ประเทศญี่ปุ่นก็ตกอยู่ในฐานะเดียวกับประเทศไทย กล่าวคือประเทศญี่ปุ่นถูกบีบคั้นให้ปฏิรูประบบกฎหมายใหม่เช่นเดียวกับประเทศไทย ในตอนแรกประเทศญี่ปุ่นก็จะใช้ระบบกฎหมายอังกฤษเป็นหลักในการปฏิรูปกฎหมายเช่นกัน และก็ด้วยเหตุผลทำนองเดียวกับประเทศไทย ทำให้ประเทศญี่ปุ่นหันไปใช้ระบบกฎหมายเยอรมันเป็นพื้นฐานในการปฏิรูปกฎหมายของตนในท้ายที่สุด

แม้ว่าประเทศไทยได้นำเอาระบบกฎหมายของประเทศที่ใช้ประมวลกฎหมายมาเป็นหลักในการปฏิรูประบบกฎหมายไทยแล้วก็ตาม แต่หลักกฎหมายอังกฤษก็ยังมีอิทธิพลอย่างมากในกฎหมายลักษณะต่างๆ ในระบบกฎหมายไทย เช่น กฎหมายลักษณะล้มละลาย กฎหมายลักษณะพยาน กฎหมายลักษณะซื้อขาย และกฎหมายลักษณะตัวเงิน เป็นต้น อิทธิพลของกฎหมายอังกฤษดังกล่าวมีอยู่ในเนื้อหาสาระและหลักการแห่งกฎหมาย ส่วนแบบแห่งกฎหมายนั้น ระบบกฎหมายไทยเดินตามแบบฉบับประเทศที่ใช้ประมวลกฎหมาย

อย่างไรก็ตามกฎหมายลักษณะตัวเงินของไทย ก็ได้ นำเอาบทบัญญัติส่วนใหญ่ของพระราชบัญญัติตัวเงิน ค.ศ. 1882 ที่ 45 และ 46 ในรัชสมัยพระนางเจ้าวิกตอเรีย (The Bills of Exchange Act, 1882) ของประเทศอังกฤษมาเป็นรากฐานในการร่างกฎหมายลักษณะตัวเงินของไทย ทั้งคณะกรรมการร่างประมวลกฎหมายฉบับนี้ยังได้อาศัยกฎหมายลักษณะตัวเงิน ซึ่งสันนิบาตชาติเป็นผู้พิจารณาร่างขึ้นประกอบการร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะนี้ด้วย²

² ธานินทร์ ภัยวิเชียร. (2517, พฤษภาคม). “อิทธิพลของกฎหมายอังกฤษในระบบกฎหมายไทย.” *วารสารกฎหมาย คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 1 (2). หน้า 11.

ส่วนกฎหมายลายลักษณ์อักษรที่เกี่ยวกับตัวเงินที่มีรายละเอียดครบถ้วนมีขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส คือกฎหมายตัวเงิน ค.ศ. 1673 ซึ่งต่อมาถูกนำไปบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายพาณิชย์ และต่อมาประเทศอื่นๆ ในทวีปยุโรปก็มีกฎหมายตัวเงินซึ่งเป็นลายลักษณ์อักษรตามๆ กันมาทั้งสิ้น เช่น ประเทศเยอรมันมีกฎหมายตัวเงินอยู่ในประมวลกฎหมายพาณิชย์ ค.ศ. 1849 และประเทศอังกฤษมีพระราชบัญญัติตัวแลกเงิน ค.ศ. 1882 ส่วนประเทศต่างๆ ในทวีปอื่นๆ นอกจากยุโรปก็ได้มีกฎหมายตัวเงินที่เป็นลายลักษณ์อักษรเช่นกัน โดยได้รับอิทธิพลจากกฎหมายตัวเงินประเทศต่างๆ ในทวีปยุโรปและประเทศอังกฤษ โดยในบางประเทศก็มีกฎหมายตัวเงินอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือประมวลกฎหมายพาณิชย์ เช่น ประเทศไทยหรือมีกฎหมายตัวเงินโดยเฉพาะ เช่น สิงคโปร์

นอกจากประเทศต่างๆ จะมีกฎหมายตัวเงินซึ่งเป็นกฎหมายภายในแล้ว องค์กรระหว่างประเทศก็ได้มีความพยายามในการทำข้อตกลงหรือสนธิสัญญาที่เกี่ยวกับตัวเงิน เพื่อให้ทุกประเทศมีกฎหมายตัวเงินที่คล้ายคลึงกันมากกว่าแต่ก่อน โดยองค์กรสันนิบาตชาติได้จัดทำสนธิสัญญาในเรื่องตัวเงินขึ้น คือ Preliminary Draft of the Uniform Law on Bills of Exchange and Promissory Notes Payable to Order ซึ่งจัดทำขึ้นที่กรุงเฮก ค.ศ. 1912 ที่เรียกกันว่า อนุสัญญาเฮก ซึ่งได้รับอิทธิพลในการร่างจากประเทศในระบบชีวิตลอร์ เพราะนักกฎหมายที่มีส่วนร่วมในการร่างเป็นนักกฎหมายชีวิตลอร์ ในขณะที่อังกฤษและสหรัฐอเมริกาไม่ได้ลงนามในอนุสัญญาเฮก แต่อนุสัญญาเฮกฉบับนี้ไม่มีผลใช้บังคับเนื่องจากไม่มีการให้สัตยาบันแม้จะมี 30 ประเทศร่วมลงนามก็ตาม แต่ต่อมาได้มีการร่างอนุสัญญาฉบับใหม่ที่น่าร่างเดิม (อนุสัญญา) มาปรับปรุง คือ Convention Providing a Uniform Law for Bills of Exchange and Promissory Notes, 1930 และ Convention Providing a Uniform Law for Cheques, 1930 ซึ่งร่างขึ้น ณ กรุงเจนีวา เรียกกันว่า อนุสัญญาเจนีวา และในปัจจุบันองค์กรสหประชาชาติก็ได้ร่างอนุสัญญาว่าด้วยตัวแลกเงิน และตัวสัญญาใช้เงินระหว่างประเทศ ค.ศ. 1988 ซึ่งจัดทำขึ้น ณ กรุงเวียนนา และเรียกกันว่าอนุสัญญาเวียนนา

เมื่อมีการพัฒนากฎหมายไทยกันมาอย่างต่อเนื่องทำให้เกิดกฎหมายตัวแลกเงินเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2466 โดยอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ลักษณะ 21 และได้ถูกยกเลิกไปโดยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ลักษณะ 21 ฉบับปัจจุบัน ซึ่งร่างขึ้นในปีพุทธศักราช 2471 และเริ่มใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2472 เป็นต้นไป³

³ เสาวนีย์ อัสวโรจน์ และสหชน รัตนไพจิตร. เล่มเดิม. หน้า 4.

จะสังเกตได้ว่าการยกร่างประมวลกฎหมายนั้น เริ่มยกร่างเป็นภาษาอังกฤษก่อน เพราะภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่คณะกรรมการร่างกฎหมาย ซึ่งมีทั้งนักกฎหมายไทยและนักกฎหมายต่างประเทศรู้จักกันดี แต่ภาษาอังกฤษที่ใช้ร่างประมวลกฎหมายนั้นเป็นภาษาอังกฤษประเภท “Functional English” ซึ่งมีคุณลักษณะของภาษาแตกต่างกับภาษาอังกฤษประเภทอื่นๆ ในแง่ที่ว่า เป็นภาษาที่สั้น รัดกุม ชัดเจน ทุกคำในทุกประโยคมีความหมายเฉพาะ ไม่มีคำใดขาดหรือเกิน ถ้าหากประเทศไทยนำเอาภาษากฎหมายอังกฤษที่ปรากฏในกฎหมายอังกฤษ (The Legal English) มาใช้ร่างประมวลกฎหมายของไทยแล้ว จะยุ่งยากแก่ผู้ใช้กฎหมายเป็นอย่างยิ่ง เพราะภาษากฎหมายแท้ๆ ของอังกฤษเองนั้น เป็นที่รับรู้กันทั่วไปว่ามีความยุ่งยากและสับสนมาก⁴

ด้วยเหตุดังที่กล่าวมาเบื้องต้น ในการศึกษาบทที่ 3 นี้ผู้เขียนจึงเลือกศึกษาเปรียบเทียบกับหลักกฎหมายตั๋วเงินของประเทศอังกฤษ (The Bills of Exchange Act, 1882)⁵ และเอากฎหมายตั๋วเงินของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสมาเสริม ซึ่งประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสมีกฎหมายที่เกี่ยวกับตั๋วเงินคือ Code of Commerce Book I Title 8: of Bills of Exchange, Promissory Notes, and Prescriptions⁶ ทั้งนี้เพื่อให้ทราบละเอียดมากขึ้น สาเหตุที่เลือกกฎหมายอังกฤษซึ่งเป็นระบบกฎหมายคอมมอนลอว์มาทำการศึกษาเปรียบเทียบนั้น เนื่องจากประเทศไทยได้ยกร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตั๋วเงินส่วนหนึ่งมาจากกฎหมายอังกฤษ ซึ่งขณะนั้นมีชาวต่างประเทศเป็นผู้ดำเนินการ โดยมีนักกฎหมายไทยเข้าร่วมด้วย และได้มีการนำแนวทางกฎหมายตั๋วเงินของประเทศอังกฤษมาเป็นแนวทางในการยกร่าง ดังปรากฏหลักฐานตามรายงานศาลยุติธรรม ร.ศ. 125⁷ ในเรื่องการใช้ภาษาอังกฤษในการยกร่างประมวลกฎหมายของไทย ผู้เขียนจึงขอทำการเปรียบเทียบกฎหมายตั๋วเงินของอังกฤษในเรื่องของตั๋วแลกเงินโดยการรับรอง โดยแบ่งเป็นหัวข้อ ดังต่อไปนี้

⁴ ชานินทร์ กรีวิเชียร. เล่มเดิม. หน้า 14.

⁵ ต่อไปในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ เมื่อได้กล่าวถึงกฎหมายตั๋วเงินของอังกฤษ ผู้เขียนได้หมายถึงประมวลกฎหมายฉบับนี้.

⁶ ต่อไปในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ เมื่อได้กล่าวถึงกฎหมายประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส ผู้เขียนได้หมายถึงประมวลกฎหมายฉบับนี้.

⁷ หลวงสารนัยประศาสน์ (ชัญญา ณ สงขลา). (2499). พัฒนาการศึกษากฎหมายในประเทศไทย. หน้า 13-16.

3.2 การยื่นตัวแลกเงินให้ผู้จ่ายรับรองเป็นสิทธิของผู้ทรง

โดยปกติการยื่นตัวให้ผู้จ่ายรับรองตัวแลกเงินเป็นสิทธิของผู้ทรง หรือผู้ที่ครอบครองตัวแลกเงิน กล่าวคือ ผู้ทรงหรือผู้ที่ครอบครองตัวแลกเงินจะนำตัวแลกเงินไปยื่นให้ผู้จ่ายรับรองหรือไม่ก็ได้ ถ้าเห็นว่าทั้งผู้ส่งจ่ายและผู้จ่ายมีฐานะทางการเงินและชื่อเสียงดีจะไม่นำตัวไปยื่นเพื่อให้รับรองก็ได้ แต่อย่างไรก็ตามในบางกรณีผู้ทรงหรือผู้ที่ครอบครองตัวแลกเงินต้องยื่นให้ผู้จ่ายรับรอง จะไม่ยื่นตัวให้ผู้จ่ายรับรองไม่ได้⁸ หรือในบางกรณีผู้ทรงหรือผู้ที่ครอบครองตัวแลกเงินจะยื่นตัวให้ผู้จ่ายรับรองไม่ได้เลย⁹ ซึ่งผู้เขียนจะได้กล่าวต่อไปในข้อ 3.3

ผู้ที่มีสิทธินำตัวเงินไปยื่นให้ผู้จ่ายรับรอง ได้แก่ ผู้ทรง หรือผู้ที่ครอบครองตัวแลกเงิน เช่น ผู้รับสลักหลังตัวแทน หรือผู้รับสลักหลังจำนำ เป็นต้น หากผู้ทรงหรือผู้ที่ครอบครองตัวแลกเงินใช้สิทธิของตนโดยยื่นตัวแลกเงินให้ผู้จ่ายทำการรับรองและผู้จ่ายได้ทำการรับรอง จะทำให้ตัวแลกเงินฉบับนั้นมีความเชื่อถือมากยิ่งขึ้น ถือเป็นกรเพิ่มจำนวนลูกหนี้ขึ้นมาอีกคนหนึ่งเพราะผู้จ่ายได้ลงลายมือชื่อในตัวแลกเงินแล้ว เมื่อตัวแลกเงินนั้นมีความเชื่อถือมากย่อมส่งผลให้มีการสลักหลังโอนต่อไปได้โดยง่ายมากขึ้น อย่างไรก็ตามผู้ทรงจะขอให้ผู้จ่ายรับรองตัวแลกเงินได้นั้นจะต้องยื่นตัวให้ผู้จ่ายรับรองก่อนตัวแลกเงินจะถึงกำหนดค่าใช้จ่าย เพราะหากตัวแลกเงินถึงกำหนดค่าใช้จ่ายแล้ว ผู้ทรงก็สามารถนำตัวไปยื่นให้ผู้จ่ายใช้เงินได้ทันทีจึงไม่จำเป็นต้องยื่นตัวให้ผู้จ่ายรับรองอีก

คำว่า “ครอบครอง” นั้นไม่มีบทบัญญัติในกฎหมายตัวเงินไว้ว่าอย่างไรเป็นการครอบครองจึงอาจมีปัญหาว่าการครอบครองตามตัวแลกเงินนั้นมีลักษณะอย่างไร ซึ่งในเรื่องนี้มีความเห็น 2 ทาง ดังนี้

แนวทางแรก เห็นว่า ผู้ที่ครอบครองจะต้องยึดถือครอบครองตัวแลกเงินนั้นตามความเป็นจริง เพราะตัวแลกเงินไม่ใช่ทรัพย์สินตามความหมายทั่วไป แต่เป็นหนังสือตราสารที่แสดงสิทธิเรียกร้องของผู้ที่เป็นเจ้าของสิทธิตามตราสารนั้น

แนวทางที่สอง เห็นว่า อาจครอบครองด้วยตนเองหรือให้บุคคลอื่นครอบครองแทนก็ได้ เพราะเห็นว่าเนื่องจากไม่มีกฎหมายตัวแลกเงินบัญญัติไว้ และตัวแลกเงินก็เป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่ง ดังนั้น จึงต้องอยู่ภายใต้บังคับกฎหมายลักษณะทรัพย์สินและอยู่ภายใต้บังคับของหลักการครอบครองตามกฎหมายลักษณะทรัพย์สิน¹⁰

⁸ มาตรา 927 วรรคสองและวรรคห้า และมาตรา 928.

⁹ มาตรา 927 วรรคสาม.

¹⁰ เสวนีย์ อัสวโรจน์ ข เล่มเดิม. หน้า 184.

สำหรับผู้เขียนนั้นเห็นด้วยกับแนวทางที่สอง เพราะว่าการครอบครองตั๋วแลกเงินนั้น ผู้ครอบครองอาจครอบครองตั๋วแลกเงินด้วยตนเองหรือให้ผู้อื่นครอบครองแทนก็ได้ เพราะถึงอย่างไรบุคคลที่ครอบครองตั๋วแลกเงินไว้แทนผู้อื่นนั้นย่อมมิใช่ผู้ทรง เพราะผู้ที่ตนครอบครองตั๋วเงินไว้แทนนั้นถือเป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย

การยื่นตั๋วแลกเงินให้ผู้จ่ายรับรอง ผู้ทรงต้องยื่นตั๋วให้ผู้จ่ายรับรองภายในระยะเวลาที่ผู้สั่งจ่ายหรือผู้สลักหลังกำหนด หรือในบางกรณีผู้ทรงจะยื่นตั๋วให้ผู้จ่ายรับรองไม่ได้เลย¹¹ ในกรณีเช่นนี้ผู้ทรงต้องปฏิบัติตาม ผู้ทรงจะยื่นตั๋วให้ผู้จ่ายรับรองทันทีหลังจากได้รับตั๋วเงินมาไม่ได้¹² ในทางกลับกัน หากไม่มีข้อกำหนดดังกล่าว เมื่อผู้ทรงได้รับตั๋วเงิน ผู้ทรงมีสิทธิยื่นตั๋วเงินให้ผู้จ่ายรับรองได้ทันที และผู้จ่ายต้องรับรองตั๋วเงินภายใน 24 ชั่วโมง หากผู้จ่ายไม่รับรองภายใน 24 ชั่วโมง ถือว่าผู้จ่ายไม่รับรองตั๋วเงิน ผู้ทรงมีสิทธิทำคำคัดค้าน¹³ เพื่อใช้สิทธิไล่เบี้ยเอาแก่ลูกหนี้ตามตั๋วแลกเงินต่อไป ซึ่งผู้เขียนจะได้กล่าวต่อไปในข้อ 3.6.3

ในเรื่องสิทธิของผู้ทรงที่ยื่นตั๋วแลกเงินให้ผู้จ่ายทำการรับรองนี้ จากการศึกษาที่ผู้เขียนได้ทำการศึกษากฎหมายอังกฤษตามพระราชบัญญัติตั๋วเงิน ค.ศ. 1882 ผู้เขียนมีความเห็นว่ากฎหมายตั๋วเงินของอังกฤษซึ่งเป็นที่มาของกฎหมายลักษณะตั๋วเงินของไทยก็มีลักษณะทำนองเดียวกันและมีรายละเอียดที่แตกต่างกันในบางกรณี ซึ่งผู้เขียนจะได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบโดยละเอียดต่อไป ทั้งนี้ จากที่ได้กล่าวมาตอนต้นแล้วว่ากฎหมายลักษณะตั๋วเงินในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยได้นำเอาบทบัญญัติส่วนใหญ่ของประเทศอังกฤษมาเป็นรากฐานในการร่างกฎหมายลักษณะตั๋วเงินของไทยนั่นเอง ต่อมาได้มีการแก้ไขปรับปรุงเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพและความเป็นอยู่ในประเทศไทยนั่นเอง อาทิเช่น กฎหมายตั๋วเงินของประเทศอังกฤษได้บัญญัติเกี่ยวกับการยื่นตั๋วให้ผู้จ่ายทำการรับรองไว้ในมาตรา 39¹⁴ แปลความเป็นภาษาไทยได้ว่า

¹¹ มาตรา 927.

¹² มาตรา 929.

¹³ มาตรา 960.

¹⁴ Section 39.

(1) Where a bill is payable after sight, presentment for acceptance is necessary in order to fix the maturity of the instrument.

(2) Where a bill expressly stipulates that it shall be presented for acceptance, or where a bill is drawn payable elsewhere than at the residence or place of business of the drawee, it must be presented for acceptance before it can be presented for payment.

(3) In no other case is presentment for acceptance necessary in order to render liable any party to the bill.

(4)

- “(1) ตัวเงินสั่งจ่ายภายหลังได้เห็นนั้น ท่านว่าต้องยื่นให้รับรองเพื่อให้รู้วันกำหนดใช้เงิน
- (2) ตัวเงินที่มีข้อกำหนดชัดเจนให้ยื่นเพื่อรับรองก็ดี ตัวเงินที่สั่งให้ใช้เงิน ณ สถานที่อื่นนอกจาก ณ ที่อยู่หรือที่ทำงานของผู้จ่ายก็ดี ท่านว่าตัวเช่นนี้ต้องยื่นให้รับรองก่อนใช้เงิน
- (3) ในกรณีอื่น ท่านว่าไม่จำเป็นต้องยื่นตัวให้รับรองเพื่อทำให้คู่สัญญาคนใดในตัวต้องรับผิดชอบ
- (4)

จะเห็นได้ว่ากฎหมายอังกฤษได้กำหนดให้นอกจาก (1) และ (2) แล้ว ผู้ทรงจะยื่นตัวเงินให้ผู้จ่ายรับรองหรือไม่ก็ได้ตาม (3) อันถือเป็นสิทธิของผู้ทรง และมีลักษณะเช่นเดียวกับกฎหมายลักษณะตัวเงินของไทย หรืออาจกล่าวสรุปได้ว่า หากไม่มีข้อกำหนดของผู้สั่งจ่าย หรือผู้สละกหลังอยู่ในตัวเงินผู้ทรงจะนำตัวไปยื่นเพื่อให้ผู้จ่ายทำการรับรองหรือไม่ก็ได้

นอกจากนี้กฎหมายตัวเงินของอังกฤษมาตรา 42¹⁵ ยังบัญญัติเกี่ยวกับตัวเงินขาดความเชื่อถือไว้ซึ่งแปลความเป็นภาษาไทยได้ว่า “เมื่อผู้ทรงยื่นตัวเงินให้ผู้จ่ายทำการรับรองแล้ว แต่ผู้จ่ายไม่ทำการรับรองตัวเงิน ย่อมทำให้ตัวเงินนั้นขาดความเชื่อถือ” อันมีลักษณะทำนองเดียวกันกับกฎหมายลักษณะตัวเงินของไทยเช่นกัน อย่างไรก็ตามตัวเงินจะขาดความเชื่อถือได้นั้นจะต้องปรากฏลักษณะตามมาตรา 43¹⁶ ซึ่งแปลความเป็นภาษาไทยได้ว่า “(1) ตัวเงินเป็นอันขาดเชื่อถือเพราะไม่รับรอง

(ก) เมื่อได้ยื่นให้รับรองโดยถูกต้องตามพระราชบัญญัตินี้แล้ว เขาไม่รับรอง และไม่สามารถจัดให้มีการรับรองได้

(ข) เมื่อได้รับยกเว้นไม่ต้องยื่นตัวเพื่อให้รับรอง และไม่มีการรับรองตัวนั้น

¹⁵ Section 42

When a bill is duly presented for acceptance and is not accepted within the customary time, the person presenting it must treat it as dishonoured by non-acceptance. If he do not, the holder shall lose his right of recourse against the drawer and indorsers.

¹⁶ Section 43

(1) A bill is dishonoured by non-acceptance

(a) when it is duly presented for acceptance, and such an acceptance as is prescribed by this Act is refused or cannot be obtained; or

(b) when presentment for acceptance is excused and the bill is not accepted.

(2) Subject to the provisions of this Act when a bill is dishonoured by non-acceptance, an immediate right of recourse against the drawer and indorsers accrues to the holder, and no presentment for payment is necessary.

(2) ภายใต้บังคับแห่งพระราชบัญญัตินี้ เมื่อใดที่ตัวเงินขาดเชื่อถือเพราะเขาไม่รับรอง ผู้ทรงมีสิทธิทันทีที่จะไต่เบี่ยเอาแก่ผู้สั่งจ่ายและผู้สลักหลัง ในกรณีเช่นนี้เป็นอันไม่ต้องยื่นเพื่อให้อำนาจใช้เงิน”

ตามกฎหมายตัวเงินของอังกฤษ เมื่อตัวแลกเงินขาดความเชื่อถือเพราะไม่รับรอง ผู้ทรงจะมีสิทธิไต่เบี่ยเอาแก่ผู้สั่งจ่ายและผู้สลักหลังได้ทันที ซึ่งจากบทบัญญัติที่ได้กล่าวมานี้ เมื่อผู้เขียนได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบตามกฎหมายตัวเงินของอังกฤษและกฎหมายลักษณะตัวเงินของไทยในเรื่องตัวเงินขาดความเชื่อถือ จะเห็นได้ว่ามีลักษณะทั้งที่เป็นไปในทำนองเดียวกันและแตกต่างกัน กล่าวคือ ในส่วนที่เป็นไปในทำนองเดียวกันนี้ เมื่อตัวเงินขาดความเชื่อถือ ผู้ทรงก็มีสิทธิไต่เบี่ยเอาแก่ผู้สั่งจ่ายและผู้สลักหลังได้ทันทีโดยผู้ทรงไม่ต้องยื่นตัวเพื่อให้อำนาจใช้เงินอีก แต่ส่วนที่แตกต่างก็คือในเรื่องของการทำคำคัดค้านตัวแลกเงิน ซึ่งในเรื่องการทำคำคัดค้านตัวแลกเงินนั้นถือเป็นหลักสากลที่กฎหมายตัวเงินเกือบทุกประเทศได้บัญญัติไว้ แต่รายละเอียดและวิธีการของการทำคำคัดค้านในแต่ละประเทศก็แตกต่างกันออกไป¹⁷ ซึ่งผู้เขียนจะได้กล่าวต่อไปในข้อ 3.6.3

ดังนั้น เมื่อผู้ทรงหรือผู้ทำการแทนผู้ทรงได้ยื่นตัวแลกเงินให้ผู้จ่ายหรือต่อผู้มีอำนาจรับรองโดยชอบ คือ ผู้ทรงยื่นตัวแลกเงินให้รับรองตามเวลาอันสมควร ในวันทำงานตามปกติก่อนตัวพ้นกำหนดใช้เงิน¹⁸ แล้วเขาไม่รับรองภายในเวลาตามประเพณี ผู้ยื่นตัวต้องถือว่าตัวขาดเชื่อถือเพราะเขาไม่รับรอง ถ้าไม่ถือเช่นนั้นผู้ทรงสิ้นสิทธิไต่เบี่ยเอาแก่ผู้สั่งจ่ายและผู้สลักหลัง¹⁹ “เวลาตามประเพณี” (Customary Time) หมายถึงเวลาที่เปิดทำการทางธุรกิจ (Business Hours) ซึ่งโดยปกติเริ่มตั้งแต่ 6.00-18.00 น. รวม 12 ชั่วโมง หากนำตัวไปยื่นให้ในวันดังกล่าว ผู้จ่ายอาจยังไม่พร้อมที่จะรับรองก็ต้องทิ้งตัวไว้ ณ สถานที่ทำงานของผู้จ่ายและในวันรุ่งขึ้นก็มาดูว่าผู้จ่ายยอมรับรับรองตัวนั้นหรือไม่ ซึ่งในวันรุ่งขึ้นก็นับเวลาเปิดทำการทางธุรกิจอีก 12 ชั่วโมงเหมือนกัน เมื่อครบ 24 ชั่วโมงดังกล่าวนี้แล้ว หากตัวนั้นผู้จ่ายยังไม่แสดงว่าจะรับรองหรือไม่ให้ถือว่าตัวนั้นขาดความเชื่อถือ

¹⁷ สุมิตรา ชื่นชมชาติ. (2537). การทำคำคัดค้านตัวเงิน.

¹⁸ Section 41

(1) A bill is duly presented for acceptance which is presented in accordance with the following rules:

(a) The presentment must be made by or on behalf of the holder to the drawee or to some person authorised to accept or refuse acceptance on his behalf at a reasonable hour on a business day and before the bill is overdue.

¹⁹ Section 42

When a bill is duly presented for acceptance and is not accepted within the customary time, the person presenting it must treat it as dishonoured by non-acceptance. If he do not, the holder shall lose his right of recourse against the drawer and indorsers.

เพราะผู้จ่ายไม่รับรอง²⁰ การที่ตัวแลกเงินขาดความเชื่อถือเพราะผู้จ่ายไม่รับรองส่งผลให้ผู้ทรงมีสิทธิไล่เบียดเอาแก่ผู้สั่งจ่ายและผู้สลักหลังได้ทันที แต่ผู้ทรงมีหน้าที่ต้องให้คำบอกกล่าวแก่ผู้สั่งจ่ายและผู้สลักหลังทุกคนว่าตัวแลกเงินขาดความเชื่อถือเพราะไม่รับรอง หากผู้สั่งจ่ายหรือผู้ทรงคนใดไม่ได้รับคำบอกกล่าว คนนั้นเป็นอันหลุดพ้นความรับผิด ทั้งนี้เป็นไปตามบทบัญญัติมาตรา 48²¹

ส่วนกฎหมายลักษณะตัวเงินของไทย คำว่า “กำหนดเวลา 24 ชั่วโมง” นี้ แม้จะไม่ได้กล่าวไว้ชัดแจ้งดังเช่นกฎหมายตัวเงินของอังกฤษ ว่าหมายถึงช่วงระยะเวลาใดถึงช่วงระยะเวลาใด แต่ก็พอจะเข้าใจได้ว่ากำหนดเวลา 24 ชั่วโมงนับแต่เวลาที่ผู้ทรงยื่นตัวแลกเงินนั้นให้แก่ผู้จ่ายรับรองเป็นครั้งแรก ถ้าไม่ยอมรับรอง ผู้ทรงอาจยื่นตัวแลกเงินนั้นให้ผู้จ่ายรับรองอีกเป็นครั้งที่สองก็ได้²² ดังนั้นผู้จ่ายต้องทำการรับรองภายใน 24 ชั่วโมงนับแต่เวลาที่ผู้ทรงยื่นตัวแลกเงินให้รับรอง นั่นก็หมายความว่าผู้จ่ายมีเวลาที่ต้องให้คำตอบแก่ผู้ทรงเพียง 24 ชั่วโมงเท่านั้น ผู้จ่ายจะประวิงเวลาไม่ได้ ซึ่งข้อนี้ถือว่าเป็นผลดีและก่อให้เกิดความสะดวกแก่ผู้ทรงในการที่ไม่ต้องรอคำตอบจากผู้จ่ายว่าจะทำการรับรองให้หรือไม่เป็นระยะเวลานานซึ่งอาจทำให้ผู้ทรงได้รับความเสียหายและเพื่อเป็นการไม่เสียเวลาด้วย

อย่างไรก็ตาม การยื่นตัวแลกเงินให้ผู้จ่ายรับรองนั้น ผู้ทรงไม่จำเป็นต้องส่งมอบตัวแลกเงินให้อยู่ในความครอบครองของผู้จ่าย²³ กฎหมายให้สิทธิผู้ทรงที่จะยึดตัวแลกเงินที่ยื่นให้ผู้จ่ายรับรอง เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะการจะเป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายได้นั้นจะต้องมีตัวเงินอยู่ในความครอบครอง²⁴ ผู้จ่ายจะขอยึดตัวแลกเงินฉบับนั้นไว้โดยจะอ้างเหตุผลใดๆไม่ได้ทั้งสิ้น ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้ผู้จ่ายที่ไม่สุจริตทำให้ตัวเงินเสียหาย หรือสูญหายซึ่งจะก่อให้เกิดความยุ่งยากแก่ผู้ทรงในภายหลัง แต่ถ้าผู้ทรงไว้วางใจผู้จ่ายและผู้จ่ายขอตัวไว้ตรวจสอบกับบัญชีก่อน ผู้ทรงจะยินยอมก็ได้ถือเป็นสิทธิของผู้ทรงอีกเช่นกัน

การที่ผู้ทรงยื่นตัวแลกเงินให้ผู้จ่ายรับรองผู้จ่ายอาจไม่ทราบล่วงหน้ามาก่อน ผู้จ่ายจึงอาจจำเป็นต้องใช้เวลาในการตรวจสอบข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวกับตัวแลกเงิน กฎหมายจึงให้สิทธิผู้จ่าย

²⁰ ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์ ก เล่มเดิม. หน้า 210.

²¹ Section 48

Subject to the provisions of this Act, when a bill has been dishonoured by non-acceptance or by non-payment, notice of dishonour must be given to the drawer and each indorser, and any drawer or indorser to whom such notice is not given is discharged.....

²² ภูมิ โชคเหมาะ. (2555). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะตัวเงินและบัญชีเดินสะพัด. หน้า 145.

²³ มาตรา 930 วรรคแรก.

²⁴ มาตรา 904.

ในการเลื่อนการรับรองตัวแลกเงินได้ โดยขอให้ผู้ทรงยื่นตัวแลกเงินให้ผู้จ่ายรับรองอีกครั้งในวันรุ่งขึ้น และหากผู้จ่ายขอเลื่อนการรับรองไปเป็นวันรุ่งขึ้นจะถือว่าผู้จ่ายปฏิเสธการรับรองไม่ได้ หากผู้จ่ายยังไม่รับรองในครั้งแรกที่เห็นตัวผู้ทรงจะนำตัวไปยื่นให้รับรองอีกครั้งก็ได้ ถือเป็นสิทธิของผู้ทรง การที่ผู้จ่ายขอเลื่อนการรับรองไปเป็นวันรุ่งขึ้น และผู้ทรงไม่ปฏิบัติตาม กล่าวคือผู้ทรงไม่ยอมนำตัวแลกเงินไปยื่นให้ผู้จ่ายรับรองในวันรุ่งขึ้น และได้ทำคำคัดค้านเพื่อใช้สิทธิไต่เบี่ยเอาแก่บุคคลผู้ลงลายมือชื่อในตัวเงิน คู่กรณีที่มีส่วนได้เสียซึ่งหมายถึงผู้ที่ถูกไต่เบี่ย เช่น ผู้สั่งจ่าย ผู้สลักหลัง จะยกข้อต่อสู้ว่า “ผู้ทรงไม่นำตัวแลกเงินไปยื่นให้ผู้จ่ายรับรองในวันรุ่งขึ้น ดังนั้นถือว่าผู้จ่ายยังมีได้ปฏิเสธการรับรอง และผู้ทรงยังไม่มีสิทธิไต่เบี่ย” ต่อสู้ผู้ทรงไม่ได้ เว้นแต่ ในคำคัดค้านจะระบุไว้ว่าผู้จ่ายได้ขอเลื่อนการรับรองตัวเงินไปเป็นวันรุ่งขึ้น หากเป็นเช่นนี้ผู้ที่ถูกไต่เบี่ยจึงจะมีสิทธิยกเอาการที่ผู้ทรงไม่นำตัวแลกเงินไปยื่นให้ผู้จ่ายรับรองในวันรุ่งขึ้นขึ้นต่อสู้ผู้ทรงได้²⁵

เหตุที่กฎหมายให้สิทธิผู้จ่ายในการเรียกให้ผู้ทรงนำตัวแลกเงินมายื่นให้ตนอีกเป็นครั้งที่สองได้นั้นมีแนวความเห็นเป็นสองฝ่าย ดังนี้

ความเห็นฝ่ายแรก เห็นว่าผู้จ่ายควรได้รับประโยชน์ กล่าวคือควรมีเวลาพิจารณาอีก 24 ชั่วโมง

ความเห็นฝ่ายที่สอง เห็นว่าไม่ควรได้รับประโยชน์ กล่าวคือต้องรับรองทันที เพราะระยะเวลา 24 ชั่วโมงในครั้งแรกเป็นการเพียงพอในการพิจารณาที่จะให้คำตอบได้อยู่แล้วว่าจะรับรองหรือไม่

มีนักนิติศาสตร์ท่านหนึ่งเห็นด้วยกับความเห็นฝ่ายแรก โดยท่านให้เหตุผลว่าในบางครั้งผู้จ่ายอาจต้องการติดต่อกับผู้สั่งจ่ายอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งเวลา 24 ชั่วโมงอาจจะไม่เพียงพอ²⁶

ส่วนความเห็นของผู้เขียนเห็นด้วยกับความเห็นฝ่ายแรกด้วยเช่นกัน เหตุผลจากที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่าบางครั้งผู้จ่ายอาจไม่ทราบล่วงหน้ามาก่อน การตรวจสอบข้อมูลอาจต้องใช้เวลา เช่น การตรวจสอบบัญชีระหว่างผู้สั่งจ่าย หรือผู้สลักหลังและผู้จ่าย การตรวจสอบข้อมูลทางการเงินกับสถาบันการเงิน และระหว่างผู้จ่ายกับผู้สั่งจ่ายในกรณีที่มีบัญชีเดินสะพัดต่อกัน²⁷ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์และความยุติธรรมแก่ผู้จ่ายในการลงลายมือชื่อรับรองตัวแลกเงินฉบับนั้นๆ

²⁵ ธนากร โกมลวานิช. (2554). คำอธิบายกฎหมายตัวเงิน. หน้า 141.

²⁶ นิคม ทั้งสุวรรณ. เล่มเดิม. หน้า 106.

²⁷ มาตรา 856.

3.2.1 วิธีการยื่นตัวแลกเงินให้ผู้จ่ายรับรอง

การยื่นตัวแลกเงินให้ผู้จ่ายรับรอง กฎหมายไม่ได้บังคับว่าผู้ทรงเท่านั้นที่จะยื่นได้ ใครจะเป็นคนยื่นก็ได้ และจะยื่นเมื่อไหร่ก็ได้ จนกระทั่งถึงกำหนดเวลาใช้เงิน ผู้ทรงจะยื่นเอง หรือมอบให้เสมียนหรือใครนำไปยื่นก็ได้²⁸ ทั้งนี้เพื่อความสะดวกของผู้ทรงเอง ซึ่งแตกต่างจากกรณีที่ต้องยื่นตัวเพื่อให้อำนาจใช้เงิน โดยกฎหมายได้บัญญัติให้ผู้ทรงต้องยื่นเอง ผู้ทรงจะมอบหมายให้ใครไปยื่นแทนไม่ได้ เว้นแต่จะแต่งตั้งตัวแทนให้ทำแทนโดยถูกต้องตามกฎหมาย²⁹

ผู้รับรองจะต้องเป็นผู้จ่ายเท่านั้น หากเป็นบุคคลอื่นแม้จะระบุลงด้านหน้าตัวเงินว่า “รับรองแล้ว” และลงลายมือชื่อ ก็ไม่ถือว่าเป็นผู้รับรอง ทั้งนี้เป็นไปตามแนวบรรทัดฐานที่ศาลฎีกาได้ตัดสินไว้ว่า “การรับรองตัวแลกเงินจะมีได้เฉพาะตัวผู้จ่ายซึ่งเป็นผู้ได้รับคำสั่งจากผู้สั่งจ่ายให้ใช้เงินตามตราสารเป็นผู้รับรองเท่านั้น จึงจะมีความผูกพันในอันจะจ่ายเงินจำนวนที่รับรองตามเนื้อความแห่งคำรับรอง”³⁰ ส่วนวิธีการรับรองตัวแลกเงินจะเป็นอย่างไรนั้น ผู้เขียนจะกล่าวต่อไปในข้อ 3.5.1

การยื่นตัวให้ผู้จ่ายรับรอง กฎหมายบังคับให้ผู้ทรงมีหน้าที่ไปยื่น “ณ ที่อยู่ของผู้จ่าย” ในส่วนนี้พอเทียบเคียงกันได้กับสถานที่ใช้เงิน³¹ ซึ่งผู้สั่งจ่ายกับผู้จ่ายอาจตกลงกำหนดสถานที่ใช้เงินที่ไหนก็ได้ แต่ถ้ามิได้ตกลงไว้ในตัวแลกเงินก็ให้ถือเอาภูมิลำเนาของผู้จ่ายเป็นสถานที่ใช้เงิน³² ทั้งนี้เพื่อความสะดวกแก่การที่ผู้จ่ายจะได้ตรวจสอบว่าตนมีหนี้จะต้องรับรองตามตัวนั้นหรือไม่³³

กรณีจะเป็นเช่นไรหากตัวแลกเงินที่กำหนดให้จ่ายเงินที่อื่นนอกจากภูมิลำเนาของผู้จ่ายนั้น ผู้ทรงจะต้องยื่นตัวแลกเงินให้ผู้จ่ายรับรองหรือไม่ ซึ่งกฎหมายลักษณะตัวเงินของไทยก็ไม่ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้แน่ชัดว่าผู้ทรงต้องยื่นตัวแลกเงินให้ผู้จ่ายรับรอง และผลของการไม่ยื่นตัวแลกเงินให้รับรองก็ไม่มีบทบัญญัติกฎหมายมาตราใดบัญญัติให้ผู้สั่งจ่ายหลุดพ้นจากความรับผิดชอบเหมือนดังที่ได้บัญญัติไว้ในกรณีอื่นๆ³⁴ ด้วยเหตุนี้ จึงอาจแปลได้ว่าผู้ทรงไม่จำเป็นต้องยื่นตัวเช่นนี้ให้ผู้จ่ายรับรอง และแม้จะไม่ยื่นก็ไม่ทำให้ผู้สั่งจ่ายและผู้สัถ์หลังหลุดพ้นความรับผิดชอบแต่อย่างใด จริงอยู่การยื่นตัวเช่นนี้ควรจะทำเพื่อให้ผู้จ่ายรู้ว่าจะต้องเตรียมตัวจ่ายเงิน ณ ที่อื่นเมื่อวันตัวเงินถึง

²⁸ มาตรา 927 วรรคแรก.

²⁹ มาตรา 941.

³⁰ คำพิพากษาฎีกาที่ 359/2511.

³¹ มาตรา 909(5).

³² มาตรา 910 วรรคสาม.

³³ อัมพร ณ ตะกั่วทุ่ง. เล่มเดิม. หน้า 156.

³⁴ มาตรา 973.

กำหนด และถ้าผู้ทรงจะยื่นตัวเงินนี้ให้ผู้จ่ายรับรอง ผู้สั่งจ่ายจะห้ามไม่ได้³⁵ ถึงอย่างไรก็ตาม ก็ไม่อาจแปลความเลยไปจนถึงว่าผู้ทรงจำเป็นต้องยื่นตัวนี้ให้รับรอง อีกทั้งไม่มีกฎหมายบทใด แปลความได้ว่า ถ้าไม่ยื่นผู้ใดจะหลุดพ้นความรับผิดชอบไปตามข้อสัญญาของผู้สั่งจ่าย กฎหมายตัวเงิน ของไทยบัญญัติเพียงแต่ว่าถ้านำตัวยื่นโดยชอบแล้ว จะมีผู้ใช้เงิน³⁶ ไม่มีข้อความที่จะปลดเปลื้อง ความรับผิดชอบ ด้วยเหตุที่ได้กล่าวมาทั้งหมด เมื่อผู้สั่งจ่ายได้กำหนดให้จ่ายเงินที่อื่นนอกจากภูมิลำเนา ของผู้จ่าย ผู้ทรงก็ไม่จำเป็นต้องยื่นตัวให้ผู้จ่ายรับรอง เพราะไม่มีกฎหมายใดบังคับให้ผู้ทรงต้องยื่น กรณีถือเป็นเรื่องผู้สั่งจ่ายจะต้องจัดให้มีผู้ใช้เงินตามตัว ณ สถานที่และเวลาที่ถึงกำหนด อันเป็น คำสั่งที่ผู้สั่งจ่ายระบุไว้เอง ผู้ทรงจะนำตัวไปยื่นเพื่อให้ผู้จ่ายใช้เงินตามตัวโดยที่ผู้จ่ายไม่ได้รับรองไว้ ก่อนก็ได้³⁷ ต่างจากกฎหมายตัวเงินของอังกฤษที่บัญญัติให้ผู้ทรงต้องยื่นตัวให้ผู้จ่ายรับรองก่อนถึง วันกำหนดใช้เงิน เว้นแต่มีเหตุจำเป็นทำไม่ได้³⁸ ซึ่งไม่ทำให้ผู้สั่งจ่าย ผู้สละหลังหลุดพ้นจากความ รับผิดชอบ³⁹

ในกรณีที่มีผู้จ่ายหลายคน ซึ่งผู้สั่งจ่ายระบุให้เป็นผู้ใช้เงินร่วมกัน ผู้ทรงก็ต้องทำการยื่น ตัวต่อผู้รับรองทุกคน หากมีการยื่นตัวต่อผู้รับรองคนหนึ่งคนใด ก็จะมีผลต่อเฉพาะผู้รับรองคนนั้น หากผู้รับรองคนหนึ่งคนใดบอกปิดไม่ใช้เงิน ผู้ทรงจะอ้างเป็นเหตุให้ผู้รับรองคนอื่นต้องผิดนัดด้วย ไม่ได้

กรณีเป็นเช่นไร หากผู้ทรงนำตัวแลกเงินไปยื่นเพื่อให้ผู้จ่ายรับรองแต่ผู้จ่ายตาย ผู้ทรงจะ ยื่นตัวแลกเงินฉบับนั้นให้ทายาทของผู้จ่ายรับรองได้หรือไม่ หากทายาทของผู้จ่ายได้รับรองตัวแลก เงินแทนผู้จ่าย จะถือว่าเป็นการรับรองที่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ อีกทั้งตัวแลกเงินฉบับนั้น ยังน่าเชื่อถือหรือใช้ได้ตามกฎหมายลักษณะตัวเงินหรือไม่ ซึ่งกฎหมายลักษณะตัวเงินของไทยไม่ได้

³⁵ มาตรา 927.

³⁶ มาตรา 914.

³⁷ มาตรา 941.

³⁸ จิตติ ดิงศกัณฑ์. เล่มเดิม. หน้า 97.

³⁹ Section 39

(2) Where a bill expressly stipulates that it shall be presented for acceptance, or where a bill is drawn payable elsewhere than at the residence or place of business of the drawee, it must be presented for acceptance before it can be presented for payment.

(4) Where the holder of a bill, drawn payable elsewhere than at the place of business or residence of the drawee, has not time, with the exercise of reasonable diligence, to present the bill for acceptance before presenting it for payment on the day that it falls due, the delay caused by presenting the bill for acceptance before presenting it for payment is excused, and does not discharge the drawer and indorsers.

บัญญัติไว้ต่างจากกฎหมายตัวเงินของอังกฤษซึ่งได้บัญญัติประเด็นนี้ไว้ว่า หากผู้จ่ายตาย ผู้ทรงจะยื่นตัวต่อทายาทของผู้ตายก็ได้ตามมาตรา 41(ค)⁴⁰ จะเห็นได้ว่ากฎหมายตัวเงินของอังกฤษได้บัญญัติกฎหมายไว้อย่างละเอียดมาก ซึ่งกฎหมายลักษณะตัวเงินของไทยยังถือเป็นกฎหมายใหม่จึงอาจยังมีช่องว่างทางกฎหมายอยู่บ้าง ประเด็นนี้จากการที่ผู้เขียนได้ทำการศึกษากฎหมายลักษณะตัวเงินของไทยเห็นว่า เมื่อผู้จ่ายไม่รับรองผู้ทรงใช้สิทธิไล่เบี้ยได้ทันที⁴¹ แต่ไม่ได้บัญญัติต่อไปว่าหากผู้จ่ายตาย ผู้ทรงมีสิทธิยื่นตัวแลกเงินให้ทายาทผู้จ่ายรับรองแทนได้ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะเมื่อผู้จ่ายไม่รับรองทำให้ตัวแลกเงินนั้นขาดความเชื่อถือ กฎหมายจึงให้สิทธิแก่ผู้ทรงในการใช้สิทธิไล่เบี้ยได้ทันทีโดยไม่ต้องให้ตัวนั้นถึงกำหนดใช้เงิน ทั้งนี้การที่กฎหมายลักษณะตัวเงินของไทยไม่ได้บัญญัติกรณีที่ผู้จ่ายตาย ผู้ทรงจะยื่นตัวแลกเงินให้ทายาทของผู้จ่ายทำการรับรองแทนได้เช่นเดียวกับกฎหมายตัวเงินของอังกฤษ อาจเป็นเพราะกฎหมายไทยไม่ต้องการให้เกิดความยุ่งยากแก่ผู้ทรงในการหาตัวทายาทของผู้จ่าย อีกทั้งเพื่อให้ผู้ทรงได้รับเงินตามจำนวนที่กำหนดไว้ในตัวแลกเงินเร็วขึ้นซึ่งน่าจะเป็นผลดีกับผู้ทรงมากกว่า⁴² ด้วยเหตุนี้ผู้เขียนจึงเห็นว่า หากผู้จ่ายตายถือว่าตัวขาดความเชื่อถือ ผู้ทรงก็มีสิทธิไล่เบี้ยเอาจากผู้จ่าย ผู้สละหลังได้ทันทีโดยไม่ต้องยื่นตัวให้ทายาทผู้จ่ายรับรองอีก

อย่างไรก็ตาม หากผู้ทรงยื่นตัวแลกเงินให้ผู้จ่ายทำการรับรอง แต่ปรากฏว่าผู้จ่ายตกเป็นบุคคลล้มละลาย ตัวแลกเงินนั้นก็ยังคงใช้ได้ตามกฎหมายโดยผู้ทรงมีสิทธิไล่เบี้ยเอาแก่ผู้สละหลังผู้สั่งจ่าย และบุคคลอื่นๆ ให้รับผิดชอบตามตัวเงินนั้นได้ ซึ่งกฎหมายอังกฤษก็ได้บัญญัติเรื่องนี้ในลักษณะทำนองเดียวกันว่า ถ้าผู้สั่งจ่ายล้มละลาย จะยื่นตัวต่อผู้จ่ายเองก็ได้ทั้งนี้เป็นไปตามมาตรา 41(ง)⁴³

เมื่อพิจารณาประเด็นในเรื่องนี้แล้วจะเห็นว่า ทั้งกฎหมายลักษณะตัวเงินของไทยและกฎหมายตัวเงินของอังกฤษมีลักษณะที่เป็นไปในลักษณะอย่างเดียวกัน ซึ่งแม้ผู้จ่ายจะเป็นบุคคลล้มละลาย ก็ถือเป็นตัวเงินที่มีการรับรองโดยชอบ ด้วยเหตุนี้ตัวเงินที่ผู้จ่ายซึ่งตกเป็นบุคคลล้มละลายได้ทำการรับรองจึงสามารถใช้ได้ตามกฎหมาย แต่ยังมีข้อที่น่าคิดว่าหากผู้จ่ายซึ่งตกเป็นบุคคลล้มละลายและไม่สามารถชำระเงินตามตัวนั้นด้วย ผลจะเป็นอย่างไร ในความเห็นของผู้เขียนเอง

⁴⁰ Section 41

(c) Where the drawee is dead presentment may be made to his personal representative:

⁴¹ มาตรา 959.

⁴² ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์ ก เล่มเดิม. หน้า 211.

⁴³ Section 41

(d) Where the drawee is bankrupt, presentment may be made to him:

เห็นว่าเป็นตัวมีปัญหา เพราะขาดความเชื่อถือ ซึ่งผู้ทรงมีสิทธิไต่เบี่ยได้ทันทีก่อนตัวถึงกำหนด
ใช้เงินได้เช่นเดียวกับกรณีที่ผู้จ่ายตายนั่นเอง

ประเด็นสุดท้ายที่น่าพิจารณาคือ ถ้าผู้ทรงอยู่จังหวัดเชียงใหม่ ผู้จ่ายอยู่จังหวัดตาก หาก
ผู้ทรงต้องการให้ผู้จ่ายทำการรับรองจึงได้ส่งตัวแลกเงินมาทางไปรษณีย์เพื่อให้ผู้จ่ายทำการรับรอง
แต่ผู้จ่ายไม่รับรองกลับส่งตัวแลกเงินฉบับนั้นคืนให้แก่ผู้ทรงทางไปรษณีย์เช่นเดียวกัน กรณีเช่นนี้
จะถือว่าเป็นการรับรองที่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ซึ่งกฎหมายลักษณะตัวเงินของไทยไม่ได้บัญญัติ
เรื่องนี้ไว้เช่นเดียวกับกฎหมายตัวเงินของอังกฤษซึ่งบัญญัติให้ทำได้แต่ต้องมีสัญญาหรือประเพณีให้
ทำได้ตามมาตรา 41(จ)⁴⁴ ซึ่งการร่างกฎหมายตัวเงินของอังกฤษในประเด็นนี้อาจเกิดจากการ
ประกอบธุรกิจการค้าของประเทศอังกฤษที่มีขนาดใหญ่ เพื่อความสะดวกแก่การชำระเงินจึงอาจมี
การตกลงชำระเงินเป็นตัวแลกเงิน โดยการทำให้เป็นสัญญาว่าให้มีการรับรองกัน โดยยื่นตัวเงิน
ทางไปรษณีย์กันได้ หรือหากเป็นการทำธุรกิจการค้ากันมาเป็นเวลายาวนานก็อาจไม่ต้องทำกันเป็น
สัญญา แต่อาจอาศัยความเชื่อใจกัน โดยการยอมให้มีการส่งตัวเงินให้ผู้จ่ายทำการรับรอง
ทางไปรษณีย์กันได้ ซึ่งหากผู้จ่ายทำการรับรองก็ถือเป็นการรับรองที่ชอบด้วยกฎหมาย ด้วยเหตุนี้
จึงได้มีการบัญญัติในเรื่องนี้ขึ้นมา แต่การประกอบธุรกิจการค้าของไทยอาจจะยังไม่กว้างขวาง
กฎหมายลักษณะตัวเงินของไทยจึงยังไม่ได้บัญญัติเรื่องนี้เอาไว้ ซึ่งหากเกิดข้อเท็จจริงเช่นนี้ขึ้นใน
ประเทศไทย ตัวแลกเงินดังกล่าวก็น่าจะใช้ได้ตามกฎหมายลักษณะตัวเงินของไทย หากผู้จ่ายไม่ยอม
รับรองก็ถือว่าตัวแลกเงินฉบับนั้นขาดความเชื่อถือ ซึ่งผู้ทรงก็สามารถใช้สิทธิไต่เบี่ยเอากับผู้ส่งจ่าย
และผู้สัถ์หลังได้ทันที ทั้งนี้เป็นลักษณะเช่นเดียวกับกรณีผู้จ่ายตาย หรือผู้จ่ายตกเป็นบุคคล
ล้มละลายดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั่นเอง

3.2.2 กำหนดเวลายื่นตัวแลกเงินเพื่อมารับรอง

จากที่ได้กล่าวมาแล้วในข้อ 3.2 การยื่นตัวแลกเงินให้ผู้จ่ายรับรองเป็นสิทธิของผู้ทรงที่
จะให้ผู้จ่ายรับรองหรือไม่ก็ได้ เว้นแต่เป็นตัวแลกเงินที่เข้ากรณีที่กฎหมายบัญญัติว่าต้องมีการ
รับรอง การที่ผู้ทรงต้องยื่นตัวแลกเงินให้ผู้จ่ายรับรองอาจเกิดโดยเจตนาของคู่สัญญาบางคน หรือ
เกิดขึ้นโดยสภาพของตัวแลกเงินนั้นจำเป็นต้องให้มีการรับรอง⁴⁵ ก็ได้

กรณีที่ผู้ทรงมีหน้าที่ยื่นตัวแลกเงินให้ผู้จ่ายรับรอง ผู้ทรงต้องยื่นตัวแลกเงินให้ผู้จ่าย
รับรองภายในจำกัดเวลาที่กำหนดไว้ ซึ่งจำกัดเวลาที่กำหนดไว้เพื่อการยื่นตัวให้รับรอง ได้แก่

⁴⁴ Section 41

(e) Where authorised by agreement or usage, a presentment through a postal operator is sufficient.

⁴⁵ เสาวนีย์ อัสวโรจน์ ก เล่มเดิม. หน้า 175.

กำหนดเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ให้ผู้ทรงยื่นตัวให้ผู้จ่ายรับรอง โดยต้องพิจารณาตามประเภทของตัว กล่าวคือ

1) กรณีผู้สั่งจ่ายหรือผู้สลักหลังไม่ได้กำหนดให้ผู้ทรงยื่นตัวให้ผู้จ่ายทำการรับรอง ตัวแลกเงินที่ผู้สั่งจ่ายหรือผู้สลักหลังไม่ได้วางข้อกำหนดให้ผู้ทรงต้องยื่นตัวให้ผู้จ่ายรับรองนั้น ถือเป็นกรณีทั่วไป หากผู้ทรงประสงค์จะให้มีการรับรองตัว ผู้ทรงย่อมสามารถยื่นตัวให้ผู้จ่ายรับรองเมื่อใดก็ได้จนกว่าจะถึงกำหนดใช้เงิน⁴⁶ ดังนั้น เมื่อผู้ทรงยื่นตัวให้ผู้จ่ายรับรองแต่ผู้จ่ายปฏิเสธไม่รับรองตัวแลกเงิน ผู้ทรงจะต้องทำคำคัดค้านโดยวันสุดท้ายที่ผู้ทรงสามารถขอให้มีการรับรอง คือวันสุดท้ายก่อนวันที่ตัวเงินถึงกำหนดใช้เงินหนึ่งวัน ด้วยเหตุนี้ผู้ทรงสามารถทำคำคัดค้านการไม่รับรองได้จนถึงวันสุดท้ายก่อนวันที่ตัวเงินถึงกำหนดใช้เงินหนึ่งวันหรือภายในสามวันนับแต่วันที่ยื่นตัวให้รับรองแต่ได้รับการปฏิเสธ

2) กรณีที่ผู้สั่งจ่ายหรือผู้สลักหลังได้กำหนดให้ผู้ทรงต้องยื่นตัวให้ผู้จ่ายรับรอง แต่ไม่ได้กำหนดเวลาขึ้นตัวไว้

ตัวแลกเงินที่ผู้สั่งจ่ายหรือผู้สลักหลังได้วางข้อกำหนดให้ผู้ทรงต้องยื่นตัวให้ผู้จ่ายรับรอง⁴⁷ โดยไม่ได้กำหนดเวลาขึ้นเพื่อรับรองไว้วันนั้น ผู้ทรงมีหน้าที่ต้องยื่นตัวให้ผู้จ่ายรับรองคำสั่งของผู้สั่งจ่ายหรือผู้สลักหลัง ทั้งนี้กำหนดเวลาการยื่นตัวให้รับรองจะเป็นเช่นเดียวกับกรณีที่ผู้สั่งจ่ายหรือผู้สลักหลังไม่ได้กำหนดให้ผู้ทรงยื่นตัวให้ผู้จ่ายทำการรับรองแต่ผู้ทรงต้องการยื่นตัวให้รับรองคือผู้ทรงสามารถยื่นตัวแลกเงินให้ผู้จ่ายรับรองเมื่อไรก็ได้ก่อนตัวถึงกำหนดใช้เงิน เมื่อผู้ทรงได้ยื่นตัวให้รับรองแล้วผู้จ่ายไม่รับรอง ผู้ทรงสามารถทำคำคัดค้านการไม่รับรองภายในจำกัดเวลาที่กำหนดไว้เพื่อการยื่นตัวให้รับรองซึ่งก็คือวันก่อนถึงกำหนดใช้เงินนั่นเอง โดยผู้ทรงสามารถทำคำคัดค้านการไม่รับรองได้จนถึงวันสุดท้ายก่อนวันที่ตัวเงินถึงกำหนดใช้เงินหนึ่งวัน หรือภายในสามวันนับแต่วันที่ยื่นตัวให้รับรองแต่ได้รับการปฏิเสธ

ในส่วนนี้จะมีลักษณะเช่นเดียวกับกฎหมายตัวเงินของอังกฤษมาตรา 39(2)⁴⁸ แปลความเป็นภาษาไทยได้ว่า “ตัวเงินที่มีข้อกำหนดชัดเจนให้ยื่นเพื่อรับรองก็ดี..... ท่านว่าตัวเช่นนี้ต้องยื่นให้รับรองก่อนใช้เงิน” ซึ่งแม้กฎหมายตัวเงินของอังกฤษจะไม่ได้บัญญัติไว้ด้วยว่า “ผู้สั่งจ่ายหรือ

⁴⁶ มาตรา 927 วรรคแรก.

⁴⁷ มาตรา 927 วรรคสอง และวรรคห้า.

⁴⁸ Section 39

(2) Where a bill expressly stipulates that it shall be presented for acceptance, or where a bill is drawn payable elsewhere than at the residence or place of business of the drawee, it must be presented for acceptance before it can be presented for payment.

ผู้สละหลังไม่ได้กำหนดเวลาการรับรองไว้” แต่ก็อาจตีความหมายในทำนองเดียวกับกฎหมายลักษณะตัวของไทยซึ่งได้ยกร่างมาจากกฎหมายตัวของอังกฤษนั่นเอง กรณีจึงมีลักษณะที่ผู้ส่งจ่ายหรือผู้สละหลังได้มีข้อกำหนดชัดเจนให้ยื่นตัวเงินเพื่อให้รับรองแต่ไม่ได้กำหนดเวลาการรับรองไว้ ผู้ทรงจึงมีหน้าที่ต้องยื่นตัวเงินให้ผู้จ่ายรับรอง ผู้ทรงจะยื่นเมื่อใดก็ได้แต่อย่างช้าสุดต้องก่อนใช้เงินตามวันที่กำหนดไว้ในตัวเงินนั้น

3) กรณีที่ผู้ส่งจ่ายหรือผู้สละหลังได้กำหนดระยะเวลาไว้ให้ผู้ทรงต้องยื่นตัวให้ผู้จ่ายรับรอง

ตัวแลกเงินที่ผู้ส่งจ่ายหรือผู้สละหลังจำกัดเวลาให้ผู้ทรงต้องยื่นให้ผู้จ่ายรับรอง⁴⁹ ผู้ทรงมีหน้าที่ต้องยื่นตัวให้ผู้จ่ายรับรองภายในจำกัดเวลาที่ผู้ส่งจ่ายและผู้สละหลังกำหนด และเมื่อผู้จ่ายปฏิเสธการรับรองตัวที่ผู้ทรงยื่นให้รับรอง ผู้ทรงต้องทำคำคัดค้านภายในเวลาที่มีการกำหนดให้มีการรับรอง หรือภายในสามวันนับจากวันที่ยื่นตัวนั้นให้รับรองแต่ได้รับการปฏิเสธ⁵⁰

4) ตัวแลกเงินอันสั่งให้ใช้เงินเมื่อสิ้นระยะเวลากำหนดอย่างไรอย่างหนึ่งนับแต่ได้เห็นตัวแลกเงินที่สั่งให้ใช้เงินเมื่อสิ้นระยะเวลากำหนดอย่างไรอย่างหนึ่งนับแต่ได้เห็นนั้น หรือตัวแลกเงินที่ต้องมีการรับรองโดยสภาพของตัว ผู้ทรงต้องยื่นให้ผู้จ่ายรับรองภายในเวลาหกเดือนนับแต่วันที่ลงในตัวหรือช้าเร็วกว่านั้นตามแต่ผู้ส่งจ่ายจะได้กำหนด⁵¹ ตัวแลกเงินประเภทนี้โดยสภาพผู้ทรงมีหน้าที่ต้องยื่นให้ผู้จ่ายรับรองเสมอ เนื่องจากถ้าไม่มีการยื่นให้รับรองก็จะไม่มีการเริ่มต้นนับระยะเวลาใช้เงิน โดยวันถึงกำหนดของตัวแลกเงินนั้นขึ้นอยู่กับที่ยื่นตัวให้ผู้จ่ายได้เห็นเมื่อผู้จ่ายได้เห็นตัวแล้วก็สามารถเริ่มนับวันถึงกำหนดใช้เงินได้ เช่น ให้จ่ายเงินภายในสิบห้าวันนับแต่ได้เห็น ซึ่งหากผู้ทรงยื่นตัวประเภทนี้ให้ผู้จ่ายรับรองแล้วถูกผู้จ่ายปฏิเสธไม่ยอมรับรับรองผู้ทรงก็สามารถทำคำคัดค้านการไม่รับรองและใช้สิทธิไล่เบี้ยลูกหนี้ทั้งหลายได้ก่อนตัวแลกเงินถึงกำหนดใช้เงิน⁵²

การทำคำคัดค้านการไม่รับรองในกรณีตัวแลกเงินถึงกำหนดเมื่อสิ้นระยะเวลานับแต่ได้เห็นนั้นต้องทำภายในจำกัดเวลาที่กฎหมายกำหนด คือต้องทำคำคัดค้านภายในจำกัดเวลาซึ่งกำหนดไว้เพื่อการยื่นตัวให้รับรองตามมาตรา 928 หากผู้ทรงยื่นตัวให้รับรองแล้วผู้จ่ายปฏิเสธการรับรองผู้ทรงสามารถทำคำคัดค้านการไม่รับรองได้ตั้งแต่ตัวขาดความเชื่อถือและสามารถทำคำคัดค้านได้ภายใน 6 เดือนนับแต่วันที่ลงในตัว หรือช้าเร็วกว่านั้นตามแต่ผู้ส่งจ่ายกำหนดหรือภายในสามวัน

⁴⁹ มาตรา 927 วรรคสอง และวรรคห้า.

⁵⁰ สมพงษ์ คงเจริญ. (2547). การสละหลังตัวเงินที่ขาดความเชื่อถือ. หน้า 52.

⁵¹ มาตรา 928.

⁵² มาตรา 959(ข)(1).

นับจากวันที่กำหนดให้ยื่นตัวเพื่อรับรอง เมื่อผู้ทรงทำคำคัดค้านแล้วก็สามารถใช้สิทธิไล่เบี้ยลูกหนี้ตามตัวได้ และวันคัดค้านก็จะเป็วันเริ่มนับกำหนดระยะเวลานับแต่ได้เห็นเช่นเดียวกัน⁵³

อย่างไรก็ตามประเด็นในส่วนนี้มีลักษณะคล้ายกับกฎหมายตั๋วเงินของอังกฤษมาตรา 39(1)⁵⁴ แปลความเป็นภาษาไทยได้ว่า“ตั๋วเงินสั่งจ่ายภายหลังได้เห็นนั้น ท่านว่าต้องยื่นให้รับรองเพื่อให้รู้วันกำหนดใช้เงิน” เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับกฎหมายลักษณะตั๋วเงินของไทยแล้วจะเห็นได้ว่าตั๋วเงินที่ผู้สั่งจ่ายออกนั้นจะมีการใช้เงินต่อเมื่อสิ้นกำหนดระยะเวลาที่ผู้สั่งจ่ายกำหนดไว้ในตัวเงินนั้นนับแต่ผู้จ่ายได้เห็นตัว เช่นผู้สั่งจ่ายกำหนดให้ผู้จ่ายใช้เงินตามตัวภายใน 3 เดือนนับแต่วันที่ผู้จ่ายได้เห็นตัวเงินนั้น ซึ่งหากผู้ทรงยื่นตัวให้ผู้จ่ายรับรองในวันใดก็เริ่มนับระยะเวลา 3 เดือนนับแต่วันที่ผู้จ่ายเห็นตัวเงินนั้นแล้ว อันมีลักษณะเป็นไปในทำนองเดียวกัน

5) ตัวแลกเงินที่ผู้สั่งจ่ายห้ามยื่นตัวให้ผู้จ่ายรับรอง

เมื่อผู้สั่งจ่ายกำหนดห้ามยื่นตัวให้ผู้จ่ายรับรอง ผู้ทรงก็ไม่จำเป็นต้องยื่นตัวให้รับรอง การทำคำคัดค้านการไม่รับรองตัวดังกล่าวจึงไม่อาจเกิดขึ้นได้

ผลของการยื่นตัวแลกเงินให้ผู้จ่ายรับรองนี้ หากผู้จ่ายรับรองตัวแลกเงินให้ก็คงจะไม่เกิดปัญหาแต่อย่างใด แต่หากผู้จ่ายไม่รับรองทำให้ตัวแลกเงินนั้นขาดความเชื่อถือ ย่อมเป็นผลให้ผู้ทรงต้องใช้สิทธิไล่เบี้ยเอาแก่ผู้สั่งจ่ายและผู้สลักหลังได้ซึ่งผู้เขียนขอกล่าวต่อไปในข้อ 3.6.3 สิทธิของผู้ทรงตัวแลกเงินหากผู้จ่ายบอกปิดการรับรอง

ส่วนผลของการไม่ยื่นตัวแลกเงินให้ผู้จ่ายรับรองนั้น กรณีที่ผู้ทรงมีหน้าที่ต้องยื่นตัวแลกเงินให้รับรอง ถ้าผู้ทรงละเลยไม่ยื่นตัว หากเป็นตัวแลกเงินที่ต้องยื่นเพราะเป็นตัวชนิดให้ใช้เงินตามกำหนดเวลาภายหลังได้เห็น ผู้ทรงย่อมสิ้นสิทธิไล่เบี้ยเอาแก่ผู้สลักหลังและผู้สั่งจ่าย⁵⁵

หากเป็นตัวแลกเงินที่ผู้สั่งจ่ายกำหนดให้ยื่น แต่ผู้ทรงไม่ยื่นตัวแลกเงินฉบับนั้นให้ผู้จ่ายรับรองภายในเวลาที่ผู้สั่งจ่ายกำหนดให้ยื่น ผู้ทรงก็สิ้นสิทธิไล่เบี้ยเอาแก่ผู้สั่งจ่ายและผู้สลักหลัง เว้นแต่ผู้สั่งจ่ายจะกำหนดไว้เพียงจะไม่รับผิดชอบในเรื่องไม่รับรองเท่านั้น ในกรณีนี้ผู้สั่งจ่ายก็ยังคงรับผิดชอบในเมื่อตัวนั้น ไม่มีผู้จ่ายเงินอยู่ต่อไป⁵⁶

⁵³ สหชน รัตนไพจิตร. เล่มเดิม. หน้า 156.

⁵⁴ Section 39

(1) Where a bill is payable after sight, presentment for acceptance is necessary in order to fix the maturity of the instrument.

⁵⁵ มาตรา 973(1) และวรรคสอง.

⁵⁶ มาตรา 973 วรรคสาม.

อย่างไรก็ตาม หากเป็นตัวแลกเงินที่ผู้สตั๊กหลังกำหนดให้ยื่น และผู้ทรงไม่ยื่นตัวให้ผู้จ่ายรับรอง ผู้ทรงก็มีสิทธิที่จะไต่เบียดเอาจากผู้สตั๊กหลังที่กำหนดให้ยื่นนั้นด้วยเช่นกัน⁵⁷ แต่มีข้อยกเว้นในกรณีจำเป็น⁵⁸ ซึ่งข้อยกเว้นดังกล่าวนี้เป็นกรณีที่ผู้ทรงไม่ได้ยื่นตัวแลกเงินให้ผู้จ่ายรับรองภายในกำหนดเวลาที่ผู้สตั๊กหลังกำหนดไว้ โดยกฎหมายบัญญัติให้ยืดเวลาการรับรองออกไปอีกได้ แต่ผู้ทรงต้องบอกกล่าวแก่ผู้สตั๊กหลังคนถัดไปโดยไม่ชักช้า และคำบอกกล่าวนั้นต้องเขียนระบุลงไว้ในตัวแลกเงิน อีกทั้งต้องลงวันและลงลายมือชื่อของผู้ทรงด้วย⁵⁹

มีข้อน่าสังเกตว่าตามมาตรา 8 และมาตรา 212 เมื่อมีเหตุขัดข้องทำให้เจ้าหนี้มีอาจใช้สิทธิในการรับชำระหนี้ได้ กฎหมายก็ให้เป็นคุณแก่เจ้าหนี้ จะเอาผิดแก่เจ้าหนี้ไม่ได้ ซึ่งตามมาตรา 974 วรรคแรก ก็บัญญัติไว้ในทำนองเดียวกัน⁶⁰ กล่าวคือ เมื่อถึงกำหนดเวลาขึ้นตัวเงินให้รับรองหรือให้ใช้เงิน หรือกำหนดเวลาที่ผู้ทรงต้องทำคำคัดค้านการไม่รับรองหรือไม่ใช้เงิน ซึ่งจะต้องทำการยื่นตัวหรือทำคำคัดค้านตามวันเวลานั้น แต่กลับมีเหตุจำเป็นอันมีอาจกล่าวล่วงเสียได้เกิดขึ้น ก็ให้ขยายเวลาทำการยื่นตัวหรือทำคำคัดค้านออกไปได้

แต่หากเป็นกรณีที่ผู้สตั๊กหลังกำหนดให้ยื่น และผู้ทรงยื่นให้ผู้จ่ายรับรองแต่ผู้จ่ายไม่รับรอง ผู้ทรงก็มีสิทธิไต่เบียดเอาจากผู้ส่งจ่ายและผู้สตั๊กหลังได้เช่นเดียวกับกรณีที่ผู้ส่งจ่ายกำหนดให้มีการรับรองตัวแลกเงินแต่ผู้จ่ายไม่รับรอง

3.2.3 การลงวันที่รับรอง

ในการรับรองตัวแลกเงินผู้จ่ายควรลงวันที่รับรองไว้ในตัวด้วย แม้กฎหมายลักษณะตัวเงินของไทยจะไม่มีกฎหมายบังคับไว้ให้ต้องลงวันที่รับรองไว้ก็ตาม แต่เพื่อให้ปรากฏเป็นหลักฐานในการที่จะคำนวณว่าผู้จ่ายได้เห็นตัวแลกเงินฉบับนั้นในวันใด ครอบคลุมที่จะใช้เงินเมื่อใดเพื่อผู้จ่ายจะได้ใช้เงินให้แก่ผู้ทรงถูกต้อง หากการรับรองมิได้ลงวันที่รับรองไว้ ผู้ทรงจะจดวันที่รับรองลงไปในตัวก็ได้ แต่วันที่จดลงไปในนั้นต้องเป็นวันรับรองที่แท้จริง ถ้าผู้ทรงจดวันที่รับรองผิดลงไป และตัวเงินนั้นได้ออนไปยังผู้ทรงคนต่อไป ซึ่งผู้ทรงคนนั้นได้รับโอนตัวไว้โดยสุจริต แม้วันที่รับรองซึ่งได้จดลงไปในตัวนั้นจะผิดจากความจริงก็ตาม ผู้จ่ายก็ต้องใช้เงินให้กับผู้ทรงผู้รับโอนตัวไว้โดยสุจริตเสมือนหนึ่งวันที่ซึ่งจดผิดลงไปในนั้นเป็นวันที่ถูกต้อง⁶¹ แต่ถ้าไม่มีการเติมวัน

⁵⁷ มาตรา 973(1) และวรรคสอง.

⁵⁸ จิตติ ดิงศภัทย์. เล่มเดิม. หน้า 96.

⁵⁹ มาตรา 974 วรรคหนึ่ง และวรรคสอง.

⁶⁰ เสนีย์ ปราโมช ก เล่มเดิม. หน้า 142.

⁶¹ มาตรา 932.

รับรองลงไป คงทิ้งว่างไว้ ก็ให้ถือเอาวันสุดท้ายที่จะยื่นตัวให้รับรองได้เป็นวันรับรอง⁶² นั่นก็คือวันสุดท้ายแห่งระยะเวลาอันกำหนดไว้เพื่อรับรอง ระยะเวลาที่กำหนดอย่างไรนั้น เช่นตัวแลกเงินสั่งให้จ่ายเงินเมื่อครบเจ็ดวันนับแต่ได้เห็น และกำหนดให้ยื่นเพื่อรับรองภายในเจ็ดวันนับแต่วันออกตัว หากตัวออกวันที่หนึ่งและการรับรองไม่ได้ลงวัน ต้องถือว่าได้รับรองเมื่อวันที่แปดและต้องจ่ายเงินกันเมื่อครบเจ็ดวันนับจากนั้น⁶³

ความในส่วนนี้ของกฎหมายลักษณะตัวเงินของไทยได้ยกร่างมาจากกฎหมายลักษณะตัวเงินของอังกฤษมาตรา 12⁶⁴ แปลความเป็นภาษาไทยได้ว่า “ถ้าตัวเงินสั่งจ่ายเมื่อครบกำหนดเวลาใดเวลาหนึ่ง นับแต่วันที่ลงในตัว แต่ไม่มีวันลงไว้ก็ดี หรือการรับรองตัวเงินที่สั่งจ่ายเมื่อครบกำหนดเวลาใดเวลาหนึ่งนับแต่ได้เห็นมิได้ลงวันรับรองไว้ก็ดี ผู้ทรงคนหนึ่งคนใดจะลงวันถูกต้องแท้จริงที่ออกหรือรับรองตัวนั้นก็ใช้ได้ และให้ใช้เงินไปตามนั้น แต่ท่านบัญญัติไว้ด้วยว่า (1) ในกรณีที่ผู้ทรงทำการโดยสุจริต แต่ลงวันคลาดเคลื่อนไปด้วยสำคัญผิด และ (2) ในกรณีลงวันผิดทุกสถานหากว่าในภายหลังตัวเงินนั้นตกไปอยู่ในมือผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย ตัวเงินจะเสียไปเพราะเหตุนี้ก็ไม่ทำไม่ ท่านให้คงเป็นตัวเงินที่ใช้ได้ และพึงใช้เงินกันเสมือนดังว่าวันที่ลงไว้เช่นนั้นเป็นวันที่ถูกต้องแท้จริง” ประกอบกับยังมีบทบัญญัติกฎหมายลักษณะตัวเงินของอังกฤษมาสืบสนับสนุนอีกคือมาตรา 13⁶⁵ แปลความเป็นภาษาไทยได้ว่า “(1) ถ้าได้ลงวันออกตัว รับรองตัว หรือวันสลักหลังไว้ใน

⁶² มาตรา 933.

⁶³ จิตติ ดิงศภัทย์. เล่มเดิม. หน้า 99.

⁶⁴ Section 12

“Where a bill expressed to be payable at a fixed period after date is issued undated, or where the acceptance of a bill payable at a fixed period after sight is undated, any holder may insert therein the true date of issue or acceptance, and the bill shall be payable accordingly.

Provided that (1) where the holder in good faith and by mistake inserts a wrong date, and (2) in every case where a wrong date is inserted, if the bill subsequently comes into the hands of a holder in due course the bill shall not be avoided thereby, but shall operate and be payable as if the date so inserted had been the true date.”

⁶⁵ Section 13

“(1) Where a bill or an acceptance or any indorsement on a bill is dated, the date shall, unless the contrary be proved, be deemed to be the true date of the drawing, acceptance, or indorsement, as the case may be.

(2) A bill is not invalid by reason only that it is ante-dated or post-dated, or that it bears date on a Sunday”

ตัว หากพิสูจน์ไม่ได้เป็นอื่น ท่านให้ถือว่า วันที่ลงไว้นั้นเป็นวันออกตัว รับรองตัว หรือวันสลักหลัง อันถูกต้องแท้จริง แล้วแต่กรณี

(2) การลงวันล่วงหน้าหรือวันที่ล่วงมาแล้วในตัวเงิน ไม่ทำให้ตัวเสีย แม้วันที่ลงจะตรงกับวันอาทิตย์ ก็ไม่ทำให้ตัวเสีย”

เมื่อเป็นเช่นนี้หากผู้จ่ายไม่ได้ลงวันที่รับรองไว้ในตัว ผู้ทรงก็ชอบที่จะลงวันที่ที่รับรอง อันถูกต้องแท้จริงลงไปในตัวเงินนั้นก็ได้ ในกรณีที่ผู้ทรงต้องกระทำไปโดยสุจริต หรือสำคัญผิดลงวันที่รับรองคลาดเคลื่อน กฎหมายบัญญัติไม่ให้ตัวเงินนั้นเสียไป แต่ยังคงใช้ได้โดยชอบด้วยกฎหมายซึ่งผู้จ่ายยังคงมีหน้าที่ต้องใช้จ่ายเงินตามตัวเงิน

หากเราสังเกตให้ดีจะเห็นว่ามาตรา 13(2) ได้กล่าวถึงการลงวันที่ล่วงหน้า หรือลงวันที่ล่วงมาแล้วในตัวเงิน ซึ่งตามกฎหมายตัวเงินของอังกฤษนั้นไม่ถือว่าตัวเงินนั้นเสีย แต่ตามกฎหมายลักษณะตัวเงินของไทยไม่ได้บัญญัติถึงเรื่องนี้ไว้ ผู้เขียนจึงเห็นว่าไม่น่าจะทำให้ตัวเสีย เช่นเดียวกัน ที่กล่าวเช่นนี้เพราะถึงอย่างไรการลงวันที่รับรองก็ไม่อาจลงวันที่เกินกว่าวันที่กำหนดให้ใช้จ่ายเงินตามตัวได้อยู่นั่นเอง

ตามกฎหมายลักษณะตัวเงินของไทยยังคงมีปัญหาในเรื่องของความไม่ชัดเจนอยู่ที่ที่กล่าวเช่นนี้เพราะดูเหมือนว่าวันที่ที่ผู้ทรงลงไว้นั้นต้องเป็นวันที่รับรองอันถูกต้องแท้จริง ซึ่งถ้าลงวันผิดก็จะใช้ไม่ได้ แต่หากพิจารณาตามความในมาตรา 910 วรรคสุดท้าย ซึ่งวางไว้เป็นหลักแล้วว่า แม้จะลงวันผิด แต่ถ้าลงไปโดยสุจริตเชื่อว่าจะเป็นวันที่ถูกต้อง ตัวแลกเงินนั้นก็ยังคงใช้ได้ ถึงอย่างไรก็ตาม แม้จะลงวันที่รับรองโดยไม่สุจริต แต่ถ้าตัวแลกเงินตกไปอยู่ในมือผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย ก็ยังให้ถือว่าเป็นวันรับรองที่ถูกอยู่นั่นเอง⁶⁶

ความไม่ชัดเจนอีกประการหนึ่งของกฎหมายลักษณะตัวเงินของไทยคือ กรณีผู้รับรองลงวันที่รับรองไว้ผิดความจริง ผู้ทรงจะทำการแก้ไขวันที่ได้หรือไม่นั้น ไม่มีบทกฎหมายใดอนุญาตให้ผู้ทรงแก้ไขได้ เนื่องจากกฎหมายบัญญัติไว้บังคับเฉพาะกรณีผู้รับรองไม่ได้ลงวันรับรองตัวไว้เท่านั้น⁶⁷ อย่างไรก็ตามผู้รับรองจะลงวันให้ผิดความจริงเกินกำหนดเวลาที่ยื่นตัวไปไม่ได้⁶⁸ ถ้าลงเกินหรือผิดความจริงก็ไม่มีผลบังคับ⁶⁹ โดยถือเอาวันสุดท้ายที่จะยื่นตัวแลกเงินให้รับรองเป็นวันรับรองตัวแลกเงินนั้น⁷⁰ ส่วนการแก้ไขวันที่รับรองในตัวแลกเงินนั้นถือเป็นการแก้ไขในข้อสำคัญหรือไม่

⁶⁶ เสนีย์ ปราโมช ก เล่มเดิม. หน้า 81.

⁶⁷ มาตรา 932 วรรคแรก.

⁶⁸ มาตรา 927 และมาตรา 928.

⁶⁹ มาตรา 933.

⁷⁰ ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์ ก เล่มเดิม. หน้า 220.

การแก้ไขวันที่รับรองต่างจากการแก้ไขวันที่ผู้ส่งจ่ายออกตั๋วแลกเงิน กล่าวคือการแก้ไขวันที่รับรองยังไม่ถือเป็นการแก้ไขในข้อสำคัญ แต่การแก้ไขวันที่ออกตั๋วแลกเงินน่าจะถือเป็นการแก้ไขในข้อสำคัญ ในส่วนนี้ผู้เขียนเห็นว่าแม้ผู้ทรงจะมีการแก้ไขวันที่รับรองไปเป็นวันใดก็ตาม แต่ถึงอย่างไรผู้ทรงก็ไม่สามารถลงวันที่รับรองเกินกว่าวันที่กำหนดใช้เงินตามตั๋วได้ แต่การแก้ไขวันที่ออกตั๋วแลกเงินอาจส่งผลถึงกำหนดเวลาใช้เงิน และวันที่ต้องให้ผู้จ่ายทำการรับรอง เช่น ตั๋วแลกเงินฉบับนั้นผู้ส่งจ่ายอาจกำหนดให้ใช้เงินนั้นต่อเมื่อผู้จ่ายได้เห็นและได้ทำการรับรองตั๋วหลังจากนั้นสามเดือน หากมีการแก้ไขวันที่ดังกล่าวก็อาจทำให้ผู้ทรงที่ได้รับโอนตั๋วหรือผู้สลับหลังได้รับความเสียหาย ประกอบกับกฎหมายตั๋วเงินของอังกฤษได้บัญญัติการแก้ไขในข้อสำคัญของตั๋วเงินไว้ในมาตรา 64⁷¹ แปลความเป็นภาษาไทยได้ว่า

“(1) เมื่อตั๋วเงินหรือการรับรองตั๋วเงินมีการแก้ไขในข้อสำคัญโดยคู่สัญญาแห่งตั๋วมิได้ยินยอมด้วยหมุดทุกคนตัวนั้นเสีย แต่ยังคงใช้บังคับได้แก่คู่สัญญาที่ทำการแก้ไขหรือให้อ่านาจ หรือยินยอมด้วยในการแก้ไขตลอดจนผู้สลับหลังภายหลัง

แต่ท่านบัญญัติไว้ว่า ถ้าการแก้ไขในข้อสำคัญนั้นไม่ประจักษ์ และตัวนั้นตกไปถึงมือผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย ผู้ทรงนั้นย่อมใช้สิทธิในตัวได้เสมือนดังว่ามิได้มีการแก้ไข และชอบที่จะบังคับใช้เงินตามตัวนั้นได้ตามเนื้อความเดิม

(2) กล่าวโดยเฉพาะ การแก้ไขดังต่อไปนี้ ท่านนับว่าเป็นการแก้ไขในข้อสำคัญ คือ แก้ววันที่ลงในตั๋ว จำนวนเงินที่ต้องใช้ กำหนดเวลาใช้เงิน สถานที่ใช้เงิน

อาจมีปัญหาคำว่า “แก้ไขวันที่ลงในตั๋ว” ตามมาตรา 64(2) หมายถึงอะไร ซึ่งหากเราพิจารณาจากบทบัญญัติมาตรา 12 และมาตรา 13 ที่ได้กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่า กฎหมายได้บัญญัติให้สิทธิแก่ผู้ทรงในการลงวันที่รับรองที่ถูกต้องแท้จริงได้ และกฎหมายยังขยายความไปถึงว่าแม้ผู้ทรงจะลงวันคลาดเคลื่อนแต่หากผู้ทรงกระทำโดยสุจริต และไม่อาจพิสูจน์ได้ว่าวันที่รับรอง

⁷¹ Section 64

(1) Where a bill or acceptance is materially altered without the assent of all parties liable on the bill, the bill is avoided except as against a party who has himself made, authorised, or assented to the alteration, and subsequent indorsers.

Provided that, Where a bill has been materially altered, but the alteration is not apparent, and the bill is in the hands of a holder in due course, such holder may avail himself of the bill as if it had not been altered, and may enforce payment of it according to its original tenor.

(2) In particular the following alterations are material, namely, any alteration of the date, the sum payable, the time of payment, the place of payment, and, where a bill has been accepted generally, the addition of a place of payment without the acceptor's assent.

ตัวแลกเงินนั้นไม่ถูกต้องแท้จริงอย่างไร กฎหมายก็ให้ถือว่าตัวเงินนั้นเป็นอันใช้ได้ตามกฎหมาย ไม่ถือว่าตัวเงินนั้นเสีย ด้วยเหตุนี้ในความเห็นของผู้เขียนจึงเห็นว่า คำว่า “แก้ไขวันที่ลงในตัว” ตาม มาตรา 64(2) นั้นหมายถึงวันที่ออกตัวเงิน หรือวันที่กำหนดให้ผู้จ่ายใช้เงินตามตัว เมื่อนำบทบัญญัติ กฎหมายลักษณะตัวเงินของไทย และกฎหมายตัวเงินของอังกฤษมาพิจารณาประกอบเข้าด้วยกัน แล้ว ผู้เขียนจึงเห็นว่า การแก้ไขวันที่รับรองในตัวแลกเงินนั้น ไม่ถือเป็นการแก้ไขในข้อสำคัญแต่ ใด

3.2.4 ผู้สั่งจ่ายห้ามผู้ทรงมิให้ยื่นตัวแลกเงินเพื่อให้รับรอง

ตัวแลกเงินที่ผู้สั่งจ่ายออกให้แก่ผู้รับเงินนั้น ก่อนตัวถึงกำหนดใช้เงินผู้ทรงอาจนำตัวไป ยื่นให้ผู้จ่ายรับรอง (ว่าจะใช้เงินตามตัวแลกเงินเมื่อถึงกำหนดใช้เงิน) หากผู้จ่ายยอมรับรองตัวแลก เงิน และผู้ทรงได้ยื่นตัวแลกเงินให้ผู้จ่ายใช้เงิน เมื่อผู้จ่ายยอมใช้เงินตามตัวแลกเงิน กรณีเช่นนี้ผู้สั่ง จ่าย และผู้สตั๊กหลังยอมไม่ต้องรับผิดชอบต่อผู้ทรง ในทางตรงข้ามหากก่อนตัวถึงกำหนดใช้เงินผู้ทรง นำตัวไปยื่นให้ผู้จ่ายรับรอง แต่ผู้จ่ายไม่ยอมรับรอง กรณีเช่นนี้ผู้สั่งจ่ายและผู้สตั๊กหลังยอมต้อง ร่วมกันรับผิดชอบต่อผู้ทรง⁷² โดยผู้สั่งจ่ายและผู้สตั๊กหลังจะมีความรับผิดชอบเมื่อเข้าเงื่อนไข ดังต่อไปนี้

1. เมื่อมีการยื่นตัวแลกเงินให้ผู้จ่ายรับรองโดยชอบแล้วแต่ผู้จ่ายไม่รับรอง กรณีเช่นนี้ ถือว่าตัวแลกเงินดังกล่าวเป็น “ตัวขาดความเชื่อถือ” ผู้ทรงยอมมีสิทธิไล่เบี้ยเอาแก่ผู้สั่งจ่ายและ ผู้สตั๊กหลังให้ร่วมกันรับผิดชอบต่อผู้ทรงได้โดยไม่ต้องรอให้ตัวแลกเงินถึงกำหนดใช้เงิน⁷³

2. ได้ทำถูกต้องตามวิธีการในข้อไม่รับรอง ย่อมถือว่า “ตัวขาดความเชื่อถือ” ผู้ทรงยอม มีสิทธิไล่เบี้ยเอาแก่ผู้สั่งจ่ายและผู้สตั๊กหลังให้ร่วมกันรับผิดชอบต่อผู้ทรงได้⁷⁴ อย่างไรก็ตามก่อนที่ผู้ทรง จะใช้สิทธิไล่เบี้ยเอาแก่ผู้จ่ายและผู้สตั๊กหลัง ผู้ทรงต้อง “ทำถูกต้องตามวิธีการในข้อไม่รับรอง หรือไม่จ่ายเงินนั้นแล้ว” กล่าวคือ ผู้ทรงต้องทำ “คำคัดค้าน”⁷⁵ เสียก่อน หากผู้ทรงไม่ทำคำคัดค้าน ภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ผู้ทรงสิ้นสิทธิไล่เบี้ยผู้จ่ายและผู้สตั๊กหลัง⁷⁶ และผู้สั่งจ่ายและ ผู้สตั๊กหลังย่อมหลุดพ้นจากความรับผิดชอบในอันที่จะต้องจ่ายเงินให้แก่ผู้ทรง⁷⁷

⁷² มาตรา 914.

⁷³ มาตรา 959(ข)(1) มาตรา 967 และมาตรา 914.

⁷⁴ มาตรา 959 มาตรา 967 และมาตรา 914.

⁷⁵ มาตรา 960-962.

⁷⁶ มาตรา 973(2) และวรรคสอง.

⁷⁷ มาตรา 914.

ความรับผิดชอบของผู้สั่งจ่ายเช่นนี้ถือว่าเป็นลักษณะทำนองเดียวกับความรับผิดชอบของผู้ค้ำประกัน กล่าวคือความรับผิดชอบจะมีขึ้นต่อเมื่อลูกหนี้ผิดนัด และความรับผิดชอบของผู้สั่งจ่ายตามกฎหมายลักษณะตั๋วเงินของไทยนี้มีลักษณะเช่นเดียวกับกฎหมายตั๋วเงินของอังกฤษซึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา 55(1)(ก)⁷⁸ แปลความเป็นภาษาไทยได้ว่า

“(1) ด้วยการออกตั๋วเงิน ผู้สั่งจ่าย

(ก) เป็นอันรับรองว่า เมื่อได้นำตั๋วเงินยื่นโดยชอบแล้ว จะมีผู้รับรองและใช้เงินตามเนื้อความแห่งตั๋ว ซึ่งถ้าผู้ขาดเชื่อถือ ตนจะรับผิดชอบให้แก่ผู้ทรงหรือแก่ผู้สละหลังคนใดที่ถูกบังคับใช้เงินไป หากได้มีการปฏิบัติโดยชอบตามวิธีการเกี่ยวกับตั๋วเงินขาดเชื่อถือแล้ว

อย่างไรก็ตาม ผู้สั่งจ่ายอาจลงข้อกำหนดห้ามมิให้ผู้ทรง หรือผู้ครอบครองตั๋วแลกเงินนำตั๋วไปยื่นให้ผู้จ่ายรับรองก็ได้⁷⁹ เช่นลงข้อกำหนดว่า “ห้ามยื่นให้ผู้จ่ายรับรอง” แต่หากเป็นกรณีที่ตั๋วแลกเงินสั่งให้ผู้จ่ายใช้เงินในสถานที่อื่นที่มีใช้ภูมิลำเนาของผู้จ่าย เช่น ผู้จ่ายมีภูมิลำเนาอยู่กรุงเทพฯ แต่ตั๋วแลกเงินระบุให้ผู้จ่ายใช้เงินที่จังหวัดขอนแก่น เป็นต้น กรณีเช่นนี้ต้องยื่นตั๋วให้ผู้จ่ายรับรองเพื่อให้ผู้จ่ายรู้ว่าจะต้องเตรียมใช้เงินตามตั๋วแลกเงิน ณ สถานที่อื่นนอกจากภูมิลำเนาของตนในวันที่ตั๋วถึงกำหนดใช้เงิน⁸⁰ ดังนั้น ผู้สั่งจ่ายจะลงข้อกำหนดห้ามมิให้นำตั๋วไปให้ผู้จ่ายรับรองไม่ได้ หรือกรณีตั๋วแลกเงินที่สั่งให้ใช้เงินในเวลาในเวลานับแต่ได้เห็น เช่น ตั๋วแลกเงินสั่งให้ผู้จ่ายใช้เงินเมื่อครบ 15 วันนับแต่ได้เห็น ซึ่งหมายความว่า ตั๋วแลกเงินดังกล่าวถึงกำหนดใช้เงินเมื่อครบ 15 วันนับแต่วันที่ผู้จ่ายรับรอง ตั๋วแลกเงินที่กำหนดวันถึงกำหนดใช้เงินไว้ในลักษณะเช่นนี้ ผู้ทรงจึงต้องยื่นตั๋วให้ผู้จ่ายรับรองเสมอ มิฉะนั้นกำหนด 15 วันนับแต่วันที่ผู้จ่ายเห็นจะยังไม่เริ่มนับ ดังนั้น ตั๋วแลกเงินประเภทนี้ผู้สั่งจ่ายจะลงข้อกำหนดห้ามมิให้ผู้ทรงยื่นตั๋วให้ผู้จ่ายรับรองไม่ได้

แม้กฎหมายลักษณะตั๋วเงินของไทยจะให้อำนาจผู้สั่งจ่ายลงข้อกำหนดห้ามมิให้ผู้ทรง หรือผู้ครอบครองตั๋วแลกเงินนำตั๋วไปยื่นให้ผู้จ่ายรับรองได้ก็ตาม แต่หากต่อมาผู้สละหลังจะลงข้อกำหนดให้มีการยื่นตั๋วให้ผู้จ่ายรับรอง ซึ่งขัดแย้งกับข้อกำหนดของผู้สั่งจ่ายได้หรือไม่

⁷⁸ Section 55.

(1) The drawer of a bill by drawing it—

(a) Engages that on due presentment it shall be accepted and paid according to its tenor, and that if it be dishonoured he will compensate the holder or any indorser who is compelled to pay it, provided that the requisite proceedings on dishonour be duly taken;

⁷⁹ มาตรา 927 วรรคสาม.

⁸⁰ จิตติ ดิงศภัทย์. เล่มเดิม. หน้า 96-97.

กฎหมายลักษณะตั๋วเงินของไทยได้บัญญัติไว้ว่าผู้สลักหลังไม่อาจลงข้อกำหนดเช่นนั้นได้⁸¹ เหตุผลก็เนื่องจากการลงข้อกำหนดของผู้สลักหลังดังกล่าวขัดแย้งกับข้อกำหนดของผู้สั่งจ่าย เพราะผู้สั่งจ่ายเป็นผู้ออกตั๋วแลกเงินจึงมีสิทธิกำหนดสภาพของตั๋วแลกเงินได้ ส่วนผู้สลักหลังเป็นเพียงผู้รับโอนตั๋วแลกเงินมาจึงลงข้อกำหนดที่ขัดกับความประสงค์ของผู้สั่งจ่ายไม่ได้⁸² นอกจากนี้เมื่อพิจารณาตามบทบัญญัติของกฎหมายลักษณะตั๋วเงินของไทยซึ่งให้สิทธิผู้สลักหลังลงข้อกำหนดให้มีการยื่นตั๋วแลกเงินเท่านั้น ดังนั้น ผู้สลักหลังจึงลงข้อกำหนดห้ามการรับรองไม่ได้ เพราะการห้ามการรับรองย่อมทำให้ผู้ทรงสิทธิ กล่าวคือสิทธิในการมีลูกหนี้ตามตั๋วแลกเงินเพิ่มขึ้น เพราะหากผู้จ่ายยอมรับรอง ผู้จ่ายย่อมมีฐานะเป็นผู้รับรองและเป็นลูกหนี้ตามตั๋วแลกเงินอีกคนหนึ่ง นอกเหนือจากผู้สั่งจ่าย และผู้สลักหลัง หรือสิทธิใ้เบี่ยงก่อนตั๋วแลกเงินถึงกำหนดใช้เงิน เพราะหากผู้จ่ายปฏิเสธการรับรอง ผู้ทรงยอมมีสิทธิใ้เบี่ยงเอาแก่บุคคลผู้ต้องรับผิดชอบตามตั๋วแลกเงินได้โดยไม่ต้องรอให้ถึงกำหนดใช้เงิน⁸³ ทั้งนี้กฎหมายลักษณะตั๋วเงินของไทยได้บัญญัติถึงความรับผิดชอบของผู้สลักหลังไว้ในลักษณะทำนองเดียวกันกับกฎหมายตั๋วเงินของอังกฤษที่ว่าผู้สลักหลังเป็นอันรับรองว่า เมื่อได้นำตั๋วเงินยื่นโดยชอบแล้ว จะมีผู้รับรองและใช้เงินตามเนื้อความแห่งตั๋ว ซึ่งถ้าตั๋วขาดเชื่อถือตนจะรับผิดชอบใช้เงินให้แก่ผู้ทรง หรือผู้สลักหลัง หรือแก่ผู้รับสลักหลังจากผู้ทรงคนใดที่ถูกบังคับใช้เงินไป หากได้มีการปฏิบัติโดยชอบตามวิธีการเกี่ยวกับตั๋วเงินขาดเชื่อถือแล้ว⁸⁴

จะเห็นได้ว่ากฎหมายลักษณะตั๋วเงินของอังกฤษก็ไม่ได้บัญญัติถึงข้อห้ามของผู้สลักหลังที่ห้ามผู้ทรงยื่นตั๋วให้ผู้จ่ายรับรอง หรือห้ามผู้จ่ายรับรองตั๋วแลกเงิน เมื่อกฎหมายลักษณะตั๋วเงินของไทยได้ยกร่างมาจากกฎหมายตั๋วเงินของอังกฤษ จึงอนุมานได้ว่าผู้สลักหลังจะลงข้อกำหนดดังกล่าวมาตามกฎหมายตั๋วเงินของอังกฤษไม่ได้เช่นเดียวกัน

⁸¹ มาตรา 927 วรรคห้า.

⁸² ธนากร โภมลวานิช. เล่มเดิม. หน้า 138.

⁸³ มาตรา 959(ข)(1).

⁸⁴ Section 55

(2) The indorser of a bill by indorsing it—

(a) Engages that on due presentment it shall be accepted and paid according to its tenor, and that if it be dishonoured he will compensate the holder or a subsequent indorser who is compelled to pay it, provided that the requisite proceedings on dishonour be duly taken.

3.2.5 กรณีผู้สั่งจ่ายและผู้จ่ายเป็นบุคคลคนเดียวกัน

ดังได้กล่าวมาแล้วในข้อ 2.1.3 ว่า ผู้สั่งจ่ายกับผู้จ่ายอาจเป็นบุคคลคนเดียวกัน ซึ่งมักจะเกิดกับนิติบุคคลที่มีสำนักงานใหญ่และมีสาขาหลายแห่ง และกฎหมายไทยก็ยอมรับให้ผู้สั่งจ่ายตั้งตนเองให้จ่ายเงินได้ซึ่งเป็นไปตามหลักเสรีภาพในการแสดงเจตนา หรือการตกลงกันในการทำสัญญาและมีผลใช้บังคับได้ เมื่อเป็นเช่นนี้หากผู้ทรงต้องการยื่นตัวแลกเงินเพื่อให้ผู้จ่ายทำการรับรอง แต่ผู้สั่งจ่ายซึ่งเป็นสำนักงานใหญ่อาจสั่งห้ามมิให้นำตัวแลกเงินฉบับนั้นไปยื่นเพื่อให้ผู้จ่ายซึ่งเป็นสาขาของตนทำการรับรองได้ เหตุผลที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะเช่นเดียวกับข้อ 3.2.4 ที่ว่าเพราะผู้สั่งจ่ายเป็นผู้ให้กำเนิดตัวแลกเงินที่มีสิทธิที่จะลงข้อกำหนดไว้ว่าห้ามให้มีการรับรอง อาจจะเพราะเงินในบริษัทหมุนเวียนไม่พอหรือเพราะเหตุใดก็ตาม ทั้งนี้เพื่อป้องกันการถูกไล่เบี้ยจากผู้ทรงหากผู้จ่ายไม่ทำการรับรองตัวแลกเงินให้ ตัวอย่างเช่น บริษัท ก. ที่กรุงเทพฯ สั่งให้สาขาของบริษัทที่หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ให้จ่ายเงินจำนวน 1,000,000 บาทให้แก่ ข. หรือตามคำสั่งของ ข. ซึ่งบริษัท ก. ได้ลงข้อกำหนดว่าให้นำตัวแลกเงินนี้ไปให้สาขาของบริษัท ก. ที่หาดใหญ่ทำการรับรอง

แต่การห้ามการรับรองดังกล่าวก็ไม่ได้หมายความว่าผู้สั่งจ่ายจะลงข้อกำหนดได้ทุกกรณี จะมีอยู่ 2 กรณีเท่านั้นที่ห้ามไม่ได้ ซึ่งผู้เขียนได้กล่าวไว้แล้วในข้อ 3.2.4 หากผู้สั่งจ่ายยังฝ่าฝืนกล่าวคือยังเขียนข้อกำหนดห้ามนำตัวไปยื่นให้รับรอง เฉพาะข้อกำหนดห้ามนั้นไม่มีผล⁸⁵

3.3 กรณีที่ผู้ทรงต้องยื่นตัวแลกเงินเพื่อให้ผู้จ่ายรับรอง

ดังได้กล่าวมาแล้วว่า การยื่นตัวให้รับรองนั้นถือเป็นสิทธิของผู้ทรงที่จะยื่นหรือไม่ยื่นก็ได้ แต่ก็มีในบางกรณีที่กฎหมายบัญญัติว่าผู้ทรงต้องนำตัวแลกเงินไปยื่นให้ผู้จ่ายทำการรับรอง ดังจะกล่าวต่อไปนี้

3.3.1 ผู้สั่งจ่ายลงข้อกำหนดให้ต้องนำตัวแลกเงินยื่นเพื่อรับรอง

ผู้สั่งจ่ายอาจกำหนดให้มีการยื่นตัวเพื่อรับรอง โดยมีกำหนดเวลาจำกัดไว้ให้ยื่นหรือไม่กำหนดเวลาก็ได้⁸⁶ ทั้งนี้เพื่อที่ผู้สั่งจ่ายจะรู้ว่า ผู้จ่ายจะยอมจ่ายเงินตามคำสั่งของตนหรือไม่ ถ้าผู้จ่ายยอมรับรองผู้สั่งจ่ายก็จะได้มั่นใจว่าจะมีผู้ใช้เงินตามตัวนั้นและถ้ามีการใช้เงินตนก็ไม่ต้องรับผิดชอบ แต่ถ้าผู้จ่ายไม่ยอมรับรองว่าจะจ่ายเงินตนก็จะจัดการเตรียมเงินที่จะต้องจ่ายไว้ให้ผู้ทรง ดังนั้นหากผู้สั่งจ่ายกำหนดให้มีการยื่นตัวเพื่อให้มีการรับรองโดยมีการกำหนดเวลาจำกัดไว้ ผู้ทรงมีหน้าที่ต้องนำตัวไปยื่นเพื่อให้ผู้จ่ายรับรองตามกำหนดเวลานั้น ส่วนกรณีตัวที่กำหนดให้ผู้จ่ายรับรองแต่ไม่

⁸⁵ มาตรา 899.

⁸⁶ มาตรา 927 วรรคสอง.

กำหนดเวลาขึ้นไว้ ผู้ทรงสามารถนำตัวแลกเงินไปยื่นให้รับรองในเวลาใดก็ได้ก่อนที่จะถึงวันถึงกำหนดใช้เงิน

นอกจากผู้สั่งจ่ายจะกำหนดให้มีการยื่นตัวเพื่อให้มีการรับรองแล้ว ผู้สั่งจ่ายอาจกำหนดไว้ว่ายังมีให้นำตัวขึ้นเพื่อรับรองก่อนถึงกำหนดวันใดวันหนึ่งก็ได้⁸⁷ ทั้งนี้ข้อตกลงดังกล่าวอาจตกลงกันระหว่างผู้สั่งจ่ายกับผู้จ่าย เช่น ผู้สั่งจ่ายขายสินค้าให้ผู้จ่ายไปทดลองขาย ถ้าพอขายได้แล้วจะรับสินค้านั้นไว้ขายต่อไป จึงกำหนดเวลาไว้เพื่อการนี้ 15 วัน หรืออาจเป็นเพราะก่อนหน้าวันที่ถึงกำหนดนั้นผู้สั่งจ่ายอาจยังไม่มีเงินเพียงพอที่จะให้ผู้ทรงใช้สิทธิไถ่เบียได้⁸⁸ หากผู้จ่ายไม่ยอมรับรับรองตัวนั้น เช่น ในระยะ 1 เดือนนับแต่วันออกตัว ห้ามผู้ทรงยื่นตัวให้ผู้จ่ายรับรองให้ยื่นได้หลังจากนั้น ซึ่งในส่วนนี้ก็มีลักษณะเป็นไปในทำนองเดียวกับกฎหมายตัวเงินของอังกฤษมาตรา 39(2)⁸⁹ แปลความเป็นภาษาไทยได้ว่า “ตัวเงินที่มีข้อกำหนดชัดเจนให้ผู้ยื่นเพื่อรับรองก็ดี..... ท่านว่าตัวเช่นนี้ต้องยื่นให้รับรองก่อนใช้เงิน” นั่นก็แปลว่าหากผู้สั่งจ่ายกำหนดให้ผู้ทรงต้องยื่นตัวเงินเพื่อให้ผู้จ่ายรับรอง ผู้ทรงก็มีหน้าที่ต้องยื่นตัวเงินนั้นให้ผู้จ่ายรับรองและต้องยื่นก่อนวันที่ตัวระบุให้ใช้เงิน หากผู้ทรงไม่ปฏิบัติตาม ผลของการฝ่าฝืนข้อกำหนดของผู้สั่งจ่ายนั้นจะเป็นอย่างไร ผู้เขียนขอกล่าวต่อไปในข้อ 3.4.2

3.3.2 ผู้สตั๊กหลังลงข้อกำหนดให้ต้องนำตัวแลกเงินยื่นเพื่อรับรอง

กฎหมายเปิดโอกาสให้ผู้สตั๊กหลังทุกคนลงข้อกำหนดให้ผู้ทรงนำตัวแลกเงินยื่นเพื่อให้รับรองโดยกำหนดเวลาจำกัดไว้ให้ยื่น หรือไม่กำหนดเวลาก็ได้ เช่นเดียวกับผู้สั่งจ่ายดังกล่าวไว้ในข้อ 3.3.1 เว้นแต่ผู้สั่งจ่ายจะได้ลงข้อกำหนดห้ามนำยื่นเพื่อการรับรอง กล่าวคือผู้สั่งจ่ายได้ห้ามการนำตัวแลกเงินยื่นเพื่อรับรองนั่นเอง⁹⁰ หากมีข้อกำหนดเช่นนี้ผู้สตั๊กหลังย่อมไม่มีอำนาจลงข้อกำหนดให้ผู้ทรงนำยื่นเพื่อรับรองได้อีก ส่วนผลของการฝ่าฝืนข้อกำหนดของผู้สตั๊กหลังจะเป็นอย่างไรนั้น ผู้เขียนขอกล่าวต่อไปในข้อ 3.4.2

มีข้อสังเกตว่า เมื่อเปรียบเทียบความในข้อ 3.3.1 และข้อ 3.3.2 แล้วจะเห็นได้ว่า ถ้าเป็นกรณีที่ผู้สั่งจ่ายเขียนข้อกำหนดไว้ ผู้สั่งจ่ายจะไม่กำหนดเวลาในการยื่นตัวให้รับรองก็ได้ หรือจะกำหนดเวลาไว้เพื่อยื่นรับรองก็ได้ หรือห้ามมิให้นำตัวขึ้นให้รับรองเลยก็ได้ หรือจะกำหนดวัน

⁸⁷ มาตรา 927 วรรคสี่.

⁸⁸ มาตรา 959.

⁸⁹ Section 39

(2) Where a bill expressly stipulates that it shall be presented for acceptance,, it must be presented for acceptance before it can be presented for payment.

⁹⁰ มาตรา 927 วรรคท้าย.

หรือระยะเวลาให้ไปยื่นให้รับรองก็ได้ ไม่ให้ไปยื่นก่อนวันนั้นวันนี้ก็ได้ แต่ถ้ากรณีเป็นผู้สตั๊กหลัง การเขียนข้อกำหนดเกี่ยวกับการนำตัวแลกเงินไปยื่นเพื่อรับรอง มีข้อน่าสังเกตว่า

(ก) ผู้สตั๊กหลังจะเขียนข้อกำหนดขัดกับคำสั่งผู้สั่งจ่ายไม่ได้ เพราะผู้สตั๊กหลังรับโอนตัว มาภายใต้คำสั่งของผู้สั่งจ่าย และ

(ข) ผู้สตั๊กหลังจะสั่งห้ามไม่ให้ผู้ทรงนำตัวไปยื่นให้รับรองไม่ได้⁹¹

3.3.3 เป็นตัวแลกเงินอันสั่งให้ใช้เงินเมื่อสิ้นระยะเวลากำหนดอย่างไรอย่างหนึ่งนับแต่ได้เห็น ผู้ทรงที่ได้รับตัวแลกเงินที่ถึงกำหนดใช้เงินเมื่อสิ้นกำหนดเวลาอย่างไรอย่างหนึ่งนับแต่ ผู้จ่ายได้เห็น ตัวแลกเงินที่ระบุวันถึงกำหนดใช้เงินไว้เช่นนี้ถือว่ายังเป็นตัวแลกเงินที่ยังไม่ทราบวัน ถึงกำหนดใช้เงินที่แน่นอน ผู้ทรงจึงต้องยื่นตัวให้ผู้จ่ายรับรองเพื่อให้ทราบวันถึงกำหนดใช้เงินที่แน่นอน เช่น ตัวแลกเงินที่ถึงกำหนดใช้เมื่อครบ 30 วันนับแต่ได้เห็น ผู้ทรงต้องยื่นตัวแลกเงินให้ ผู้จ่ายรับรอง และเมื่อผู้จ่ายรับรองยอมถือว่าผู้จ่ายได้เห็นตัวแลกเงินแล้ว คำว่า “นับแต่ได้เห็น” หมายถึงนับแต่วันที่ผู้จ่ายได้รับรองตัวแลกเงินนั้น หรือนับแต่วันที่ผู้จ่ายได้เห็นตัวแลกเงินนั้นด้วย การรับรองตัวแลกเงินนั้นนั่นเอง⁹² ดังนั้น กำหนดเวลา 30 วันนับแต่ได้เห็นจึงเริ่มนับแต่วันที่ผู้จ่าย รับรอง แต่ถ้าผู้ทรงไม่นำตัวไปยื่นให้ผู้จ่ายรับรองตามกำหนดเวลาที่ระบุไว้ วันเริ่มต้นที่จะนับเวลา ว่าตัวนั้นจะถึงกำหนดเมื่อใดก็ยังไม่เริ่มนับทำให้ไม่ทราบวันถึงกำหนดใช้เงินที่แน่นอน ซึ่งอาจทำ ให้เป็นภาระกับผู้จ่ายในการที่จะต้องเตรียมเงินไว้เพื่อจ่ายเงินให้กับผู้ทรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณี ที่ตัวแลกเงินนั้นสั่งให้ใช้เงินจำนวนมาก ดังนั้นกฎหมายจึงบังคับให้ผู้ทรงตัวแลกเงินที่สั่งให้ใช้เงิน เมื่อสิ้นระยะเวลาอย่างไรอย่างหนึ่งนับแต่เห็น ต้องยื่นตัวแลกเงินให้ผู้จ่ายรับรองภายใน 6 เดือนนับ แต่วันที่ลงในตัวเงิน แต่ถ้าผู้สั่งจ่ายลงข้อกำหนดไว้ว่าให้ผู้ทรงยื่นตัวเงินให้ผู้จ่ายภายในระยะเวลา เท่าใดผู้ทรงต้องดำเนินการตามที่ผู้สั่งจ่ายกำหนด โดยผู้สั่งจ่ายอาจกำหนดให้ผู้ทรงยื่นตัวให้ผู้จ่าย รับรองภายในระยษะเวลาน้อยกว่า 6 เดือนหรือมากกว่า 6 เดือนนับแต่วันที่ลงในตัวเงินก็ได้⁹³ ทั้งนี้ เพื่อให้วันถึงกำหนดใช้เงินมีความชัดเจนแน่นอนมากขึ้น อย่างไรก็ตาม หากผู้ทรงฝ่าฝืนไม่นำ ตัวเงินไปยื่นตามกำหนดเวลาที่ระบุไว้ในตัว ผลจะเป็นอย่างไรนั้นผู้เขียนขอกล่าวต่อไปในข้อ 3.4.3

มีข้อที่ควรสังเกตว่า กฎหมาย⁹⁴ บัญญัติให้สิทธิแก่ผู้สั่งจ่ายแต่เพียงผู้เดียวเท่านั้นที่จะ ระบุเวลาช้าเร็วกว่า 6 เดือนได้ เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะผู้สั่งจ่ายยอมทราบฐานะทางการเงินของตนดี ซึ่งกฎหมายไม่กล่าวถึงผู้สตั๊กหลังว่ามีสิทธิกำหนดเวลาเกินกว่า 6 เดือนไว้เลย เพราะฉะนั้น ผู้สตั๊กหลัง

⁹¹ มาตรา 927 วรรคท้าย.

⁹² มาตรา 943 วรรคแรก.

⁹³ มาตรา 928.

⁹⁴ มาตรา 928.

จะกำหนดเวลาให้นำตั๋วแลกเงินประเภทนี้ไปยื่นเพื่อให้ผู้จ่ายรับรองตามมาตรา 927 วรรคท้าย ที่กล่าวมาแล้วได้ แต่จะต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไข ดังนี้

- (1) เมื่อผู้สั่งจ่ายไม่ได้กำหนดเวลาให้ยื่นตั๋วให้ผู้จ่ายรับรองไว้ และ
- (2) ผู้สลักหลังไม่อาจกำหนดเวลาเกินกว่า 6 เดือนได้

บทกฎหมายตั๋วเงินของอังกฤษซึ่งถือเป็นที่มาข้อ 3.3.3 นี้ได้บัญญัติให้มีลักษณะในทำนองเดียวกัน คือมาตรา 40⁹⁵ แปลความเป็นภาษาไทยได้ว่า

(1) ภายใต้บังคับแห่งพระราชบัญญัตินี้ เมื่อมีการโอนตั๋วเงินจ่ายเงินภายหลังได้เห็นผู้ทรงต้องยื่นตั๋วให้รับรอง หรือมิฉะนั้นต้องโอนไป ภายในเวลาอันสมควร

(2) ถ้าไม่ปฏิบัติตามดังกล่าว ผู้สั่งจ่ายและผู้สลักหลังก่อนผู้ทรงคนนั้นหลุดพ้น ส่วนคำว่า “เวลาอันสมควร” ตามความหมายในมาตรานี้จะเป็นอย่างไรนั้น กฎหมายตั๋วเงินของอังกฤษบัญญัติให้พิเคราะห์ถึงลักษณะแห่งตั๋วประเพณีเกี่ยวกับตัวที่มีลักษณะอย่างเดียวกัน และพฤติการณ์ทั้งหลายแห่งกรณีเฉพาะเรื่องตามมาตรา 40(3)⁹⁶

3.4 กรณีผู้ทรงตั๋วแลกเงินไม่ยื่นตั๋วแลกเงินให้ผู้จ่ายรับรอง

ตั๋วแลกเงินทั้งสามประเภทที่กฎหมายบังคับว่าผู้ทรงต้องนำตั๋วยื่นให้ผู้จ่ายรับรอง ดังที่กล่าวมาแล้วในข้อ 3.3 นั้น ถ้าผู้ทรงละเลยเพิกเฉยไม่นำตัวนั้นไปยื่นให้ผู้จ่ายทำการรับรองหรือนำไปยื่นให้รับรองเมื่อพ้นกำหนดเวลาดังที่ผู้สั่งจ่ายหรือผู้สลักหลังกำหนดไว้ย่อมเกิดผล ดังต่อไปนี้

3.4.1 กรณีทั่วไป

การไม่นำตั๋วไปยื่นเพื่อให้รับรองซึ่งตั๋วประเภทที่ไม่ต้องยื่นเพื่อให้รับรองกับตั๋วประเภทที่ยื่นให้รับรองหรือไม่ก็ได้ ไม่มีผลให้ใครหลุดพ้นแต่อย่างใด

ส่วนตั๋วประเภทที่ต้องนำไปยื่นเพื่อให้รับรองนั้น ถ้าไม่นำไปยื่นให้รับรองแล้วก็จะมิผลตามกฎหมาย⁹⁷ อีกอย่างหนึ่งดังจะกล่าวต่อไปในข้อ 3.4.2 และข้อ 3.4.3

⁹⁵ Section 40

(1) Subject to the provisions of this Act, when a bill payable after sight is negotiated, the holder must either present it for acceptance or negotiate it within a reasonable time.

(2) If he do not do so, the drawer and all indorsers prior to that holder are discharged.

⁹⁶ Section 40

(3) In determining what is a reasonable time within the meaning of this section, regard shall be had to the nature of the bill, the usage of trade with respect to similar bills, and the facts of the particular case.

⁹⁷ มาตรา 973.

3.4.2 กรณีเป็นตัวแลกเงินที่ผู้ส่งจ่ายหรือผู้สั้กหลังลงข้อกำหนดให้ต้องนำตัวแลกเงินขึ้นเพื่อรับรอง

จากที่ได้กล่าวมาแล้วข้อ 3.3.1 กรณีเป็นตัวแลกเงินที่ผู้ส่งจ่ายลงข้อกำหนดให้ต้องนำตัวแลกเงินมาขึ้นเพื่อรับรอง หากผู้ทรงนำตัวแลกเงินไปยื่นให้ผู้จ่ายรับรองและผู้จ่ายได้ทำการรับรอง ตัวแลกเงินนั้นก็ไม่ได้เกิดปัญหา แต่ถ้าผู้ทรงฝ่าฝืนข้อกำหนดของผู้ส่งจ่ายโดยไม่ยื่นตัวแลกเงินให้ผู้จ่ายรับรองภายในระยะเวลาที่ผู้ส่งจ่ายลงข้อกำหนด ผลคือผู้ทรงยอมเสียสิทธิไต่เบี่ยเอาแก่ผู้ส่งจ่าย เว้นแต่จะปรากฏจากข้อกำหนดว่าผู้ส่งจ่ายหมายเพียงแต่จะปลดตนเองให้พ้นจากการประกันการรับรอง⁹⁸ ซึ่งคำว่า “เว้นแต่จะปรากฏจากข้อกำหนดว่า ผู้ส่งจ่ายหมายเพียงแต่จะปลดตนเองให้พ้นจากการประกันการรับรอง” นั้นหมายความว่า การที่ผู้ส่งจ่ายกำหนดเวลาให้ยื่นตัวเพื่อรับรองตามมาตรา 927 วรรคสอง นั้นปกติเป็นเงื่อนไขแห่งสิทธิของผู้ทรงที่จะไต่เบี่ย ซึ่งถ้าไม่ปฏิบัติตามยอมทำให้ผู้ทรงเสียสิทธิไต่เบี่ย แต่บางที่ผู้ส่งจ่ายมิได้ลงกำหนดเวลาไว้โดยประสงค์เช่นนั้น หากแต่ลงไว้โดยประสงค์ว่าถ้ายื่นช้ากว่าเวลาที่กำหนดไว้ผู้ส่งจ่ายไม่รับประกันว่าผู้จ่ายจะรับรองคือมิได้กำหนดเวลาไว้เป็นเงื่อนไขแห่งสิทธิไต่เบี่ยของผู้ทรง เมื่อเป็นเช่นนี้การที่ผู้ทรงไม่ยื่นตัวให้ผู้จ่ายรับรองภายในกำหนดยอมไม่เป็นผลเสียถึงกับทำให้เสียสิทธิไต่เบี่ยเพราะการไม่ยื่นตัวให้ผู้จ่ายรับรองตามกำหนดเวลาที่ผู้ส่งจ่ายกำหนดไว้⁹⁹

ส่วนของผู้สั้กหลังซึ่งผู้เขียนได้กล่าวไว้แล้วในข้อ 3.3.2 โดยผู้ทรงมีหน้าที่ยื่นตัวให้ผู้จ่ายรับรองภายในเวลาที่ผู้สั้กหลังลงข้อกำหนดไว้เช่นกัน แต่หากผู้ทรงฝ่าฝืนข้อกำหนดดังกล่าว ผลที่จะเกิดกับผู้ทรงคือ ผู้ทรงยอมเสียสิทธิไต่เบี่ยเฉพาะผู้สั้กหลังที่วางข้อกำหนดเอาไว้¹⁰⁰

ผลของการที่ผู้ทรงไม่ยื่นตัวเงินให้ผู้จ่ายรับรองตามที่ผู้ส่งจ่ายหรือผู้สั้กหลังกำหนดไว้ในตัวเงินตามกฎหมายตัวเงินของอังกฤษนี้ ย่อมมีผลทำให้ผู้ทรงมีสิทธิทันทีที่จะไต่เบี่ยเอาแก่ผู้ส่งจ่ายและผู้สั้กหลัง ซึ่งหากเป็นกรณีนี้ผู้ทรงไม่ต้องยื่นตัวแลกเงินเพื่อให้ผู้ส่งจ่ายใช้เงินอีก¹⁰¹ อย่างไรก็ตาม หากผู้ทรงยื่นตัวเงินให้ผู้จ่ายรับรองล่าช้ากว่าที่ผู้ส่งจ่ายหรือผู้สั้กหลังกำหนด ทั้งนี้เนื่องจากผู้ทรงไม่มีเวลายื่นตัวเพื่อรับรอง หรือผู้ทรงได้ใช้ความพยายามตามสมควรแล้ว แต่เป็นเพราะตัวเงินส่งจ่าย ณ สถานที่อื่นนอกจาก ณ ที่อยู่หรือที่ทำงานของผู้จ่าย กฎหมายตัวเงินของอังกฤษไม่ให้ถือเอาเป็นโทษ และไม่ทำให้ผู้ส่งจ่าย ผู้สั้กหลัง หลุดพ้นจากความรับผิดชอบแต่อย่างใด¹⁰²

⁹⁸ มาตรา 973 วรรคสาม.

⁹⁹ โพททอร์ย์ คังสมบรูณ์ ก เล่มเดิม. หน้า 215-216.

¹⁰⁰ มาตรา 973 วรรคท้าย.

¹⁰¹ Section 43(2).

¹⁰² Section 39(4).

ข้อที่น่าพิจารณาสำหรับกรณีนี้มีว่า เฉพาะผู้สืบทอดที่เป็นคนกำหนดเวลาให้ยื่นตัวเพื่อรับรองเท่านั้นที่ผู้ทรงจะใช้สิทธิไล่เบียดไม่ได้ แต่ผู้ทรงยังคงใช้สิทธิไล่เบียดเอาจากผู้ส่งจ่าย และผู้สืบทอดคนอื่นที่ไม่ได้ลงชื่อกำหนดนั้นได้ตามหลักทั่วไป

3.4.3 กรณีเป็นตัวแลกเงินอันสั่งให้ใช้เงินเมื่อสิ้นระยะเวลากำหนดอย่างไรอย่างหนึ่งนับแต่ได้เห็น

จากที่ได้กล่าวมาแล้วในข้อ 3.3.3 ว่า ตัวแลกเงินอันสั่งให้ใช้เงินเมื่อสิ้นระยะเวลากำหนดอย่างไรอย่างหนึ่งนับแต่ได้เห็น¹⁰³ ผู้ทรงมีหน้าที่ยื่นตัวให้ผู้จ่ายรับรองมิฉะนั้นก็ไม่อาจเริ่มนับกำหนดเวลาให้ใช้เงินได้ แต่เมื่อไม่ได้กำหนดเวลาจำกัดไว้ให้ยื่น¹⁰⁴ ผู้ทรงจึงอาจยื่นให้รับรองเมื่อไรก็ได้ซึ่งอาจเก็บไว้นานเกินไปและยุ่งยากในทางการค้าเพราะหลักฐานการเป็นหนี้หาไม่พบหรือหลงลืม กฎหมายจึงได้บัญญัติจำกัดเวลาไม่ให้เก็บตัวเงินไว้นานเกิน 6 เดือน นับแต่วันที่ลงในตัว

ปัญหาจึงมีว่า ผู้ทรงยื่นตัวแลกเงินให้รับรองเกินกำหนด 6 เดือน ผลจะเป็นอย่างไร เห็นว่า ผู้ทรงเก็บตัวไว้เกินกำหนด 6 เดือน ผู้จ่ายน่าจะมีสิทธิไม่รับรองตัวนั้นได้ ทำนองเดียวกันกับธนาคารไม่จำเป็นต้องใช้เงินตามเช็คที่เบิกแก่ตน เมื่อพ้นเวลาหกเดือน¹⁰⁵ และผู้ทรงจะถือว่าผู้จ่ายบอกปิดไม่รับรองตัวเงินนั้นก็ไม่ได้ เพราะเป็นความผิดของผู้ทรงเอง ผู้ทรงจึงไม่อาจไล่เบียดเอาแก่บรรดาผู้ส่งจ่ายและผู้สืบทอดได้¹⁰⁶

อย่างไรก็ตาม ถ้าผู้ทรงฝ่าฝืนไม่นำตัวเงินไปยื่นให้ผู้จ่ายรับรองภายใน 6 เดือนนับแต่วันที่ลงในตัวเงิน หรือภายในระยะเวลาที่ผู้ส่งจ่ายกำหนดผู้ทรงยอมสิ้นสิทธิไล่เบียดผู้สืบทอด ผู้ส่งจ่ายและคู่สัญญาอื่นที่ต้องรับผิดชอบตัวแลกเงิน เว้นแต่ผู้รับรอง¹⁰⁷ หากผู้จ่ายรับรองในเวลาต่อมา

จากที่ได้กล่าวมาแล้วว่าตามกฎหมายตัวเงินของอังกฤษ ผู้ทรงจะต้องยื่นตัวให้รับรองเพื่อให้รู้วันกำหนดใช้เงินสำหรับกรณีตัวเงินส่งจ่ายภายหลังได้เห็น¹⁰⁸ ถ้าผู้ทรงไม่ยื่นตัวให้รับรองผู้ส่งจ่ายและผู้สืบทอดก่อนผู้ทรงคนนั้นหลุดพ้นจากความรับผิดชอบ¹⁰⁹

¹⁰³ มาตรา 913(4).

¹⁰⁴ มาตรา 927 วรรคสอง.

¹⁰⁵ มาตรา 991(2).

¹⁰⁶ อัมพร ฌ ตะกั่วทุ่ง, เล่มเดิม, หน้า 159.

¹⁰⁷ มาตรา 973 วรรคหนึ่ง (1).

¹⁰⁸ Section 39(1).

¹⁰⁹ Section 40(1).

มีข้อนำสังเกตในเรื่องของระยะเวลาในการยื่นตัวให้ผู้จ่ายรับรอง ซึ่งตามกฎหมาย ลักษณะตัวเงินของไทยบัญญัติให้ผู้ทรงเก็บตัวแลกเงินไว้ได้ไม่เกิน 6 เดือน ในขณะที่กฎหมาย ตัวเงินของอังกฤษใช้คำว่า “ภายในเวลาอันสมควร” ซึ่งกฎหมายตัวเงินของอังกฤษให้พิจารณาที่ ความหมายดังกล่าวจากลักษณะแห่งตัว ประเพณีเกี่ยวกับตัวที่มีลักษณะอย่างเดียวกัน และพฤติการณ์ ทั้งหลายแห่งกรณีเฉพาะเรื่อง¹¹⁰

3.5 วิธีการรับรองและผลของการรับรองตัวแลกเงิน

การที่ผู้จ่ายจะรับรองตัวแลกเงินนั้นผู้จ่ายจะต้องกระทำการตามรูปแบบที่กฎหมาย บัญญัติไว้ มิฉะนั้นจะไม่เป็นการรับรองตัวแลกเงิน

การรับรองตัวแลกเงินนั้นต้องกระทำในตัวแลกเงินจะมีการรับรองด้วยวาจาไม่ได้ หรือ จะกระทำการรับรองในเอกสารอื่นที่มีตัวแลกเงินก็ไม่ได้ ทั้งนี้ มีเหตุผลเช่นเดียวกับการกระทำ การอื่นใดกับตัวเงิน เพราะการกล่าวอ้างข้อเท็จจริงใดๆ ที่เกี่ยวกับตัวเงินนั้นตามปกติต้องเป็นสิ่งที่ ปรากฏในตัวเงิน เนื่องจากข้ออ้างที่จะใช้เป็นข้อต่อสู้กันได้ต้องเป็นสิ่งที่ปรากฏในตราสาร ดังนั้น หากมีการรับรองตัวแลกเงินในเอกสารอื่นๆ จึงไม่เป็นการรับรองตามกฎหมาย และไม่ผูกพันผู้จ่ายที่ ทำการรับรองว่าจะจ่ายเงินตามตัวนั้น อย่างไรก็ตาม การรับรองตัวแลกเงินนี้กระทำได้ทั้งตัวแลกเงิน ชนิดระบุชื่อ และตัวแลกเงินชนิดผู้ถือ

3.5.1 วิธีการรับรองตัวแลกเงิน

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในข้อ 3.2.1 ว่า การรับรองตัวแลกเงินจะมีได้เฉพาะตัวผู้จ่ายเท่านั้น บุคคลที่มีได้เป็นผู้จ่าย แม้เข้ามารับรองตัวแลกเงินก็ไม่ต้องรับผิดชอบในฐานะเป็นผู้รับรอง อย่างไรก็ตาม หากจะเข้ารับรองตัวแลกเงินผู้จ่ายจะต้องปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายบัญญัติไว้¹¹¹ กล่าวคือ การรับรองตัวแลกเงินนี้อาจทำได้โดยระบุข้อความรับรองและลงลายมือชื่อของผู้จ่าย หรือ เพียงแต่ลงลายมือชื่อของผู้จ่ายในตัวแลกเงินก็ได้ ซึ่งกฎหมายบังคับไว้ว่าต้องเขียนลงใน “ด้านหน้า” ของตัวเสมอ จะไปเขียนไว้ด้านหลังไม่ได้ หากเขียนไว้ด้านหลังของตัวถือเป็นการรับรองที่ผิดแบบ หรือวิธีการที่กฎหมายกำหนด ไม่ถือว่าเป็นการรับรอง หรือการรับรองนั้นไม่เป็นผลตามกฎหมาย ลักษณะตัวเงิน¹¹² และไม่น่าจะถือเป็นการรับอาวัล หรือเป็นการสลักหลังแต่อย่างใด¹¹³

¹¹⁰ Section 40(3).

¹¹¹ มาตรา 931.

¹¹² มาตรา 899.

¹¹³ ภูมิ โสภะ. เล่มเดิม. หน้า 147.

ส่วนข้อความที่เขียนลงไปนั้นจะเขียนอย่างไรก็ได้ แต่ต้องให้ได้ความหมายว่าผู้จ่ายรับรอง หรือยอมผูกพันที่จะปฏิบัติตามคำสั่งของผู้สั่งจ่ายในอันที่จะจ่ายเงินให้กับผู้ทรงตัวแลกเงิน เช่น “Accepted” เพราะถ้าผู้จ่ายไปเขียนข้อความที่แปลได้เป็นอย่างอื่น ผู้จ่ายอาจจะต้องรับผิดชอบในฐานะอื่น ไม่ได้รับผิดชอบในฐานะเป็นผู้รับรอง เช่นเขียนข้อความว่า “เป็นอาวัลค้ำประกันผู้สั่งจ่าย” ถือว่าเป็นการอาวัล¹¹⁴

กฎหมายบัญญัติให้ระบุข้อความไว้ด้านหน้าตัวนี้ เพราะผู้จ่ายมีชื่ออยู่ในด้านหน้าของตัวในการกระทำใดๆ ของผู้จ่ายจึงต้องทำลงในด้านหน้าของตัว และมีการลงลายมือชื่อของผู้จ่าย ซึ่งก็เหมือนกับการลงลายมือชื่อของบุคคลอื่นๆ ในตัวเงิน คือ ถ้าเป็นบุคคลธรรมดาที่ลงลายมือชื่อบุคคลนั้น แต่ถ้าเป็นนิติบุคคลก็ต้องลงลายมือชื่อของผู้แทนนิติบุคคลและปฏิบัติตามข้อบังคับของนิติบุคคลในการกระทำนิติกรรม ซึ่งรวมทั้งเป็นคู่สัญญาในตัวเงิน เช่น ลงชื่อผู้จัดการของบริษัทและประทับตราของบริษัทที่รับรอง¹¹⁵ หรืออาจใช้วิธีการที่ผู้แทนนิติบุคคลลงลายมือชื่อของตนในฐานะผู้รับรองและเขียนแถลงชัดแจ้งลงในตัวนั้นว่ากระทำการแทนนิติบุคคล¹¹⁶ ในเรื่องของการลงลายมือชื่อของตัวแทนก็ได้

ข้อสังเกต การลงลายมือชื่อรับรองผู้จ่ายจะทำการรับรองโดยลงตราประทับแทนการลงลายมือชื่อได้หรือไม่ นั้น มีนักนิติศาสตร์ท่านหนึ่งเห็นว่า ถ้าเป็นบุคคลธรรมดาที่ลงลายมือชื่อหรืออาจประทับตรา แต่ต้องมีพยานบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปลงลายมือชื่อรับรองการประทับตรานั้น แต่ต้องเป็นกรณีที่เห็นว่าการใช้ตราประทับสามารถทำได้และมีผลเสมอถึงการลงลายมือชื่อ¹¹⁷

เมื่อเปรียบเทียบกับกรรับรองตัวตามกฎหมายตัวเงินของอังกฤษจะเห็นได้ว่า การรับรองตัวเงินของอังกฤษนั้นจะต้องเขียนลงในตัวเงินและต้องลงลายมือชื่อผู้รับรอง ซึ่งผู้จ่ายลงเพียงลายมือชื่อโดยไม่มีข้อความอย่างอื่นก็ถือเป็นการรับรองแล้ว อีกทั้งยังต้องเป็นการรับรองว่าจะใช้เงินให้เท่านั้น หากรับรองเป็นอย่างอื่นกฎหมายตัวเงินของอังกฤษถือว่าเป็นการรับรองที่ขาดตกบกพร่องยอมไม่สมบูรณ์เป็นคำรับรอง¹¹⁸ และการลงลายมือชื่อที่จะทำให้บุคคลนั้นมีความรับผิดชอบ

¹¹⁴ คำพิพากษาฎีกาที่ 833/2523.

¹¹⁵ คำพิพากษาฎีกาที่ 1751/2515.

¹¹⁶ มาตรา 901.

¹¹⁷ เสาวนีย์ อัสวโรจน์ ก เล่มเดิม. หน้า 197.

¹¹⁸ Section 17

(2) An acceptance is invalid unless it complies with the following conditions, namely:

(a) It must be written on the bill and be signed by the drawee. The mere signature of the drawee without additional words is sufficient.

ตามตัวในฐานะเป็นผู้รับรองตัวเงินได้นั้น จะต้องเป็นการลงลายมือชื่อในตัวไว้ในฐานะเป็นผู้รับรอง¹¹⁹ ประกอบกับการลงลายมือชื่อแทนบุคคลอีกคนหนึ่งย่อมใช้ได้ต่อเมื่อบุคคลนั้นมีอำนาจจำกัดในการลงลายมือชื่อ และผู้เป็นตัวการจะต้องถูกผูกพันโดยอาศัยลายมือชื่อที่ลงไว้ นั่น ต่อเมื่อผู้เป็นตัวแทนได้กระทำภายในขอบอำนาจที่เขาได้มอบหมายไว้ตามที่เป็นอย่างจริง¹²⁰ ทั้งนี้กฎหมายตัวเงินของอังกฤษยังได้บัญญัติถึงการลงลายมือชื่อแทนตัวการหรือตัวแทนไว้ดีกว่า กรณีที่บุคคลที่ลงลายมือชื่อเป็นผู้รับรองตัวเงิน ลงข้อความแสดงว่าตนได้ลงชื่อแทนตัวการหรือลงชื่อในฐานะเป็นตัวแทน กฎหมายตัวเงินของอังกฤษได้บัญญัติให้บุคคลผู้ลงชื่อไม่ต้องรับผิดชอบเป็นการส่วนตัวในทางกลับกันหากลงข้อความแต่ไม่ได้แสดงข้อความว่าตนได้ลงชื่อเป็นตัวแทนหรือทำแทนตัวการ บุคคลนั้นก็ต้องรับผิดชอบเป็นการส่วนตัว ซึ่งการวินิจฉัยว่าลายมือชื่อที่ลงไว้ในตัวนั้นจะเป็นการลงลายมือชื่อเพื่อเป็นตัวการหรือผู้เป็นตัวแทนเขียนลงนั้น กฎหมายตัวเงินของอังกฤษให้ตีความโดยอาศัยหลักที่จะทำให้ตัวเป็นผลใช้บังคับได้ดีที่สุด¹²¹ นั่นก็หมายความว่าต้องตีความจากข้อกำหนดที่เขียนลงในตัวเงินว่าต้องรับผิดชอบในฐานะใดระหว่างในฐานะเป็นผู้สั่งจ่าย ผู้สละก้าง หรือผู้รับรองตัวเงิน จากการเปรียบเทียบดังที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่าการรับรองตัวเงินของอังกฤษนั้นมีลักษณะเป็นอย่างเดียวกันกับกฎหมายลักษณะตัวเงินของไทย

(b) It must not express that the drawee will perform his promise by any other means than the payment of money.

¹¹⁹ Section 23

No person is liable as drawer, indorser, or acceptor of a bill who has not signed it as such:

¹²⁰ Section 25

A signature by procuration operates as notice that the agent has but a limited authority to sign, and the principal is only bound by such signature if the agent in so signing was acting within the actual limits of his authority.

¹²¹ Section 26

(1) Where a person signs a bill as drawer, indorser, or acceptor, and adds words to his signature, indicating that he signs for or on behalf of a principal, or in a representative character, he is not personally liable thereon; but the mere addition to his signature of words describing him as an agent, or as filling a representative character, does not exempt him from personal liability.

(2) In determining whether a signature on a bill is that of the principal or that of the agent by whose hand it is written, the construction most favourable to the validity of the instrument shall be adopted.

อย่างไรก็ตาม เมื่อผู้ทรงนำตั๋วแลกเงินไม่ว่าชนิดใดมาขึ้นให้ผู้จ่ายทำการรับรองผู้จ่ายย่อมมีทางเลือกได้ 2 ทาง ดังนี้

(1) ปฏิเสธหรือบอกปิดไม่รับรองตั๋วแลกเงินนั้น ย่อมทำให้ตั๋วแลกเงินนั้นได้ชื่อว่าขาดความเชื่อถือเพราะผู้จ่ายไม่ยอมรับรอง ซึ่งมีผลทำให้ผู้ทรงใช้สิทธิไต่เบียดได้ก่อนที่ตั๋วเงินจะถึงกำหนดใช้เงิน หรือ

(2) เข้ารับรองตั๋วแลกเงินนั้น ซึ่งการรับรองตั๋วแลกเงินมีอยู่ด้วยกัน 2 ประเภท ขึ้นอยู่กับผู้จ่ายที่จะรับรองตั๋วแลกเงินฉบับนั้นว่าจะรับรองแบบใด กล่าวคือ

2.1 การรับรองตลอดไป (A General Acceptance) คือ ผู้จ่ายยอมรับรองโดยไม่แก้ไขหรือแย้งคำสั่งของผู้สั่งจ่าย ซึ่งถือเป็นการรับรองที่ให้ประโยชน์กับผู้ทรงมากที่สุด หรือ

2.2 การรับรองเบี่ยงบ้าย (A Qualified Acceptance) คือการที่ผู้จ่ายยอมรับรองว่าจะปฏิบัติตามคำสั่งของผู้สั่งจ่ายโดยขอแก้ไขเปลี่ยนแปลงให้ผิดไปจากที่ผู้สั่งจ่ายเขียนไว้¹²² เช่นรับรองโดยมีเงื่อนไข หรือรับรองเพียงบางส่วน หรืออื่นๆ

ตามกฎหมายตั๋วเงินของอังกฤษได้แบ่งการรับรองออกเป็น 2 ประเภทเช่นเดียวกับกฎหมายลักษณะตั๋วเงินของไทยมาตรา 19¹²³ แปลความเป็นภาษาไทยว่า

“(1) การรับรองย่อมมีได้ทั้งที่เป็นการรับรองโดยไม่เบี่ยงบ้ายและรับรองเบี่ยงบ้าย

¹²² มาตรา 935 วรรคสาม.

¹²³ Section 19

1) An acceptance is either (a) general or (b) qualified.

(2) A general acceptance assents without qualification to the order of the drawer. A qualified acceptance in expressed terms varies the effect of the bill as drawn.

In particular an acceptance is qualified which is—

(a) conditional, that is to say, which makes payment by the acceptor dependent on the fulfilment of a condition therein stated:

(b) partial, that is to say, an acceptance to pay part only of the amount for which the bill is drawn:

(c) local, that is to say, an acceptance to pay only at a particular specified place:

An acceptance to pay at a particular place is a general acceptance, unless it expressly states that the bill is to be paid there only and not elsewhere:

(d) qualified as to time:

(e) the acceptance of some one or more of the drawees, but not of all.

(2) การรับรองโดยไม่มีเงื่อนไขเป็นการรับรองที่ขอมปฏิบัติตามคำสั่งของผู้สั่งจ่ายโดยไม่มีข้อแม้เงื่อนไข การรับรองเบี่ยงบ่าย เป็นการรับรองที่แสดงข้อความชัดเจนทำผลแห่งตัวเงินให้แยกไปจากที่สั่งไว้

กล่าวโดยเฉพาะคือ การรับรองเป็นการเบี่ยงบ่ายเมื่อ

(ก) เป็นคำรับรองมีเงื่อนไข คือว่าผู้รับรองจะจ่ายเงินเมื่อเหตุการณ์ได้เป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้

(ข) เป็นคำรับรองบางส่วน คือว่าผู้รับรองจะจ่ายเงินตามตัวแต่เพียงบางส่วน

(ค) เป็นคำรับรองจำกัดสถานที่จ่าย คือผู้รับรองจะจ่ายเงิน ณ สถานที่ซึ่งกำหนดไว้ แม้จะรับรองโดยจำกัดสถานที่จ่าย ท่านก็ให้ถือว่าเป็นคำรับรองโดยไม่มีเงื่อนไข ถ้ามิได้จำกัดว่าจะจ่ายแต่เฉพาะ ณ สถานที่นั้นเท่านั้นมิใช่ที่อื่น

(ง) เป็นคำรับรองจำกัดเวลา

(จ) เป็นคำรับรองจำกัดบุคคล โดยรับรองแต่บางคน ไม่ด้วยกันทั้งหมด

จะเห็นได้ว่ากฎหมายตัวเงินของอังกฤษได้กล่าวให้เห็นไว้อย่างละเอียดด้วยว่ากรณีแบบใดถือว่าเป็นการรับรองเบี่ยงบ่าย ซึ่งต่างจากกฎหมายลักษณะตัวเงินของไทยที่กล่าวแต่เพียงว่า คำรับรองมีเงื่อนไข หรือรับรองแต่เพียงบางส่วนถือว่าเป็นการรับรองเบี่ยงบ่าย¹²⁴

ในกรณีที่ผู้จ่ายขอรับรองตัวแลกเงินแบบเบี่ยงบ่ายนี้ผู้ทรงจะยอมรับหรือไม่ก็ได้ เพราะผู้ทรงซึ่งเป็นเจ้าหนี้มีสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้ให้ต้องตามความประสงค์อันแท้จริงแห่งมูลหนี้และจะบังคับให้เจ้าหนี้รับชำระหนี้แต่เพียงบางส่วนหรือให้รับชำระหนี้ผิดไปจากที่ต้องชำระแก่เจ้าหนี้มิได้¹²⁵ ถ้าผู้ทรงยอมรับคำรับรองแบบเบี่ยงบ่ายผู้รับรองก็ผูกพันตามคำรับรองนั้น แต่ถ้าผู้ทรงไม่ยอมรับและผู้จ่ายยังคงยืนยันไม่ยอมรับรองตลอดไป ผู้ทรงอาจถือว่าผู้จ่ายปฏิเสธไม่รับรองตัวเงินนั้นได้¹²⁶ ซึ่งการรับรองเบี่ยงบ่ายตามกฎหมายลักษณะตัวเงินของไทยจะมีลักษณะเช่นเดียวกับกฎหมายตัวเงินของอังกฤษตรงที่ การรับรองเบี่ยงบ่ายนั้น ผู้ทรงตัวเงินจะบอกปฏิเสธก็ได้ หากผู้ทรงประสงค์ให้ผู้จ่ายรับรองโดยไม่มีเงื่อนไขแต่ผู้จ่ายไม่ยอมรับรอง ก็ชอบที่จะถือว่าตัวขาดเชื่อถือเพราะเขาไม่รับรอง¹²⁷

¹²⁴ มาตรา 935.

¹²⁵ มาตรา 320.

¹²⁶ มาตรา 936 วรรคแรก.

¹²⁷ Section 44(1)

(1) The holder of a bill may refuse to take a qualified acceptance, and if he does not obtain an unqualified acceptance may treat the bill as dishonoured by non-acceptance.

หากผู้ทรงยอมรับเอาคำรับรองแบบเบี่ยงบ่ายก็จะต้องให้ผู้สลักหลังและผู้สั่งจ่ายยินยอมด้วย เพราะเป็นการตกลงที่เปลี่ยนแปลงไปจากคำสั่งของผู้สั่งจ่ายและผู้สลักหลังจึงจะมีผลผูกพันบุคคลต่างๆ ดังกล่าว ซึ่งความยินยอมของผู้สั่งจ่ายหรือผู้สลักหลังดังกล่าวนี้ อาจเป็นการแสดงออกโดยแจ้งชัดหรือโดยปริยายก็ได้ โดยอาจแสดงไว้ล่วงหน้าหรือให้ความยินยอมในภายหลังก็ได้ และแม้กระทั่งการที่ผู้สั่งจ่ายหรือผู้สลักหลังได้รับคำบอกกล่าวการรับรองแบบเบี่ยงบ่ายแล้วไม่ได้โต้แย้งไปยังผู้ทรงภายในเวลาอันสมควรก็ถือว่าผู้สั่งจ่ายหรือผู้สลักหลังดังกล่าวให้ความยินยอมด้วย¹²⁸ แต่ถ้าผู้สั่งจ่ายหรือผู้สลักหลังมิได้ยินยอมด้วยการรับรองแบบเบี่ยงบ่ายย่อมทำให้ผู้สั่งจ่ายหรือผู้สลักหลังนั้นๆ หลุดพ้นจากความรับผิดชอบตามตัวเงินนั้น เพราะเท่ากับผู้ทรงทำความตกลงใหม่กับผู้รับรองอันเป็นการฝ่าฝืนคำสั่งของผู้สั่งจ่ายหรือผู้สลักหลังซึ่งมีฐานะคล้ายผู้ค้ำประกัน เว้นแต่เป็นเรื่องการรับรองแต่เพียงบางส่วนซึ่งผู้ทรงได้บอกกล่าวไปยังผู้สั่งจ่ายหรือผู้สลักหลังก่อนที่จะมีการลงชื่อรับรองแล้ว ซึ่งในกรณีนี้ผู้สั่งจ่ายและผู้สลักหลังย่อมไม่หลุดพ้นจากความรับผิดชอบแม้จะไม่ยินยอมด้วยก็ตาม¹²⁹ เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายตัวเงินของอังกฤษจะเห็นได้ว่ามีลักษณะเป็นไปในการทำงานเดียวกันกับกฎหมายลักษณะตัวเงินของไทย กล่าวคือผู้ทรงจะยอมรับการเบี่ยงบ่ายได้จะต้องได้รับความยินยอมจากผู้สั่งจ่าย ผู้สลักหลังเสียก่อน หากผู้สั่งจ่าย ผู้สลักหลังคนใดมิได้ให้อำนาจโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยายให้ผู้ทรงรับการรับรองแบบเบี่ยงบ่าย หรือกรณีที่ผู้สั่งจ่าย ผู้สลักหลังมิได้ให้ความยินยอมในภายหลัง ผู้สั่งจ่าย ผู้สลักหลังคนนั้นย่อมหลุดพ้นจากความรับผิด อย่างไรก็ตาม ผู้สั่งจ่าย ผู้สลักหลังจะไม่หลุดพ้นความรับผิดหากเป็นการรับรองการใช้เงินเพียงบางส่วน ซึ่งผู้ทรงได้บอกกล่าวล่วงหน้าแล้วโดยชอบ เมื่อผู้สั่งจ่ายหรือผู้สลักหลังได้รับคำบอกกล่าวการรับรองแบบเบี่ยงบ่ายแล้วมิได้กล่าวทักท้วงเสียภายในเวลาอันสมควรแก่ผู้ทรง กฎหมายตัวเงินของอังกฤษให้ถือว่าผู้สั่งจ่ายหรือผู้สลักหลังได้ให้ความยินยอมในการรับรองแบบเบี่ยงบ่ายแล้ว¹³⁰

¹²⁸ มาตรา 936 วรรคสาม.

¹²⁹ มาตรา 936 วรรคสอง.

¹³⁰ Section 44

2) Where a qualified acceptance is taken, and the drawer or an indorser has not expressly or impliedly authorised the holder to take a qualified acceptance, or does not subsequently assent thereto, such drawer or indorser is discharged from his liability on the bill.

The provisions of this sub-section do not apply to a partial acceptance, whereof due notice has been given.

3) When the drawer or indorser of a bill receives notice of a qualified acceptance, and does not within a reasonable time express his dissent to the holder he shall be deemed to have assented thereto.

ข้อสังเกต จะเห็นได้ว่า ถ้อยคำที่ใช้ในการรับรองเป็นข้อสำคัญที่จะแปลว่าเป็นการรับรองตลอดไปหรือรับรองเพียงบ่าย และมีหลักอยู่ว่าหากคำรับรองมีข้อความเคลือบคลุมเป็นที่สงสัยแล้ว ศาลมักจะแปลคำรับรองนั้นให้เป็นไปในทางรับรองตลอดไปโดยมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เพราะฉะนั้นถ้าผู้จ่ายประสงค์จะรับรองโดยเพียงบ่ายแล้ว ต้องเขียนข้อความลงไว้ให้ชัดเจนเพื่อให้ผู้ทรงทราบทันทีโดยไม่มีข้อสงสัยว่า การรับรองนั้นอยู่ภายใต้เงื่อนไขอย่างใดบ้างหรือไม่¹³¹

3.5.2 ผลของการรับรองตัวแลกเงิน

เมื่อการรับรองตัวแลกเงินมีอยู่ด้วยกัน 2 ประเภทดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ผลของการรับรองของตัวแลกเงินแต่ละประเภทจึงมีความแตกต่างกันดังจะกล่าวต่อไปนี้

3.5.2.1 การรับรองตลอดไป

การที่ผู้จ่ายรับรองตัวแลกเงินนั้นนอกจากจะต้องร่วมรับผิดชอบกับผู้อื่นแล้วก็ต้องรับผิดชอบในฐานะลูกหนี้ชั้นต้น คือต้องรับผิดชอบตลอดไป แม้ลูกหนี้อื่นๆ ไม่ต้องรับผิดชอบก็ยังคงต้องรับผิดชอบอยู่ เช่น เมื่อมีการนำตัวไปปรับเงินในช่วงที่พ้นกำหนดเวลาใช้เงิน หรือไม่มีการคัดค้านการไม่ใช้เงินซึ่งคู่สัญญาคนอื่นๆ หลุดพ้นจากความรับผิดชอบไปแล้ว ผู้รับรองก็ยังคงต้องรับผิดชอบ¹³² เว้นแต่คดีขาดอายุความ คือผู้ทรงฟ้องคดีผู้รับรองเมื่อพ้นกำหนดเวลาสามปีนับแต่วันที่ตัวถึงกำหนดใช้เงิน หรือได้มีการชำระหนี้ครบถ้วนแล้ว หรือมีข้อต่อสู้อื่นๆ เช่น ไม่มีความสามารถหรือมีความสามารถบกพร่อง

อย่างไรก็ตาม หากผู้จ่ายตกลงรับรองตัวนั้นแบบรับรองตลอดไป ดังนี้ ผู้ทรงตัวต้องยอมรับคำรับรองนั้น หากผู้จ่ายตกลงรับรองแบบรับรองตลอดไป แต่ผู้ทรงบอกปิด ไม่ยอมรับผลจะเป็นอย่างไร ในเรื่องนี้ควรต้องแยกว่าเป็นแลกเงินชนิดใด ถ้าเป็นตัวแลกเงินชนิดที่ผู้ตั้งจ่ายระบุลงไปว่าผู้ทรงต้องยื่นตัวนี้เพื่อให้ผู้จ่ายรับรอง ดังนี้ ถ้าผู้ทรงเองไม่ยอมรับคำรับรองตลอดไปก็ถือเป็นโทษแก่ผู้ทรงเอง กล่าวคือ ผู้ทรงนำที่จะสิ้นสิทธิไต่เบี่ยเอาจากผู้ตั้งจ่ายและผู้สลับหลังเพราะถือว่าเป็นความผิดของผู้ทรงเอง แต่ถ้าเป็นตัวแลกเงินชนิดที่ไม่จำเป็นต้องยื่นให้มีการรับรองเห็นว่าการที่ผู้ทรงไม่ยอมรับคำรับรองตลอดไปของผู้จ่ายนั้น นำที่จะไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิไต่เบี่ยของผู้ทรงเพราะตัวประเภทนี้ผู้ทรงไม่จำเป็นต้องยื่นให้ผู้จ่ายรับรองอยู่แล้ว แม้ไม่ยื่นให้รับรองสิทธิไต่เบี่ยของผู้ทรงก็ยังคงมีอยู่

¹³¹ หลวงธรรมานุวุฒิศิโร. (2477). คำบรรยายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบัญชีเดินสะพัด ตัวเงินประกันภัย. หน้า 36.

¹³² มาตรา 973.

ตามกฎหมายตัวเงินของอังกฤษการรับรองโดยไม่มีเบี่ยงบ่ายเป็นการรับรองที่ขอมปฏิบัติ ตามคำสั่งของผู้สั่งจ่ายโดยไม่มีข้อแม้เงื่อนไข¹³³ และเมื่อมีการรับรองตัวเงินโดยไม่มีเบี่ยงบ่ายแล้ว ผู้ทรงก็ไม่ต้องยื่นตัวให้ใช้เงินเพื่อให้ผู้รับรองต้องรับผิดชอบ¹³⁴ อีกทั้งไม่ต้องทำการคัดค้านหรือ ให้คำบอกกล่าวตัวเงินขาดเชื่อถือแก่ผู้รับรอง¹³⁵

3.5.2.2 การรับรองเบี่ยงบ่าย

จากที่ได้กล่าวมาแล้วว่ากรณีที่ผู้จ่ายขอรับรองตัวแลกเงินแบบเบี่ยงบ่ายนั้น ผู้ทรงจะ ขอมรับหรือไม่ก็ได้เป็นสิทธิของผู้ทรงซึ่งเป็นเจ้าหนี้ หากผู้ทรงรับคำรับรองเบี่ยงบ่ายโดยผู้สั่งจ่าย หรือผู้สลักหลังไม่ได้ให้อำนาจหรือยินยอมด้วยในภายหลัง ย่อมมีผลเท่ากับผู้ทรงซึ่งเป็นเจ้าหนี้ไป ทำความตกลงใหม่กับผู้จ่าย เป็นการนอกเหนือจากคำสั่งของผู้สั่งจ่ายและผู้สลักหลัง ดังนั้นย่อมมีผล ทำให้ผู้สั่งจ่าย หรือผู้สลักหลังผู้ที่ไม่ได้ให้อำนาจ หรือให้ความยินยอมให้ผู้ทรงขอมรับคำรับรอง เบี่ยงบ่ายหลุดพ้นจากความรับผิดชอบตัวแลกเงินฉบับนั้น¹³⁶

ความยินยอมให้รับเอาคำรับรองเบี่ยงบ่ายได้นั้นอาจเป็นความยินยอม โดยแสดงออกชัด หรือโดยปริยายก็ได้ หรืออาจแสดงไว้ล่วงหน้าหรือจะให้ความยินยอมในภายหลังก็ได้ เช่นผู้สั่งจ่าย ได้บันทึกไว้ในตัวแลกเงินว่า “อนุญาตให้ผู้ทรงรับคำเบี่ยงบ่ายได้ ไม่ว่าจะเป็นการเบี่ยงบ่ายประการ ใดก็ตาม” ถือเป็น การแสดงความยินยอมไว้ล่วงหน้า ส่วนกรณีที่ผู้ทรงรับเอาคำรับรองเบี่ยงบ่ายแล้ว ผู้ทรงจึงมาขอความยินยอมจากผู้สั่งจ่ายและผู้สั่งจ่ายก็ได้ยินยอมในคำรับรองเบี่ยงบ่ายซึ่งผู้ทรง ได้รับเอาแล้วนั้น ถือเป็น การแสดงความยินยอมในภายหลัง

จะเห็นได้ว่า ถ้อยคำที่ใช้ในการรับรองเป็นข้อสำคัญที่จะแปลว่าจะเป็นการรับรอง ตลอดไปหรือรับรองเบี่ยงบ่าย และมีหลักอยู่ว่าหากคำรับรองมีข้อความเคลือบคลุมเป็นที่สงสัยแล้ว ศาลมักจะแปลคำรับรองนั้นให้เป็นไปในทางรับรองตลอดไปโดยมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

¹³³ Section 19

2) A general acceptance assents without qualification to the order of the drawer.

¹³⁴ Section 52

(1) When a bill is accepted generally presentment for payment is not necessary in order to render the acceptor liable.

¹³⁵ Section 52

3) In order to render the acceptor of a bill liable it is not necessary to protest it, or that notice of dishonour should be given to him.

¹³⁶ มาตรา 936 วรรคสอง.

เพราะฉะนั้นถ้าผู้จ่ายประสงค์จะรับรองโดยเบี่ยงบ่าย แล้วต้องเขียนข้อความลงไว้ให้ชัดเจนเพื่อให้ผู้ทรงทราบทันทีโดยไม่มีข้อสงสัยว่าการรับรองนั้นอยู่ภายใต้เงื่อนไขอย่างใดบ้างหรือไม่¹³⁷

กรณีที่ผู้ทรงรับเอาคำรับรองเบี่ยงบ่าย แล้วผู้ทรงได้บอกกล่าวไปยังผู้สั่งจ่ายหรือผู้สลักหลัง เมื่อผู้สั่งจ่ายหรือผู้สลักหลังได้รับคำบอกกล่าวแล้ว หากไม่ยินยอมในคำรับรองเบี่ยงบ่ายก็จะต้องโต้แย้งไปยังผู้ทรงภายในเวลาอันสมควร หากไม่ได้โต้แย้งภายในเวลาอันสมควรให้ถือว่าผู้สั่งจ่ายหรือผู้สลักหลังนั้นเป็นอันได้ยินยอมด้วยกับคำรับรองเบี่ยงบ่ายแล้ว¹³⁸

การยินยอมให้ผู้ทรงรับเอาคำรับรองเบี่ยงบายน่าจะเป็นเรื่องเฉพาะตัวหากผู้สั่งจ่ายหรือผู้สลักหลังคนใดยินยอม ก็มีผลผูกพันเฉพาะบุคคลนั้น หากบุคคลใดไม่ยินยอมก็หลุดพ้นจากความรับผิด

มีปัญหาที่น่าพิจารณาว่า หากผู้ทรงยอมรับเอาคำรับรองเบี่ยงบ่าย ส่วนผู้สั่งจ่ายและผู้สลักหลังบางคนยินยอมให้ผู้ทรงรับเอาคำรับรองแต่บางคนไม่ยินยอมเช่นนี้ ผู้ทรงจะต้องทำคำคัดค้านเพื่อใช้สิทธิไล่เบี่ยงบุคคลซึ่งไม่ยินยอมได้หรือไม่ ซึ่งปัญหานี้มีนักนิติศาสตร์ท่านหนึ่งเห็นว่า หากผู้ทรงยอมรับเอาการรับรองเบี่ยงบ่ายแล้วย่อมมีผลทำให้ผู้สั่งจ่ายและผู้สลักหลังที่ไม่ได้ยินยอมด้วยกับการรับรองเบี่ยงบ่ายเป็นอันหลุดพ้นความรับผิด¹³⁹ ดังนั้นผู้ทรงจึงไม่จำเป็นที่จะต้องทำคำคัดค้านเพื่อใช้สิทธิไล่เบี่ยง เพราะเขาหลุดพ้นความรับผิดแล้ว¹⁴⁰

ในความเห็นของผู้เขียนเองเห็นว่า เมื่อกฎหมายบัญญัติให้ผู้ทรงซึ่งรับคำรับรองเบี่ยงบายนั้นจะต้องบอกกล่าวไปยังผู้สั่งจ่ายหรือผู้สลักหลัง และคำรับรองเบี่ยงบายน่าจะมีผลต่อเมื่อผู้สั่งจ่ายหรือผู้สลักหลังยินยอม หากไม่ได้รับความยินยอมย่อมมีผลให้ผู้สั่งจ่ายหรือผู้สลักหลังหลุดพ้นจากความรับผิด และความยินยอมดังกล่าวถือเป็นเรื่องเฉพาะตัว เมื่อเป็นเช่นนี้หากผู้สั่งจ่ายหรือผู้สลักหลังบางคนไม่ยินยอมย่อมถือว่าบุคคลนั้นหลุดพ้นจากความรับผิดไปโดยผลของกฎหมาย

อย่างไรก็ตาม แม้ผู้สั่งจ่ายหรือผู้สลักหลังคนใดที่ไม่ยินยอมด้วยกับคำรับรองเบี่ยงบายน่าจะหลุดพ้นจากความรับผิดนั้น แต่ก็มีข้อยกเว้นที่ผู้สั่งจ่ายหรือผู้สลักหลังจะไม่หลุดพ้นความรับผิดในกรณีที่ผู้จ่ายขอรับรองเบี่ยงบายนั้นรับรองแต่บางส่วนซึ่งผู้เขียนจะได้กล่าวต่อไปในข้อ

3.5.2.2.2

¹³⁷ หลวงธรรมานุวุฒิกิจกร. เล่มเดิม. หน้า 36.

¹³⁸ มาตรา 936 วรรคท้าย.

¹³⁹ มาตรา 936 วรรคสอง.

¹⁴⁰ สหทรน รัตนไพจิตร. เล่มเดิม. หน้า 173.

3.5.2.2.1 การรับรองมีเงื่อนไข

การรับรองแบบมีเงื่อนไข (Conditional Acceptance) คือการตั้งเงื่อนไขไว้ในคำรับรอง เช่น ถ้ารับเงินมาจากคนนั้นคนนี้แล้วจะจ่ายเงินให้

ถ้าผู้ทรงรับเอาและเป็นคำรับรองที่มีเงื่อนไข ผู้ส่งจ่ายหรือผู้สลักหลังต้องให้ความยินยอมด้วย กรณีนี้ต้องอาศัยความยินยอม ถ้าผู้ส่งจ่ายหรือผู้สลักหลังคนใดไม่ยินยอมผู้ส่งจ่ายหรือผู้สลักหลังคนนั้นก็หลุดพ้นจากความรับผิดชอบ¹⁴¹ หากต่อมาผู้รับรองไม่ใช้เงินหรือใช้เงินไม่ครบผู้ทรงคงเรียกเอาได้เฉพาะกับผู้รับรองเท่านั้น จะไปเรียกเอาจากผู้สลักหลังคนอื่นๆ หรือผู้ส่งจ่ายอีกไม่ได้ เพราะว่าหลุดพ้นไปแล้ว ซึ่งความยินยอมตามข้อนี้จะแสดงออกโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยายก็ได้¹⁴² เช่นรับรองจะจ่ายเงินตามตั๋วเงินนี้ต่อเมื่อสินค้าที่ได้ส่งมาให้หมดแล้ว หรือเมื่อผู้ส่งจ่ายออกตัวชนิดถึงกำหนด 2 เดือน ภายหลังได้เห็น ผู้จ่ายก็รับรองว่ารับรองเมื่อถึงกำหนด 6 เดือนภายหลังได้เห็น เป็นต้น

คำว่า “เงื่อนไข” นี้ไม่ใช่เป็นเงื่อนไขแห่งการเกิดหรือสิ้นสุดสัญญาซึ่งเป็นเหตุการณ์ในอนาคตไม่แน่นอนแต่คำว่าเงื่อนไขนี้ หมายถึงสิ่งที่จะต้องกระทำขึ้นก่อนเพื่อให้การรับรองสมบูรณ์¹⁴³

ตามกฎหมายตั๋วเงินของอังกฤษ คำรับรองมีเงื่อนไขถือเป็นการรับรองเบี่ยงบ่าอย่างหนึ่งเช่นเดียวกับกฎหมายลักษณะตั๋วเงินของไทย ซึ่งคำรับรองมีเงื่อนไขตามกฎหมายตั๋วเงินของอังกฤษคือเป็นกรณีที่ผู้รับรองจะจ่ายเงินเมื่อเหตุการณ์ได้เป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้¹⁴⁴ และคำรับรองมีเงื่อนไขนี้ก็มีลักษณะเช่นเดียวกับกฎหมายลักษณะตั๋วเงินของไทยที่ไม่ได้ขึ้นอยู่กับเหตุการณ์ในอนาคตที่ไม่แน่นอน และไม่ได้ขึ้นอยู่กับวันที่ตัวถึงกำหนดแต่อย่างใด¹⁴⁵

¹⁴¹ มาตรา 936 วรรคสอง.

¹⁴² ประทีป เฉลิมภัทรกุล. เล่มเดิม. หน้า 178.

¹⁴³ สหธน รัตนไพจิตร. เล่มเดิม. หน้า 171.

¹⁴⁴ Section 19

(2)

In particular an acceptance is qualified which is—

(a) Conditional, that is to say, which makes payment by the acceptor dependent on the fulfillment of a condition therein stated.

¹⁴⁵ Frank R. Ryder, LL.B., F.I.B., Byles on Bills of Exchange, 1988, p. 110.

3.5.2.2.2 การรับรองแต่เพียงบางส่วน

การรับรองบางส่วน (Partial Acceptance) เป็นกรณีที่ผู้จ่ายขอรับรองแต่บางส่วน และผู้ทรงประสงค์จะรับเอาคำรับรองแต่บางส่วนนั้น เมื่อผู้ทรงได้บอกกล่าวไปยังผู้สั่งจ่ายและผู้สลักหลังแล้ว ผู้สั่งจ่ายและผู้สลักหลังย่อมไม่หลุดพ้นจากความรับผิดชอบไม่ว่าผู้สั่งจ่ายและผู้สลักหลังจะยินยอมหรือไม่ยินยอมก็ไม่ใช่สาระสำคัญ¹⁴⁶ ทั้งนี้เนื่องจากการรับรองแต่บางส่วนนั้น ทำให้ผู้ทรงมีลูกหนี้เพิ่มขึ้นจากเดิมซึ่งแต่เดิมมีแต่เฉพาะผู้สั่งจ่ายและผู้สลักหลัง ดังนั้นผู้ทรงจึงไม่เสียประโยชน์อะไรจากการรับรองแต่บางส่วน แต่ถ้าผู้ทรงไม่ประสงค์จะรับเอาการรับรองบางส่วน ผู้ทรงก็ยังคงมีสิทธิบอกปิดเสียก็ได้ ส่วนที่กฎหมายกำหนดให้ผู้ทรงต้องบอกกล่าวไปยังผู้สั่งจ่ายและผู้สลักหลังนั้นก็เพื่อให้ผู้ทรงได้แจ้งให้ผู้สั่งจ่ายและผู้สลักหลังทราบ เพื่อผู้สั่งจ่ายและผู้สลักหลังจะได้จัดการในเรื่องมูลหนี้เดิมที่ตนมีระหว่างกันนั่นเอง

สำหรับกรณีที่มีการรับรองบางส่วนที่มีความยินยอมหรือบอกกล่าวโดยชอบแล้วนั้น ส่วนที่มีการรับรองก็ผูกพันผู้รับรอง แต่ส่วนที่ไม่มีการรับรองนั้นก็ถือเป็นตัวเงินขาดความเชื่อถืออันทำให้ผู้ทรงมีสิทธิไล่เบี้ยลูกหนี้คนอื่นๆ ก่อนถึงกำหนดใช้เงินได้ หากมีการทำคำคัดค้านและปฏิบัติตามวิธีการในข้อไม่รับรองครบถ้วนแล้ว¹⁴⁷ เช่นผู้สั่งจ่ายออกตั๋วแลกเงิน 10,000 บาท แต่ผู้จ่ายลงข้อความรับรองจำนวน 5,000 บาท เป็นต้น¹⁴⁸

บอกกล่าวอย่างไรจึงจะถือเป็นการบอกกล่าวโดยชอบนั้นตัวบทมิได้อธิบายไว้ ถ้าจะหมายความว่าเพียงว่าการที่ผู้สั่งจ่ายหรือผู้สลักหลังได้ยินยอมด้วยโดยตรงหรือโดยปริยายก็น่าจะเพียงพอแล้ว เพราะความในตัวบทใช้บังคับอยู่แล้วว่าถ้าการรับรองบางส่วนนั้น เขายินยอมด้วยก็ผูกพัน ถ้าไม่ยินยอมด้วยหรือยิ่งกว่านั้นโต้แย้งมาก็ไม่ผูกพัน¹⁴⁹

นอกจากที่ได้กล่าวมาแล้วตามกฎหมายตัวเงินของอังกฤษว่าคำรับรองมีเงื่อนไขถือเป็นการรับรองแบบเบี่ยงบ่าย การรับรองบางส่วนก็ถือเป็นการรับรองแบบเบี่ยงบ่ายด้วยเช่นกัน ทั้งนี้การรับรองบางส่วน ถือเป็นการรับรองที่ผู้รับรองจะจ่ายเงินตามตั๋วแต่เพียงบางส่วนเท่านั้น¹⁵⁰

¹⁴⁶ มาตรา 936 วรรคสองตอนท้าย.

¹⁴⁷ เสวนีย์ อัสวโรจน์ และสทรน รัตนไพจิตร. เล่มเดิม. หน้า 223.

¹⁴⁸ A.G.Guest. (n.d.). *Chalmers and Guest on Bills Exchange, Cheques and Promissory Notes*. pp. 92-94

¹⁴⁹ เสวนีย์ ปราโมช ข (2498). *คำอธิบายกฎหมายตัวเงิน*. หน้า 101.

¹⁵⁰ Section 19

(2)

In particular an acceptance is qualified which is—

(b) partial, that is to say, an acceptance to pay part only of the amount for which the bill is drawn:

ซึ่งกฎหมายตัวเงินของอังกฤษถือว่าจ่ายเงินบางส่วนดีกว่าไม่จ่ายเลย และถือเป็นการรับรองที่ดีถึงขนาดเป็นธรรมเนียมปฏิบัติของร้านค้า¹⁵¹

3.5.3 ความรับผิดชอบของผู้รับรอง

เมื่อผู้จ่ายได้ลงลายมือชื่อรับรองตัวแลกเงินถูกต้องตามหลักเกณฑ์ที่ได้กล่าวมาแล้วในข้อ 3.5.1 ย่อมถือได้ว่าผู้จ่ายได้เข้ามาเป็นคู่สัญญาคนหนึ่งในตัวแลกเงินนั้น และมีความผูกพันรับผิดชอบตามตัวเงินนั้น โดยผลของลายมือชื่อที่ลงซึ่งผู้เขียนได้กล่าวไว้แล้วในข้อ 2.2.2.1 ส่วนจะมีความรับผิดชอบมากน้อยเท่าใดนั้น กฎหมายได้บัญญัติให้ดูจากเจตนาของผู้รับรองนั่นเองว่าผู้รับรองได้แสดงเจตนาที่จะผูกพันในอันจะจ่ายเงินจำนวนเท่าใดตามตัวแลกเงินนั้น¹⁵² มีประเด็นว่าหากผู้จ่ายได้เข้ารับรองตัวแลกเงินแล้ว ต่อมาเกิดการแก้ไขจำนวนเงินในตัวให้มากขึ้นผลจะเป็นอย่างไร กรณีนี้มีนักนิติศาสตร์ท่านหนึ่งเห็นว่า¹⁵³ หากผู้จ่ายได้เข้ารับรองตัวแลกเงินแล้ว ต่อมาผู้แก้ไขจำนวนเงินในตัวให้มากขึ้น ผู้รับรองก็ควรรับผิดชอบเฉพาะจำนวนที่ตนรับรองเท่านั้น โดยเหตุว่าผู้รับรองไม่มีหน้าที่จะต้องใช้ความระมัดระวังไม่ให้ผู้ใดมาเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อความในตัวแลกเงินนั้น

อย่างไรก็ตาม เมื่อผู้จ่ายได้เข้ารับรองตัวแลกเงินแล้ว ย่อมมีฐานะเป็นลูกหนี้ชั้นต้นที่ต้องจ่ายเงินตามตัวนั้นให้แก่ผู้ทรง กล่าวคือ ถ้าตัวถึงกำหนดใช้เงินในวันใดผู้ทรงต้องยื่นตัวให้ผู้รับรองใช้เงินในวันนั้น¹⁵⁴ แม้ผู้ทรงจะไม่ยื่นตัวเพื่อให้ผู้รับรองใช้เงินเมื่อตัวถึงกำหนด ผู้รับรองก็หาหลุดพ้นจากความรับผิดชอบตามตัวฉบับนั้นไม่¹⁵⁵

สำหรับความรับผิดชอบของลูกหนี้ชั้นต้นในต่างประเทศได้อธิบายถึงความรับผิดชอบของลูกหนี้ชั้นต้นไว้ว่า¹⁵⁶

- (1) ความรับผิดชอบของผู้ออกตัวสัญญาใช้เงิน เป็นความรับผิดชอบเด็ดขาดและปราศจากเงื่อนไข
- (2) ความรับผิดชอบของผู้รับรอง (กล่าวคือ ผู้จ่ายซึ่งได้ลงลายมือชื่อรับรองตัว) ก็เป็นความรับผิดชอบเด็ดขาดเช่นกัน

- (3) ความรับผิดชอบของผู้จรรู้ รับผิดเช่นเดียวกับผู้รับรองตัว

แม้ว่าผู้รับรองจะมีความรับผิดชอบเนื่องจากตนได้ลงลายมือชื่อในตัวเช่นเดียวกับผู้ลงลายมือชื่อคนอื่นก็ตาม แต่ความรับผิดชอบของผู้รับรองย่อมแตกต่างจากความรับผิดชอบของผู้ลงลายมือชื่อ

¹⁵¹ Frank R. Ryder, LL.B., F.I.B., *Byles on Bills of Exchange*. p. 111.

¹⁵² มาตรา 937.

¹⁵³ ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์ ก เล่มเดิม. หน้า 225.

¹⁵⁴ มาตรา 941.

¹⁵⁵ มาตรา 947.

¹⁵⁶ MELVILLE M. BIGELOW. (n.d.). *The Law of Bills, Notes, and Checks*. p. 43.

คนอื่น กล่าวคือหากผู้รับรองต้องรับผิดชอบในฐานะเป็นผู้รับรอง¹⁵⁷ ซึ่งความรับผิดชอบดังกล่าวบางทีเรียกว่า รับผิดชอบแบบลูกหนี้ขั้นต้น (Primary Debtor) หรือรับผิดชอบเด็ดขาด (Absolute Party) โดยความรับผิดชอบดังกล่าวจะต่างจากลูกหนี้คนอื่นซึ่งรับผิดชอบแบบลูกหนี้ลำดับรอง (Secondary Debtor) หรือรับผิดชอบโดยมีเงื่อนไข (Conditional Party) ที่ว่ารับผิดชอบแบบลูกหนี้ลำดับรองก็เพราะว่าผู้ทรงจะต้องยื่นตัวให้ผู้จ่าย ใช้เงินเสียก่อนหากผู้จ่ายใช้เงิน ตัวนั้นก็จะเป็นอันหลุดพ้น ลูกหนี้ลำดับรองก็ไม่ต้องรับผิดชอบ หากผู้จ่าย ไม่ใช้เงิน ลูกหนี้ลำดับรองจึงจะรับผิดชอบ ส่วนที่ว่ารับผิดชอบโดยมีเงื่อนไขก็เพราะว่าตนได้เข้าเป็น คู่สัญญา¹⁵⁸ แต่หากเป็นความรับผิดชอบของผู้รับรองที่ว่าเป็นความรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ขั้นต้น เมื่อผู้รับรอง ใช้เงินตามที่ตนรับรองให้แก่ผู้ทรงไปแล้ว จะไล่เบี้ยเอากับบุคคลใดๆ ไม่ได้เลย เพราะคู่สัญญาตาม ตัวแลกเงินที่ได้ใช้เงินและเข้าถือเอาตัวเงินไว้ จะใช้สิทธิไล่เบี้ยได้เฉพาะบุคคลที่มีความผูกพันอยู่ ก่อนคนเท่านั้น¹⁵⁹ จะไล่เบี้ยเอาแก่บุคคลที่มีความผูกพันภายหลังตนไม่ได้ เมื่อผู้รับรองเป็นลูกหนี้ ขั้นต้นบุคคลที่ลงลายมือชื่อในตัวเงินทุกคน ล้วนแต่เป็นผู้ที่มีความผูกพันภายหลังผู้รับรองทั้งสิ้น ดังนั้น เมื่อผู้รับรองใช้เงินตามตัวแลกเงินไปแล้วจึงใช้สิทธิไล่เบี้ยเอากับลูกหนี้ตามตัวแลกเงินคน อื่นๆ ไม่ได้¹⁶⁰

สำหรับความรับผิดชอบในฐานะลูกหนี้ขั้นที่สองในต่างประเทศได้กล่าวไว้ว่า¹⁶¹ เป็น คู่สัญญาแบบมีเงื่อนไข (Conditional Parties) ได้แก่ ผู้ส่งจ่าย ผู้สลักหลัง เงื่อนไขของผู้ส่งจ่ายและ ผู้สลักหลังมีความผูกพันตามตราสารในการจ่าย ดังนี้

(1) ต้องมีการยื่นตัวเมื่อครบกำหนดตามหน้าตัวให้ผู้ส่งจ่ายหรือผู้จ่ายชำระเงินตามเวลา ที่กำหนด หรือถ้าเป็น

(2) ตัวถึงกำหนด และเมื่อขาดความเชื่อถือ

(3) ในกรณีที่เป็นตัวเงินต่างประเทศซึ่งต้องมีการทำคำคัดค้าน

ถึงอย่างไรก็ตาม แม้ว่าความรับผิดชอบของผู้รับรองจะเป็นความรับผิดชอบแบบลูกหนี้ขั้นต้น อันต่างจากลูกหนี้คนอื่นดังที่ได้กล่าวมาแล้วก็ตาม แต่ถ้าตัวขาดความเชื่อถืออันจะทำให้ผู้ทรงมีสิทธิ ไล่เบี้ยแล้ว เช่นนี้ บรรดาผู้ส่งจ่าย ผู้รับรอง ผู้สลักหลัง ผู้รับอาวัล ย่อมต้องร่วมกันรับผิดชอบต่อผู้ทรง¹⁶²

¹⁵⁷ มาตรา 937.

¹⁵⁸ มาตรา 914.

¹⁵⁹ มาตรา 967 วรรคสาม.

¹⁶⁰ ธนากร โกมลวานิช. เล่มเดิม. หน้า 151.

¹⁶¹ MELVILLE M. BIGELOW. Op.cit. p. 43.

¹⁶² มาตรา 967 วรรคแรก.

และบุคคลอื่นจะใช้สิทธิเกี่ยวข้องให้มาบังคับเอากับผู้รับรองก่อนไม่ได้¹⁶³ ซึ่งอย่างไรเป็นกรณีตัวขาดความเชื่อถือนั้น ผู้เขียนขอกล่าวต่อไปในข้อ 3.6 ผู้จ่ายไม่รับรองตัวแลกเงิน

อนึ่ง ความรับผิดชอบของผู้รับรองนั้นจะเพิ่มหนักขึ้น ถ้าคู่สัญญาฝ่ายซึ่งเข้าถือเอาและใช้เงินตามตัวแลกเงินจะเรียกเอาเงินใช้จากผู้รับรองได้ คือ เงินเต็มจำนวนซึ่งตนได้ใช้ไป ดอกเบี้ยในจำนวนเงินนั้นคิดอัตราร้อยละ 5 ต่อปีนับแต่วันที่ใช้เงินไป ค่าใช้จ่ายอันตนต้องออก และค่าส่วนลดจากต้นเงินจำนวนในตัวแลกเงินตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 968(4) ซึ่งแต่เดิมนั้นผู้รับรองถ้าถูกผู้ทรงฟ้องในชั้นแรกก็รับผิดชอบเพียงตามเนื้อความในตัวเช่นจำนวนเงินที่สั่งให้ใช้ ดอกเบี้ยถ้ากำหนดให้มีได้ และค่าใช้จ่ายอื่น เช่น ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปยื่นขอให้ผู้รับรองใช้เงินตามตัว ผู้รับรองไม่ต้องรับผิดชอบตามมาตรา 968 เพราะการที่ผู้ทรงฟ้องผู้รับรองนั้น ไม่ใช่เรื่องการใช้สิทธิไล่เบี้ย¹⁶⁴

ประเด็นปัญหาที่ควรพิจารณาในเรื่องความรับผิดชอบของผู้รับรองอีกประการหนึ่งคือ กรณีที่ผู้รับรองตัวแลกเงินได้จ่ายเงินให้แก่ผู้ทรงตัวตามข้อผูกพันที่มีอยู่ในคำรับรองนั้นแล้ว ผู้รับรองจะใช้สิทธิไล่เบี้ยเรียกร้องให้ผู้ส่งจ่ายชดใช้เงินที่ผู้รับรองจ่ายไปแล้วได้หรือไม่ นั้น มีนักนิติศาสตร์ท่านหนึ่งเห็นว่า หากพิจารณาตามหลักกฎหมายตัวเงินแล้ว ผู้ส่งจ่ายไม่ได้อยู่ในฐานะมีความผูกพันกับผู้รับรองตามความหมายที่กล่าวในมาตรา 967 วรรคสาม ผู้รับรองจึงไม่อาจจะไล่เบี้ยผู้ส่งจ่ายได้ อย่างไรก็ตาม ผู้รับรองซึ่งได้ใช้เงินให้แก่ผู้ทรงตัวแลกเงินนั้นไปแล้วย่อมมีสิทธิเรียกร้องตามสัญญาขอให้รับรองตัวแลกเงินจากบุคคลที่ร้องขอหรือทำสัญญาไว้กับผู้รับรองได้ ซึ่งกรณีเช่นนี้คงได้แก่ผู้ส่งจ่ายนั่นเอง ทั้งนี้โดยอาศัยหลักสัญญาเป็นมูลหนี่ในการเรียกร้องสัญญาในลักษณะนี้ไม่มีกฎหมายใดที่ระบุว่าต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือจึงจะฟ้องร้องได้และการฟ้องโดยอาศัยมูลสัญญาดังกล่าวนี้ก็ไม่มียุทธกำหนดไว้โดยเฉพาะจึงตกอยู่ในบังคับของหลักทั่วไปตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 193/30 คือมีอายุความ 10 ปี และนำพยานบุคคลเข้าสืบให้ศาลเห็นว่ามีมูลสัญญาเกิดขึ้นได้¹⁶⁵

มีข้อน่าสังเกตอีกว่า การฟ้องผู้รับรองไม่ถือเป็นการใช้สิทธิไล่เบี้ยเพราะมาตรา 937 เมื่อผู้จ่ายได้ทำการรับรองตัวแลกเงินแล้ว ย่อมต้องผูกพันในอันจะต้องจ่ายเงินจำนวนที่ตนรับรองตามเนื้อความแห่งคำรับรองของตน ซึ่งจะเห็นได้ว่าความรับผิดชอบของผู้รับรองไม่อยู่ภายใต้เงื่อนไขอย่างใดเลย ไม่อยู่ภายใต้เงื่อนไขว่าจะขาดความเชื่อถือหรือไม่ ตัวอย่างเช่น ข. ผู้ทรง นำตัวไปยื่นให้ จ. รับรอง จ. รับรองตามวิธีการในมาตรา 931 คือลงลายมือชื่อทางด้านหน้าและเกิดความรับผิดชอบตามมาตรา 937 เมื่อถึงกำหนดใช้เงิน ข. นำตัวไปยื่นให้ จ. ใช้เงิน จ. ไม่ยอมใช้เงิน ตัวขาดความเชื่อถือแต่ปรากฏว่า ข. ไม่ได้ดำเนินการจัดทำคำคัดค้าน หรืออีกนัยหนึ่งไม่ได้ทำให้อุทกต้องตามวิธีการใน

¹⁶³ สหชน รัตนไพจิตร. เล่มเดิม. หน้า 175.

¹⁶⁴ เฉลิม ขงบุญเกิด. (2509). *ตัวแลกเงิน*. หน้า 115.

¹⁶⁵ ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์ ก เล่มเดิม. หน้า 227.

ข้อไม่รับรองหรือไม่จ่ายเงิน กรณีเช่นนี้ ข. ลื่นสิทธิไล่เบี้ยเอา กับ อ. (ผู้สั่งจ่าย) ร. ก. (ผู้สัถ์หลัง) เพราะว่าตนทำไม่ถูกต้องตามวิธีการในข้อไม่จ่ายเงิน แต่ จ. ผู้รับรองไม่หลุดพ้นเพราะการฟ้องผู้รับรอง ไม่ได้อยู่ภายใต้เงื่อนไขว่าผู้ทรงจะต้องทำให้ถูกต้องตามวิธีการในข้อไม่รับรอง หรือไม่จ่ายเงินนั้น เสียก่อน ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ผู้จ่ายมีความรับผิดชอบทันทีเมื่อเข้ารับรองตัวเงิน¹⁶⁶

ความรับผิดชอบของผู้รับรองจะสิ้นสุดลงต่อเมื่อได้มีการใช้เงินตามตัวแลกเงินนั้นคือหนี้ดังกล่าวได้ระงับสิ้นไปแล้ว หรือขาดอายุความฟ้องร้องเอาแก่ผู้รับรองตามมาตรา 1001 แล้วเท่านั้น อันมีลักษณะเช่นเดียวกับกฎหมายตัวเงินของอังกฤษที่บัญญัติให้ตัวเงินเป็นอันปลดจากพันธะต่อเมื่อผู้รับรองได้ใช้เงินตามตัวแล้วโดยชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งความหมายการใช้เงินโดยชอบด้วยกฎหมายในที่นี้หมายความว่า ได้ใช้เมื่อตัวถึงกำหนด และใช้ให้แก่ผู้ทรงตัวโดยสุจริตไม่รู้ถึงข้อบกพร่องอย่างใดในสิทธิของผู้ทรง¹⁶⁷

ความรับผิดชอบของผู้รับรองตามกฎหมายตัวเงินของอังกฤษจะบัญญัติอยู่ในมาตรา 54¹⁶⁸ แปลความเป็นภาษาไทยได้ว่า “ด้วยการรับรองตัวเงิน ผู้รับรอง

(1) เป็นอันรับรองว่าจะจ่ายเงินตามเนื้อความแห่งคำรับรอง

(2) เป็นอันถูกตัดบทที่จะต่อสู้ผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย

(ก) ว่าไม่มีผู้สั่งจ่าย หรือว่าลายมือที่ลงไว้ไม่ใช่ของผู้สั่งจ่าย หรือว่าผู้สั่งจ่ายไม่มีความสามารถหรือไม่มีอำนาจออกตัว

¹⁶⁶ นิคม ทั้งสุวรรณ. เล่มเดิม. หน้า 32.

¹⁶⁷ Section 59

1) A bill is discharged by payment in due course by or on behalf of the drawee or acceptor.

“Payment in due course” means payment made at or after the maturity of the bill to the holder thereof in good faith and without notice that his title to the bill is defective.

¹⁶⁸ Section 54

The acceptor of a bill, by accepting it—

(1) Engages that he will pay it according to the tenor of his acceptance:

(2) Is precluded from denying to a holder in due course:

(a) The existence of the drawer, the genuineness of his signature, and his capacity and authority to draw the bill;

(b) In the case of a bill payable to drawer’s order, the then capacity of the drawer to indorse, but not the genuineness or validity of his indorsement;

(c) In the case of a bill payable to the order of a third person, the existence of the payee and his then capacity to indorse, but not the genuineness or validity of his indorsement.

(ข) ถ้าเป็นตัวส่งจ่ายตามคำสั่งของผู้ส่งจ่าย ต่อสู้ว่าผู้ส่งจ่ายไม่ชอบที่จะสลักหลัง แต่ไม่ห้ามการที่จะต่อสู้ว่าการสลักหลังลงลายมือชื่อปลอมหรือไม่สมบูรณ์

(ค) ถ้าเป็นตัวส่งจ่ายตามคำสั่งของบุคคลอื่น ต่อสู้ว่าไม่มีตัวผู้รับเงินหรือว่าผู้รับเงินไม่มีสิทธิที่จะสลักหลัง แต่ไม่ห้ามการที่จะต่อสู้ว่าการสลักหลังลงลายมือชื่อปลอมหรือไม่สมบูรณ์”

จะเห็นได้ว่าผู้รับรองจะต้องรับผิดชอบตามเนื้อความที่ปรากฏในตัวตามจำนวนเงินที่ตนรับรอง ซึ่งกฎหมายตัวเงินของอังกฤษได้บัญญัติต่อไปอีกว่าผู้รับรองจะยกข้อต่อสู้ที่ปรากฏในข้อ (ก) ถึง (ค) มาเป็นเหตุยกเว้นความรับผิดชอบต่อผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายไม่ได้ แม้กฎหมายลักษณะตัวเงินของไทยจะไม่ได้บัญญัติไว้ชัดเจนเช่นเดียวกับกฎหมายตัวเงินของอังกฤษ แต่เนื่องจากกฎหมายลักษณะตัวเงินของไทยได้ยกร่างมาจากกฎหมายตัวเงินของอังกฤษ จึงต้องตีความให้เป็นไปในลักษณะอย่างเดียวกัน

3.6 ผู้จ่ายไม่รับรองตัวแลกเงิน

เมื่อผู้จ่ายไม่รับรองตัวแลกเงินทำให้ตัวนั้นขาดความเชื่อถือ กรณีก็ต้องพิจารณาว่าเป็นตัวแลกเงินประเภทใด ถ้าเป็นตัวประเภทที่ต้องนำไปยื่นเพื่อรับรองหรือเป็นตัวประเภทที่นำไปยื่นเพื่อรับรองหรือไม่ก็ได้ เมื่อมีการนำไปยื่นแล้วเขาไม่รับรอง ผลที่ตามมาผู้ทรงมีสิทธิที่จะไล่เบี้ยเอา ก่อนตัวถึงกำหนดได้¹⁶⁹ ซึ่งคำว่า “ไล่เบี้ย” ตามพจนานุกรมให้คำแปลว่า เรียกร้องเอาค่าเสียหายเป็นลำดับไปจนถึงที่สุด ส่วนผู้ทรงจะมีสิทธิไล่เบี้ยเอาแก่ ผู้ส่งจ่าย ผู้สลักหลัง และบุคคลอื่นๆ ซึ่งต้องรับผิดชอบต่อตัวเงินได้ก็ต่อเมื่อมีการบอกปิดไม่รับรองตัวเงิน¹⁷⁰

3.6.1 กรณีที่ถือว่าผู้จ่ายบอกปิดการรับรอง

โดยปกติเมื่อผู้ทรงได้รับตัวแลกเงินในระหว่างที่ตัวยังไม่ถึงกำหนดใช้เงิน ผู้ทรงอาจนำตัวไปยื่นให้ผู้จ่ายรับรองได้ เว้นแต่เป็นตัวที่ผู้ส่งจ่ายลงข้อกำหนดไว้ในตัวเงินว่าห้ามยื่นตัวเพื่อรับรอง หรือเป็นตัวที่สั่งให้ใช้เงินเมื่อได้เห็น ซึ่งผู้เขียนได้กล่าวไว้ในตอนต้นแล้ว เมื่อผู้ทรงยื่นตัวให้ผู้จ่ายรับรอง หากผู้จ่ายปฏิเสธการรับรอง ผู้ทรงย่อมมีสิทธิไล่เบี้ยได้ทันทีโดยไม่ต้องรอให้ตัวถึงกำหนดใช้เงินเสียก่อน เพราะเมื่อผู้จ่ายไม่รับรองตัวเงินย่อมมีความเป็นไปได้สูงที่ผู้จ่ายจะปฏิเสธการใช้เงินเมื่อตัวถึงกำหนดใช้เงินซึ่งก็เท่ากับเป็นการปฏิเสธ หากปฏิเสธเขาก็มีสิทธิจะฟ้องไล่เบี้ยได้ทันทีซึ่งเป็นหลักธรรมดา แต่ที่กล่าวมานี้ก็ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขในเรื่องคำคัดค้านด้วย กล่าวคือ ถ้าเป็นตัวแลกเงินประเภทที่ต้องทำคำคัดค้านก็ต้องทำคำคัดค้านในการที่เขาไม่รับรองเสียก่อนจึงจะฟ้องไล่เบี้ยได้

¹⁶⁹ มาตรา 959(1).

¹⁷⁰ อัมพร ณ ตะกั่วทุ่ง, เล่มเดิม, หน้า 195.

สำหรับตั๋วแลกเงินประเภทที่นำไปยื่นเพื่อให้รับรองไม่ได้ ถ้าผู้ทรงนำไปยื่นแล้ว เขาไม่รับรอง ผลที่ตามมาคือไม่ทำให้ผู้ทรงมีสิทธิที่จะไล่เบี้ยก่อนถึงกำหนด เพราะฉะนั้นจะฟ้องก่อนที่ตั๋วถึงกำหนดไม่ได้

ตามกฎหมายตั๋วเงินของอังกฤษ ตั๋วเงินเป็นอันขาดเชื่อถือเพราะไม่รับรองต่อเมื่อได้ยื่นให้รับรองโดยถูกต้องแล้วแต่ผู้จ่ายไม่รับรอง และไม่สามารถจัดให้มีการรับรองได้ หรือเมื่อผู้ทรงได้รับยกเว้นไม่ต้องยื่นตั๋วเพื่อให้รับรอง และไม่มีการรับรองตัวนั้น ซึ่งเมื่อตั๋วเงินขาดเชื่อถือเพราะเขาไม่รับรอง กฎหมายตั๋วเงินของอังกฤษบัญญัติให้ผู้ทรงมีสิทธิไล่เบี้ยเอาแก่ผู้สั่งจ่ายและผู้สละกหลังได้ทันทีโดยที่ผู้ทรงไม่ต้องยื่นตั๋วเพื่อให้ผู้สั่งจ่ายและผู้สละกหลังใช้เงินอีก¹⁷¹ อันมีลักษณะเป็นไปในทำนองเดียวกับกฎหมายลักษณะตั๋วเงินของไทย

3.6.2 กรณีผู้จ่ายทำการขีดฆ่าคำรับรอง

จากที่ได้กล่าวมาตอนต้นแล้วว่า ผู้จ่ายเงินตามตั๋วแลกเงินยังเป็นคนนอกสัญญาตั๋วเงินอยู่ ผู้จ่ายจะเข้ามารับผิดเป็นผู้ชำระเงินตามตั๋วแลกเงินตามคำสั่งของผู้สั่งจ่ายต่อเมื่อผู้จ่ายได้เข้ามาลงลายมือชื่อเป็นผู้รับรองตั๋วแลกเงินและส่งมอบตัวกลับคืนมาให้ผู้ทรงแล้ว ผู้จ่ายจึงจะเข้ามาเป็นคู่สัญญาในตั๋วแลกเงินนั้น ฐานะของผู้จ่ายก็เปลี่ยนไปมีฐานะใหม่เป็นผู้รับรอง (Acceptor) และถือเป็นสิทธิโดยชอบธรรมของผู้จ่ายที่จะรับรองตั๋วแลกเงินนั้นหรือไม่ก็ได้ เพราะฉะนั้น เมื่อครั้งหนึ่งได้ลงลายมือชื่อรับรองไว้ ต่อมาอาจเปลี่ยนใจไม่รับรองก็ได้

เรื่องนี้อาจเป็นเหตุให้ขีดฆ่าคำรับรอง เช่น ครั้งแรกลงรับรองไปโดยเข้าใจว่ามีหนี้ค้างบัญชีที่จะต้องรับรองตัว แต่ไม่ทันจะคืนตั๋วแลกเงินให้ สมุห์บัญชีแจ้งให้ทราบว่าเป็นหนี้จริง ไม่มีหนี้ตามบัญชีจะต้องรับรองตัว ดังนี้ เขาจะขีดฆ่าการรับรองนั้นเสีย แต่การขีดฆ่านั้นไม่ต้องคำนึงว่าได้ขีดฆ่าเพราะเหตุใด อาจเป็นการแสดงเจตนาไม่รับรองก็ได้ หรืออาจยังไม่แน่ใจต่อไปอาจรับรองก็ได้ อย่างไรก็ตาม กฎหมายลักษณะตั๋วเงินของไทย¹⁷² ให้ถือว่าเป็นการบอกปิดไม่รับรอง

¹⁷¹ Section 43

(1) A bill is dishonoured by non-acceptance—

(a) when it is duly presented for acceptance, and such an acceptance as is prescribed by this Act is refused or cannot be obtained; or

(b) when presentment for acceptance is excused and the bill is not accepted.

(2) Subject to the provisions of this Act when a bill is dishonoured by non-acceptance, an immediate right of recourse against the drawer and indorsers accrues to the holder, and no presentment for payment is necessary.

¹⁷² มาตรา 934.

ส่วนการกลับใจอย่างไรจึงจะมีผลนั้น ผู้จ่ายจะต้องทำการขีดฆ่าคำรับรองเสียก่อนที่ตัวแลกเงินนั้นจะหลุดพ้นไปจากมือของผู้จ่าย คือก่อนที่จะมอบตัวแลกเงินนั้นให้กับผู้ที่นำตัวมาขึ้นให้รับรองซึ่งจะมีผลเป็นการบอกปิดไม่รับรองตัวนั้น หรือก่อนที่มีการบอกกล่าวเป็นหนังสือไปยังผู้ทรงหรือคู่สัญญาอื่นๆ ที่ปรากฏชื่อลงไว้ในตัวว่าตนรับรองตัวแลกเงินนั้น¹⁷³

การขีดฆ่าคำรับรองนั้นจะทำให้ต่อเมื่อตัวยังอยู่ในมือของผู้จ่ายเท่านั้น ถ้าได้มอบตัวซึ่งได้ทำการรับรองแล้วให้ผู้ให้นำมาขึ้นไป ผู้จ่ายจะไปขีดฆ่าคำรับรองของตนไม่ได้ ถ้าไปทำการขีดฆ่าคำรับรองก็ไม่มีผลอย่างใด ผู้รับรองนั้นก็ยังคงต้องรับผิดชอบตามเนื้อความในตัวเงินในฐานะผู้รับรองอยู่ หรือถ้าได้มีการบอกกล่าวการรับรองเป็นหนังสือไปยังผู้ทรงหรือคู่สัญญาฝ่ายอื่นๆ ซึ่งได้ลงนามในตัวเงินนั้น โดยแม้ยังมีได้ส่งมอบตัวให้ผู้ให้นำตัวไปขึ้นให้รับรอง ผู้จ่ายจะขีดฆ่าคำรับรองในขณะที่ตัวยังไม่หลุดมือไปก็ทำไม่ได้เช่นกัน หากมีการขีดฆ่าคำรับรองก็ไม่มีผลอย่างใด ผู้จ่ายนั้นยังต้องผูกพันรับผิดชอบตามคำรับรองนั้นในฐานะผู้รับรอง¹⁷⁴

กรณีจะเป็นเช่นไร หากผู้จ่ายได้บอกกล่าวเป็นหนังสือไว้ก่อน ต่อผู้ทรงหรือคู่สัญญาอื่นที่ปรากฏชื่อลงไว้ในตัวแลกเงินนั้นว่าตนรับรอง ดังนี้ ถือว่าเจตนาที่ตนได้แสดงออกครบถ้วนแล้ว การขีดฆ่าคำรับรองในภายหลังจึงไม่มีผลลบล้างแสดงเจตนารับรองที่ได้ทำไว้ก่อนนั้นได้ เพื่อใช้เป็นหลักฐานยืนยันแน่นอน แสดงเจตนารับรองล่วงหน้านี้ต้องทำเป็นหนังสือ ตกลงด้วยวาจาไม่ได้

อย่างไรก็ตาม การที่คู่สัญญาที่ผู้จ่ายได้ทำหนังสือรับรองให้ไว้ก่อนนั้น ซึ่ง “คู่สัญญา” ในที่นี้จะต้องเป็นผู้ที่ได้ลงนามไว้ในตัวแลกเงินฉบับนั้นแล้ว เพราะกฎหมายลักษณะตัวเงิน¹⁷⁵ บัญญัติให้คู่สัญญาที่ไม่ลงชื่อในตัวเงินนั้นไม่มี กรณีลักษณะเช่นนี้อาจเกิดขึ้นได้ ยกตัวอย่างเช่น เขียวจะรับสลักหลังตัวแลกเงินจากขาว แต่ไม่แน่ใจว่าผู้จ่ายจะรับรองตัวแลกเงินนั้นหรือไม่ จึงมีหนังสือถามไปยังผู้จ่ายๆ มีหนังสือตอบว่ารับรอง แต่ไม่ทันที่เขียวจะลงชื่อรับสลักหลังในตัวขาวเอาตัวไปให้รับรอง ผู้จ่ายลงข้อความรับรองแล้วกลับขีดฆ่าเสีย เขียวจึงไม่ลงชื่อรับสลักหลัง ดังนี้ ผู้จ่ายไม่ต้องผูกพัน เพราะเป็นการรับรองต่อผู้ที่ไม่ใช่คู่สัญญาด้วย การลงชื่อในตัวแลกเงินนั้นเท่ากับเป็นการรับรองต่อคนฟ้าอากาศ จะใช้ผูกพันอะไรกันไม่ได้¹⁷⁶

จะเห็นได้ว่าการขีดฆ่าคำรับรองนี้มีลักษณะเป็นไปในทำนองเดียวกับการขีดฆ่าคำสลักหลังที่ผู้ทรงซึ่งได้สลักหลังตัวเงินและต่อมาได้ขีดฆ่าคำสลักหลังของตนเองเสียก็เท่ากับเป็นการ

¹⁷³ มาตรา 934.

¹⁷⁴ มาตรา 934.

¹⁷⁵ มาตรา 900.

¹⁷⁶ เสนีย์ ปราโมช ก เล่มเดิม. หน้า 83.

ถอนการแสดงเจตนาโอน กฎหมายจึงถือเสมือนว่าไม่มีการสลักหลัง แต่การขีดฆ่าคำสลักหลังที่จะมีผลจะต้องทำการขีดฆ่าคำสลักหลังนั้นก่อนที่จะได้ส่งมอบตัวเงินให้ผู้รับโอน¹⁷⁷

ปัญหามีว่า มาตรา 934 นั้นแทนที่กฎหมายจะใช้คำว่า “ส่งมอบ” แต่กลับใช้คำว่า “หลุดพ้นไปจากมือ” จึงทำให้เกิดความสงสัยว่าถ้าตัวที่ผู้จ่ายเขียนคำรับรองแล้วผ่านมือผู้จ่ายไปด้วยประการใดๆ ก็ตาม ผู้รับรอนนั้นจะต้องรับผิดชอบทุกกรณีเลยหรือ เช่นนาย ก. ผู้ทรงตัวแลกเงินนำตัวไปยื่นให้นาย ข. ผู้จ่ายรับรอง พอนาย ข. ลงนามรับรองแล้ว แต่ยังไม่ส่งมอบ วางตัวเงินทิ้งไว้บนโต๊ะชั่วคราวเดียว นาย ก. ก็ลอบหยิบเอาตัวมาเสีย หากนาย ข. เกิดกลับใจจะขีดฆ่าคำรับรองของตนจะเรียกให้นาย ก. ส่งตัวนั้นกลับมาให้ตนขีดฆ่าเพื่อไม่ยอมรับผิดชอบจะได้หรือไม่ หรือจะต้องผูกพันรับผิดชอบตามคำรับรองนั้น ถ้าพิจารณาจากถ้อยคำในตัวของบท การที่ตัวกลับมาอยู่ในมือของนาย ก. ก็เรียกได้ว่าตัวนั้นหลุดพ้นจากมือของนาย ข. แล้ว แต่ถ้าจะพิจารณาว่าการกระทำของนาย ก. เป็นการกระทำที่ไม่สุจริตหรือที่จะได้รับความคุ้มครอง ในคำอธิบายกฎหมายตัวเงินของอังกฤษเกี่ยวกับเรื่องการรับรองตัวแลกเงินมีอยู่ว่า “การรับรองตัวแลกเงินนั้นผู้จ่ายจะต้องเขียนข้อความรับรองให้ปรากฏไว้ในตัวแลกเงินและต้องลงลายมือชื่อของผู้จ่ายด้วย อย่างไรก็ตาม การรับรองนั้นจะยังไม่สมบูรณ์จนกว่าผู้จ่ายจะได้ส่งมอบ (Delivery) ตัวแลกเงินหรือได้แจ้ง (Notification) การรับรองนั้นให้ผู้ทรงตัวแล้ว”¹⁷⁸ ซึ่งเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับแนวคำอธิบายกฎหมายตัวเงินของประเทศอังกฤษแล้วเห็นว่า คำว่า “หลุดพ้นไปจากมือ” ตามความหมายที่เขียนไว้ในบทบัญญัติมาตรา 934 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ก็มีความหมายเช่นเดียวกับการส่งมอบเพราะการเข้ารับรองตัวแลกเงินเป็นการแสดงเจตนาให้ปรากฏในตัวเงินนั้นและต้องส่งมอบตัวเงินให้อยู่ในความครอบครองของผู้ทรงการแสดงเจตนาจึงเกิดมีผลตามกฎหมาย

และขอให้สังเกตว่า ผู้จ่ายเท่านั้นที่จะขีดฆ่าคำรับรองของตนได้ ถ้าคนอื่นมาขีดฆ่าอาจเป็นการปลอมเอกสารและต้องบังคับตามมาตรา 1007 ที่ทำให้ตัวเงินนั้นเป็นอันเสียไป ทั้งนี้เพราะมาตรา 1007 ไซ้บังคับทั้งการแก้ไขข้อความในตัวเงินและข้อความในคำรับรองตัวแลกเงินด้วย¹⁷⁹

3.6.3 สิทธิของผู้ทรงตัวแลกเงินหากผู้จ่ายบอกปิดการรับรอง

จากที่ได้กล่าวมาแล้วในข้อ 3.2 กรณีตัวแลกเงินขาดความเชื่อถือเพราะไม่รับรอง ผู้ทรงต้องทำให้เป็นหลักฐานตามแบบระเบียบด้วยเอกสารฉบับหนึ่งที่เรียกว่า “คำคัดค้าน” เช่นเดียวกับตัวแลกเงินที่ขาดความเชื่อถือเพราะไม่ใช้เงิน โดยคำคัดค้านการไม่รับรองต้องทำขึ้นเมื่อผู้ทรงนำตัวไปยื่นให้ผู้จ่ายรับรองแล้วเขาบอกปิดไม่รับรอง การที่ผู้ทรงยื่นตัวแลกเงินให้ผู้จ่ายรับรองโดยชอบ

¹⁷⁷ มาตรา 905 วรรคแรก.

¹⁷⁸ Halsbury's Laws of England 3rd edition, vol 3 p. 169.

¹⁷⁹ ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์ ก เล่มเดิม. หน้า 222.

แล้วเขาไม่รับรองทำให้ตัวขาดความเชื่อถือ ส่งผลให้ผู้ทรงมีสิทธิที่จะไต่เบี่ยเอาก่อนตัวถึงกำหนด¹⁸⁰ ตามที่ผู้เขียนได้กล่าวมาแล้วข้อ 3.6.1 ทั้งนี้ก่อนที่ผู้ทรงจะใช้สิทธิไต่เบี่ยลูกหนี้ตามตัวแลกเงินได้นั้น ผู้ทรงต้องทำคำคัดค้านการไม่รับรองเสียก่อน ซึ่งกำหนดเวลาการทำคำคัดค้านการไม่รับรองผู้ทรง ต้องทำภายในจำกัดเวลาซึ่งกำหนดไว้ เพื่อการยื่นตัวให้ผู้จ่ายรับรองหรือวันหนึ่งวันใดภายในสาม วันนับจากวันที่กำหนดให้ยื่นตัวให้รับรอง¹⁸¹ อย่างไรก็ตาม แม้โดยหลักแล้วผู้ทรงต้องทำคำคัดค้าน ตัวแลกเงินเมื่อผู้จ่ายหรือผู้รับรองไม่รับรอง หรือไม่ใช้เงินจึงจะทำให้ผู้ทรงมีสิทธิไต่เบี่ยลูกหนี้ ทั้งหลายตามตัวแลกเงินได้ แต่ในบางกรณีผู้ทรงไม่จำเป็นต้องทำคำคัดค้านก็สามารถใช้สิทธิไต่เบี่ย ลูกหนี้ทั้งหลายให้รับผิดชอบในความในตัวแลกเงินได้ เช่น กรณีที่ผู้ทรงได้ทำคำคัดค้านการที่ผู้จ่าย ไม่รับรองตัวแลกเงินไว้อยู่แล้ว ผู้ทรงก็ไม่ต้องยื่นตัวนั้นให้ผู้จ่ายใช้เงินและไม่ต้องทำคำคัดค้านการ ไม่ใช้เงินอีก¹⁸²

กรณีผู้ส่งจ่ายตัวแลกเงินล้มละลาย ผู้ทรงเพียงแต่เอาคำพิพากษาซึ่งสั่งให้ผู้ส่งจ่าย ล้มละลายออกแสดงก็เป็นการเพียงพอที่ผู้ทรงจะใช้สิทธิไต่เบี่ยได้โดยไม่ต้องทำคำคัดค้าน¹⁸³ ที่กล่าวเช่นนี้เพราะคำพิพากษาให้ล้มละลายเป็นเอกสารของทางราชการซึ่งเป็นหลักฐานที่ดีและ เพียงพอแล้วที่จะพิสูจน์ว่าผู้ออกตัวแลกเงินนั้นขาดความเชื่อถือจริงเพราะเป็นบุคคลล้มละลายแล้ว

นอกจากนี้ยังมีกรณีตัวแลกเงินที่มีข้อกำหนดว่าไม่จำเป็นต้องมีคำคัดค้าน¹⁸⁴ เมื่อมีคำสั่งของ ผู้ส่งจ่ายหรือผู้สลักหลังในตัวระบุว่าไม่ต้องทำคำคัดค้านการไม่รับรองหรือไม่ใช้เงิน โดยอาจจะบุ ว่า “ไม่จำเป็นต้องมีคำคัดค้าน” หรือ “ไม่มีคำคัดค้าน” หรือใช้ข้อความอื่นใดในทำนองเดียวกัน โดยอาจ เขียนเป็นภาษาอังกฤษ เช่น “Without Protest” ผู้ทรงก็ไม่ต้องทำคำคัดค้าน ผลก็คือผู้ทรงใช้สิทธิ ไต่เบี่ยได้เลย¹⁸⁵ ถ้าผู้ทรงทำคำคัดค้านก็จะมีผลเสียต่อผู้ทรงในเรื่องค่าใช้จ่าย คือกรณีที่ผู้จ่ายเป็น ผู้เขียนข้อกำหนดว่า “ไม่จำเป็นต้องมีคำคัดค้าน” ลงในตัวแลกเงิน ข้อกำหนดดังกล่าวย่อมเป็นผลตลอด ถึงคู่สัญญาทุกฝ่ายที่ได้ลงลายมือชื่อในตัวแลกเงินนั้น แต่หากผู้ทรงยังทำคำคัดค้านโดยฝ่าฝืนคำสั่ง ดังกล่าว ผู้ทรงต้องเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในการทำคำคัดค้านโดยไม่มีสิทธิเรียกเอาค่าใช้จ่ายที่เสียไป จากการทำคำคัดค้านจากบุคคลอื่นๆ ได้¹⁸⁶ อย่างไรก็ตามก็ดี กรณีที่ผู้สลักหลังเป็นผู้เขียนข้อกำหนดว่า

¹⁸⁰ ประทีป เถลิภทรกุล. เล่มเดิม. หน้า 176.

¹⁸¹ มาตรา 960 วรรคสาม.

¹⁸² มาตรา 960 วรรคสี่.

¹⁸³ มาตรา 960 วรรคห้า.

¹⁸⁴ มาตรา 964.

¹⁸⁵ ประทีป เถลิภทรกุล. เล่มเดิม. หน้า 210.

¹⁸⁶ อูร์สวี เทพกุล. (2553). การทำคำคัดค้านกรณีผู้จ่ายไม่รับรองตัวแลกเงิน. หน้า 20.

“ไม่จำเป็นต้องมีคำคัดค้าน” ลงไปในตัวเงิน หากผู้ทรงยังทำคำคัดค้านโดยฝ่าฝืนคำสั่งดังกล่าว ผู้ทรงสามารถเรียกค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการทำคำคัดค้านจากคู่สัญญาคนอื่นๆ ที่ลงลายมือชื่อในตัวได้ยกเว้นจากผู้สตั๊กหลังคนที่เขียนคำสั่งนั้น

แม้มีข้อกำหนดว่าไม่จำเป็นต้องมีคำคัดค้านตัวแลกเงิน ก็ไม่ได้ปลดผู้ทรงจากหน้าที่อื่นๆ ที่กฎหมายกำหนด กล่าวคือผู้ทรงยังมีหน้าที่ยื่นตัวแลกเงินให้ผู้จ่ายหรือผู้รับรองใช้เงินภายในกำหนดเวลาและมีหน้าที่ให้คำบอกกล่าวกรณีตัวแลกเงินขาดความเชื่อถือเพราะไม่มีการรับรองหรือไม่มีการใช้เงินแก่ผู้สตั๊กหลังคนก่อน ซึ่งในเรื่องนี้กฎหมายให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ทรงไม่ปฏิบัติหน้าที่ตามที่กำหนดเวลาที่จำกัดไว้ ฝ่ายใดโต้แย้งว่าผู้ทรงมิได้ปฏิบัติหน้าที่ตามกำหนดเวลาที่จำกัด หน้าที่นำสืบตกอยู่กับฝ่ายนั้น¹⁸⁷

การทำคำคัดค้านตามหลักกฎหมายตัวเงินของอังกฤษได้กำหนดไว้ว่า เมื่อตัวขาดความเชื่อถือเพราะไม่มีผู้รับรองหรือไม่ใช้เงิน ผู้ทรงจะมีสิทธิไต่เบี่ยเอาแก่ผู้สั่งจ่ายและผู้สตั๊กหลังได้ทันที แต่ผู้ทรงยังไม่มีสิทธิในการฟ้องคดีจนกว่าจะได้ให้คำบอกกล่าว หรือทำคำคัดค้าน และกฎหมายกำหนดให้ผู้ทรงต้องทำคำคัดค้านการไม่รับรองหรือไม่ใช้เงินเฉพาะตัวแลกเงินนอกประเทศ (Foreign Bill) ขาดความเชื่อถือเพราะไม่รับรองหรือไม่ใช้เงินเท่านั้น ทั้งนี้เป็นไปตามมาตรา 51(2)¹⁸⁸ แปลความเป็นภาษาไทยได้ว่า “เมื่อตัวเงินซึ่งปรากฏตามเนื้อความว่าเป็นตัวที่ออกมาจากนอกประเทศขาดความเชื่อถือเพราะไม่รับรอง ต้องทำคำคัดค้านไว้เป็นหลักฐาน และเมื่อเป็นตัวที่ไม่ใช่ขาดความเชื่อถือเพราะไม่รับรอง หากต่อมาตัวขาดความเชื่อถือเพราะไม่ใช้เงินก็ ต้องทำคำคัดค้านการไม่ใช้เงินไว้เป็นหลักฐาน ถ้าไม่ทำการคัดค้าน ผู้สั่งจ่ายและผู้สตั๊กหลังย่อมหลุดพ้นจากความรับผิด แต่ถ้าไม่ปรากฏตามเนื้อความว่าเป็นตัวนอกประเทศก็ไม่จำเป็นต้องทำคำคัดค้านเช่นนั้น” ในกรณีที่ตัวแลกเงินในประเทศขาดความเชื่อถือเพราะไม่รับรองหรือไม่ใช้เงิน กฎหมายตัวเงินของอังกฤษไม่ได้กำหนดให้ผู้ทรงต้องทำคำคัดค้านแต่อย่างใด ทั้งนี้เป็นไปตามบทบัญญัติมาตรา 51(1)¹⁸⁹ ซึ่งแปลความเป็นภาษาไทยได้ว่า “เมื่อตัวเงินภายในประเทศขาดเชื่อถือ

¹⁸⁷ เฉลิม ขงบุญเกิด. เล่มเดิม. หน้า 188.

¹⁸⁸ Section 51

2)..... Where a bill does not appear on the face of it to be a foreign bill, protest thereof in case of dishonour is unnecessary.

¹⁸⁹ Section 51

(1) Where an inland bill has been dishonoured it may, if the holder think fit, be noted for non-acceptance or non-payment, as the case may be; but it shall not be necessary to note or protest any such bill in order to preserve the recourse against the drawer or indorser.

ถ้าผู้ทรงเห็นสมควรจะให้บันทึกไว้ก็ได้ว่าตัวนั้นเขาไม่รับรองหรือไม่ใช้เงิน แล้วแต่กรณี แต่เพื่อใช้สิทธิไล่เบียดเอาแก่ผู้สั่งจ่ายหรือผู้สลักหลัง ท่านว่าไม่จำเป็นจะต้องทำการบันทึกหรือคัดค้านไว้” ดังนั้น เมื่อตัวแลกเงินภายในประเทศขาดความเชื่อถือก็ไม่จำเป็นต้องทำคำคัดค้าน แต่ผู้ทรงมีหน้าที่ต้องให้คำบอกกล่าวแก่ผู้สั่งจ่ายและผู้สลักหลังทุกคนว่าตัวแลกเงินขาดความเชื่อถือเพราะไม่รับรอง นอกจากนี้ไม่ต้องทำคำคัดค้านตัวแลกเงินภายในประเทศเพื่อให้สามารถใช้สิทธิไล่เบียดเอาแก่ผู้สั่งจ่ายและผู้สลักหลังแล้ว ยังไม่จำเป็นต้องทำคำคัดค้านเพื่อให้ผู้รับรองต้องรับผิดชอบอีกด้วยดังที่บัญญัติไว้ในกฎหมายตัวเงินของอังกฤษมาตรา 52(3)¹⁹⁰ แปลความเป็นภาษาไทยได้ว่า “เพื่อให้ผู้รับรองต้องรับผิดชอบ ท่านว่าจำเป็นต้องทำการคัดค้านหรือให้คำบอกกล่าวตัวเงินขาดเชื่อถือแก่ผู้รับรอง” แต่ผู้ทรงยังมีหน้าที่ให้คำบอกกล่าวตัวแลกเงินขาดความเชื่อถือเพราะไม่รับรองแก่บรรดาผู้สั่งจ่ายและผู้สลักหลังทุกคนตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 48

ส่วนเรื่องกำหนดเวลาการทำคำคัดค้าน ผู้ทรงต้องทำคำคัดค้านภายในจำกัดเวลาที่กฎหมายกำหนด โดยการทำการคัดค้านการไม่รับรองหรือไม่ใช้เงินต้องทำได้ในวันที่ตัวขาดความเชื่อถือ หรือในวันทำการถัดไปตามกฎหมายตัวเงินของอังกฤษมาตรา 51(4)¹⁹¹ แปลความเป็นภาษาไทยว่า “ภายใต้บังคับแห่งพระราชบัญญัตินี้ เมื่อทำการบันทึกหรือคัดค้านตัวเงิน การบันทึกต้องทำในวันตัวขาดเชื่อถือ เมื่อได้ทำการบันทึกโดยชอบแล้ว ย่อมขยายเวลาทำการคัดค้านได้ภายหลังนับแต่วันทำการบันทึกนั้น”¹⁹² ส่วนผู้ทรงจะอย่างไรหากตัวเงินที่ออกภายในประเทศที่ผู้จ่ายบอกปิดไม่รับรอง ผู้เขียนได้กล่าวมาแล้วในข้อ 3.6

ส่วนการทำคำคัดค้านตามหลักกฎหมายตัวเงินของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสนี้ เมื่อมีการบอกปิดไม่รับรองตัวเงิน ผู้ทรงต้องทำคำคัดค้านการไม่รับรองนั้นตามกฎหมายตัวเงินของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสมาตรา 119¹⁹³ และเมื่อมีการบอกปิดไม่ใช้เงินหรือการผัดผ่อนการใช้เงิน ผู้ทรงต้องทำคำคัดค้านการไม่ใช้เงินนั้นตามกฎหมายตัวเงินของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส

¹⁹⁰ Section 52

(3) In order to render the acceptor of a bill liable it is not necessary to protest it, or that notice of dishonour should be given to him.

¹⁹¹ Section 51

(4) Subject to the provisions of this Act, when a bill is noted or protested. When a bill has been duly noted, the protest may be subsequently extended as of the date of the noting.

¹⁹² อูร์สวี เทพกุล. เล่มเดิม. หน้า 15.

¹⁹³ Article 119

The refusal to accept is proved by a document called protest for non-acceptance.

มาตรา 162¹⁹⁴ จากบทบัญญัติดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ในกรณีที่ตัวแลกเงินขาดความเชื่อถือเพราะไม่รับรองหรือไม่ใช้เงิน ผู้ทรงต้องจัดให้มีการทำคำคัดค้านไว้เป็นหลักฐาน ไม่ว่าตัวแลกเงินนั้นจะเป็นตัวภายในประเทศหรือตัวนอกประเทศก็ตาม เรื่องกำหนดเวลาทำคำคัดค้านการไม่ใช้เงินตามกฎหมายตัวเงินของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสนั้นจะต้องทำในวันถัดจากวันที่ตัวถึงกำหนด หากวันดังกล่าวตรงกับวันหยุดราชการ จะต้องทำคำคัดค้านในวันถัดไปตามมาตรา 162¹⁹⁵ อย่างไรก็ตาม การที่ผู้ทรงไม่ทำคำคัดค้านภายในเวลาที่กฎหมายกำหนดให้ต้องทำ มีผลทำให้ผู้ทรงสิ้นสิทธิไต่เบี่ยเอาแก่ผู้สตั๊กหลังตามมาตรา 168¹⁹⁶ ในกรณีที่ตัวเงินมีข้อกำหนดว่า “ไม่ต้องทำคำคัดค้าน” ย่อมเป็นการปลดผู้ทรงจากหน้าที่ทำคำคัดค้าน ซึ่งข้อกำหนดดังกล่าวนี้มีผลผูกพันคู่สัญญาทุกฝ่ายในตัวเงิน

อย่างไรก็ตาม อาจเกิดประเด็นปัญหาในเรื่องกำหนดเวลาทำคำคัดค้าน แม้กฎหมายลักษณะตัวเงินของไทยจะได้บัญญัติให้ ผู้ทรงต้องทำคำคัดค้านการไม่รับรองภายในจำกัดเวลาซึ่งกำหนดไว้เพื่อการยื่นตัวให้รับรองหรือภายในสามวันนับจากนั้น และบัญญัติให้ต้องทำคำคัดค้านการไม่ใช้เงินภายในวันซึ่งจะพึงใช้เงินตามตัวหรือภายในสามวันนับจากนั้น เป็นการก่อให้เกิดความไม่สะดวกแก่ผู้ทรงตัวเงิน ทั้งนี้เพราะกำหนดเวลาดังกล่าวเป็นกำหนดเวลาที่สั้นกว่าที่ผู้ทรงจะทราบว่าจะต้องทำคำคัดค้านกับนายอำเภอหรือผู้ทำการแทนนายอำเภอ หรือกว่าจะพบทนายที่ได้รับอนุญาตให้ทำคำคัดค้านได้ ก็อาจจะเลยกำหนดเวลาดังกล่าวแล้ว และกฎหมายลักษณะตัวเงินของไทยก็ไม่ได้บัญญัติว่า หากได้มีการทำบันทึก (Noting) ซึ่งเป็นอีกขั้นตอนหนึ่งที่จะทำให้สามารถขยายเวลาทำคำคัดค้านออกไปนับแต่วันทำบันทึกไว้เช่นเดียวกับกฎหมายตัวเงินของอังกฤษแต่อย่างใด และหากพ้นกำหนดเวลาดังกล่าวแล้วผู้ทรงก็ยังมิได้ทำคำคัดค้าน ก็จะทำให้ผู้ทรงสิ้นสิทธิไต่เบี่ย

¹⁹⁴ Article 162

The refusal or default of payment must be recorded the day following the maturity by a deed called protest for non-payment.

If this day falls upon a legal holiday the protest must be made the day following.

¹⁹⁵ Article 162

The refusal or default of payment must be recorded the day following the maturity by a deed called protest for non-payment.

If this day falls upon a legal holiday the protest must be made the day following.

¹⁹⁶ Article 168

After the expiration of the times above-mentioned for the presentation of a bill of exchange (at sight, or at one or several days or months or usances after sight), for the protest for want of payment, for the institution of proceedings against the guarantors, the holder of the bill of exchange is deprived of all remedies against the indorsers.

คู่สัญญาฝ่ายต่างๆ ทั้งนี้ ซึ่งนับว่าเป็นผลร้ายแรงต่อผู้ทรงมาก¹⁹⁷ ทั้งนี้ ผลของการที่ไม่ทำคำค้ำค้ำภายในกำหนด ย่อมทำให้ผู้ทรงสิทธิไต่เบี่ยเอาแก่คู่สัญญาฝ่ายต่างๆ ที่ต้องรับผิดชอบตามตัว

อนึ่ง เนื่องจากกฎหมายไม่ได้ให้คำนิยามคำว่า “ตั๋วเงินในประเทศ” เอาไว้ ซึ่งถือเป็นประเด็นสำคัญที่จะต้องพิจารณาว่าจะต้องมีการทำคำค้ำค้ำเมื่อตัวนั้นขาดความเชื่อถือหรือไม่อย่างไรก็ตาม หากเป็นตั๋วแลกเงินก็คงไม่เป็นปัญหา เพราะต้องทำคำค้ำค้ำทั้งในกรณีตัวในประเทศ และตัวที่ออกมาจากต่างประเทศอยู่แล้ว¹⁹⁸ แม้บทบัญญัติตามกฎหมายลักษณะตั๋วเงินของไทยจะไม่ได้กำหนดว่าหมายถึงตั๋วแลกเงินในประเทศหรือนอกประเทศ และไม่มีบทบัญญัติมาตราอื่นใดที่กำหนดแตกต่างไปจากมาตรานี้ก็ตาม แต่หากเป็นตัวสัญญาใช้เงิน¹⁹⁹ หรือเช็ค²⁰⁰ ในประเทศก็จะไม่มีภาระต้องทำคำค้ำค้ำเลย ซึ่งผู้ทรงก็ย่อมประสงค์จะรับตั๋วเงินที่ไม่ก่อให้เกิดภาระแก่ตนมากกว่า ดังนั้นจึงต้องมาพิจารณาจากความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านนิติศาสตร์ เช่น

ท่านศาสตราจารย์จิติ ดิงศกัทธิย์ได้ให้ความเห็นถึงตั๋วเงินภายในประเทศไว้ดังนี้ “ตั๋วเงินภายในประเทศนั้น พอเทียบเคียงได้ตามกฎหมายตั๋วเงินของอังกฤษ มาตรา 4 กล่าวได้ว่าเป็นตัวที่ออกในประเทศ และให้จ่ายเงินภายในประเทศ ผู้จ่ายอยู่นอกประเทศก็ได้ หรือตัวที่ออกในประเทศสั่งให้บุคคลที่อยู่ในประเทศจ่ายเงิน แม้จะจ่ายนอกประเทศก็ไม่สำคัญ ตัวเงินที่ไม่ปรากฏข้อความเป็นอย่างอื่นบนตัวเงินแล้ว ก็จัดเป็นตัวเงินในประเทศได้” ส่วนกฎหมายตั๋วเงินของอังกฤษได้บัญญัตินิยามคำว่า “ตั๋วเงินในประเทศ” ไว้ในมาตรา 4²⁰² แปลความเป็นภาษาไทยได้ว่า หมายถึง ตัวที่ออกหรือปรากฏตามเนื้อความว่าได้ออกและพึงใช้เงินกันในเกาะอังกฤษ หรือตัวที่ออกหรือปรากฏตามเนื้อความว่าได้ออกในเกาะอังกฤษและสั่งให้บุคคลที่มีถิ่นที่อยู่ในเกาะอังกฤษเป็นผู้ใช้เงิน

อาจารย์เฉลิม ขงบุญเกิด ได้ให้ความเห็นถึงตั๋วเงินภายในประเทศไว้ดังนี้ “อะไรคือตั๋วเงินภายในประเทศไม่มีกฎหมายวิเคราะห์ศัพท์ไว้ แต่ก็พอจะอนุโลมเทียบได้กับพระราชบัญญัติตั๋วเงิน ค.ศ. 1882 ของอังกฤษมาตรา 4(1) ที่บัญญัติไว้ว่า ตัวเงินภายในประเทศคือตัวที่ออกหรือ

¹⁹⁷ สุมิตรรา ชื่นชมชาติ. เล่มเดิม. หน้า 93.

¹⁹⁸ มาตรา 960.

¹⁹⁹ มาตรา 985 วรรคสอง.

²⁰⁰ มาตรา 989 วรรคสอง.

²⁰¹ จิติ ดิงศกัทธิย์. เล่มเดิม. หน้า 113.

²⁰² Section 4

(1) An inland bill is a bill which is or on the face of it purports to be (a) both drawn and payable within the British Islands, or (b) drawn within the British Islands upon some person resident therein. Any other bill is a foreign bill.

ปรากฏตามเนื้อความว่าได้ออกและพึงใช้เงินกันในเกาะอังกฤษหรือออกในเกาะอังกฤษและสั่งให้บุคคลซึ่งมีภูมิลำเนาในเกาะอังกฤษใช้เงิน ตัวอื่นนอกจากนี้เป็นตัวนอกประเทศ.....”²⁰³

นางสาวอุรัสวี เทพกุล ได้ให้ความเห็นถึงตัวแลกเงินในประเทศ คือ “ตัวแลกเงินที่ออกหรือปรากฏตามเนื้อความว่าได้ออกและใช้เงินกันในประเทศ หรือเป็นตัวแลกเงินที่ออกหรือปรากฏตามเนื้อความว่าได้ออกในประเทศและสั่งให้บุคคลที่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศเป็นผู้ใช้เงิน”²⁰⁴

จะเห็นได้ว่าแม้กฎหมายตัวเงินของประเทศไทยไม่ได้ให้คำนิยามตัวเงินภายในประเทศเอาไว้ แต่ได้มีการนำกฎหมายของอังกฤษมาปรับใช้กับการพิจารณาว่าตัวประเภทใดเป็นตัวในประเทศ จึงอาจพอสรุปได้ว่าตัวแลกเงินภายในประเทศ คือ จะเป็นตัวแลกเงินได้นั้นจะต้องเป็นตัวที่ออกในประเทศเท่านั้น แต่จะจ่ายเงินภายในหรือนอกประเทศก็ไม่สำคัญ

²⁰³ เฉลิม ขงบุญเกิด. เล่มเดิม. หน้า 188.

²⁰⁴ อุรัสวี เทพกุล. เล่มเดิม. หน้า 22.

บทที่ 4

ปัญหาและวิเคราะห์ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการรับรองตัวแลกเงิน

เมื่อผู้เขียนได้ทำการศึกษาในบทที่ 2 และบทที่ 3 พบว่าหากผู้ทรงยื่นตัวให้ผู้จ่ายรับรอง โดยถูกต้องตามที่กฎหมายลักษณะตัวเงินของไทยได้บัญญัติไว้ และผู้จ่ายได้ทำการรับรอง ตัวแลกเงินฉบับนั้น จะได้ชื่อว่ามีคุณสมบัติ ทำให้ผู้ทรงเกิดความเชื่อมั่นได้ว่าตนจะได้รับการชำระเงินตามจำนวนที่ปรากฏบนตัว ในทางกลับกันหากผู้ทรงยื่นตัวให้ผู้จ่ายรับรองโดยไม่ทำให้ถูกต้องตามวิธีที่กฎหมายลักษณะตัวเงินของไทยได้บัญญัติไว้ หรือผู้ทรงยื่นตัวให้ผู้จ่ายรับรองโดยชอบด้วยกฎหมายแล้วแต่ผู้จ่ายไม่รับรอง ส่งผลให้ตัวแลกเงินนั้นได้ชื่อว่าคุณค่าความเชื่อถือ ทำให้ผู้ส่งจ่ายผู้สละหลังต้องรับผิดชอบผู้ทรง ทั้งนี้แม้ตามกฎหมายลักษณะตัวเงินของไทยจะได้บัญญัติเรื่องการรับรองไว้ รวมทั้งกำหนดวิธีและผลของการรับรองตัวแลกเงินไว้แล้วก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติยังมีประเด็นปัญหาที่ยังคงเกิดขึ้น ซึ่งผู้เขียนจะได้ศึกษาวิเคราะห์ปัญหาเหล่านั้นโดยเทียบกับหลักกฎหมายต่างประเทศที่ผู้เขียนได้ยกขึ้นว่ากล่าวไว้ในบทที่ 3 ตามลำดับหัวข้อของปัญหาดังจะกล่าวต่อไปนี้

4.1 ปัญหาสถานะทางกฎหมายของผู้รับรอง และการใช้สิทธิไล่เบี้ยของผู้รับรองภายหลังที่ได้เข้าใช้เงินตามคำรับรอง

กฎหมายลักษณะตัวเงินของไทยไม่ได้มีบทบัญญัติแบ่งแยกความรับผิดชอบของลูกหนี้ตามตัวแลกเงินไว้อย่างชัดเจนเช่นเดียวกับกฎหมายลักษณะตัวเงินและกฎหมายตราสารเปลี่ยนมือของต่างประเทศซึ่งได้มีการแบ่งแยกความรับผิดชอบของลูกหนี้ตามตัวเงินออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

ประเภทแรก ความรับผิดชอบในฐานะลูกหนี้ขั้นต้น (Primary Debtor) จะเป็นความรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ขั้นต้น (Primary Liable) หรือความรับผิดชอบตามคำสัญญา (By Promise) หรือความรับผิดชอบแบบไม่มีเงื่อนไข ลูกหนี้ที่มีความรับผิดชอบลักษณะนี้ได้แก่ ผู้รับรองตัวแลกเงิน หรือผู้ออกตัวสัญญาใช้เงิน เป็นต้น กล่าวคือบุคคลดังกล่าวจะเข้ามาทำสัญญาตามตัวแลกเงินโดยตนสัญญาว่าจะรับผิดชอบตามตัวแลกเงินนั้น ซึ่งลักษณะของคำสัญญาดังกล่าวจะเป็นคำสัญญาว่าจะรับผิดชอบโดยไม่มีเงื่อนไขหรือวิธีการตามตัว เช่น เมื่อผู้รับรองเข้ามารับรองตัวแลกเงินก็เท่ากับผู้รับรองสัญญาว่าตนจะรับผิดชอบเนื้อความที่ระบุไว้ในตัวโดยไม่มีเงื่อนไข

ดังนั้น เมื่อตัวแลกเงินถึงกำหนดแม้ผู้ทรงจะไม่ยื่นตัวให้ผู้รับรองใช้เงินในวันดังกล่าว¹ ผู้รับรองก็ยังไม่หลุดพ้นความรับผิด การที่ผู้ทรงไม่ยื่นตัวในวันดังกล่าวก็เปรียบเสมือนเจ้าหนี้ผิดนัด เมื่อเจ้าหนี้ผิดนัดไม่ทำให้ลูกหนี้หลุดพ้นจากหนี้แต่อย่างใด เพียงแต่ผู้ทรง หรือเจ้าหนี้ต้องถูกบังคับ ตามกฎหมายลักษณะหนี้ เช่น เจ้าหนี้จะเรียกดอกเบี้ยระหว่างที่ตนผิดนัดไม่ได้ เป็นต้น หรือหากผู้ทรงนำตัวไปอื่นให้ผู้รับรองใช้เงิน แต่ผู้รับรองไม่ใช้เงิน ผู้ทรงต้องทำคำคัดค้าน เมื่อผู้ทรงไม่ทำคำคัดค้าน และระยะเวลาในการทำคัดค้านได้ล่วงพ้นไป ผู้ทรงย่อมสิ้นสิทธิไล่เบี้ยแก่ผู้สตั๊กหลังผู้ส่งจ่าย และคู่สัญญาซึ่งต้องรับผิดชอบแต่ผู้รับรอง อย่างไรก็ตาม การเรียกร้องเอาแก่ผู้รับรองและผู้ออกตัวสัญญาใช้เงิน ซึ่งมีฐานะเป็นลูกหนี้ชั้นต้นให้รับผิดชอบตามตัวเงินนั้น มิใช่เป็นการใช้สิทธิไล่เบี้ยแต่ประการใด

ประเภทที่สอง รับผิดชอบในฐานะลูกหนี้ลำดับรอง (Secondary Debtor) ซึ่งจะมีความรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ลำดับรอง (Secondarily Liable) หรือความรับผิดแบบมีเงื่อนไข (By Condition) ลูกหนี้ที่มีความรับผิดลักษณะนี้ เช่น ผู้ส่งจ่าย ผู้สตั๊กหลัง เป็นต้น การรับผิดชอบในลักษณะนี้ลูกหนี้ดังกล่าวเข้ามาสัญญาว่าตนจะรับผิดชอบในความในตัวเมื่อตัวไม่ได้รับการรับรองหรือไม่ได้รับการใช้เงิน หากผู้ทรงทำถูกต้องตามวิธีการในตัวเรียบร้อยแล้ว²

ที่ว่ามีความรับผิดแบบลูกหนี้ลำดับรองก็เพราะหากผู้จ่ายใช้เงินตนก็ไม่ต้องรับผิด และที่ว่ามีความรับผิดแบบมีเงื่อนไขก็เพราะหากผู้ทรงไม่ทำให้ถูกต้องตามวิธีการในตัว ตนก็ไม่ต้องรับผิดชอบหรือหลุดพ้นความรับผิดนั่นเอง เช่น หากผู้ทรงนำตัวไปอื่นให้ผู้จ่ายใช้เงินและผู้จ่ายบอกปิดไม่ใช้เงิน โดยหลักแล้วผู้ทรงจะต้องทำคำคัดค้าน³ แต่ผู้ทรงกลับปล่อยให้เวลาในการทำคำคัดค้านล่วงพ้นไป ผู้สตั๊กหลังและผู้ส่งจ่ายย่อมหลุดพ้นจากความรับผิดทันที เมื่อผู้ทรงทำไม่ถูกต้องตามวิธีการในตัวทำให้ความรับผิดดังกล่าวเป็นความรับผิดแบบมีเงื่อนไขซึ่งต่างจากความรับผิดของผู้รับรอง ที่กล่าวเช่นนี้เพราะผู้รับรองนั้นจะหลุดพ้นความรับผิดได้ก็ด้วยกฎหมายลักษณะหนี้เท่านั้น

การยื่นตัวให้ผู้จ่ายรับรองคงมีเฉพาะในเรื่องตัวแลกเงิน หากบุคคลที่มีได้เป็นผู้จ่ายได้เข้ามารับรองตัวแลกเงิน บุคคลนั้นก็ไม่ต้องรับผิดชอบในฐานะเป็นผู้รับรอง⁴

เมื่อผู้จ่ายรับรองตัวแลกเงินที่ผู้ทรงหรือผู้ครอบครองตัวได้ยื่นให้ตนรับรองแล้ว กฎหมายให้ผู้จ่ายต้องผูกพันเป็นลูกหนี้ชั้นต้น (Primary Debtor) ในตัวแลกเงินนั้นต่อผู้ทรงตามกฎหมายทันที หากตัวแลกเงินถึงกำหนดใช้เงินผู้ทรงมีสิทธิเรียกให้ผู้จ่ายใช้เงินได้เป็นคนแรก

¹ มาตรา 941.

² มาตรา 914.

³ มาตรา 960.

⁴ คำพิพากษาฎีกาที่ 359/2511.

แม้ผู้ทรงจะสิ้นสิทธิไต่เบี่ยเอาจากผู้ส่งจ่าย และคู่สัญญาอื่นๆ ผู้ต้องรับผิดชอบตามที่ตามแต่ผู้จ่ายที่รับรองตัวแลกเงินแล้วย่อมไม่อาจหลุดพ้นจากความรับผิดชอบ ต้องรับผิดชอบและรับผิดชอบตลอดไป จนกว่าจะได้มีการใช้เงินตามตัวจนครบถ้วนให้แก่ผู้ทรง⁵ ซึ่งผู้เขียนได้กล่าวถึงผลของการรับรองตัวแลกเงินไว้แล้วในข้อ 3.5.2

อย่างไรก็ดี หากตัวแลกเงินนั้นผู้ทรงไม่ได้ยื่นเพื่อให้ใช้เงินในวันถึงกำหนด ผู้รับรองจะเปลี่ยนตนให้พ้นจากความรับผิดชอบโดยวางจำนวนเงินที่ต้องชำระตามตัวแลกเงินนั้นไว้ก็ได้⁶ ทั้งนี้การยื่นตัวให้ผู้จ่ายรับรองคงมีเฉพาะในเรื่องตัวแลกเงินเท่านั้น ซึ่งผู้เขียนได้กล่าวถึงวิธีการรับรองตัวแลกเงินไว้แล้วในข้อ 3.5.1

กรณีผู้รับรองไม่ใช้เงิน ผู้ทรงมีสิทธิฟ้องผู้รับรองได้โดยตรง ผู้ทรงจะใช้สิทธิไต่เบี่ยไม่ได้ ซึ่งคำว่า “ไต่เบี่ย” ตามพจนานุกรมให้คำแปลว่า เรียกร้องเอาค่าเสียหายเป็นลำดับไปจนถึงที่สุด ผู้ทรงมีสิทธิไต่เบี่ยเอาแก่ ผู้ส่งจ่าย ผู้สลักหลัง และบุคคลอื่นๆ ซึ่งต้องรับผิดชอบตามตัวเงินได้ ต่อเมื่อผู้จ่ายบอกปิดไม่รับรองตัวเงิน แต่ผู้ทรงจะใช้สิทธิไต่เบี่ยได้ต่อเมื่อทำคำคัดค้านเสียก่อน อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ผลของการไม่ทำคัดค้านอาจทำให้ผู้ทรงสิ้นสิทธิไต่เบี่ยเอาแก่ผู้สลักหลัง ผู้ส่งจ่ายและคู่สัญญาอื่นผู้ต้องรับผิดชอบ เว้นแต่ผู้รับรอง

หากผู้รับรองใช้เงินตามที่ตนรับรองให้แก่ผู้ทรงไปแล้ว จะไต่เบี่ยเอากับบุคคลใดๆ ไม่ได้เลย เพราะคู่สัญญาตามตัวแลกเงินที่ได้ใช้เงินและเข้าถือเอาตัวเงินไว้จะใช้สิทธิไต่เบี่ยได้เฉพาะบุคคลที่มีความผูกพันอยู่ก่อนตนเท่านั้น⁷ จะไต่เบี่ยเอาแก่บุคคลที่มีความผูกพันภายหลังตนไม่ได้เมื่อผู้รับรองเป็นลูกหนี้ชั้นต้น บุคคลที่ลงลายมือชื่อในตัวแลกเงินทุกคนล้วนแต่เป็นผู้ที่มีความผูกพันภายหลังผู้รับรองทั้งสิ้น ด้วยเหตุนี้เมื่อผู้รับรองใช้เงินตามตัวแลกเงินไปแล้วจึงใช้สิทธิไต่เบี่ยเอากับลูกหนี้ตามตัวแลกเงินคนอื่นๆ ไม่ได้ และผู้รับรองจะใช้สิทธิไต่เบี่ยเรียกร้องให้ผู้ส่งจ่ายชดใช้เงินที่ผู้รับรองจ่ายไปแล้วนั้นก็ไม่ได้เช่นเดียวกัน เพราะผู้ส่งจ่ายไม่ได้อยู่ในฐานะมีความผูกพันกับผู้รับรองตามความหมายของกฎหมายลักษณะตัวเงินของไทย⁸ แต่อย่างไร ผู้รับรองจึงไม่อาจใช้สิทธิไต่เบี่ยผู้ส่งจ่ายได้⁹ มีคำตัดสินของศาลมาสนับสนุนข้อความดังกล่าว ได้แก่

คำพิพากษาฎีกาที่ 2755/2538 เจ้าหนี้ซึ่งเป็นผู้จ่ายและได้รับรองตัวแลกเงินอันต้องผูกพันจ่ายเงินตามเนื้อความแห่งคำรับรองของตนตามมาตรา 937 ย่อมอยู่ในฐานะลูกหนี้ชั้นต้นอย่าง

⁵ กตพล (โสภณ) อรรถพิศาลโสภณ. (2526). คำอธิบายกฎหมายตัวเงินและบัญชีเดินสะพัด. หน้า 78.

⁶ มาตรา 947.

⁷ มาตรา 967 วรรคสาม.

⁸ มาตรา 967 วรรคสาม.

⁹ ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์ ก เล่มเดิม. หน้า 227.

เดียวกับลูกหนี้ซึ่งเป็นผู้ส่งจ่ายตัวแลกเงิน ลูกหนี้ไม่ได้อยู่ในฐานะที่มีความผูกพันอยู่กับเจ้าหนี้ตามมาตรา 967 วรรคสาม เจ้าหนี้จึงไม่มีสิทธิไล่เบียดบังคับเอาแก่ลูกหนี้ได้

หมายเหตุ คดีนี้ผู้ส่งจ่ายถูกศาลตั้งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด และผู้รับรองซึ่งได้ใช้เงินตามตัวแลกเงินไปแล้วต้องการใช้สิทธิไล่เบียดเอาแก่ผู้ส่งจ่ายจึงต้องมาขอชำระหนี้ในคดีล้มละลายที่ศาลตั้งพิทักษ์ทรัพย์ผู้ส่งจ่ายเด็ดขาด ศาลฎีกาจึงเรียกผู้ส่งจ่ายว่าลูกหนี้ และเรียกผู้รับรองที่มาขอรับชำระหนี้ว่าเจ้าหนี้

ในคดีนี้สรุปได้ว่า หลังจากที่ผู้รับรองได้ใช้เงินตามตัวแลกเงินให้กับผู้ทรงไปแล้ว ผู้รับรองจึงใช้สิทธิไล่เบียดเอาแก่ผู้ส่งจ่าย ซึ่งศาลฎีกาวินิจฉัยว่าผู้ส่งจ่ายไม่ได้อยู่ในฐานะที่มีความผูกพันอยู่แล้วก่อนผู้รับรองตามมาตรา 967 วรรคสาม ผู้รับรองจึงไม่มีสิทธิไล่เบียดผู้ส่งจ่าย

ข้อสังเกต คดีนี้ผู้รับรองซึ่งเป็นธนาคารแห่งหนึ่งได้ต่อสู้ประเด็นหนึ่งว่า ผู้ส่งจ่ายได้ทำข้อตกลงกับผู้รับรองไว้อีกข้อตกลงหนึ่ง นอกเหนือจากความผูกพันกับตัวแลกเงิน โดยได้มีการตกลงกันว่า เมื่อผู้รับรองได้รับรอง และจ่ายเงินไปตามตัวแลกเงินแล้ว ผู้ส่งจ่ายจะชำระเงินตามตัวแลกเงินพร้อมดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียมให้แก่ผู้รับรอง ผู้รับรองจึงขอเรียกให้ผู้ส่งจ่ายชำระหนี้ให้กับผู้รับรองตามข้อตกลงที่ได้ทำไว้ แต่เนื่องจากข้อตกลงดังกล่าวตามที่ผู้รับรองอ้างนั้น ไม่ได้ทำเป็นหนังสือ โดยผู้รับรองอ้างว่าผู้ส่งจ่ายเป็นลูกค้ายรายใหญ่ ผู้รับรองจึงผ่อนผันให้ไม่ต้องทำสัญญาเป็นหนังสือ ศาลฎีกาไม่เชื่อว่ามีข้อตกลงดังกล่าวจริง ศาลฎีกาจึงไม่บังคับให้ผู้ส่งจ่ายชำระหนี้ให้กับผู้รับรอง

แต่ถ้าข้อเท็จจริงปรากฏว่าผู้รับรองกับผู้ส่งจ่ายมีข้อตกลงกันว่า “หากผู้รับรองจ่ายเงินไปตามตัวเงิน ผู้ส่งจ่ายจะต้องชำระเงินตามจำนวนที่ผู้รับรองจ่ายเงินไป พร้อมดอกเบี้ยให้กับผู้รับรอง” กรณีเช่นนี้ ผู้รับรองย่อมมีสิทธิเรียกให้ผู้ส่งจ่ายใช้เงินให้กับตนได้ แต่สิทธิในการเรียกให้ผู้ส่งจ่ายใช้เงินดังกล่าวเป็นสิทธิอันเกิดจากข้อตกลง ไม่ใช่เป็นการใช้สิทธิไล่เบียดตามกฎหมายลักษณะตัวเงิน¹⁰ และสิทธิตามข้อตกลงดังกล่าวมีอายุความ 10 ปี¹¹

คำพิพากษาฎีกาที่ 626/2542 ลูกหนี้ที่ 3 เป็นผู้ส่งจ่ายตัวแลกเงินให้แก่บริษัท ซ. มีเจ้าหนี้เป็นผู้รับรองตัวแลกเงินตามคำขอของลูกหนี้ที่ 3 โดยมีข้อตกลงว่าหากเจ้าหนี้ต้องรับผิดชอบใช้เงินตามตัวแลกเงินดังกล่าว ลูกหนี้ที่ 3 ยินยอมรับผิดชอบใช้ให้แก่เจ้าหนี้จนครบพร้อมด้วยดอกเบี้ย ต่อมาเจ้าหนี้จ่ายเงินให้แก่บริษัท ซ.ตามจำนวนในตัวแลกเงิน แต่ลูกหนี้ที่ 3 ผิดนัดไม่ชำระหนี้ให้เจ้าหนี้ดังนี้ เมื่อคำขอของลูกหนี้ที่ 3 ที่ขอให้เจ้าหนี้รับรองตัวแลกเงินให้แก่บริษัท ซ. ทำขึ้นในวันเวลาเดียวกันกับที่ลูกหนี้ที่ 3 ได้ออกตัวแลกเงิน จึงถือได้ว่าเป็นคำเสนอให้เจ้าหนี้รับรองและยินยอมต่อ

¹⁰ มาตรา 967 วรรคสาม.

¹¹ มาตรา 193/30.

เจ้าหนี้ให้เจ้าหนี้มีสิทธิจะเรียกร้องให้ลูกหนี้ที่ 3 รับผิดชอบเจ้าหนี้ตามจำนวนเงินในตัวแลกเงินที่ได้สั่งจ่าย อีกทั้งลูกหนี้ที่ 3 ยังเสนอให้สิทธิต่อเจ้าหนี้นั้นยอมจะชดใช้เงินให้แก่เจ้าหนี้จนครบถ้วน หากเรียกคืนตามตัวแลกเงินที่ยังขาดอยู่พร้อมดอกเบี้ยซึ่งเป็นอัตราดอกเบี้ยนอกเหนือจากตัวแลกเงิน ตลอดจนลูกหนี้ที่ 3 ยอมชดใช้ค่าใช้จ่ายใดๆ ที่เจ้าหนี้ต้องจ่ายเงินไปเกี่ยวกับการที่เจ้าหนี้ต้องรับผิดชอบลูกหนี้ที่ 3 และยอมให้เจ้าหนี้หักเงินจากบัญชีเงินฝากของลูกหนี้ที่ 3 ถ้ามีเงินฝากอยู่กับเจ้าหนี้โดยไม่ต้องแจ้งให้ลูกหนี้ที่ 3 ทราบล่วงหน้าอีกด้วย การที่เจ้าหนี้ได้จ่ายเงินให้แก่บริษัท ซ. ตามที่ลูกหนี้ที่ 3 ขอให้เจ้าหนี้จ่ายเงิน ถือได้ว่าเจ้าหนี้ตกลงหรือยินยอมปฏิบัติตามคำขอของลูกหนี้ที่ 3 เป็นการสนองความประสงค์ของลูกหนี้ที่ 3 แล้ว เกิดเป็นสัญญาผูกพันกันตามที่ตกลงนั้น เมื่อสิทธิเรียกร้องอันเกิดจากคำขอให้รับรองตัวแลกเงินที่ลูกหนี้ที่ 3 ได้ตกลงไว้กับเจ้าหนี้ไม่มีบทกฎหมายบัญญัติอายุความไว้เป็นอย่างอื่น จึงมีอายุความ 10 ปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/30 (คำพิพากษาฎีกาที่ 4330/2544 วินิจฉัยทำนองเดียวกัน)

ในเรื่องอายุความตามกฎหมายลักษณะตัวเงินของไทยได้บัญญัติไว้เป็นการเฉพาะแล้ว กล่าวคือ กรณีเป็นการฟ้องผู้รับรองตัวแลกเงินซึ่งอาจฟ้องโดยผู้ทรง หรือผู้สืบทอด หรือคู่สัญญาคนอื่นๆ ที่เข้าใช้เงินและเข้าถือเอาซึ่งตัวแลกเงิน ใครเป็นผู้ทำการฟ้องผลก็ไม่แตกต่างกัน แต่การฟ้องผู้รับรองตามตัวแลกเงินนี้จะต้องกระทำภายในอายุความ 3 ปี นับแต่วันที่ตัวแลกเงินนั้นๆ ถึงกำหนดใช้เงิน¹² ซึ่งวันถึงกำหนดใช้เงินย่อมเป็นไปตามหลักเกณฑ์ในเรื่องวันถึงกำหนดใช้เงินของตัวแลกเงินแต่ละประเภทซึ่งได้กล่าวมาแล้วในข้อ 3.2.2

อายุความ 3 ปีนี้เป็นการใช้สิทธิเรียกร้องตามกฎหมายลักษณะตัวเงินเท่านั้น ถ้าเจ้าหนี้ใช้สิทธิเรียกร้องลูกหนี้ชั้นต้นตามกฎหมายอื่นๆ แล้วยอมไม่ให้อายุความ 3 ปี แต่ต้องให้อายุความการใช้สิทธิเรียกร้องสำหรับเรื่องนั้นๆ โดยเฉพาะ หากไม่มีกฎหมายกำหนดอายุความไว้โดยเฉพาะก็ให้อายุความ 10 ปี¹³

ข้อสังเกต กรณีผู้ทรงฟ้องผู้สั่งจ่าย และผู้สืบทอดซึ่งถือเป็นลูกหนี้ลำดับรองจะต้องกระทำภายในเวลา 1 ปี นับแต่วันที่ได้ทำคำคัดค้านตามกฎหมาย¹⁴ ซึ่งอายุความที่ผู้ทรงฟ้องลูกหนี้ชั้นต้นมีอายุความยาวกว่ากรณีที่ผู้ทรงฟ้องลูกหนี้ลำดับรอง

กรณีที่ผู้ทรงฟ้องผู้สั่งจ่าย และผู้สืบทอดยังมีหลักเกณฑ์ที่แตกต่างจากกรณีที่ผู้ทรงฟ้องผู้รับรองตัวแลกเงินที่เห็นได้ชัดได้เรื่องของบุคคลที่มีสิทธิฟ้องคดี ก็ต้องเป็นผู้ทรงหรือผู้ใช้สิทธิ

¹² มาตรา 1001.

¹³ มาตรา 193/30.

¹⁴ มาตรา 1002.

ของผู้ทรงเท่านั้นที่จะฟ้องคดีผู้สละหลักและผู้ส่งจ่ายโดยใช้อายุความ 1 ปีได้ บุคคลอื่นไม่สามารถใช้อายุความดังกล่าว

อายุความ 1 ปีเริ่มนับตั้งแต่วันที่ได้ลงในคำคัดค้านซึ่งได้ทำขึ้นภายในเวลาอันถูกต้องตามกำหนดสำหรับกรณีที่ต้องมีการทำคำคัดค้าน กล่าวคือ คดีที่ฟ้องผู้ส่งจ่ายหรือผู้สละหลักตัวแลกเปลี่ยน เมื่อตัวขาดการรับรองหรือขาดการใช้เงิน หรือกรณีอื่นๆ ที่ผู้ทรงมีสิทธิไล่เบียด และต้องมีการทำคำคัดค้าน หรือตัวแลกเปลี่ยนที่ออกมาจากต่างประเทศ กรณีเหล่านี้ต้องทำคำคัดค้านตามที่กฎหมายลักษณะตัวเงินของไทยได้กำหนดไว้¹⁵ หากเกิน 1 ปี ลูกหนี้มีสิทธิยกเหตุอายุความขึ้นต่อสู้คดีเพื่อยกฟ้องได้ ทั้งนี้ อายุความ 1 ปีอาจนับตั้งแต่วันที่ตัวแลกเปลี่ยนถึงกำหนดได้ในกรณีต่างๆ เช่น ตัวแลกเปลี่ยนที่มีข้อกำหนดว่าไม่จำเป็นต้องมีคำคัดค้าน หรือตัวแลกเปลี่ยนที่ผู้ส่งจ่ายล้มละลาย¹⁶ วันถึงกำหนดใช้เงินนั้นขึ้นอยู่กับประเภทของตัวแลกเปลี่ยน ซึ่งผู้เขียนได้กล่าวไว้แล้วในข้อ 3.2.2 เช่นกัน

แม้ผู้เขียนจะได้กล่าวในตอนต้นว่า ความรับผิดชอบของผู้รับรองนั้นเป็นความรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ชั้นต้น (Primary Debtor) เมื่อผู้รับรองใช้เงินตามที่ตนรับรองให้แก่ผู้ทรงไปแล้วจะได้เบียดเอากับบุคคลใดๆ ไม่ได้เลย หากเป็นกรณีที่ผู้จ่ายเป็นลูกหนี้ผู้ส่งจ่าย หนี้ระหว่างผู้จ่ายกับผู้ส่งจ่ายก็เป็นอันระงับไปตามหลักกฎหมายว่าด้วยเรื่องการหักกลบลบหนี้

อย่างไรก็ตาม หากเป็นกรณีที่ผู้ส่งจ่าย และผู้จ่ายไม่ได้มีนิติสัมพันธ์กัน ผู้จ่ายไม่ได้เป็นลูกหนี้ผู้ส่งจ่ายเมื่อกฎหมายลักษณะตัวเงินของไทยบัญญัติไม่ให้ผู้จ่ายใช้สิทธิไล่เบียดผู้ส่งจ่ายได้จึงอาจเกิดความไม่เป็นธรรมกับผู้รับรอง ทำให้ผู้รับรองเสียเปรียบ ไม่ได้รับประโยชน์อันใดจากการรับรอง เช่น ไม่ได้รับเงินที่ตนชำระให้กับผู้ทรงคืน หากเป็นเช่นนั้นผู้จ่ายก็ไม่มี ความจำเป็นที่จะต้องรับรองตัวแลกเปลี่ยนให้กับผู้ทรง ซึ่งปัญหาในเรื่องนี้บทบัญญัติกฎหมายลักษณะตัวเงินไม่ได้บัญญัติถึงทางแก้ไข ผู้เขียนจึงเห็นว่าควรนำบทบัญญัติเรื่องลากมิกควรได้มาปรับใช้

เหตุที่น่าเอาบทบัญญัติดังกล่าวมาปรับใช้เพราะกฎหมายไม่ประสงค์จะให้ใครได้อะไรของคนอื่นเขาไว้เปล่าโดยไม่ต้องชดใช้ตอบแทนหรือคืนให้เขา ในด้านผู้กระทำการชำระหนี้หรือกระทำการใดเพื่อชำระหนี้ก็ต้องกระทำการภายในขอบเขตแห่งข้อบังคับของกฎหมายด้วย เช่น ถ้ากระทำการอันใดตามอำเภอใจเสมือนหนึ่งว่าเพื่อชำระหนี้โดยรู้ตัวว่าตนไม่มีความผูกพันที่จะต้องชำระหรือกระทำการเพื่อชำระหนี้เป็นการฝ่าฝืนข้อห้ามตามกฎหมายหรือศีลธรรมอันดี ก็ไม่มีสิทธิ

¹⁵ มาตรา 960.

¹⁶ มาตรา 959 ข(3) และมาตรา 960 วรรคท้าย.

จะได้รับทรัพย์สินหรือจะเรียกร้องคืนทรัพย์สินหาได้ไม่¹⁷ กฎเกณฑ์เกี่ยวกับลาภมิควรได้จึงมีไว้เพื่อป้องกันมิให้บุคคลที่เกี่ยวข้องหาประโยชน์อันมิควรได้โดยเกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น¹⁸

เมื่อผู้รับรองไม่อาจโต้แย้งกับผู้ส่งจ่ายได้ กรณีจึงถือว่าผู้ส่งจ่ายได้มาซึ่งทรัพย์สินที่ผู้รับรองได้จ่ายแทนผู้ส่งจ่ายนั่นเอง¹⁹ อันถือเป็นหลักเกณฑ์อย่างหนึ่งของเรื่องลาภมิควรได้ ซึ่งคำว่า “ได้มา” หมายถึงการทำให้ทรัพย์สินของตนเพิ่มขึ้นทำนองเดียวกับการได้กรรมสิทธิ์ ไม่ว่าจะเป็นการได้มาโดยตรงหรือทางอ้อมก็ไม่สำคัญ²⁰

อย่างไรก็ตาม การที่ผู้เขียนอ้างบทบัญญัติกฎหมายเรื่องลาภมิควรได้มาเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาในเรื่องนี้ นอกจากเป็นกรณีที่ผู้ส่งจ่ายได้ทรัพย์สินมาโดยที่ผู้ส่งจ่ายและผู้รับรองไม่ได้มีมูลหนี้ต่อกันแล้ว มูลหนี้ที่กล่าวถึงยังถือเป็นมูลหนี้อันปราศจากจะอ้างกฎหมายได้เพราะเป็นการได้มาจากการชำระหนี้ โดยผู้ให้ไม่มีความผูกพันแต่อย่างใด ซึ่งถือว่าเข้าหลักเกณฑ์ในเรื่องลาภมิควรได้เช่นเดียวกัน แต่หากเป็นกรณีที่ผู้ได้รับทรัพย์สินนั้นสามารถอ้างสิทธิตามกฎหมายหรือตามสัญญาได้ การได้มานั้นก็มีใช้การได้มาในลักษณะลาภมิควรได้

ส่วนการคืนลาภมิควรได้นั้น ถ้าลาภมิควรได้ที่ได้รับมานั้นเป็นเงิน การคืนลาภมิควรได้ก็คือเงินจำนวนนั้น และถ้ารับไว้เท่าไรก็ต้องคืนเท่าที่ได้รับมา ถ้าเงินที่ได้รับไว้เหลือไม่ครบก็ต้องนำเงินจำนวนอื่นมาชดเชย ทั้งนี้เพราะปกติเงินอาจใช้เงินอื่นแทนได้ ยกเว้นแต่เป็นกรณีที่ผู้ได้ลาภมิควรได้นั้นรับไว้ด้วยความสุจริต กฎหมายยอมให้คืนเท่าที่เหลืออยู่ในขณะที่ทวงถามเท่านั้น²¹ แต่ถ้ารับมาโดยไม่สุจริตก็ต้องคืนให้เต็มจำนวนดังกล่าวข้างต้น จึงอาจเกิดปัญหาต่อไปว่าจะรู้ได้อย่างไรว่าเงินที่ได้มาเป็นลาภมิควรได้เหลืออยู่เท่าใด ประเด็นนี้มีนักนิติศาสตร์ให้วิธีพิจารณาว่า ถ้าเมื่อได้เงินเป็นลาภมิควรได้มาแล้ว ผู้ได้มามีการใช้เงินไปตามปกติที่ตนเคยใช้มาอย่างนี้ถือว่าเงินที่ได้มายังเหลืออยู่เต็มจำนวน แต่ถ้าเมื่อได้เงินมาแล้วได้มีการใช้เงินผิดไปจากปกติที่เคยใช้ ถือว่าเป็นการใช้เงินนั้นหมดไป ต้องนำมาหักจำนวนเต็มที่ต้องคืน อย่างไรก็ตาม ถ้าผู้ได้รับเงินอันเป็นลาภมิควรได้นั้นนำเงินไปใช้จ่ายซื้อสิ่งของอื่นมาแทน มีนักนิติศาสตร์ท่านหนึ่งเห็นว่า²² ผู้นั้นจำต้องคืน

¹⁷ มาตรา 407, 411.

¹⁸ ไพจิตร บุญญพันธุ์. (2554). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะจัดการงานนอกสั่ง และลาภมิควรได้*. หน้า 67.

¹⁹ มาตรา 406.

²⁰ วารี นาสกุล. (2554). *ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยละเมิด จัดการงานนอกสั่ง และลาภมิควรได้*. หน้า 388.

²¹ มาตรา 412.

²² วารี นาสกุล. เล่มเดิม. หน้า 403-404.

เงินที่เหลือพร้อมทั้งของที่ซื้อมานั้นให้แก่เจ้าของไป ทั้งนี้ เพราะกฎหมายใช้คำว่า “ต้องคืนลามมิควรได้เพียงส่วนที่ยังมีอยู่ขณะเมื่อเรียกคืน” ส่วนอายุความในการฟ้องเรียกคืนลามมิควรได้นั้น ผู้รับรองซึ่งเป็นผู้เสียหายจะต้องฟ้องภายในหนึ่งปีนับแต่เวลาที่ผู้เสียหายรู้ว่าตนมีสิทธิเรียกคืน หรือภายในสิบปีนับแต่เวลาที่สิทธินั้นได้มีขึ้น²³

4.2 ปัญหาการรับรองตัวแลกเปลี่ยนเป็นสำรับ และความรับผิดชอบของผู้รับรองตัวแลกเปลี่ยนที่ออกเพื่อชำระหนี้ตามสัญญาซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศ

ตามกฎหมายลักษณะตัวเงินของไทยในเรื่องตัวแลกเปลี่ยนเป็นสำรับไม่ปรากฏว่ามีบทบัญญัติที่ให้คำนิยามของคำว่า “ตัวแลกเปลี่ยนเป็นสำรับ” ว่ามีความหมายอย่างไรเป็นการเฉพาะ แม้แต่ในกฎหมายต่างประเทศ ไม่ว่ากฎหมายตัวเงินของอังกฤษ หรือประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส แต่อย่างไรก็ดี ได้มีผู้ให้ความหมาย หรือคำจำกัดความของคำว่า “ตัวแลกเปลี่ยนเป็นสำรับ” ไว้ดังนี้

ศาสตราจารย์จิตติ ดิงศกัทธิย์ ได้ให้ความหมายไว้ว่า ตัวแลกเปลี่ยนเป็นสำรับหมายความว่า ตัวแลกเปลี่ยนฉบับหนึ่งมีต้นฉบับหลายฉบับ ข้อความอย่างเดียวกัน ตลอดจนลายมือชื่อผู้ผูกพันในตัวเงินซึ่งเรียกว่า “คูฉีก” แต่ละฉบับเป็นต้นฉบับในตัว อันผิดกับสำเนาซึ่งไม่เป็นต้นฉบับ คูฉีกแต่ละฉบับจะต้องลงหมายเลขลำดับไว้ในตัวเงินนั้น เพื่อให้รู้ได้ว่าเป็นฉบับหนึ่งในหลายฉบับในสำรับเดียวกัน ถ้าไม่ลงหมายเลขลำดับไว้ ตัวแต่ละฉบับจะกลายเป็นตัวแลกเปลี่ยนต่างสำรับเป็นรายฉบับไป²⁴

ศาสตราจารย์เสาวนีย์ อัสวโรจน์ ได้ให้ความหมายไว้ว่า ตัวแลกเปลี่ยนเป็นสำรับ คือ ตัวแลกเปลี่ยนที่มีต้นฉบับตั้งแต่สองฉบับขึ้นไปอันมีข้อความเหมือนกัน ตลอดจนลายมือชื่อของผู้สั่งจ่ายและลูกหนี้คนอื่นๆ ที่ผูกพันในตัวเงินเหมือนกันทุกฉบับ ซึ่งเรียกว่า คูฉีก แต่ละฉบับเป็นต้นฉบับในตัว มิใช่สำเนา โดยแต่ละฉบับต้องลงหมายเลขลำดับไว้ในตัวเงินนั้น เพื่อให้รู้ว่าเป็นฉบับหนึ่งในหลายฉบับในตัวเงินเป็นสำรับเดียวกัน ผลมีเพียงตัวเงินเพียงฉบับเดียวที่สามารถขึ้นเงินได้โดยอาจเป็นฉบับใดก็ได้²⁵

จากความหมายของคำว่า “ตัวแลกเปลี่ยนเป็นสำรับ” ที่มีผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ไว้ตามที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น อาจสรุปได้ว่าตัวแลกเปลี่ยนเป็นสำรับเป็นตัวแลกเปลี่ยนชนิดหนึ่งที่มีรูปแบบพิเศษแตกต่างไปจากตัวแลกเปลี่ยนทั่วไป โดยตัวแลกเปลี่ยนเป็นสำรับจะประกอบไปด้วยตัวแลกเปลี่ยนที่มีต้นฉบับตั้งแต่สองฉบับขึ้นไป ซึ่งต้นฉบับเหล่านี้กฎหมายให้ชื่อว่า “คูฉีก” ซึ่งคูฉีกแต่ละฉบับมีข้อความอย่างเดียวกันและใช้แทนกันได้ ด้วยเหตุนี้ทุกฉบับจึงมีสถานะเป็นต้นฉบับและกฎหมายได้กำหนดให้

²³ มาตรา 419.

²⁴ จิตติ ดิงศกัทธิย์. เล่มเดิม. หน้า 129.

²⁵ เสาวนีย์ อัสวโรจน์ ก. เล่มเดิม. หน้า 262.

คู่มือทุกฉบับมีผลเสมือนเป็นตัวแลกเปลี่ยนเพียงฉบับเดียว เนื่องจากตัวแลกเปลี่ยนเป็นสำหรับมีหลายคู่มือ จึงจำเป็นต้องมีหมายเลขลำดับลงไว้เพื่อป้องกันความสับสน หากไม่มีหมายเลขลำดับไว้ในคู่มือ คู่มือแต่ละฉบับก็จะกลายเป็นตัวแลกเปลี่ยนต่างฉบับกัน

ตัวแลกเปลี่ยนเป็นสำหรับมีลักษณะเฉพาะบางประการที่แตกต่างไปจากตัวแลกเปลี่ยนทั่วไป ดังนั้น หากกฎหมายลักษณะตัวเงินไม่ได้มีบทบัญญัติในเรื่องใดไว้เป็นการเฉพาะแล้ว ก็ต้องนำบทบัญญัติในส่วนที่เกี่ยวกับตัวแลกเปลี่ยนทั่วไปที่มีเพียงฉบับเดียวมาใช้บังคับกับตัวแลกเปลี่ยนเป็นสำหรับด้วย²⁶

การออกตัวแลกเปลี่ยนเป็นสำหรับต้องเป็นการออกตัวชนิดระบุชื่อเท่านั้น²⁷ จะเป็นตัวแลกเปลี่ยนชนิดให้ใช้เงินแก่ผู้ถือไม่ได้ เนื่องจากตัวผู้ถือสามารถโอนเปลี่ยนมือกันได้ง่ายเพียงแค่ส่งมอบให้กัน หากกำหนดให้ตัวแลกเปลี่ยนเป็นสำหรับสามารถออกเป็นตัวผู้ถือได้ จะทำให้เกิดความยุ่งยาก เพราะอาจจะมีการโอนตัวคู่มือแต่ละฉบับในสำหรับแยกให้ผู้ทรงต่างคนกันอาจทำให้เกิดปัญหาในเวลาต่อมาว่าผู้ทรงคนใดจะเป็นผู้ทรงตัวแลกเปลี่ยนเป็นสำหรับนั้น และผู้ทรงคนใดมีสิทธิในตัวไปขึ้นเงินได้ เพื่อเป็นการป้องกันมิให้เกิดปัญหาดังกล่าว กฎหมายจึงได้บัญญัติห้ามมิให้มีการออกตัวแลกเปลี่ยนเป็นสำหรับบนตัวแลกเปลี่ยนชนิดที่ให้ใช้เงินแก่ผู้ถือ²⁸

วัตถุประสงค์ของการออกตัวแลกเปลี่ยนเป็นสำหรับเพื่อแก้ไขปัญหาในกรณีที่ตัวแลกเปลี่ยนฉบับใดฉบับหนึ่งสูญหาย ผู้ทรงสามารถใช้ตัวแลกเปลี่ยนฉบับที่เหลือในการสลักหลัง หรือนำไปยื่นให้ผู้จ่ายใช้เงินได้ ดังนั้น กฎหมายจึงมิได้บังคับว่า การสลักหลังตัวแลกเปลี่ยนเป็นสำหรับ ผู้สลักหลังจะต้องสลักหลังคู่มือทุกฉบับ และส่งมอบคู่มือทุกฉบับให้กับผู้รับสลักหลัง หรือกฎหมายก็ได้บังคับเช่นกันว่า ผู้ทรงต้องยื่นคู่มือทุกฉบับเพื่อให้ผู้จ่ายใช้เงิน

ส่วนวิธีการรับรองตัวแลกเปลี่ยนเป็นสำหรับนี้ ผู้จ่ายจะต้องทำการรับรองในตัวคู่มือฉบับใดฉบับหนึ่ง จะเขียนลงในคู่มือฉบับใดก็ได้ กรณีที่ผู้จ่ายเขียนคำรับรองลงในคู่มือมากกว่า 1 ฉบับ และคู่มือตกไปอยู่ในมือผู้ทรงต่างคนกัน กฎหมายให้ถือว่าคู่มือแต่ละฉบับนั้น มีผลเสมือนเป็นตัวแลกเปลี่ยนต่างฉบับกัน²⁹ ซึ่งผู้รับรองต้องรับผิดชอบในความในตัวนั้นในตัวคู่มือทุกฉบับเสมือนเป็นตัวแลกเปลี่ยนต่างฉบับกัน

คำพิพากษาฎีกาที่ 921/2501 ตัวแลกเปลี่ยนเป็นสำหรับ ผู้จ่ายลงชื่อรับรองแล้วในตัวคู่มือฉบับที่ 1 แต่ในตัวคู่มือฉบับที่ 2 ไม่ได้ลงชื่อ ต่อมาผู้จ่ายไม่จ่ายเงิน ผู้ทรงขอให้ผู้สั่งจ่ายทำหนังสือรับสภาพหนี้

²⁶ โพธิ์ชัย คงสมบูรณ์ ก เล่มเดิม. หน้า 314.

²⁷ มาตรา 975.

²⁸ เสาวนีย์ อัสวโรจน์ และสหชน รัตนไพจิตร. เล่มเดิม. หน้า 403.

²⁹ มาตรา 978 วรรคสอง.

ให้แก่ผู้ทรง โดยผู้ทรงเอาตัวคู่ฉีกฉบับที่ 2 (ซึ่งผู้จ่ายไม่ได้ลงชื่อรับรองไว้) ให้ผู้ส่งจ่ายดูและไม่ได้บอกให้ผู้ส่งจ่ายรู้ว่าผู้จ่ายได้รับรองตัวแล้ว ผู้ส่งจ่ายยอมทำหนังสือรับสภาพหนี้ให้โดยเข้าใจว่า ตัวแลกเงินถูกผู้จ่ายปฏิเสธการรับรอง เป็นการเข้าใจผิดในสาระสำคัญ ทำให้หนังสือรับสภาพหนี้ เป็นโมฆะ

เช็กที่ส่งจ่ายเงินให้แก่ผู้ทรงเนื่องด้วยหนังสือรับสภาพหนี้ที่เป็นโมฆะ ย่อมไม่ก่อให้เกิด มูลหนี้ใดๆ ตามเช็ก ผู้ส่งจ่ายไม่ต้องรับผิดชอบใช้เงินให้”

อย่างไรก็ตาม การรับรองคู่ฉีกมากกว่าหนึ่งฉบับไม่ทำให้การรับรองนั้นเสียไป แม้ว่า กฎหมายลักษณะตัวเงินของไทย³⁰ จะกำหนดให้ผู้จ่ายเขียนคำรับรองลงในคู่ฉีกเพียงฉบับเดียว เพราะการออกตัวแลกเงินที่มีหลายคู่ฉีก แต่ละคู่ฉีกต่างเป็นต้นฉบับและสามารถใช้แทนกันได้ แล้วทยอยส่งตัวแลกเงินไปให้ผู้รับเงินทีละฉบับ หากตัวแลกเงินฉบับแรกหายไป ก็ยังมีตัวแลกเงิน ฉบับที่สองหรือฉบับอื่นๆ ส่งตามกันมา การที่กฎหมายกำหนดให้ผู้จ่ายเขียนข้อความรับรองในคู่ฉีก ฉบับเดียวทำให้การรับรองตัวแลกเงินเป็นสำรับเป็นไปได้อย่างสมบูรณ์ แม้ผู้รับเงินจะยังไม่ได้รับ ตัวแลกเงินครบทั้งหมด

ในทางตรงกันข้าม กฎหมายไม่กำหนดให้ผู้จ่ายต้องเขียนข้อความรับรองลงในคู่ฉีกทุก ฉบับ เพราะมีความเป็นไปได้ว่าคู่ฉีกบางฉบับอาจจะสูญหายไประหว่างทาง หากกำหนดให้ผู้จ่าย ต้องเขียนข้อความรับรองลงในคู่ฉีกทุกฉบับ คงเป็นไปได้ยากที่กฎหมายลักษณะตัวเงินของไทยจะ บังคับใช้ได้ เพราะคงจะมีผู้รับเงินหลายคนที่ไม่สามารถยื่นตัวแลกเงินให้ผู้จ่ายรับรองได้ เนื่องจาก คู่ฉีกก็ยังมีถึงตนไม่ครบจำนวน ประกอบกับหากพิจารณาถึงลักษณะเฉพาะของตัวแลกเงินเป็นสำรับที่ กำหนดให้ผู้ฉีกทุกฉบับมีค่าเท่ากับต้นฉบับ จะเห็นว่าการรับรองคู่ฉีกเพียงฉบับเดียวก็มีผลเท่ากับการ รับรองตัวแลกเงินเป็นสำรับแล้ว

ด้วยเหตุนี้ นักนิติศาสตร์ท่านหนึ่งจึงเห็นว่า การที่กฎหมายกำหนดให้ผู้จ่ายเขียนข้อความ รับรองลงในคู่ฉีกหนึ่งฉบับนั้น กฎหมายกำหนดจำนวนขั้นต่ำของคู่ฉีกที่ต้องเขียนข้อความรับ รองมากกว่าที่จะเป็นการกำหนดโดยเคร่งครัดว่า ต้องเขียนข้อความรับรองลงในคู่ฉีกหนึ่งฉบับ เท่านั้น³¹ ซึ่งผู้เขียนเห็นด้วยกับความเห็นดังกล่าว ดังนั้น การเขียนข้อความรับรองลงในคู่ฉีกมากกว่า หนึ่งฉบับจึงไม่ทำให้การรับรองนั้นเสียไป

ผลของการที่ผู้จ่ายได้ลงลายมือชื่อรับรองในตัวคู่ฉีกเพียงฉบับเดียว ย่อมมีผลให้ผู้จ่าย นั้นผูกพันเป็นคู่สัญญาในตัวแลกเงินในฐานะเป็นผู้รับรองและเป็นลูกหนี้ชั้นต้นที่จะต้องจ่ายเงินตาม

³⁰ มาตรา 978.

³¹ เสาวนีย์ อัสวโรจน์ และสทรน รัตนไพจิตร. เล่มเดิม. หน้า 413.

ตัวที่ตนเองได้รับรอง³² ในทำนองเดียวกัน การที่ผู้จ่ายได้ลงลายมือชื่อรับรองตัวแลกเงินในคู่มือหลายฉบับแล้วต่อมาคู่มือเหล่านั้นตกอยู่ในมือของผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายต่างคนกันย่อมถือว่าผู้จ่ายมีฐานะเป็นผู้รับรองผู้ทรงแต่ละคนไป

กรณีผู้รับรองไม่จ่ายเงินให้แก่ผู้ทรงตามตัวแลกเงินเป็นสำหรับที่ตนได้รับรอง ถือว่าตัวแลกเงินฉบับนั้นขาดความเชื่อถืออันมีลักษณะเช่นเดียวกับกรณีที่ผู้จ่ายไม่รับรองตัวแลกเงินตามที่ได้กล่าวมาแล้วในข้อ 3.6.3 สิทธิของผู้ทรงตัวแลกเงิน หากผู้จ่ายบอกปิดการรับรอง ซึ่งผู้ทรงต้องทำคำคัดค้าน

หากผู้รับรองได้จ่ายเงินไปโดยมิได้เวนคืนตัวที่รับรองคืนมา เมื่อตัวถึงกำหนดชำระเงิน ผู้ทรงที่ได้ครอบครองตัวโดยสุจริตเรียกให้ชำระเงิน ผู้รับรองดังกล่าวย่อมต้องรับผิดชอบต่อผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายนั้นด้วย³³ ตามหลักกฎหมายที่ว่า “ชำระหนี้ไม่ดีต้องชำระหนี้ซ้ำ”³⁴

ปัญหาอาจมีต่อว่าหากผู้รับรองจ่ายเงินให้แก่ผู้ทรงไปแล้ว ผู้รับรองจะเรียกเงินที่จ่ายไปเป็นครั้งที่สองจากผู้สั่งจ่ายได้หรือไม่ ในประเด็นนี้กฎหมายลักษณะตัวเงินของไทยไม่ได้บัญญัติไว้ ผู้เขียนเห็นว่าเมื่อกฎหมายกำหนดหน้าที่ให้ผู้รับรองมีหน้าที่ต้องเรียกตัวคู่มือที่ตนได้รับรองแต่ผู้รับรองไม่ได้เวนคืนตัวถือเป็นความประมาทเลินเล่อของผู้รับรองเอง ผู้รับรองจะเรียก หรือใช้สิทธิไล่เบี้ยเอาจากผู้สั่งจ่ายไม่ได้

กรณีจะเป็นเช่นไร หากผู้ทรงนำตัวคู่มือฉบับที่ผู้รับรองไม่ได้ลงลายมือชื่อรับรองไว้มาขึ้นเพื่อให้ใช้เงิน และผู้รับรองได้ใช้เงินไป ต่อมาหากตัวคู่มือฉบับที่ผู้รับรองได้ลงชื่อรับรองไว้ตกไปอยู่ในมือของผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย กฎหมายกำหนดให้ผู้รับรองก็ต้องรับผิดชอบใช้เงินตามตัวคู่มือฉบับที่ตนเข้ารับรองให้แก่ผู้ทรงคนนั้นอีกครั้งหนึ่ง เนื่องจากตัวคู่มือฉบับดังกล่าวนี้เป็นฉบับที่มีการรับรองไว้อย่างถูกต้องนั่นเอง

บางครั้งผู้ทรงอาจนำตัวแลกเงินเป็นสำหรับยื่นให้ผู้จ่ายทำการรับรองโดยมิได้ยื่นตัวทั้งสำหรับ แต่ยื่นเพียงคู่มือฉบับหนึ่งเท่านั้น ในระหว่างรอการรับรองตัวคู่มือฉบับนั้นผู้ทรงอาจมีความจำเป็นต้องโอนตัวคู่มือฉบับอื่นให้แก่ผู้รับโอน กฎหมายจึงบัญญัติวิธีการเพื่อความสะดวกแก่ผู้ทรง กล่าวคือถ้าผู้ทรงจะโอนตัวคู่มืออีกฉบับหนึ่งในระหว่างที่รอการรับรอง ผู้ทรงต้องเขียนลงบนตัวคู่มือฉบับที่จะสลักหลังโอนว่า ตัวคู่มือฉบับที่ส่งไปให้รับรองนั้นอยู่แก่ใคร เพื่อผู้รับโอนคู่มืออีก

³² มาตรา 937.

³³ มาตรา 979.

³⁴ เสนีย์ ปราโมช ก เล่มเดิม. หน้า 182.

ฉบับจะได้อีกไปตามเอาตัวคู่ฉีกฉบับที่ส่งไปให้ผู้จ่ายรับรองนั้นคืนมา โดยผู้รับรองมีหน้าที่ต้องคืนตัวคู่ฉีกที่รับรองให้แก่ผู้ทรงคนทีรับ โอน โดยชอบด้วยกฎหมายต่อไป³⁵

หากผู้รับรองตัวนั้นไม่ยอมคืนตัวคู่ฉีกดังกล่าวให้แก่ผู้ทรง กฎหมายลักษณะตัวเงินของไทยกำหนดให้ผู้ทรงต้องทำคำคัดค้านและระบุมความดังต่อไปนี้

1. ผู้ทรงได้ทวงถามไปยังผู้รับรองไปแล้ว แต่ผู้รับรองไม่ส่งตัวคู่ฉีกฉบับที่รับรองคืนให้แก่ผู้ทรง

2. ผู้ทรงไม่สามารถจะให้ผู้จ่ายทำการรับรองลงในตัวคู่ฉีกฉบับอื่นที่ผู้ทรงถือไว้ได้ หรือผู้ทรงไม่สามารถให้ผู้จ่ายใช้เงินด้วยคู่ฉีกฉบับอื่นที่ผู้ทรงถือไว้ได้³⁶

กฎหมายตัวเงินของอังกฤษได้บัญญัติเรื่องตัวแลกเงินเป็นสำหรับไว้ในมาตรา 71³⁷ ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

1. ตัวเงินเป็นสำหรับต้องมีเลขหมายเรียงลำดับกับข้อความทำมาถึงกันทั้งสำหรับ และทั้งสำหรับนั้นนับว่าเป็นตัวเพียงฉบับเดียว และหากการที่มีได้กำหนดในคู่ฉีกฉบับใดอันเป็นการอ้างถึงตัวคู่ฉีกฉบับอื่นๆ ตัวคู่ฉีกฉบับดังกล่าวจะกลายเป็นตัวแลกเงินฉบับหนึ่งที่แยกต่างหากจากสำหรับ

³⁵ มาตรา 981 วรรคแรก.

³⁶ มาตรา 981 วรรคสอง.

³⁷ Section 71

(1) Where a bill is drawn in a set, each part of the set being numbered, and containing a reference to the other parts the whole of the parts constitute one bill.

(2) Where the holder of a set indorses two or more parts to different persons, he is liable on every such part, and every indorser subsequent to him is liable on the part he has himself indorsed as if the said parts were separate bills.

(3) Where two or more parts of a set are negotiated to different holders in due course, the holder whose title first accrues is as between such holders deemed the true owner of the bill; but nothing in this subsection shall affect the rights of a person who in due course accepts or pays the part first presented to him.

(4) The acceptance may be written on any part, and it must be written on one part only.

If the drawee accepts more than one part, and such accepted parts get into the hands of different holders in due course, he is liable on every such part as if it were a separate bill.

(5) When the acceptor of a bill drawn in a set pays it without requiring the part bearing his acceptance to be delivered up to him, and that part at maturity is outstanding in the hands of a holder in due course, he is liable to the holder thereof.

(6) Subject to the preceding rules, where any one part of a bill drawn in a set is discharged by payment or otherwise, the whole bill is discharged.

ซึ่งตามกฎหมายตัวเงินของอังกฤษ ตัวคู่ฉีกเพียงฉบับเดียวเท่านั้นที่จะต้องมีการติดอากรแสตมป์ แต่หากคู่ฉีกที่ติดอากรแสตมป์นั้นชำรุดหรือสูญหาย คู่ฉีกฉบับที่เหลือที่มีได้ติดอากรแสตมป์นั้นจะทำหน้าที่เป็นหลักฐานของฉบับที่หายไปนั่นเอง³⁸

2. กรณีที่ผู้ทรงตัวเป็นสํารับได้สลักหลังคู่ฉีกในตัวแลกเงินเป็นสํารับไปให้แก่บุคคลต่างคนกัน ผู้ทรงดังกล่าวจะต้องรับผิดชอบตามคู่ฉีกแต่ละฉบับนั้น และผู้สลักหลังคู่ฉีกแต่ละฉบับเหล่านั้นต่อมา ก็ต้องรับผิดชอบตามคู่ฉีกที่ตนสลักหลังเสมือนว่าเป็นตัวต่างฉบับกันเสมือนว่าตัวแลกเงินแต่ละฉบับเป็นตัวต่างฉบับกัน

3. การโอนตัวคู่ฉีกในตัวแลกเงินเป็นสํารับนี้ หากได้โอนคู่ฉีกในสํารับสองฉบับหรือกว่านั้นให้ผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายต่างคนกัน ในระหว่างผู้ทรงด้วยกัน ผู้ทรงคนใดได้สิทธิไปก่อนก็ให้ถือว่าเป็นเจ้าของที่แท้จริงแห่งตัวแลกเงินเป็นสํารับนั้น แต่ทั้งนี้ไม่กระทบถึงสิทธิของบุคคลที่รับรองหรือใช้เงินไปโดยชอบด้วยกฎหมายตามคู่ฉีกฉบับแรกที่ยื่นให้แก่ตน

4. การรับรองตัวแลกเงินเป็นสํารับจะต้องเขียนรับรองในตัวคู่ฉีกฉบับเพียงหนึ่งใดฉบับหนึ่งเท่านั้น แต่หากผู้จ่ายได้รับรองตัวคู่ฉีกมากกว่าหนึ่งฉบับซึ่งต่อมาได้ตกไปอยู่ในมือผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายต่างคนกัน ผู้จ่ายต้องรับผิดชอบตามคู่ฉีกนั้นเสมือนว่าเป็นตัวแลกเงินต่างฉบับกัน

5. ผลของการรับรองตัวคู่ฉีก หากผู้รับรองตัวแลกเงินได้รับรองตัวคู่ฉีกฉบับใดและได้จ่ายเงินไปโดยมิได้เวนคืนตัวฉบับที่ตนได้รับรองนั้นคืน หากตัวฉบับดังกล่าวตกไปอยู่ในมือผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย และเมื่อถึงกำหนดใช้เงินผู้รับรองต้องรับผิดชอบต่อผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายนั้น

6. ส่วนการสิ้นผลของตัวแลกเงินเป็นสํารับนี้ เมื่อคู่ฉีกฉบับใดในตัวแลกเงินเป็นสํารับได้ปลดพันธะเพราะการใช้เงินหรือโดยการระงับหนี้ประการอื่น ตัวทั้งสํารับเป็นอันปลดพันธะไปด้วย

ส่วนบทบัญญัติที่เกี่ยวกับตัวแลกเงินเป็นสํารับในกฎหมายตัวเงินของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสจะอยู่ในประมวลกฎหมายพาณิชย์ Section XII ซึ่งเป็นเรื่อง Multiple Originals and Copies ใน Article L. 511-72 ถึง Article L. 511-74 โดยจะมีบทบัญญัติเกี่ยวกับตัวแลกเงินเป็นสํารับที่คล้ายๆ กับที่บัญญัติไว้ในกฎหมายลักษณะตัวเงินของไทย มีรายละเอียดดังนี้

³⁸ M.D. Chalmers. (n.d.). *A Digest of the law of Bills of Exchange Promissory Notes, Cheques, and Negotiable Securities*. p. 275.

1. การออกตั๋วแลกเงินเป็นสำรับใน Article L. 511-72³⁹ ได้กำหนดว่าคู่ฉีกแต่ละฉบับจะต้องระบุหมายเลขไว้ที่จั่วหน้าด้วย หากไม่กำหนดไว้จะมีผลว่าคู่ฉีกแต่ละฉบับนั้นเป็นตั๋วแลกเงินที่แยกต่างหากจากกัน นอกจากนี้ในมาตราเดียวกันได้กำหนดให้ผู้ทรงตั๋วเงินที่ออกมาเป็นฉบับเดียวโดยมิได้ระบุว่าออกเป็นตั๋วเงินฉบับเดียว สามารถเรียกร้องให้ออกตั๋วแลกเงินฉบับดังกล่าวเป็นสำรับได้ โดยผู้ทรงตั๋วจะต้องเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายเอง ซึ่งวิธีการก็คือ ผู้ทรงต้องทำการบอกกล่าวไปยังผู้สลักหลังตัวนั้นให้แก่ตน และผู้สลักหลังแต่ละคนก็มีหน้าที่ที่จะต้องบอกกล่าวไปยังผู้สลักหลังของตนจนถึงผู้สั่งจ่าย และผู้สลักหลังต้องเขียนถ้อยคำที่แสดงการสลักหลังในตัวคู่ฉีกใหม่นั้นด้วย

2. การรับรองตั๋วแลกเงินเป็นสำรับใน Article L. 511-74⁴⁰ ได้กำหนดให้ผู้ทรงอาจจะเสนอตัวคู่ฉีกฉบับใดก็ได้ในสำรับเพื่อให้ผู้รับรองทำการรับรอง โดยจะต้องระบุในคู่ฉีกฉบับอื่นๆ ถึงชื่อของบุคคลที่ผู้ทรงจะสามารถเรียกคืนตัว ซึ่งก็คือบุคคลที่รับรองตัวนั่นเอง โดยในทางปฏิบัติคือผู้จ่ายเงินตามตัวคู่ฉีกตามตัวคู่ฉีกที่รับรอง และเพื่อเป็นการคุ้มครองผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย Article L. 511-74 นี้จะกำหนดให้บุคคลที่ส่งตัวคู่ฉีกไปให้รับรองต้องระบุชื่อของผู้ถือตัวนั้นอยู่คืนตัวกลับมาด้วย ซึ่งหากผู้รับรองไม่ปฏิบัติตามคำขอที่จะให้รับรอง กฎหมายกำหนดให้ผู้ทรงจะต้องทำหนังสือคัดค้านก่อนที่จะมีสิทธิไต่เบี่ย โดยในหนังสือคัดค้านดังกล่าว จะต้องระบุความว่าคู่ฉีกที่ส่งให้เพื่อทำการรับรองนั้น ผู้รับรองไม่ส่งคืนเมื่อได้ทวงถามแล้ว และการรับรองหรือการจ่ายเงินไม่สามารถทำได้ด้วยตัวคู่ฉีกฉบับอื่นๆ ได้

³⁹ Article L. 511-72

Bills of exchange may be drawn in a number of identical originals.

These originals must be numbered in the test of the instrument itself, failing which each of them is considered a separate bill of exchange.

Any bearer of a bill that does not indicate that it has been drawn in one single original may require the issue of other originals at his/her own expense. To this end, they must apply to their immediate endorser, who is obliged to give them his/her help in taking action against his/her own endorser, and so on back to the drawer. Endorsers are obliged to reproduce their endorsements on all the new originals.

⁴⁰ Article L. 511-74

Any person who has sent one of the originals for acceptance must indicate on the other originals the name of the person holding this original. This person is required to deliver it to the lawful bearer of another original. If he/she refuses to do so, the bearer may only exercise his/her rights of action after having had recorded by a protest:

1. That the original sent for acceptance has not been not delivered to him/her upon request;
2. That it has not been possible to obtain acceptance or payment on another original.

3. เรื่องการชำระเงินนั้นได้กำหนดไว้ใน Article L. 511-73⁴¹ สรุปเป็นภาษาไทยได้ว่า หากได้มีการชำระเงินโดยได้กระทำลงโดยตัวคู่ฉีกฉบับใดในสำรับซึ่งเป็นการชำระเงินที่ถูกต้อง จะมีผลให้ตัวคู่ฉีกฉบับอื่นๆ ในสำรับหลุดพ้นไปด้วยเช่นกัน แต่ผู้จ่ายก็ยังมีหน้าที่ตามตัวที่มีการรับรองแล้วอยู่ในกรณีที่มีการชำระเงินตามตัวแต่มิได้เรียกตัวคู่ฉีกฉบับที่ตนรับรองกลับคืนมา และภายหลังปรากฏว่ามีการสลักหลังตัวฉบับดังกล่าวต่อไป นอกจากนี้ในมาตรา 174 ยังได้กำหนดเกี่ยวกับกรณีที่มีผู้สลักหลังได้ออนตัวคู่ฉีกไปยังบุคคลต่างคนกัน ผู้สลักหลังตามสายจะมีความรับผิดชอบตามตัวคู่ฉีกที่มีลายมือชื่อตน ซึ่งความตามมาตรานี้จะมีความหลักเหมือนกับกฎหมายลักษณะตั๋วเงินของไทย⁴²

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติเกี่ยวกับตั๋วแลกเงินเป็นสำรับในกฎหมายตั๋วเงินของประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสที่มีเพียง 3 มาตราแล้ว จะเห็นว่าเป็นการสะท้อนภาพการณ์ในการใช้ตั๋วแลกเงินชนิดนี้ในประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสว่ามีเป็นจำนวนน้อย กฎหมายจึงไม่ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้มากนัก และเมื่อวิเคราะห์แล้ว จะเห็นว่าบทบัญญัติในเรื่องนี้ของกฎหมายตั๋วเงินประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสกำหนดรายละเอียดไว้น้อยกว่าที่ปรากฏในกฎหมายตั๋วแลกเงินเป็นสำรับของไทย

จะเห็นได้ว่าในเรื่องที่เกี่ยวกับตั๋วแลกเงินเป็นสำรับนั้น อาจกล่าวได้ว่าแทบจะไม่มี ความแตกต่างกันในหลักการ เพราะประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ และซีวิลลอว์ได้พยายามที่จะปรับบทกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับตั๋วเงินเข้าหากัน เช่น เรื่องการที่ผู้รับรองได้ทำการชำระเงินตามตัวคู่ฉีกที่ตนได้รับรองไปโดยผู้รับรองมิได้เวนคืนตัวคู่ฉีกฉบับที่รับรองนั้นคืน กฎหมายตั๋วเงินของอังกฤษและประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศสได้กำหนดว่า เมื่อถึงกำหนดชำระแล้วมีผู้นำตัวคู่ฉีกฉบับที่รับรองแล้วมาเรียกให้ชำระเงินอีกครั้ง ผู้รับรองก็ยังคงมีหน้าที่ที่จะต้องชำระเงินตามตัวนั้นอีก เนื่องจากความประมาทเลินเล่อของผู้รับรองเองซึ่งกรณีดังกล่าวนี้ถือเป็นหลักการ เช่นเดียวกับกฎหมายลักษณะตั๋วเงินของไทยเช่นกัน

⁴¹ Article L. 511-73

Payment made on one of the originals constitutes a discharge, even where it is not stipulated that such payment cancels the effect of the other originals. Nevertheless, the drawee is bound by each accepted original of which he has not obtained the return.

An endorser who has transferred originals to different persons as well as subsequent endorsers, are bound by all the originals bearing their signatures that have not been returned.

⁴² มาตรา 976.

กรณีที่มีการสลักหลังคู่ฉีกตัวแลกเงินเป็นสำรับให้แก่บุคคลต่างคนกัน ระหว่างผู้ทรงด้วยกันบุคคลที่ได้ตัวไปก่อนย่อมมีสิทธิเหนือบุคคลอื่น แต่หากผู้จ่ายรับรองหรือใช้เงินตามตัวเงินฉบับใดที่ได้ยื่นก่อน การรับรองหรือใช้เงินนั้นย่อมใช้ได้ ผู้รับรองหรือใช้เงินไม่ต้องคำนึงว่าผู้ทรงคนใดมีสิทธิดีกว่า เพราะเป็นเรื่องที่ผู้ทรงจะต้องไปว่ากล่าวกันเอง⁴³

มีข้อนำสังเกต กฎหมายไม่ได้บัญญัติถึงสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบของผู้ทรง หรือผู้รับรอง ในกรณีที่ตัวแลกเงินเป็นสำรับสูญหายไปจากความครอบครองของผู้ทรง และต่อมามีการสลักหลังโอนตัวคู่ฉีกสองฉบับหรือมากกว่านั้นให้แก่บุคคลต่างคนกัน ดังนั้น ในการพิจารณาประเด็นปัญหาดังกล่าวนี้จึงต้องนำบทบัญญัติทั่วไปของตัวเงินมาปรับใช้ประกอบกับบทบัญญัติของตัวแลกเงินเป็นสำรับ กล่าวคือ เมื่อผู้ทรงตัวแลกเงินเป็นสำรับทราบในตัวคู่ฉีกฉบับหนึ่งฉบับใดในสำรับหายไปจากความครอบครองของตน กฎหมายกำหนดให้ผู้ทรงมีหน้าที่บอกกล่าวเป็นหนังสือไปยังผู้ออกตัวแลกเงินเป็นสำรับ ผู้จ่าย ผู้สมอ้างยามประสงค์ ผู้รับรองเพื่อแก้หนี้และผู้รับอาวัล ถ้ามีเพื่อให้บุคคลดังกล่าวบอกปิดไม่ใช้เงินให้แก่บุคคลที่มาเรียกให้ชำระเงินตามตัวคู่ฉีกที่สูญหายนั้น⁴⁴ ซึ่งหากผู้ทรงทราบว่าตัวคู่ฉีกของตนถูกขโมยหรือหายไป แต่ละเลยไม่ปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนด ต่อมาผู้ใช้เงินได้จ่ายเงินตามตัวคู่ฉีกดังกล่าวแล้ว ผู้ทรงก็ไม่สามารถอ้างได้ว่าผู้ใช้เงินประมาทเลินเล่อ หรือเรียกให้ผู้ใช้เงินรับผิดชอบใดๆ ได้ เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าผู้ใช้เงินได้ทราบว่าสูญหายโดยทางอื่นแล้ว

อย่างไรก็ตาม เมื่อตัวเงินสูญหายจากการครอบครองของผู้ทรง และผู้จ่ายทราบถึงความสูญหายนั้น ไม่ว่าจะจากการที่ผู้ทรงแจ้งมาเป็นหนังสือ หรือด้วยทางใดก็ตาม กฎหมายลักษณะตัวเงินของไทยกำหนดหน้าที่ให้ผู้จ่ายบอกปิดการใช้เงินตามตัวที่สูญหายนั้น

กรณีผู้จ่ายได้ใช้เงินตามตัวไปโดยรู้ยู่ว่าตัวแลกเงินฉบับนั้นได้หายจากความครอบครองของผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย ก็ถือว่าผู้จ่ายใช้เงินโดยประมาทเลินเล่ออันมีผลให้ผู้จ่ายไม่หลุดพ้นจากความรับผิด ผู้จ่ายยังต้องรับผิดชอบใช้เงินให้แก่ผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายอีก

หากเป็นกรณีที่ผู้จ่ายได้ใช้เงินตามตัวแลกเงินเป็นสำรับที่สูญหายนั้นก่อนที่จะได้รับคำบอกกล่าวจากผู้ทรง และเป็นการใช้เงินไปโดยถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนด ผู้จ่ายย่อมหลุดพ้นความรับผิด ผู้ที่ทำตัวหายก็ไม่ได้รับความคุ้มครอง

นอกจากนี้ หากเป็นกรณีที่ตัวคู่ฉีกในสำรับสูญหายและมีการสลักหลังคู่ฉีกมากกว่าสองฉบับให้แก่บุคคลต่างคนกัน และตัวคู่ฉีกเหล่านั้นได้ถูกเปลี่ยนมือไปยังผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายต่างคนกัน กฎหมายลักษณะตัวเงินของไทยกำหนดให้ผู้ทรงที่ได้สิทธิในตัวไปก่อนเป็นเจ้าของอัน

⁴³ จิตติ ดิงศกัทธิย์. เล่มเดิม. หน้า 117.

⁴⁴ มาตรา 1010.

แท้จริงในตัวแลกเงินเป็นสำรับฉบับนั้น แต่กฎหมายก็กำหนดบทคุ้มครองผู้จ่ายที่สุจริตไว้ว่าการดังกล่าวไม่กระทบสิทธิของผู้จ่าย หากผู้จ่ายได้รับรองหรือชำระเงินไปตามคู่มือที่ยื่นให้ก่อน⁴⁵

ส่วนสำเนาตัวแลกเงินนั้น กฎหมายตัวเงินของไทยมิได้บัญญัติไว้ อาจเป็นเพราะผู้ร่างอาจเห็นว่าจะมีปัญหาตามมา ประกอบกับประเทศไทยในขณะนั้นก็ได้ใช้ตัวแลกเงินกันอย่างแพร่หลาย จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องมีสำเนาตัวแลกเงิน อย่างไรก็ตาม กฎหมายตัวเงินของอังกฤษที่ประเทศไทยนำมาเป็นต้นแบบในการร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในส่วนที่เกี่ยวกับตัวแลกเงินเป็นสำรับ อันเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับสำเนาตัวแลกเงิน ก็มีได้ปรากฏบทบัญญัติที่เกี่ยวกับสำเนาตัวแลกเงิน ซึ่งล้วนเป็นเหตุให้กฎหมายตัวเงินของไทยไม่มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับสำเนาตัวแลกเงิน⁴⁶

แต่ตามกฎหมายตัวเงินของบางประเทศ เช่น สหพันธรัฐเยอรมนี และประเทศจีน รวมทั้งกฎหมายตัวเงินของสันนิบาตชาติ (Uniform Law) ยอมให้ผู้ทรงตัวแลกเงินทำสำเนาตัวแลกเงินขึ้นเองตามจำนวนที่ต้องการได้⁴⁷

อย่างไรก็ตาม เรื่องตัวแลกเงินเป็นสำรับซึ่งมีคู่มือหลายฉบับนี้เป็นคนละกรณีกับเรื่องสำเนาตัวแลกเงิน มีนักนิติศาสตร์ท่านหนึ่งได้อธิบายไว้ว่า “สำเนาตัวแลกเงินเป็นเอกสารที่มีข้อความและรายการตรงกับข้อความและรายการในต้นฉบับ สำเนาดังกล่าวสามารถโอนกันได้แบบตัวเงินและสามารถทำอาวัลในสำเนาตัวแลกเงินได้เช่นเดียวกับต้นฉบับ โดยสำเนาตัวแลกเงินอาจต้องระบุข้อความว่า ต้นฉบับอยู่ในความครอบครองของผู้ใด และผู้นั้นผูกพันที่จะต้องส่งมอบต้นฉบับให้แก่ผู้ทรงตัว ถ้าผู้ทรงตัวได้ทวงถามแล้วแต่ผู้ครอบครองปฏิเสธ ไม่ยอมให้ต้นฉบับ ผู้ทรงสามารถทำคำคัดค้านระบุว่าผู้ครอบครองต้นฉบับปฏิเสธที่จะให้ต้นฉบับแล้วจึงจะสามารถใช้สิทธิไล่เบี้ยเอาจากบุคคลที่สลักหลังและอาวัลในสำเนาตัวแลกเงินนั้นได้”⁴⁸

ผลทางกฎหมายแตกต่างกันระหว่างคู่มือ (กรณีตัวแลกเงินเป็นสำรับ) กับสำเนา (กรณีเป็นตัวเดียว) ก็คือ การรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้⁴⁹ คู่มือแต่ละฉบับในตัวแลกเงินเป็นสำรับถือเป็นต้นฉบับตามหลักกฎหมายดังกล่าวซึ่งถือว่าแตกต่างจากสำเนาตัวแลกเงินที่ไม่ถือเป็นต้นฉบับเอกสาร⁵⁰

⁴⁵ มาตรา 977.

⁴⁶ เจนจิรา บิณณิษฐ์. (2546). ปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับตัวแลกเงินเป็นสำรับ. หน้า 19.

⁴⁷ เฉลิม ขงบุญเกิด. เล่มเดิม. หน้า 210.

⁴⁸ แหล่งเดิม. หน้า 210-211.

⁴⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง, มาตรา 93.

⁵⁰ ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์ ก เล่มเดิม. หน้า 314.

เมื่อตั๋วแลกเงินเป็นสำหรับเป็นตั๋วแลกเงินประเภทหนึ่งที่มีลักษณะพิเศษบางประการ แตกต่างจากตั๋วแลกเงินทั่วไปที่มีเพียงฉบับเดียว และกฎหมายไม่ได้บัญญัติเรื่องใดไว้เป็นการเฉพาะ ดังนั้น หากผู้รับรองได้รับรองสำเนาตั๋วแลกเงินเป็นสำหรับ ผลทางกฎหมายจะเป็นเช่นไรนั้น ผู้เขียน เห็นว่าสำเนาตั๋วแลกเงินเป็นสำหรับฉบับนั้นน่าจะมีผลใช้ได้ตามกฎหมาย ซึ่งลักษณะสำเนาตั๋วแลกเงินเป็นสำรับน่าจะมีลักษณะเช่นเดียวกับสำเนาตั๋วแลกเงินที่ได้กล่าวมาในตอนต้น กล่าวคือ ต้องระบุข้อความเหมือนกับที่ระบุไว้ในต้นฉบับ อันหมายความว่ารวมถึงการสลักหลังและข้อความอื่นๆ ในตัวด้วย อย่างไรก็ตาม ประเด็นในส่วนนี้ยังไม่มีการพิพากษาของศาลฎีกาตัดสินไว้ จึงต้องรอคำวินิจฉัยต่อไป

การออกตั๋วแลกเงินเป็นสำรับถือเป็นตัวเงินที่นิยมใช้กันมากในสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศ ซึ่งการนำกฎหมายมาปรับใช้กับสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศนี้ต้องนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาปรับใช้ เพราะบทบัญญัติของกฎหมายฉบับดังกล่าวไม่ได้จำกัดการบังคับใช้เฉพาะสัญญาซื้อขายภายในประเทศเท่านั้น

การซื้อขายระหว่างประเทศ ผู้ซื้อและผู้ขายจะอยู่คนละประเทศ การชำระเงินค่าสินค้าจึงมักทำผ่านธนาคาร โดยใช้วิธีตั๋วแลกเงินเรียกเก็บ (Bill for Exchange) และวิธีเลตเตอร์ออฟเครดิต (Letter of Credit) หรือเครดิตที่มีเอกสารประกอบ (Documentary Credit) เพื่อความมั่นใจของผู้ซื้อและผู้ขายสินค้าระหว่างประเทศ⁵¹ ซึ่งการชำระเงินแต่ละวิธีย่อมแตกต่างกันออกไป ดังนี้

วิธีการชำระเงิน โดยใช้ตั๋วแลกเงินเรียกเก็บ (Bill for Exchange) มีผู้แบ่งการชำระราคาออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่⁵²

ลักษณะแรก การชำระราคาโดยใช้ตั๋วแลกเงินโดยไม่ผ่านธนาคาร เป็นการชำระราคาจากผู้ซื้อไปยังผู้ขายโดยตรงโดยไม่ผ่านธนาคาร ซึ่งวิธีนี้มีการใช้กันอย่างแพร่หลายในการค้าระหว่างประเทศเมื่อผู้ขายส่งสินค้าลงเรือให้แก่ผู้ซื้อแล้ว ผู้ขายจะออกตั๋วแลกเงินสั่งให้ผู้ซื้อเป็นผู้จ่ายเงินตามตั๋วแลกเงินเพื่อเป็นการชำระราคาสินค้าให้แก่ผู้ขาย

⁵¹ ชาวลิต อรรถศาสตร์. (2553, เมษายน). คำอธิบายกฎหมายการค้าระหว่างประเทศ. คู่มือการศึกษาวิชากฎหมายการค้าระหว่างประเทศ. หน้า 40.

⁵² แหล่งเดิม. หน้า 152.

ลักษณะที่สอง การชำระเงินโดยใช้ตัวแลกเปลี่ยนโดยผ่านธนาคาร ซึ่งธนาคารพาณิชย์ต่างๆ ได้ยอมรับและนำคำว่า Bill for Collection มาใช้กันอย่างแพร่หลาย

วิธีเครดิตออฟเครดิต (Letter of Credit: L/C) เป็นกรณีที่คู่สัญญาตกลงกันเป็นหนังสือ สัญญาการชำระเงินที่ออกโดยธนาคารที่อยู่ในประเทศเดียวกับผู้ซื้อ เรียกว่า “ธนาคารที่เปิดเครดิต” (Issuing Bank) ออกให้แก่ผู้ขายหรือผู้รับประโยชน์ เพื่อรับรองว่าเมื่อผู้ขายส่งมอบสินค้าและปฏิบัติตามเงื่อนไข L/C ถูกต้องแล้ว ธนาคารจะชำระเงินค่าสินค้าให้แก่ผู้ขาย วิธีนี้ถือได้ว่าเป็นหลักประกันที่ดีสำหรับผู้ขายที่จะได้รับชำระราคาจากธนาคาร หากผู้ขายหรือผู้รับประโยชน์ตามเครดิตได้ส่งมอบเอกสารต่างๆ (Shipping Documents or Commercial Documents) ครบถ้วนถูกต้องตามที่เครดิตกำหนดให้แก่ธนาคาร⁵³ และฝ่ายผู้ซื้อเองก็มั่นใจได้ว่าผู้ซื้อจะได้รับสินค้าอย่างแน่นอน เมื่อผู้ซื้อชำระค่าสินค้าผ่านธนาคารซึ่งเป็นคนกลางคอยตรวจสอบเอกสารการส่งสินค้า (Shipping Documents) ว่าถูกต้องเป็นไปตามเงื่อนไขของ L/C หรือไม่ เพื่อผู้ซื้อจะได้รับมอบเอกสารการส่งสินค้าดังกล่าวไปรับสินค้าจากผู้ขนส่งต่อไป⁵⁴

ประโยชน์ของเครดิตออฟเครดิตก็คือผู้ซื้อไม่ต้องจ่ายเงินก่อนเหมือนกับซื้อด้วยเงินสด และทางฝ่ายผู้ขายก็สามารถมั่นใจได้ว่าเมื่อส่งสินค้าลงเรือแล้ว ผู้ขายจะได้รับเงินอย่างแน่นอน โดยการนำเอกสารแสดงหลักฐานการส่งสินค้าครบถ้วนตามที่ระบุไว้ในเครดิต พร้อมด้วยตัวแลกเปลี่ยนไปขึ้นเงินจากธนาคารได้ อันเป็นวิธีการที่ควบคุมความถูกต้องทั้งฝ่ายผู้ซื้อและผู้ขายได้เป็นอย่างดี

ในปัจจุบันเครดิตออฟเครดิต (Letter of Credit) สามารถแบ่งออกได้ 2 ประเภท คือ เครดิตออฟเครดิตสำหรับผู้เดินทาง (Traveler's Letter of Credit) และเครดิตออฟเครดิตการค้า (Commercial Letter of Credit) แต่ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับตัวแลกเปลี่ยนเป็นสำหรับมีเพียงเครดิตออฟเครดิตการค้า จึงจะขอกล่าวเพียงส่วนที่เกี่ยวข้องเท่านั้น

เครดิตออฟเครดิตการค้า (Commercial Letter of Credit หรือ L/C) เป็นวิธีการชำระเงินสำหรับการซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศประเภทหนึ่งที่ได้รับคามนิยมทางการค้าเป็นอย่างมาก โดยตัวเครดิตออฟเครดิตเองเป็นตราสารที่ธนาคารเป็นผู้ออกโดยคำสั่งของลูกค้า (ผู้ซื้อหรือผู้นำเข้า) เพื่อแจ้งไปยังผู้รับประโยชน์ (ผู้ขายหรือผู้ส่งออก) ว่าธนาคารรับรองว่าจะชำระเงิน

⁵³ กำชัย จงจักรพันธ์. (2543, กันยายน – ธันวาคม). “ความผูกพันของธนาคารและผู้รับประโยชน์ตามสัญญาเครดิตออฟเครดิต.” *คูลพาท*, 3 (47). หน้า 5.

⁵⁴ กฤษยาณี รัตนชัยชาญ. (2547). *การชำระราคาในการซื้อขายระหว่างประเทศ โดยวิธีการเรียกเก็บเงินตามตัวแลกเปลี่ยน*. หน้า 3.

จำนวนหนึ่งให้ เมื่อผู้รับประโยชน์ได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขต่างๆ ที่กำหนดไว้ในเลตเตอร์ออฟเครดิต แล้วทุกประการ

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเลตเตอร์ออฟเครดิตมีจำนวนมาก ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้ส่งสินค้าและหน่วยงานของรัฐบาลที่ต้องการรวบรวมไว้เป็นสถิติ แต่เอกสารที่สำคัญในการทำเลตเตอร์ออฟเครดิต ได้แก่ ตั๋วแลกเงิน (Bill of Exchange) ใบตราส่ง (Bill of Lading) กรมธรรม์ประกันภัย และใบกำกับสินค้า เป็นต้น

ตั๋วแลกเงินที่เกี่ยวข้องกับการค้าขายระหว่างประเทศนั้น มีทั้งประเภทที่ไม่ต้องมีเอกสารประกอบ (Clean Bill) และประเภทที่ต้องมีเอกสารประกอบ (Documentary Bill) แต่ที่นิยมใช้ในการซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศ ได้แก่ ตั๋วแลกเงินที่มีเอกสารประกอบ โดยเมื่อผู้ขายส่งสินค้าลงเรือแล้ว ผู้ขายก็จะออกตั๋วแลกเงินพร้อมมอบเอกสารการขนส่งสินค้า (Shipping Documents) ให้แก่ธนาคารตัวแทนในประเทศของผู้ซื้อ และสั่งให้ธนาคารส่งตั๋วแลกเงินให้แก่ผู้ซื้อ เมื่อผู้ซื้อได้รับตั๋วแลกเงินแล้ว ก็จะชำระเงินแก่ธนาคารตัวแทน (ในกรณีที่เป็นตั๋วแลกเงินชนิดสั่งจ่ายเมื่อเห็น) หรือรับรองตั๋วแลกเงินนั้น (ในกรณีที่ตั๋วแลกเงินเป็นชนิดที่มีกำหนดเวลา) ธนาคารก็จะมอบเอกสารการขนส่งสินค้าต่างๆ ให้แก่ผู้ซื้อเพื่อผู้ซื้อจะได้นำไปเป็นหลักฐานในการออกสินค้าต่อไป

ตั๋วแลกเงินเป็นสำรับจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับเลตเตอร์ออฟเครดิตในขั้นตอนที่ผู้ขายส่งเอกสารไปยังธนาคารของผู้ขายเพื่อให้เรียกเก็บเงินไปยังธนาคารของผู้ซื้อ โดยในทางปฏิบัติของธนาคารนิยมเรียกว่า Drafts และจะออกตั๋วแลกเงินชนิดนี้เป็นสำรับอย่างน้องสองฉบับในยามภาวะไม่ปกติ เช่น ยามสงคราม อาจจะถูกเป็นสามฉบับ ทั้งนี้ ก็เพื่อป้องกันการสูญหายในระหว่างส่งไปยังต่างประเทศ

ตั๋วแลกเงินเป็นสำรับที่เกี่ยวข้องกับเลตเตอร์ออฟเครดิตมิได้ทำหน้าที่เป็นตั๋วแลกเงินปกติ หากแต่ทำหน้าที่เป็นใบเรียกเก็บเงิน แต่ทั้งนี้ตั๋วแลกเงินเป็นสำรับดังกล่าวก็ยังทำหน้าที่อื่นด้วย เนื่องจากในกรณีนี้เป็นตัวที่ออกล่วงหน้าก่อนการชำระเงินเป็นเวลานาน ดังนั้นตั๋วแลกเงินเป็นสำรับที่ใช้ประกอบเลตเตอร์ออฟเครดิตจึงอาจนำไปใช้ประโยชน์เพื่อเพิ่มมูลค่าได้ เช่น ในกรณีที่ผู้ขายสินค้านำตั๋วแลกเงินเป็นสำรับที่ออกมาประกอบเลตเตอร์ออฟเครดิตดังกล่าวไปเสนอขายลดราคาต่อธนาคาร เป็นต้น อาจกล่าวได้ว่าการออกตั๋วแลกเงินเป็นสำรับก็เพื่อใช้เป็นเอกสารประกอบเลตเตอร์ออฟเครดิตทางการค้าเพื่อการชำระหนี้ระหว่างประเทศก็ได้

จากที่ได้กล่าวมาในตอนต้นแล้วว่า ให้นำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาปรับใช้กับสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศ ดังนั้น วิธีการรับรองตั๋วแลกเงินเป็นสำรับในสัญญาซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศนี้ก็ต้องนำหลักการที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นในเรื่องของการรับรองตั๋วแลกเงินเป็นสำรับมาใช้

4.3 ปัญหาการรับรองกรณีผู้จ่ายกับผู้รับจ่ายเป็นบุคคลเดียวกัน

ตัวแลกเปลี่ยน โดยทั่วไปมีคู่สัญญา 3 ฝ่ายคือ ผู้ส่งจ่าย ผู้จ่าย และผู้รับเงิน แต่กฎหมายไม่ได้ห้ามมิให้ผู้สัญญาแต่ละฝ่ายเป็นคนเดียวกันกับคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งไม่ ด้วยเหตุนี้ผู้จ่ายเงินตามตัวแลกเปลี่ยนอาจเป็นบุคคลคนเดียวกับผู้ส่งจ่ายก็ได้⁵⁵ คล้ายๆ กับตัวสัญญาใช้เงินซึ่งจะทำให้มีบุคคลเข้ามาเกี่ยวข้องในชั้นแรกเพียง 2 คนคือ ผู้ส่งจ่ายและผู้จ่ายซึ่งเป็นบุคคลคนเดียวและผู้รับเงินเท่านั้น แทนที่จะมีคู่กรณีที่เกี่ยวข้อง 3 คน เช่น นายคำมีกิจการค้าขายเป็นหลักแหล่งสำคัญอยู่ในกรุงเทพฯ แต่ยังมีกิจการค้าขายอยู่ที่เชียงใหม่ด้วย ดังนั้นนายคำซึ่งอยู่ในกรุงเทพฯ อาจจะออกตัวแลกเปลี่ยนให้ร้านของตน (ยี่ห้อ)⁵⁶ ซึ่งตั้งอยู่ที่เชียงใหม่จ่ายเงินจำนวนใดจำนวนหนึ่ง ณ วันที่กำหนดไว้ให้แก่ผู้เป็นเจ้าของนายคำ

ปัจจุบันการค้าขายเจริญขึ้นมาก ผู้ค้าขายส่วนใหญ่เป็นนิติบุคคลซึ่งต้องมีสำนักงานสาขาอยู่ตามอำเภอและจังหวัดต่างๆ กรณีนี้ผู้ส่งจ่าย (สำนักงานใหญ่) จะออกตัวแลกเปลี่ยนส่งให้สำนักงานสาขาของตนเองเป็นผู้ส่งจ่ายเงินตามตัวแลกเปลี่ยนฉบับนั้นโดยจ่ายเงินให้แก่ผู้เป็นคู่สัญญาในการติดต่อทำธุรกิจกับนิติบุคคลสำนักงานใหญ่

ส่วนการรับรองคือการแสดงเจตนาของผู้จ่ายในการยอมรับปฏิบัติตามคำสั่งของผู้ส่งจ่าย และเป็นเพียงการให้ผู้จ่ายตกลงเข้ามารับผิดชอบสัญญาตัวแลกเปลี่ยนด้วยอีกคนหนึ่งเท่านั้น ส่วนความรับผิดชอบของบุคคลอื่นยังมีอยู่ตามปกติ อย่างไรก็ตามเฉพาะ “ผู้จ่าย” เท่านั้นที่อาจรับรองได้ บุคคลอื่นหากไม่อยู่ในฐานะผู้จ่ายจะเข้ามาลงลายมือชื่อรับรองเป็นผู้รับรองไม่ได้ ดังคำพิพากษาศาลฎีกาที่ได้ตัดสินชี้ขาดไว้⁵⁷

กรณีที่ผู้จ่ายกับผู้ส่งจ่ายอาจเป็นคนเดียวกันนี้ถือเป็นการออกตัวแลกเปลี่ยนส่งจ่ายเอาจากตนเอง โดยปกติจะใช้กันในกรณีสาขาของนิติบุคคลเบิกจ่ายระหว่างกันเอง หากทำเป็นหนังสือธรรมดาสั่งให้จ่าย ก็ทำได้เหมือนกัน แต่ผู้รับเงินจะไม่ได้รับประโยชน์เหมือนได้รับการชำระหนี้จากตราสารอันเป็นตัวแลกเปลี่ยน ซึ่งจะสามารถนำไปใช้โอนขายกันได้ดังเช่นตัวแลกเปลี่ยน

⁵⁵ มาตรา 912 วรรคสอง.

⁵⁶ คำว่า “ยี่ห้อ” คือชื่อที่บุคคลนั้นใช้ในทางการค้าของเขา (Trade Name) ไม่มีสถานะเป็นนิติบุคคล มีลักษณะทำนองเดียวกับห้างหุ้นส่วนสามัญไม่จดทะเบียน เช่น เขียนเช็คสั่งจ่ายร้าน “แซลวิน อินเดนเต็ง เอเยนซี” เป็นเช็คที่ใช้ได้ เจ้าของร้านเป็นผู้มีสิทธิรับเงินตามเช็คนั้น (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4/2512) หากร้านยี่ห้อดังกล่าวมีเจ้าของร่วมกันสองคน เจ้าของร่วมคนหนึ่งคนใดยอมเป็นโจทก์ฟ้องคดีให้ลูกหนี้ใช้เงินตามตัวเงินนั้นได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1732/2517).

⁵⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 399/2511.

ทั้งนี้ หากไม่ใช้เพื่อให้ได้รับประโยชน์จากการออกตั๋วแลกเงิน การที่บุคคลธรรมดาจะออกตั๋วแลกเงินสั่งตนเอง เพื่อจ่ายเงินแก่อีกคนหนึ่งนั้น ปกติไม่นิยมทำกัน กรณีดังกล่าวถือเป็นเรื่องออกตั๋วสัญญาใช้เงิน เช่น แดงซื้อสินค้าจากขาว ไม่มีลูกหนี้ของตนเองที่จะสั่งให้จ่ายเงินแก่ขาวได้ ปกติแดงก็ทำได้เพียงออกตั๋วสัญญาใช้เงินเป็นการผูกพันตนเองว่าจะจ่ายเงินให้ขาว ไม่ออกตั๋วแลกเงินสั่งให้ตนเองจ่ายเงินแก่ขาว หากขาวเกี่ยวให้ออกเป็นตั๋วแลกเงินก็สามารถทำได้ตามกฎหมาย⁵⁸

จะเห็นได้ว่าการที่ขาวจะเกี่ยวให้แดงออกตั๋วแลกเงินแทนตั๋วสัญญาใช้เงิน เพราะขาวอาจมุ่งหวังจะได้รับประโยชน์บางประการที่มีบัญญัติไว้สำหรับตั๋วแลกเงิน แต่ไม่มีบัญญัติไว้สำหรับตั๋วสัญญาใช้เงิน เช่นการที่จะต้องทำการคัดค้านตั๋วแลกเงินแม้ตัวที่ออกในประเทศ สำหรับตั๋วแลกเงินที่ต้องทำ⁵⁹ ถ้าไม่ทำ ผู้ทรงสิทธิไล่เบี้ยเอาแก่ผู้สลักหลัง ผู้สั่งจ่าย และคู่สัญญาอื่นๆ ที่ต้องรับผิดชอบ⁶⁰ แต่สำหรับตั๋วสัญญาใช้เงินถ้าทำในประเทศเดียวกันไม่ต้องทำคัดค้าน⁶¹

อย่างไรก็ตาม ในกฎหมายของประเทศอื่นๆ บางประเทศนั้น การที่ผู้สั่งจ่ายสั่งตนเองให้จ่ายเงินให้แก่ผู้รับเงินนั้นมีผลแตกต่างไปจากกฎหมายลักษณะตั๋วเงินของไทย เช่น กฎหมายตั๋วเงินของอังกฤษ ผู้ทรงตั๋วเงินดังกล่าวสามารถเลือกปฏิบัติต่อดัชนีลักษณะนี้ในฐานะเป็นตั๋วแลกเงินหรือตั๋วสัญญาใช้เงินก็ได้⁶² แต่ในบางประเทศถือว่าเป็นตั๋วสัญญาใช้เงิน เช่น สหรัฐอเมริกา⁶³ ซึ่งจะมีผลแตกต่างกันในเรื่องความรับผิดชอบของผู้ที่ทำตัวนั้นขึ้น

เมื่อกฎหมายลักษณะตั๋วเงินอนุญาตให้ผู้จ่ายเงินตามตั๋วแลกเงินเป็นบุคคลคนเดียวกับผู้สั่งจ่ายได้ และกฎหมายบัญญัติให้เฉพาะผู้จ่ายทำการรับรองตั๋วแลกเงิน หากผู้สั่งจ่ายซึ่งอยู่ในฐานะเป็นผู้จ่ายได้ทำการรับรองตั๋วแลกเงิน ผู้สั่งจ่ายซึ่งมีฐานะเป็นผู้จ่ายจะมี 2 ฐานะในหนึ่งคน คือฐานะผู้สั่งจ่าย และฐานะผู้รับรอง กรณีตั๋วแลกเงินถึงกำหนดผู้ทรงต้องยื่นตั๋วแลกเงินให้ผู้สั่งจ่ายในฐานะผู้รับรองใช้เงินตามจำนวนเงินที่ปรากฏบนตัว เพราะผู้สั่งจ่ายในฐานะผู้รับรองถือเป็นลูกหนี้ชั้นต้น แม้ผู้ทรงฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดอันทำให้ผู้ทรงสิทธิไล่เบี้ยเอาแก่เหล่าผู้สลักหลัง หรือผู้สั่งจ่าย⁶⁴ เช่น กรณีตั๋วแลกเงินซึ่งถึงกำหนดในระยะเวลาอย่างใดอย่างหนึ่ง

⁵⁸ มาตรา 912 วรรคสอง.

⁵⁹ มาตรา 960.

⁶⁰ มาตรา 973.

⁶¹ มาตรา 975.

⁶² คดี Edis v. Burry และ Allan v. Mawson . หนังสือ James McLoughlin, Introduction to Negotiable Instruments, pp. 38-39.

⁶³ Charles M. Weber, Commercial Paper in a Nutshell, Third Edition, (St. Paul, Minnesota: West Publishing Co., 1982), p. 54.

⁶⁴ มาตรา 973.

ภายหลังได้เห็น⁶⁵ ผู้ทรงต้องนำตัวดังกล่าวมาขึ้นเพื่อให้ผู้จ่ายรับรองตัวภายใน 6 เดือนนับแต่วันที่ลง
ในตั๋ว เว้นแต่ผู้สั่งจ่ายจะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ถ้าขึ้นเกินกำหนดยอมสิ้นสิทธิไล่เบี้ยเอาแก่ผู้สั่งจ่าย
เว้นแต่ผู้รับรอง⁶⁶ หรือกรณีที่ผู้จ่ายไม่ยอมรับรอง ผู้ทรงต้องทำคำคัดค้านการไม่รับรองภายใน 3 วัน
นับแต่วันที่มารับรอง⁶⁷ หากไม่ทำภายในระยะเวลาที่กำหนด ผู้ทรงยอมสิ้นสิทธิไล่เบี้ยเอาแก่
ผู้สั่งจ่าย

สาเหตุที่ผู้รับรองไม่หลุดพ้น เพราะการรับรองยอมทำให้ผู้จ่ายซึ่งทำการรับรองนั้นยอม
ต้องผูกพันตามเนื้อความแห่งคำรับรองเป็นการผูกพันตามคำสัญญาว่าจะใช้เงิน⁶⁸ ซึ่งไม่ใช่ความรับ
ผิดแบบมีเงื่อนไข⁶⁹ ดังนั้นหนี้ของผู้รับรองนี้เป็นหนี้ที่ผู้รับรองผูกพันว่าจะชำระด้วยตนเองในฐานะ
เป็นลูกหนี้ที่มีความรับผิดชอบตามสัญญาเหมือนสัญญาธรรมดาคืออื่น ๆ ดังนั้น เมื่อคู่สัญญาคนอื่นหลุดพ้น
ไปแล้ว ผู้รับรองจึงยังคงต้องรับผิดชอบ อย่างไรก็ตาม ผู้รับรองอาจยกอายุความขึ้นต่อสู้ผู้ทรง เพื่อ
ไม่ต้องรับผิดชอบตัวเงินได้หากขาดอายุความ⁷⁰

4.4 ปัญหาความรับผิดชอบของธนาคารซึ่งเข้ารับรองตัวแลกเงินที่มีจำนวนเงินเกินกว่าระเบียบของ ธนาคารที่จะรับรองได้ และปัญหาการลงลายมือชื่อรับรองของผู้แทนนิติบุคคลโดยมิได้เขียนแสดง ว่าทำการแทน

การดำเนินธุรกิจของกิจการขนาดใหญ่ หรือธุรกิจขนาดยักษ์ อาจมีภาระหนี้ต่อกัน
แต่ครั้งเป็นเงินจำนวนมากๆ เมื่อจะต้องชำระหนี้ต่อกันในเงินก้อนจำนวนมากๆ ฝ่ายเจ้าหนี้
ก็จำเป็นที่จะต้องให้ได้รับความเชื่อมั่นว่าตนเองจะได้รับชำระหนี้แน่นอน

การชำระหนี้ต่อกันเป็นตัวเงินจึงมีธนาคารเข้ามาเป็นผู้รับรองหรือค้ำประกันลูกหนี้ให้
ซึ่งธนาคารจะเป็นผู้เข้ามารับผิดชอบใช้เงินให้แทนตามภาระผูกพันที่ตนได้รับรองหรือค้ำประกันหนี้
ในกรณีลูกหนี้ไม่ชำระเงิน

เนื่องจากธนาคารพาณิชย์เป็นสถาบันที่สาธารณะชนโดยทั่วไปให้ความเชื่อถือในเรื่อง
เครดิตอยู่แล้ว เมื่อคู่สัญญาเกิดความลังเลถึงความแน่นอนที่จะได้รับชำระหนี้เมื่อถึงกำหนด

⁶⁵ มาตรา 913(4).

⁶⁶ มาตรา 973 วรรคสอง.

⁶⁷ มาตรา 960 วรรคสาม.

⁶⁸ มาตรา 937.

⁶⁹ มาตรา 914.

⁷⁰ มาตรา 1001.

หากตัวแลกเงินนั้นมีธนาคารเข้ามา “รับรอง” ความลึกลับถึงความไม่แน่นอนของการได้รับชำระหนี้ตามตัวแลกเงินนั้นเป็นอันหมดไป

การที่ธนาคารพาณิชย์รับรองตัวแลกเงิน เป็นกรณีที่กฎหมายลักษณะตัวเงินเปิดโอกาสให้ธนาคารพาณิชย์เข้ามาสอดแทรกแสวงหาผลประโยชน์จากประชาชนได้ กล่าวคือธนาคารได้เข้ามา “รับรอง” การจ่ายเงินตามตัวแลกเงินที่ออกชำระหนี้แก่กัน โดยการสอดตัวเข้ามารับเป็น “ผู้จ่าย” เงินตามตัวแลกเงินตามคำรับรองที่ตกลงไว้ในตัวแลกเงินนั้น

ด้วยเหตุนี้ เมื่อธนาคารเขียนคำว่า “รับรอง” ลงบนตัวแลกเงิน เท่ากับธนาคารได้ให้คำรับรองแก่ผู้ออกตัวแลกเงิน หรือผู้สั่งจ่าย (Drawer) ว่ารับจะชำระเงินให้แก่ผู้ทรงเมื่อตัวแลกเงินนั้นถึงกำหนด หากธนาคารได้รับรองตัวแลกเงินแล้วยอมตกอยู่ในฐานะลูกหนี้ชั้นต้นที่จะต้องชำระหนี้ตามตัวแลกเงินให้แก่ผู้ทรงต่อไป

ตัวแลกเงินที่ธนาคารทำการรับรองให้ นั้น อาจเป็นตัวที่มีวัตถุประสงค์ทางการค้า ซึ่งเป็นการสั่งจ่ายเพื่อชำระหนี้ทางการค้า หรือเป็นตัวแลกเงินที่มีวัตถุประสงค์ทางการเงินก็ได้⁷¹

อย่างไรก็ตาม ตัวแลกเงินที่มีธนาคารรับรอง ถือเป็นตราสารที่ได้รับความนิยมนในวงการธนาคารที่อาจนำไปขายลดหรือขายช่วงลด เอาเงินมาหมุนเวียนใช้ก่อนได้ ในทางกลับกัน หากไม่มีการนำตัวแลกเงินที่ธนาคารไปขายลด เมื่อถึงกำหนดการใช้เงินตามตัวแลกเงินนั้น ธนาคารผู้รับรองจะจ่ายเงินตามตัวให้ผู้ทรงไปก่อนแล้วจึงไปเรียกเก็บจากลูกค้าผู้ขอให้ตนรับรองภายหลังต่อไป⁷²

แม้ว่าตัวแลกเงินที่มีธนาคารรับรองจะทำให้ตัวแลกเงินน่าเชื่อถือ และเกิดความเชื่อมั่นแก่ผู้ทรงก็ตาม แต่หากธนาคารเข้ารับรองตัวแลกเงินที่มีจำนวนเงินเกินกว่าระเบียบของธนาคารที่จะรับรองได้ ไม่ว่าจะเกิดจากเจ้าหน้าที่ผู้รับมอบอำนาจของธนาคารกระทำการทุจริตรับรองตัวแลกเงินให้ลูกค้าโดยพลการ หรือเกินอำนาจที่ได้รับมอบหมาย แล้วแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนจากลูกค้าหรือเกิดจากผู้บริหารที่ไม่สุจริตก็ตาม ผลทางกฎหมายจะเป็นอย่างไรนั้น

คำพิพากษาฎีกาที่ 1751/2515 เมื่อกรรมการผู้จัดการของธนาคารได้ลงลายมือชื่อและประทับตราจริงไม่ได้ทำปลอมในนามของบุคคลอื่น หรือไม่เจตนาจะให้เข้าใจว่าเป็นตัวแลกเงินของบุคคลอื่น ประกอบกับลายมือชื่อผู้รับรองตัวแลกเงินก็เป็นลายมือชื่ออันแท้จริงซึ่งกระทำไปในฐานะผู้รับมอบอำนาจตามอำนาจซึ่งบุคคลนั้นได้รับมอบหมายจากธนาคาร อีกทั้งตราประทับก็เป็นตราประทับที่แท้จริงของธนาคาร การที่กรรมการผู้จัดการของธนาคารซึ่งมีอำนาจรับรองตัวแลกเงิน

⁷¹ สมทรง สิทธิภาคคุณ. (2549). *เรื่องการใช้ตัวแลกเงินในการระดมเงินผ่านธนาคารพาณิชย์*. หน้า 24.

⁷² เจริญ เจษฎาวัดย์. (2547). *หนังสือชุดความรู้เกี่ยวกับประเพณีปฏิบัติของธนาคาร*. หน้า 105-106.

จะทำการรับรองตัวแลกเงินเกินกว่าที่ได้รับอนุญาตจากธนาคาร กรณีดังกล่าวก็เป็นเพียงระบบภายในของธนาคาร เช่นกรรมการผู้จัดการของธนาคารมีอำนาจทำการรับรองตัวแลกเงินได้เพียง 50,000 บาท แต่กรรมการผู้จัดการได้ทำการรับรองตัวแลกเงินเป็นเงินจำนวน 100,000 บาท ตัวแลกเงินฉบับนั้นก็ยังคงมีผลใช้ได้ตามกฎหมาย ถือว่าธนาคารได้ทำการรับรองตัวแลกเงินนั้น และธนาคารมีหน้าที่ต้องจ่ายเงินตามจำนวนเงินที่ปรากฏในตัวแลกเงินฉบับนั้น ส่วนกรรมการผู้จัดการซึ่งทำการฝ่าฝืนกฎระเบียบของธนาคาร โดยการรับรองตัวแลกเงินเกินอำนาจของตนจะต้องรับผิดชอบต่อธนาคารเช่นไรก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งซึ่งไม่เกี่ยวกับผู้ทรง แต่เป็นเรื่องระหว่างธนาคารกับกรรมการผู้จัดการ

จากฎีกาดังกล่าวจะพอสรุปได้ว่า การที่กรรมการผู้จัดการของธนาคารได้รับรองตัวแลกเงินเกินกว่าอำนาจข้อบังคับตามที่ธนาคารกำหนด หรือเกินอำนาจที่ได้รับอนุญาตจากธนาคาร ตัวแลกเงินนั้นก็ยังมีผลใช้บังคับได้ตามกฎหมาย ถือว่าธนาคารได้ทำการรับรองตัวแลกเงินนั้นแล้ว ส่วนความผิดของกรรมการผู้จัดการก็ถือเป็นเรื่องระหว่างกรรมการผู้จัดการกับธนาคาร ไม่เกี่ยวกับผู้ทรง

อย่างไรก็ตาม ประเด็นกระทำการแทนนี้ถึงกฎหมายลักษณะตัวเงินของไทยจะบัญญัติให้กระทำการแทนได้ โดยการลงลายมือชื่อ และตัวแทนเขียนแกลงว่ากระทำการแทนบุคคลอื่น ตัวแทนย่อมไม่ต้องรับผิดชอบตามตัวแลกเงินนั้นเป็นส่วนตัว⁷³ แต่กรณีดังกล่าวไม่นำมาใช้บังคับกับการลงลายมือชื่อในตัวแลกเงินของผู้แทนนิติบุคคลซึ่งได้ลงลายมือชื่อในตัวแลกเงินในนามของนิติบุคคล

เหตุที่ไม่นำมาใช้กับผู้แทนนิติบุคคล เพราะโดยสภาพนิติบุคคลย่อมต้องแสดงเจตนาออกมาทางผู้แทนนิติบุคคล ดังที่กฎหมายได้บัญญัติไว้ในมาตรา 70 ว่า ผู้แทนนิติบุคคลแสดงเจตนาซึ่งอยู่ในอำนาจหน้าที่ของผู้แทนในทางการดำเนินกิจการตามวัตถุประสงค์ของนิติบุคคล เจตนานั้นก็ผูกพันนิติบุคคล และต้องถือว่าเป็นเจตนาของนิติบุคคลนั่นเอง⁷⁴

ในทางปฏิบัติกรณีเป็นห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทที่ได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลมักจะจดทะเบียนบังคับไว้ว่า เมื่อผู้แทนจะกระทำการในนามของห้างหรือของบริษัท นอกจากจะลงลายมือชื่อของผู้แทนของห้างหรือบริษัทแล้ว ยังจะต้องประทับตราสำคัญของห้างหรือบริษัทอีกด้วยจึงจะเป็นการผูกพันห้างหรือบริษัท ดังนั้น เมื่อหลักกฎหมายในเรื่องนิติบุคคลเป็นเช่นนี้ หากนำมา

⁷³ มาตรา 901.

⁷⁴ คำพิพากษาฎีกาที่ 787-788/2506.

บังคับใช้ในเรื่องตั๋วแลกเงิน แม้จะมีได้มีการเขียนข้อความแถลงว่ากระทำการแทนนิติบุคคล ผู้แทนนิติบุคคลนั้นก็ไม่ต้องรับผิดชอบเนื้อความแห่งตั๋วแลกเงินนั้นเป็นส่วนตัว⁷⁵

การลงลายมือชื่อแทนผู้อื่นโดยปราศจากอำนาจ (Unauthorized Signature) คือลายมือชื่อที่ผู้ลงลายมือชื่อเขียนหรือกระทำด้วยประการอื่นใดให้ปรากฏชื่อของบุคคลอื่นลงในตั๋วแลกเงิน โดยตั้งใจกระทำการแทนเจ้าของชื่อที่แท้จริง โดยที่เจ้าของชื่อมิได้มอบอำนาจให้กระทำการแทน

ส่วนการลงลายมือชื่อของผู้แทนนิติบุคคล ก่อนอื่นต้องเข้าใจก่อนว่า คำว่า “ผู้แทนนิติบุคคล” กับคำว่า “ตัวแทน” มีความหมายต่างกัน กล่าวคือ คำว่า “ผู้แทนนิติบุคคล” ตามกฎหมายจะหมายถึงบุคคลธรรมดาที่ดำเนินกิจการ หรือแสดงความประสงค์ของนิติบุคคลนั้น⁷⁶ ส่วนคำว่า “ผู้แทน” ตามกฎหมายจะหมายความว่าบุคคลที่ได้รับมอบหมายจากตัวการไม่ว่าได้รับมอบหมายอำนาจโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยาย ให้มีอำนาจกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่ตัวการมอบหมาย⁷⁷ เมื่อเป็นเช่นนี้ ในกรณีนิติบุคคล การที่ผู้แทนนิติบุคคลลงลายมือชื่อในตั๋วแลกเงินในนามของนิติบุคคลย่อมถือว่า บุคคลผู้ลงลายมือชื่อคือนิติบุคคลผู้แทนซึ่งได้ลงลายมือชื่อไป หาได้ลงในฐานะส่วนตัวไม่ ดังนั้นผู้แทนนิติบุคคลจึงไม่ต้องรับผิดชอบตามกฎหมายลักษณะตั๋วเงิน⁷⁸ แต่อย่างไร

กฎหมายตั๋วเงินของอังกฤษได้วางหลักสาระสำคัญของการรับผิดชอบ และวางหลักที่สำคัญเกี่ยวกับการลงลายมือชื่อไว้ในมาตรา 23⁷⁹ อีก 2 ประการ กล่าวคือ

ตามอนุมาตรา 1 กำหนดให้บุคคลใดลงลายมือชื่อในนามเครื่องหมายการค้าหรือชื่อสมมติ ให้สันนิษฐานว่าต้องรับผิดชอบเหมือนลงลายมือชื่อตนเอง หมายถึง การลงลายมือชื่อนั้นผู้ลงลายมือชื่อมิได้เขียนชื่อของตนเองโดยตรง แต่กลับใช้หรือเขียนชื่อเครื่องหมายการค้า หรือชื่อสมมติแทนในตั๋วเงินนั้น ในกรณีนี้กฎหมายก็ให้ถือว่าบุคคลผู้ลงชื่อนั้นต้องผูกพันรับผิดชอบเนื้อความในตั๋วเงินเช่นกัน เช่น ก. ลงชื่อในตั๋วเงิน โดยเขียนชื่อว่า แดง อันเป็นนามสมมติของตนลงในตั๋วเงินดังนี้ ก. ก็ต้องผูกพันรับผิดชอบเนื้อความแห่งตั๋วเงินเหมือนกับการลงชื่อว่า แดง เช่นกัน

⁷⁵ ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์ ก เล่มเดิม. หน้า 22-23.

⁷⁶ มาตรา 70.

⁷⁷ มาตรา 797.

⁷⁸ มาตรา 900.

⁷⁹ Section 23

No person is liable as drawer, indorser, or acceptor of a bill who has not signed it as such: Provided that

(1) Where a person signs a bill in a trade or assumed name, he is liable thereon as if he had signed it in his own name:

(2) The signature of the name of a firm is equivalent to the signature by the person so signing of the names of all persons liable as partners in that firm.

ตามอนุมาตรา 2 กำหนดให้การลงลายมือชื่อของบุคคลผู้เป็นหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วนใด ที่ได้ลงลายมือชื่อ ไปในนามของห้างหุ้นส่วนนั้น ให้ถือเท่ากับว่าเป็นการลงนามแทนผู้เป็นหุ้นส่วนทุกคน เช่น ห้างหุ้นส่วน Hook & Co. มีหุ้นส่วนทั้งหมด 3 คน คือ Mr. Hook, Mr. Line และ Mr. Sinker ในการนี้ถ้า Mr. Hook ลงลายมือชื่อในตั๋วเงินของ Hook & Co ก็ถือเสมือนว่าต้นฉบับนั้น ได้ออกในนามของผู้เป็นหุ้นส่วนทุกคน ผู้เป็นหุ้นส่วนที่ถึงแม้จะไม่ได้ลงลายมือชื่อในตั๋วเงินนั้นก็หาหลุดพ้นจากความรับผิดชอบไม่ได้⁸⁰

จากอนุมาตรา 2 นี้ จึงทำให้เห็นได้ว่ากฎหมายตั๋วเงินของอังกฤษยอมรับหลักในการลงลายมือชื่อในตั๋วเงินแทนผู้อื่นได้เช่นกัน นอกจากกฎหมายตั๋วเงินของอังกฤษจะบัญญัติไว้ในมาตรา 23(2) แล้วยังได้บัญญัติไว้ในมาตรา 26 ซึ่งถือเป็นหลักในการพิจารณาถึงความสมบูรณ์และผลตามกฎหมายของการลงลายมือชื่อแทนผู้อื่นตามสัญญาตั๋วเงิน

อย่างไรก็ตาม แม้หลักกฎหมายลักษณะตั๋วเงินจะมีว่า ผู้ที่ลงลายมือชื่อในตั๋วแลกเงินจะตกอยู่ในฐานะเป็นลูกหนี้ที่ต้องรับผิดชอบต่อผู้ทรงตั๋วแลกเงินก็ตาม แต่หลักดังกล่าวนี้ก็มีข้อยกเว้น นั่นก็คือการลงลายมือชื่อในฐานะที่เป็นตัวแทน ในที่นี้จะขอแบ่งเป็น 2 กรณีดังต่อไปนี้

1. กรณีของบุคคลธรรมดา

ตั๋วแลกเงินเป็นสัญญาลักษณะหนึ่งซึ่งกฎหมายไม่เจาะจงให้คู่สัญญาต้องเข้าทำสัญญาตั๋วเงินด้วยตนเองโดยตรงเสมอไป อาจมอบหมายให้บุคคลอื่นเป็นตัวแทนเข้ามาเป็นคู่สัญญาในตั๋วแลกเงินแทนตนก็ได้ เมื่อตัวแทนได้เข้ามาเป็นคู่สัญญาแทนตัวการ ตามหลักทั่วไปของกฎหมายลักษณะตัวแทน ตัวแทนที่เข้ามาเป็นคู่สัญญาในตั๋วแลกเงินไม่ควรต้องผูกพันรับผิดชอบเพื่อความแห่งตั๋วแลกเงินนั้นเป็นส่วนตัว ตัวการเท่านั้นที่จะต้องเข้ารับผิดชอบในผลของการกระทำของตัวแทนที่ได้กระทำไปตามที่ตัวการมอบหมาย⁸¹

ตามกฎหมายลักษณะตั๋วเงินได้มีบทบัญญัติเป็นการเฉพาะว่า ตัวแทนที่ลงลายมือชื่อของตนในฐานะเป็นผู้รับรองที่เข้ามาเป็นคู่สัญญาแทนตัวการจะหลุดพ้นจากความรับผิดชอบเพื่อความแห่งตั๋วแลกเงินฉบับที่ตนได้ลงลายมือชื่อนั้น ต่อเมื่อได้กระทำการให้ถูกต้องตามกฎหมาย⁸²

ดังนั้น ตัวแทนที่ได้ลงลายมือชื่อของตนในตั๋วแลกเงินโดยการเข้าเป็นคู่สัญญาแทนตัวการจะหลุดพ้นจากความรับผิด ต่อเมื่อตัวแทนได้เขียนแถลงลงไปในตัวแลกเงินนั่นเอง โดยเขียนให้ได้ว่าใจความว่าที่ตนได้ลงลายมือชื่อในตั๋วแลกเงินนั้นเป็นการลงลายมือชื่อโดยเข้าทำแทนบุคคลอื่น

⁸⁰ Lowe Robert. (1983). Commercial Law. pp. 262-263.

⁸¹ มาตรา 820.

⁸² มาตรา 901.

ถ้ามิได้เขียนแถลงให้มีความหมายดังกล่าวนี้แล้ว ตัวแทนย่อมต้องรับผิดชอบตามเนื้อความแห่งตั๋วแลกเงินฉบับที่ตนได้ลงลายมือชื่อนั้นเป็นการส่วนตัว⁸³

เมื่อตัวแทนได้ทำการตามชอบอำนาจที่ตัวการมอบหมายแก่ตนโดยถูกต้องครบถ้วนแล้วตัวการย่อมมีความผูกพันที่จะต้องรับผิดชอบตั๋วแลกเงินนั้น ทั้งนี้เป็นไปตามบทบัญญัติกฎหมายลักษณะตัวแทน

ปัญหาอาจมีว่า เมื่อตัวแทนได้เขียนแถลงว่ากระทำการแทนบุคคลอื่นแล้ว ตัวการจะมีความรับผิดชอบตั๋วแลกเงินที่ตัวแทนทำการแทนได้อย่างไร ในกรณีที่ตัวการมิได้ลงลายมือชื่อของตนในตั๋วแลกเงินนั้น ประเด็นนี้มีนักนิติศาสตร์ท่านหนึ่งเห็นว่า⁸⁴ ความรับผิดชอบเนื้อความแห่งตั๋วแลกเงินของตัวการย่อมเป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมายลักษณะตัวแทน กล่าวคือตัวการย่อมมีความผูกพันต่อบุคคลภายนอกในกิจการทั้งหลายอันตัวแทนได้กระทำไปภายในขอบอำนาจแห่งฐานะตัวแทนนั้น⁸⁵ ความรับผิดชอบตั๋วแลกเงินของตัวการนี้เป็นไปตามบทกฎหมายลักษณะตัวแทน⁸⁶

ความเห็นของผู้เขียนเองเห็นว่า หากตัวแทนได้ชำระเงินให้แก่ผู้ทรงแทนตัวการไปแล้ว ตัวแทนจะมีสิทธิไล่เบี้ยเอากับตัวการได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับสัญญาหรือข้อตกลงระหว่างตัวแทนและตัวการ ทั้งนี้เป็นไปตามบทบัญญัติกฎหมายลักษณะตัวแทนเช่นกัน

มีข้อสังเกตอีกว่า หากผู้ลงลายมือชื่อในตั๋วแลกเงินเป็นตัวแทน แม้มิได้เขียนแถลงว่าเป็นตัวแทนก็ตาม แต่ถ้าผู้ทรงตั๋วแลกเงินนั้นรู้ว่าใครเป็นตัวการก็สามารถที่จะฟ้องให้ตัวการรับผิดชอบได้โดยการฟ้องตามกฎหมายลักษณะตัวแทน หากจะฟ้องตัวแทนให้รับผิดชอบก็ต้องฟ้องตามกฎหมายลักษณะตั๋วเงิน⁸⁷ ส่วนตัวการแม้จะไม่ได้รับผิดชอบตามกฎหมายลักษณะตั๋วเงิน⁸⁸ แต่ก็ต้องรับผิดชอบกฎหมายลักษณะตัวการตัวแทน⁸⁹ เช่นกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการบรรยายฟ้องซึ่งเป็นหลักแห่งข้อหาว่า โจทก์จะฟ้องจำเลยคนใดให้รับผิดชอบในฐานะใดโดยใช้กฎหมายลักษณะใดมาปรับใช้ ด้วยเหตุนี้หากโจทก์บรรยายฟ้องโดยอาศัยกฎหมายลักษณะตัวแทนเป็นข้ออ้างหลักและนำสืบได้ตามที่

⁸³ คำพิพากษาฎีกาที่ 799/2510 และที่ 475/2514.

⁸⁴ ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์ ก เล่มเดิม. หน้า 57.

⁸⁵ มาตรา 820.

⁸⁶ มาตรา 797 และมาตรา 820.

⁸⁷ มาตรา 901.

⁸⁸ มาตรา 901.

⁸⁹ มาตรา 797 และมาตรา 820.

บรรยายฟ้องไว้ ตัวการแม้จะมีได้ลงลายมือชื่อไว้ก็ต้องรับผิดชอบ โจทก์ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกตามกฎหมายลักษณะตัวการตัวแทน⁹⁰

2. กรณีของนิติบุคคล

บทบัญญัติกฎหมายลักษณะตัวเงิน⁹¹ นี้ เป็นเรื่องการลงลายมือชื่อตัวแลกเงินในฐานะเป็นตัวแทน (Signing as Agent) เท่านั้น ฉะนั้น การลงลายมือชื่อในตัวแลกเงินของผู้แทนนิติบุคคลซึ่งได้ลงลายมือชื่อในฐานะเป็นผู้รับรองในนามของนิติบุคคลจึงไม่อยู่ในบังคับของบทบัญญัติกฎหมายลักษณะตัวเงิน⁹² แต่อยู่ในบังคับของกฎหมายนิติบุคคล⁹³

เมื่อผู้แทนนิติบุคคลลงลายมือชื่อและประทับตราสำคัญของนิติบุคคลลงในตัวแลกเงินนั้นแม้จะไม่ได้มีการเขียนข้อความแถลงว่ากระทำการแทนนิติบุคคล ผู้แทนนิติบุคคลก็ไม่ต้องรับผิดชอบเนื่องจากความนั้นเป็นส่วนตัว⁹⁴ ทั้งนี้เพราะตามกฎหมายถือว่าตัวแลกเงินดังกล่าวนิติบุคคลเป็นผู้ลงลายมือชื่อไว้ด้วยตนเองโดยตรง

คำพิพากษาฎีกาที่ 778/2536 เจ้าหนี้ออมเงินให้จำเลยที่ 1 เพื่อร่วมลงทุน จำเลยที่ 1 ออกเช็คพิพาทมอบให้เจ้าหนี้เพื่อเป็นหลักประกัน เช็คพิพาทมี ป. กับจำเลยที่ 2 ลงลายมือชื่อส่งจ่ายโดยมิได้ประทับตราของจำเลยที่ 1 และจำเลยที่ 2 มิได้เขียนแถลงว่ากระทำการแทน แต่การที่จำเลยที่ 2 กับ ป. ลงลายมือชื่อในฐานะกรรมการของจำเลยที่ 1 เป็นการแสดงออกถึงความประสงค์ของนิติบุคคลโดยผู้แทนของนิติบุคคล จึงเป็นการกระทำในนามของจำเลยที่ 1 มิใช่การกระทำของตัวแทนที่ลงลายมือชื่อของตนในตัวเงินแทนตัวการ แต่มิได้เขียนแถลงว่ากระทำการแทนบุคคลอื่นซึ่งบุคคลนั้นต้องรับผิดชอบในความในตัวเงินนั้นตามมาตรา 901 จำเลยที่ 2 ไม่ต้องรับผิดชอบ

คำพิพากษาฎีกาที่ 5998/2537 จำเลยที่ 1 มีกรรมการผู้มีอำนาจกระทำการแทน คือ ท. หรือ น. ร่วมกับกรรมการอื่นอีกคนหนึ่งลงลายมือชื่อและประทับตราของจำเลยที่ 1 จำเลยที่ 2 จำเลยที่ 3 เป็นเพียงกรรมการของจำเลยที่ 1 ดังนั้น การที่จำเลยที่ 3 ซึ่งเป็นกรรมการของจำเลยที่ 1 ลงลายมือชื่อส่งจ่ายเช็ค โดยไม่ระบุให้ชัดว่ากระทำการแทนบุคคลอีกคนหนึ่ง จึงฟังไม่ได้ว่าจำเลยที่ 3 ลงลายมือชื่อส่งจ่ายเช็คในฐานะเป็นตัวแทนของจำเลยที่ 1 จำเลยที่ 3 ย่อมต้องรับผิดชอบเช็คตามมาตรา 901

⁹⁰ คำพิพากษาฎีกาที่ 2109/2543.

⁹¹ มาตรา 901.

⁹² มาตรา 901.

⁹³ มาตรา 70 วรรคสอง.

⁹⁴ คำพิพากษาฎีกาที่ 1009/2524, 2144/2525 และที่ 457/2543.

เมื่อเปรียบเทียบคำพิพากษาทั้งสองฉบับแล้วเห็นได้ว่าไม่ได้ขัดกันแต่ประการใด ถ้อยคำที่ศาลฎีกากล่าวไว้ในคำพิพากษาฎีกาที่ 778/2536 ว่าการลงลายมือชื่อของจำเลยที่ 2 และ ป. เป็นการลงลายมือชื่อในฐานะกรรมการของบริษัท จำเลยที่ 1 เป็นการแสดงออกถึงความประสงค์ของนิติบุคคลโดยผู้แทนนิติบุคคล ดังที่กฎหมายบัญญัติไว้⁹⁵ ส่วนในคำพิพากษาฎีกาที่ 5998/2537 ศาลฎีกาใช้ถ้อยคำในการวินิจฉัยว่า การกระทำของจำเลยที่ 3 (การลงลายมือชื่อในเช็ค) เป็นการกระทำของตัวแทนที่ลงลายมือชื่อของตนในตัวตนแทนตัวการ ดังนั้น เมื่อจำเลยที่ 3 มิได้เขียนแถลงว่ากระทำการในฐานะเป็นตัวแทนของบริษัท จำเลยที่ 1 แล้ว จำเลยที่ 3 ย่อมต้องรับผิดชอบตามกฎหมาย⁹⁶

ปัญหาการลงลายมือชื่อในตัวตนในนามนิติบุคคลยังมีปัญหาที่ต้องพิจารณาอีก 2 ประการ ประการแรก คือ หากจำเลยผู้ลงลายมือชื่อในตัวแลกเงินได้ชื่อว่าเป็นผู้แทนนิติบุคคลตามนัยมาตรา 70 แต่ได้ลงลายมือชื่อโดยมิได้ปฏิบัติตามข้อบังคับของบริษัทให้ถูกต้อง เช่น ลงลายมือชื่อแต่ไม่ได้ประทับตราบริษัท หรือข้อบังคับของบริษัทกำหนดไว้ว่าต้องร่วมลงชื่อ 2 คน แต่ลงชื่อเพียงคนเดียว เช่นนี้ หากข้อเท็จจริงในคดีปรากฏชัดเจนว่า แม้จะไม่ได้ปฏิบัติตามข้อบังคับแต่กรรมการซึ่งเป็นผู้แทนของบริษัทก็ได้กระทำการเพื่อประโยชน์ของบริษัท ก็ไม่ต้องรับผิดชอบส่วนตัวในทางกลับกัน หากกรรมการที่ลงลายมือชื่อในตัวแลกเงินนั้นทำเพื่อประโยชน์ส่วนตัวมิได้กระทำการเพื่อประโยชน์ของบริษัท ดังนี้ กรรมการนั้นต้องรับผิดชอบส่วนตัว

ประการที่สอง ถ้านิติบุคคลนั้นได้มอบอำนาจให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งลงชื่อในตัวแลกเงินโดยที่ผู้รับมอบอำนาจไม่ได้เป็นผู้แทนของนิติบุคคล ดังนี้กรณีย่อมไม่ตกอยู่ในบังคับตามบทบัญญัติเรื่องนิติบุคคล⁹⁷ แต่ตกอยู่ภายใต้บทบัญญัติกฎหมายลักษณะตัวตน⁹⁸ ผู้รับมอบอำนาจนั้นต้องเขียนแถลงไว้ในตัวแลกเงินว่าเป็นผู้ทำการแทนนิติบุคคลด้วย มิฉะนั้นต้องรับผิดชอบเป็นส่วนตัว⁹⁹

ตามกฎหมายตัวตนของอังกฤษ นอกจากมาตรา 23 ที่บัญญัติหลักในการลงลายมือชื่อในตัวตนแทนผู้อื่นแล้ว มาตรา 26¹⁰⁰ ยังได้กำหนดหลักการลงลายมือชื่อแทนผู้อื่นแปลความเป็นภาษาไทยได้ว่า

⁹⁵ มาตรา 70.

⁹⁶ มาตรา 901.

⁹⁷ มาตรา 70 วรรคสอง.

⁹⁸ มาตรา 901.

⁹⁹ ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์ ก เล่มเดิม. หน้า 59-60.

¹⁰⁰ Section 26

“ผู้ลงลายมือชื่อในฐานะตัวแทนหรือผู้กระทำการแทนบุคคลอื่นนั้น

(1) เมื่อบุคคลที่ลงลายมือชื่อเป็นผู้ส่งจ่าย ผู้สลักหลัง หรือผู้รับรองตั๋วเงิน ลงข้อความแสดงว่าตนลงชื่อแทนตัวการหรือลงชื่อในฐานะเป็นตัวแทน ท่านว่าบุคคลผู้ลงชื่อไม่มีความรับผิดชอบตามตั๋วเป็นส่วนตัว แต่ถ้าลงเพียงข้อความประกอบลายมือชื่อว่าตัวแทนหรือทำการแทน เพียงเท่านั้นไม่ทำให้หลุดพ้นจากความรับผิดชอบเป็นส่วนตัว

(2) ในการวินิจฉัยว่า ลายมือชื่อที่ลงไว้ในตัวนั้น ผู้เป็นตัวการหรือผู้เป็นตัวแทนเขียนลงไว้ ให้ตีความโดยอาศัยหลักที่จะทำให้ตัวเป็นผลใช้บังคับได้ดีที่สุด

จากหลักกฎหมายตั๋วเงินของอังกฤษแสดงให้เห็นถึงการวางหลักเกี่ยวกับความรับผิดชอบของผู้ลงลายมือชื่อแทนผู้อื่นในตั๋วเงินไว้ว่า หากบุคคลใด เช่น ผู้รับรองตั๋วเงิน ได้ลงลายมือชื่อในตั๋วเงินโดยมีเจตนาในการลงนามเพื่อแสดงเจตนาแทนผู้อื่นแล้ว บุคคลนั้นจะต้องเขียน หรือระบุถึงข้อความที่ชัดเจนว่าการลงนามนั้น กระทำในฐานะตัวแทนหรือผู้แทนของบุคคลใดถือเป็นการกำหนดให้ผู้ลงลายมือในตั๋วเงินนั้นต้องแถลงข้อความนี้ ซึ่งหากมีการแถลงถึงข้อความนี้แล้วผู้ลงลายมือชื่อนั้นก็ไม่ต้องรับผิดชอบเป็นการส่วนตัวอันมีลักษณะคล้ายกับกฎหมายลักษณะตั๋วเงินของไทยที่ตัวแทนต้องเขียนแถลงลงไปในตัวแลกเงิน โดยให้เข้าใจความว่าที่ตนได้ลงลายมือชื่อในตัวแลกเงินนั้นเป็นการลงลายมือชื่อโดยเข้าทำแทนบุคคลอื่น ทั้งนี้การแถลงต้องเป็นการแถลงที่ชัดเจนหากแต่เพียงเขียนท้ายลายมือชื่อว่าตัวแทน หรือผู้แทนก็ไม่ทำให้บุคคลนั้นหลุดพ้นจากความรับผิดชอบได้

ประเด็นอยู่ที่ว่าการเขียนแถลงนี้อย่างไรจึงจะถือว่าเป็นการเขียนข้อความ หรือระบุข้อความที่ชัดเจนว่าผู้ลงลายมือชื่อนั้น ได้กระทำ (ลงลายมือชื่อ) แทนผู้อื่น ซึ่งจะมีผลให้ตนหลุดพ้นจากความรับผิดชอบได้ ในเรื่องนี้กฎหมายตั๋วเงินของอังกฤษไม่ได้บัญญัติข้อความหรือคำอธิบายความถึงลักษณะการแถลงว่า ได้กระทำแทนผู้อื่นอันจะถือว่าเป็นการแถลงข้อความที่ทำให้ผู้ลงลายมือชื่อหลุดพ้นจากความรับผิดชอบเป็นการส่วนตัวไว้

Person signing as agent or in representative capacity.

(1) Where a person signs a bill as drawer, indorser, or acceptor, and adds words to his signature, indicating that he signs for or on behalf of a principal, or in a representative character, he is not personally liable thereon; but the mere addition to his signature of words describing him as an agent, or as filling a representative character, does not exempt him from personal liability.

(2) In determining whether a signature on a bill is that of the principal or that of the agent by whose hand it is written, the construction most favourable to the validity of the instrument shall be adopted.

อย่างไรก็ดี ข้อความในมาตรา 26(1) นี้ บัญญัติเพียงว่า ต้องมีการระบุด้อยค่าบนตัวเงิน เพื่อบ่งบอกให้ทราบว่าบุคคลผู้ลงลายมือชื่อในตัวเงินได้ลงลายมือชื่อสำหรับ (For) หรือในนาม (On behalf of) ของตัวการ หรือข้อความที่แสดงว่าได้ลงลายมือชื่อในตัวเงินในฐานะของผู้มีอำนาจกระทำการแทนของนิติบุคคล (Representative Character)

กรณีนี้มักจะเกิดเป็นคดีความในประเด็นที่ว่า ผู้แทนนิติบุคคลที่ลงลายมือชื่อในตัวเงิน และระบุด้อยค่าบนตัวเงิน อย่างไรจึงมีผลทำให้ผู้แทนนิติบุคคลนั้น ไม่ต้องรับผิดชอบหนี้ความแห่งตัวเงินเป็นส่วนตัว ปัจจุบันแนวคำวินิจฉัยของศาลในประเทศอังกฤษได้ใช้หลักของการปฏิบัติ ในฐานะผู้แทนนิติบุคคลที่ต้องแสดงเจตนาแทนนิติบุคคล ดังนั้น การแสดงเจตนาของผู้แทนนิติบุคคลก็ควรเป็นการแสดงเจตนาของนิติบุคคลเท่านั้น ไม่เกี่ยวกับผู้แทนนิติบุคคลโดยส่วนตัวแต่อย่างใด¹⁰¹

อย่างไรก็ตาม แม้ตัวแลกเงินเป็นตราสารเปลี่ยนมือที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายในการดำเนินธุรกิจขนาดใหญ่รองลงมาจากเช็คก็ตาม แต่การดำเนินธุรกิจทุกอย่างมิได้หมายความว่าประสบความสำเร็จกันทุกราย อาจมีบางรายที่ประสบกับความขาดทุนอาจทำให้ฐานะทางการเงินไม่ดี หรือขาดความเชื่อถือลง อันอาจมีผลกระทบกระเทือนไปถึงธุรกิจอย่างอื่นที่เกี่ยวข้องกัน และอาจมีผลกระทบไปถึงคู่สัญญาคนอื่นๆ ที่มีเครดิตหรืออาจมีบุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้องในธุรกิจนั้นๆ

ด้วยเหตุนี้บุคคลดังกล่าวอาจเข้าช่วยพยุงเครดิตของคู่สัญญาผู้หนึ่งด้วยการเข้าช่วยแก้หน้ารับรองตัวแลกเงินให้วิธีการดังกล่าวนี้เรียกว่า “การสอดเข้าแก้หน้า” (Intervention for Honour) ซึ่งการสอดเข้าแก้หน้าหมายถึง การที่บุคคลอื่นซึ่งอาจเป็นคู่สัญญาคนใดคนหนึ่งในตัวแลกเงินนั้น หรืออาจเป็นบุคคลภายนอกเข้าไปผูกพันจัดการให้ตัวที่ขาดความเชื่อถือกลับใช้ได้ต่อไป ทั้งนี้เพื่อช่วยแก้หน้า หรือชื่อเสียงของคู่สัญญาที่เป็นลูกหนี้ตามตัวเงินนั้นไว้¹⁰²

กรณีเป็นการรับรองเพื่อแก้หน้าได้นั้น ต้องเป็นกรณีที่ผู้ทรงสิทธิไล่เบี้ยได้ก่อนตัวแลกเงินนั้นถึงกำหนด¹⁰³ และเป็นตัวที่สามารถรับรองได้ อันถือเป็นสิทธิของผู้ทรงเช่นกันที่จะบอกปิดการรับรองเพื่อแก้หน้าได้แม้จะมีการระบุผู้จะรับรอง หรือ ใช้เงิน¹⁰⁴ ทั้งนี้การสอดเข้ารับรองเพื่อแก้หน้ามิได้เฉพาะตัวแลกเงิน และต้องเป็นตัวที่สามารถจะรับรองได้ ดังนั้น จึงไม่มีการสอดเข้า

¹⁰¹ บุญเลิศ สิวินนา. เล่มเดิม. หน้า 70-71.

¹⁰² มาตรา 950 วรรคสาม.

¹⁰³ มาตรา 959 ข(1), (2) หรือ (3).

¹⁰⁴ มาตรา 951.

รับรองเพื่อแก้หนี้ในตัวสัญญาใช้เงิน และบทบัญญัติเรื่องตัวสัญญาใช้เงิน¹⁰⁵ มิได้บัญญัติให้นำเรื่อง การรับรองเพื่อแก้หนี้¹⁰⁶ ไปใช้บังคับด้วย

วิธีการสอดเข้ารับรองเพื่อแก้หนี้จะแตกต่างจากการรับรองตัวแลกเปลี่ยนตามกฎหมาย ลักษณะตัวเงิน กล่าวคือผู้สอดเข้ารับรองเพื่อแก้หนี้ต้องระบุข้อความว่าจะรับรองเพื่อแก้หนี้ชื่อ คู่สัญญาที่ต้องรับผิดชอบตัวแลกเปลี่ยนนั้นคนหนึ่งคนใด และลงลายมือชื่อของผู้สอดเข้ารับรองเพื่อ แก้หนี้ลงบนตัวแลกเปลี่ยนนั้นรวมถึงใบประจำต่อ¹⁰⁷ ด้วยซึ่งจะกระทำที่ด้านหน้าหรือด้านหลัง ตัวแลกเปลี่ยนหรือใบประจำต่อนั้นก็ได้อีก แต่ต้องกระทำลงบนตัวเงิน และลงลายมือชื่อผู้สอดเข้ารับรอง เพื่อแก้หนี้ไว้เป็นสำคัญ จะรับรองในเอกสารอื่น ซึ่งมีใช้ตัวแลกเปลี่ยนมิได้¹⁰⁸

ที่กล่าวเช่นนี้ เพื่อให้มีผลผูกพันรับผิดชอบ¹⁰⁹ หากผู้สอดเข้ารับรองเพื่อแก้หนี้มิได้ระบุชื่อ คู่สัญญาที่ตนประสงค์จะแก้หนี้ลงไปในตัวแล้ว ให้ถือว่าเป็นการสอดเข้ารับรองเพื่อแก้หนี้ ผู้สั่งจ่าย¹¹⁰ อย่างไรก็ตาม คำว่า “ระบุความ” น่าจะหมายถึงความใดๆ ที่มีความหมายว่าเป็นการ รับรองเพื่อแก้หนี้ขณะเมื่อตัวแลกเปลี่ยนนั้นขาดความเชื่อถือเพราะไม่มีการรับรอง อาจใช้ข้อความว่า “รับรองเพื่อแก้หนี้....” ซึ่งถือว่าเป็นข้อความที่ชัดเจน หรืออาจใช้ข้อความอื่นทำนองเช่นเดียวกัน เช่น “รับรองจะใช้เงินแทน....” ฯลฯ ก็น่าจะได้¹¹¹

4.5 ปัญหาเรื่องการรับรองจะใช้เงินให้เพียงบางส่วนและความรับผิดชอบในดอกเบี้ย

การรับรองเพียงบางส่วนจัดเป็นการรับรองเบี่ยงบ่าย ซึ่งการรับรองเพียงบางส่วนเป็น เหตุให้ผู้จ่ายต้องผูกพันที่จะต้องจ่ายเงินตามตัวนั้นเท่าจำนวนที่ตนรับรอง ถ้าผู้ทรงยอมรับเอา คำรับรองนั้น ผลคือผู้ทรงยอมรับลดความเสียหายลง เมื่อผู้ทรงได้บอกกล่าวไปยังผู้สั่งจ่ายหรือผู้สลับ หลังโดยชอบแล้ว ผลเกิดทันที ผู้สั่งจ่ายหรือผู้สลับหลังไม่จำเป็นต้องให้คำยินยอมหรือปฏิเสธ ผู้สั่งจ่าย หรือผู้สลับหลังยังคงต้องรับผิดชอบส่วนที่ไม่รับรอง โดยผู้ทรงมีหน้าที่ต้องทำคำคัดค้าน¹¹² ต่อไป¹¹³

¹⁰⁵ มาตรา 985 วรรคแรก.

¹⁰⁶ มาตรา 951-953.

¹⁰⁷ มาตรา 907.

¹⁰⁸ คำพิพากษาฎีกาที่ 628/2505.

¹⁰⁹ มาตรา 900 วรรคแรก และมาตรา 953.

¹¹⁰ มาตรา 952.

¹¹¹ ภูมิ โชคเหมาะ. เล่มเดิม. หน้า 194.

¹¹² มาตรา 959 และมาตรา 960.

¹¹³ สนิท สนั่นศิลป์. (2543). คำอธิบายหลักกฎหมายลักษณะตัวเงิน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3. หน้า 55

แม้การรับรองแต่เพียงบางส่วนจัดเป็นการรับรองเบี่ยงบ่าย แต่ไม่ถือเป็นการรับรองเบี่ยงบ่าย เพราะการรับรองเบี่ยงบ่ายเป็นการรับรองที่เปลี่ยนแปลงแก้ไขผิดไปจากที่ผู้ส่งจ่ายเขียนตั้งไว้ เช่น ตัวแลกเงินกำหนดสถานที่ใช้เงินที่กรุงเทพฯ ผู้จ่ายรับรองที่จ่ายเงินให้ที่เชียงใหม่ หรือตัวแลกเงินสั่งว่า ให้จ่ายเงินภายในกำหนดสองเดือนนับแต่วันรับรอง แต่ผู้จ่ายรับรองว่าจะจ่ายเงินภายในกำหนดสี่เดือน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การรับรองแต่เพียงบางส่วนนั้นผู้ทรงอาจยอมรับหรือไม่ก็ได้

การรับรองเพียงบางส่วนแตกต่างกับการใช้เงินเพียงบางส่วน กล่าวคือเมื่อผู้จ่ายได้รับรองเพียงบางส่วนเท่ากับผู้จ่ายให้การรับรองว่าตนจะใช้เงินตามที่ผู้ส่งจ่ายกำหนดมานั้นแต่เพียงบางส่วน หากผู้ทรงปฏิเสธการรับรองแต่เพียงบางส่วนจะเท่ากับตัวแลกเงินนั้นขาดความเชื่อถือ

หากผู้ทรงรับการรับรองเพียงบางส่วน และผู้ทรงไม่แจ้งให้ผู้ส่งจ่ายและผู้สลักหลังทราบ ผู้ส่งจ่ายและผู้สลักหลังคงไม่อาจทราบได้ว่าผู้จ่ายได้รับรองที่จะใช้เงินแต่เพียงบางส่วน อันเป็นการตกลงที่เปลี่ยนแปลงไปจากคำสั่งของผู้ส่งจ่ายและผู้สลักหลัง จึงต้องแจ้งให้บุคคลดังกล่าวทราบ ทำให้ส่วนที่ผู้รับรองปฏิเสธที่จะให้คำสัญญาว่าจะใช้เงินนั้นถือเป็นการปฏิเสธที่จะใช้เงิน ผู้ทรงมีสิทธิที่จะไล่เบี้ยเอาแก่ผู้ส่งจ่ายและผู้สลักหลัง ทั้งที่แท้จริงแล้วผู้จ่ายเป็นลูกหนี้ตามมูลหนี้เดิมให้แก่ผู้ส่งจ่ายตามจำนวนที่บุคคลทั้งสองเป็นหนี้ต่อกัน ซึ่งเป็นจำนวนเงินตามตัวแลกเงินนั้น

การที่ผู้จ่ายปฏิเสธที่จะรับรองเต็มจำนวนคือการที่ผู้จ่ายปฏิเสธที่จะใช้หนี้ให้แก่ผู้ส่งจ่ายเต็มจำนวนหากผู้ทรงยอมรับการรับรองเพียงบางส่วนอาจทำให้ผู้ส่งจ่ายได้รับความเสียหายที่จะต้องรับภาระใช้เงินตามจำนวนที่ผู้จ่ายปฏิเสธ ทั้งในส่วนที่ผู้จ่ายได้รับรองนั้นก็ยังคงเป็นการไม่แน่นอนว่าเมื่อผู้ทรงได้ยื่นตัวให้ใช้เงินตามวันที่ตัวแลกเงินถึงกำหนดนั้น ผู้รับรองจะใช้เงินให้ตามจำนวนนั้นหรือไม่ ดังนั้นหากบุคคลดังกล่าวมิได้ยินยอมด้วยการรับรองบางส่วน ผู้ทรงจึงไม่อาจใช้สิทธิไล่เบี้ยได้

ส่วนการใช้เงินเพียงบางส่วนย่อมเป็นคุณแก่ลูกหนี้ตามตัวแลกเงินทุกฝ่าย เพราะเป็นการแน่นอนว่าผู้ส่งจ่ายและผู้สลักหลังจะต้องรับผิดชอบในเงินจำนวนที่ผู้ส่งจ่ายไม่ใช้ให้เท่านั้น เงินในส่วนนี้ผู้ทรงต้องทำคำคัดค้านการไม่ใช้เงินจึงจะใช้สิทธิไล่เบี้ยเอาแก่บรรดาผู้สลักหลัง ผู้ส่งจ่ายและลูกหนี้ในตัวแลกเงินคนอื่นๆ ได้ และในการใช้เงินนี้ถือเป็นกระบวนการขั้นตอนท้ายสุดที่ผู้ทรงจะต้องกระทำเมื่อตัวแลกเงินถึงกำหนดใช้เงินอยู่แล้ว หากผู้ทรงยอมรับการใช้เงินบางส่วนหรือปฏิเสธไม่ยอมรับ ผู้ทรงก็จะเกิดสิทธิไล่เบี้ยเอาแก่ผู้ส่งจ่ายและผู้สลักหลังอยู่แล้ว ดังนั้นหากผู้ทรงยอมรับการใช้เงินเพียงบางส่วนผู้ทรงจึงไม่จำเป็นต้องบอกกล่าวให้ผู้ส่งจ่ายและผู้สลักหลังทราบก่อน¹¹⁴

¹¹⁴ มาตรา 936.

บอกกล่าวอย่างไรจึงจะเป็นการบอกกล่าวโดยชอบ ด้วยทที่ไม่ได้อธิบายไว้ ผู้เขียนเห็นว่า ถ้าหมายถึงการที่ผู้สั่งจ่ายหรือผู้สละหลังได้ยินยอมด้วยโดยตรงหรือโดยปริยาย ความที่ปรากฏตาม กฎหมายลักษณะตัวเงิน¹¹⁵ พอใช้บังคับได้อยู่แล้วว่า ถ้าการรับรองบางส่วนนั้นเขายินยอมด้วย ก็ผูกพัน ถ้าไม่ยินยอมด้วย หรือยิ่งกว่านั้นโต้แย้งมา ก็ไม่ผูกพัน

เหตุที่กฎหมายลักษณะตัวเงิน¹¹⁶ บัญญัติไว้เป็นพิเศษเช่นนี้ทำให้เข้าใจถึงความมุ่งหมาย เป็นพิเศษว่า เฉพาะกรณีรับรองใช้เงินบางส่วน เพียงแต่มีการบอกกล่าวให้รู้ก่อนก็พอ ผู้สั่งจ่ายและ ผู้สละหลังจะได้ยินยอมด้วยหรือไม่ ไม่ถือเป็นสำคัญผู้ทรงไม่จำเป็นต้องขอความยินยอมจาก ผู้สั่งจ่ายหรือผู้สละหลังแต่อย่างใด ทั้งนี้เพราะใช้เงินให้บางส่วนยังคิดว่าไม่ใช่ให้เลย¹¹⁷ อยากรู้ก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่าเมื่อกฎหมายไม่ได้กำหนดรูปแบบไว้ จึงอาจบอกกล่าวด้วยวาจาหรือเป็นลายลักษณ์ อักษรก็ได้ แต่จะต้องบอกกล่าวก่อนที่ผู้ทรงจะเข้ารับการรับรองบางส่วนนั้น หากบอกกล่าว หลังจากผู้ทรงเข้ารับการรับรองบางส่วนแล้ว ผู้ทรงจะอ้างว่าผู้สั่งจ่ายหรือผู้สละหลังต้องผูกพันอยู่ ไม่ได้¹¹⁸

อย่างไรก็ดี เมื่อผู้ทรงยอมรับการรับรองเพียงบางส่วนแล้ว ผู้ทรงจะใช้สิทธิไล่เบี้ย ผู้ที่ต้องรับผิดชอบตามตัวแลกเปลี่ยนทันทีไม่ได้ ต้องรอให้ตัวแลกเปลี่ยนถึงกำหนดใช้เงินเสียก่อน เมื่อตัวถึง กำหนดใช้เงินแล้ว ถ้าผู้รับรองไม่ใช้เงินตามที่รับรองบางส่วน ผู้ทรงจึงมีสิทธิไล่เบี้ยเอาแก่บุคคล ผู้ที่ต้องรับผิดชอบตามตัวแลกเปลี่ยนได้¹¹⁹

ผู้ทรงนำตัวไปยื่นให้ผู้จ่ายรับรอง และผู้จ่ายรับรองตัวแลกเปลี่ยน ผู้จ่ายย่อมอยู่ในฐานะเป็น ผู้รับรอง ซึ่งต้องผูกพันในอันที่จะต้องใช้เงินตามจำนวนที่ตนระบุไว้ในคำรับรอง กล่าวคือถ้าผู้จ่าย รับรองแต่เพียงบางส่วนและผู้ทรงยอมรับเอาการรับรองบางส่วน เช่น ตัวแลกเปลี่ยนที่สั่งให้จ่ายเงิน จำนวน 10,000 บาท แต่ผู้รับรองได้รับรองเพียง 5,000 บาท และผู้ทรงยอมรับ ผู้รับรองย่อมมีความ ผูกพันที่ต้องจ่ายเงินตามคำรับรองของตนเพียง 5,000 บาท

ผู้สั่งจ่ายซึ่งเป็นผู้ให้กำเนิดตัวแลกเปลี่ยนอาจกำหนดดอกเบี้ยลงบนตัวได้ ทั้งนี้ กฎหมาย ลักษณะตัวเงินไม่ได้บัญญัติห้ามผู้สั่งจ่ายเขียนข้อกำหนดให้คิดดอกเบี้ยลงในตัวเงิน¹²⁰ เมื่อผู้สั่งจ่าย ได้เขียนระบุข้อความดังนี้ลงในตัวแลกเปลี่ยน ถือได้ว่าเป็นเนื้อความที่ปรากฏในตัวเงินนั้น มีผลทำให้ผู้

¹¹⁵ มาตรา 936 วรรคสอง และวรรคสาม.

¹¹⁶ มาตรา 936 วรรคสอง.

¹¹⁷ เสนีย์ ปราโมช ก เล่มเดิม. หน้า 86.

¹¹⁸ สหชน รัตนไพจิตร. เล่มเดิม. หน้า 174.

¹¹⁹ ธนากร โคมลวานิช. เล่มเดิม. หน้า 150.

¹²⁰ มาตรา 911.

สั่งจ่ายซึ่งได้ลงลายมือชื่อไว้ในตัวแลกเงินต้องรับผิดชอบ ทั้งมีผลผูกพันผู้สักรหัส และผู้รับอาวัลซึ่งได้ลงลายมือชื่อไว้ในตัวแลกเงินนั้นทุกคนในอันที่จะต้องรับผิดชอบผูกพันตามเนื้อความดังกล่าว เว้นแต่ผู้สักรหัสตัวแลกเงินคนใดจะได้ระบุข้อความลบล้าง หรือจำกัดความรับผิดชอบของตนไว้ว่าตนจะขอรับผิดชอบตามตัวแลกเงินฉบับนั้นมาน้อยแค่ไหนเพียงใด หรือถ้าเป็นผู้รับอาวัลก็อาจเข้ารับอาวัลเพียงบางส่วนได้¹²¹

ปัญหาว่า ตัวเงินที่เขียนข้อความกำหนดดอกเบี้ย แต่ไม่ได้กล่าวว่าให้คิดเมื่อใด กฎหมายให้เริ่มคิดดอกเบี้ยได้ตั้งแต่วันที่ลงในตัวแลกเงินนั้น¹²² ซึ่งวันที่ลงในตัวแลกเงินในที่นี้หมายความว่าวันที่ได้ออกตัวแลกเงินนั่นเอง ที่เป็นเช่นนี้เพราะเจ้าหนี้ชอบที่จะได้รับชำระหนี้โดยพลันเนื่องจากเมื่อมีการผิดผ่อนหนี้เดิม โดยใช้ตัวเงินชำระหนี้ ลูกหนี้จึงควรให้ดอกเบี้ยแก่เจ้าหนี้เป็นการตอบแทนตั้งแต่วันที่ได้ออกตัวเงินนั้นเป็นต้นไป¹²³

เหตุที่กฎหมายตัวเงินไม่บัญญัติให้คิดดอกเบี้ยตั้งแต่ลูกหนี้ผิดนัดตามหลักทั่วไปเห็นว่าหากบัญญัติให้คิดดอกเบี้ยตั้งแต่ลูกหนี้ผิดนัดแล้ว เจ้าหนี้ซึ่งเป็นผู้ทรงตัวที่กำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้ในตัวนั้นอาจจะไม่ได้ดอกเบี้ยเลย เพราะลูกหนี้ตามตัวได้ใช้เงินตามกำหนดโดยไม่มีการผิดนัด¹²⁴

ดอกเบี้ยในเรื่องตัวแลกเงินมีลักษณะทำนองเดียวกับดอกเบี้ยในหนี้เงินทั่วไป คือมีการคิดดอกเบี้ยเป็น 2 ช่วงเวลา ดังนี้

ช่วงเวลาแรกเป็นการคิดดอกเบี้ยก่อนผิดนัด โดยเริ่มคิดตั้งแต่วันที่ออกตัวเงินกว่าจะชำระเงินเสร็จ¹²⁵

ช่วงเวลาหลังเป็นการคิดดอกเบี้ยภายหลังผิดนัด

อย่างไรก็ตาม การคิดดอกเบี้ยตั้งแต่วันที่กำหนดใช้เงินนั้นต้องคิดจากต้นเงินไม่ใช่คิดจากต้นเงินรวมทั้งดอกเบี้ย เพราะคิดดอกเบี้ยซ้อนดอกเบี้ยไม่ได้ตามหลักทั่วไป¹²⁶ และข้อกำหนดให้คิดดอกเบี้ยดังกล่าวนี้จะต้องเขียนให้ปรากฏในตัวแลกเงินนั้น จะนำพยานบุคคลมาสืบว่าได้มีการตกลงให้คิดดอกเบี้ยกันไม่ได้¹²⁷

¹²¹ ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์ ก เล่มเดิม. หน้า 129-130.

¹²² มาตรา 911.

¹²³ อัมพร ณ ตะกั่วทุ่ง. เล่มเดิม. หน้า 84.

¹²⁴ คำพิพากษาฎีกาที่ 193/2536.

¹²⁵ มาตรา 968 วรรคสอง.

¹²⁶ คำพิพากษาฎีกาที่ 3238/2533.

¹²⁷ คำพิพากษาฎีกาที่ 335/2509.

เมื่อกฎหมายลักษณะตัวเงินมีลักษณะพิเศษแตกต่างออกไปจากหลักกฎหมายทั่วไป เช่น เรื่องการเรียกดอกเบี้ยเมื่อมีการผิดนัดตามกฎหมายลักษณะตัวเงินได้บัญญัติไว้เป็นพิเศษแตกต่างไปจากหลักทั่วไป¹²⁸ หรือการใช้สิทธิไล่เบี้ยในเรื่องตัวแลกเงินนั้น เมื่อผู้ทรงใช้สิทธิไล่เบี้ย เพราะผู้จ่าย หรือผู้ออกตัวไม่ยอมใช้เงินตามตัวให้เมื่อตัวถึงกำหนด ผู้ทรงยอมไล่เบี้ยได้จากลูกหนี้ตามจำนวนเงินรวมทั้งดอกเบี้ยคงที่ได้กำหนดไว้ตามกฎหมาย¹²⁹

ประเด็นปัญหาในเรื่องนี้จึงอาจเกิดขึ้นได้ใน 2 กรณีคือ

1. กรณีตัวแลกเงินที่ผู้สั่งจ่ายกำหนดให้คิดดอกเบี้ยไว้ ผู้จ่ายซึ่งต่อมามีฐานะเป็นผู้รับรองตัวเงินต้องมีหน้าที่จ่ายเงินให้แก่ผู้ทรงพร้อมอัตราดอกเบี้ยที่กำหนดไว้ แต่ประเด็นมีอยู่ว่า หากผู้สั่งจ่ายกำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้เกินกว่าร้อยละ 15 ต่อปี ตัวแลกเงินนั้นจะมีผลตามกฎหมายหรือไม่ ผู้เขียนเห็นว่ากรณีนี้ไม่ตกอยู่ภายใต้บังคับมาตรา 654 ที่ว่า “ห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยเกินร้อยละ 15 ต่อไป” เพราะเป็นเรื่องตัวเงินอันเป็นเอกเทศสัญญาชนิดหนึ่งซึ่งแยกต่างหากจากเอกเทศสัญญาลักษณะยืม

นอกจากนี้ ยังมีประเด็นที่ต้องพิจารณาต่อไปว่า หากตัวเงินเป็นเอกเทศสัญญาชนิดหนึ่งซึ่งแยกต่างหากจากเอกเทศสัญญาลักษณะยืมแล้ว ผู้สั่งจ่ายจะกำหนดอัตราดอกเบี้ยเกินกว่าร้อยละ 15 ต่อปีได้หรือไม่ ซึ่งในเรื่องนี้ได้มีนักกฎหมายแบ่งแนวความเห็นออกเป็น 2 แนวทาง ดังนี้

แนวความเห็นแรก ท่านอาจารย์ ดร. เสนีย์ ปราโมช เห็นว่าอัตราดอกเบี้ยที่ตกลงกันตามมาตรา 911 นั้น จะต้องไม่สูงเกินกว่าที่กฎหมายห้ามไว้คือร้อยละ 15 ต่อปี¹³⁰ ซึ่งหากเป็นเช่นนี้แล้วอัตราดอกเบี้ยตามมาตรา 911 นี้จะอยู่ในบังคับของพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 ด้วย

แนวความเห็นที่สอง ท่านรองศาสตราจารย์ ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์ เห็นว่า¹³¹ พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 ห้ามเฉพาะในกรณีเป็นการให้ยืมเงินโดยคิดดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนดหรือในกรณีที่เป็นการปิดบังในเรื่องดอกเบี้ยไว้ แต่ในกรณีที่เป็นการตัวแลกเงิน หากผู้สั่งจ่ายตกลงยินยอมเสียดอกเบี้ยโดยความสมัครใจและมีได้ปิดบังความจริงดังกล่าวไว้ ประกอบกับการออกตัวแลกเงินให้แก่กันนั้น ไม่ใช่เป็นการออกเพื่อการชำระหนี้กู้ยืมเงินแล้ว ก็ไม่น่าจะตกอยู่ในบังคับของพระราชบัญญัติดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ถ้าตัวแลกเงินนั้นออกให้เพื่อเป็นการชำระหนี้เงินกู้ยืมแล้วข้อตกลงที่ยอมให้คิดดอกเบี้ยตามนัยมาตรา 911 นั้น อาจอยู่ในบังคับ

¹²⁸ มาตรา 968(2).

¹²⁹ มาตรา 968.

¹³⁰ เสนีย์ ปราโมช ก (2482). บันทึกท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 758/2482. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2482. หน้า 103.

¹³¹ ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์ ก เล่มเดิม. หน้า 131.

ของพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 มาตรา 3(ข) ได้ ด้วยเหตุนี้ตัวแลกเงินที่ผู้สั่งจ่ายกำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้เกินกว่าร้อยละ 15 ต่อปีนี้จึงมีผลใช้ได้ตามกฎหมาย ทั้งนี้มีแนวคำตัดสินของศาลฎีกามาสนับสนุนความเห็นนี้

คำพิพากษาฎีกาที่ 1783/2551 “การออกตั๋วสัญญาใช้เงิน และผู้ออกคิดดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 16 ต่อปี เป็นการตกลงตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 911, 968(1) ประกอบด้วยมาตรา 985 ซึ่งกฎหมายมิได้วางข้อจำกัดอันใดไว้ จึงแล้วแต่คู่กรณีจะตกลงกัน จึงมิใช่การให้กู้ยืมเงินตามความหมายของพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 การที่ระบุอัตราดอกเบี้ยไว้ในตั๋วสัญญาใช้เงินอัตราร้อยละ 16 ต่อปีก็มีใช้กรณีเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราอันจะเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติดังกล่าว ทั้งไม่ต้องห้ามตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 654 ตั๋วสัญญาใช้เงินและดอกเบี้ยตามสัญญาใช้เงินจึงไม่เป็น โฆษะ”

ศาลฎีกาให้เหตุผลในคำวินิจฉัยว่า การออกตั๋วสัญญาใช้เงินเป็นหลักฐานแห่งการก่อหนี้ระหว่างกัน มิได้มีลักษณะเป็นการกู้ยืมเงินแต่อย่างใด จึงไม่นำบทกฎหมายเรื่องการห้ามมิให้เรียกดอกเบี้ยเกินอัตราซึ่งใช้เฉพาะกับการกู้ยืมเงินมาใช้บังคับ แม้ตัวเงินในคดีนี้จะเป็ตั๋วสัญญาใช้เงินก็ยังคงต้องนำบทบัญญัติมาตรา 911 และ 968(1) เกี่ยวกับการตกลงให้ดอกเบี้ยและสิทธิของผู้ทรงในการเรียกดอกเบี้ยภายหลังตัวเงินขาดความเชื่อถือไปใช้บังคับเช่นกัน¹³²

ในความเห็นของผู้เขียนเองเห็นว่า หากเป็นการคิดอัตราดอกเบี้ยในตัวแลกเงินที่ออกมาเพื่อชำระเงินกู้ เมื่อมีพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 มาตรา 3(ข) คู่สัญญาจึงไม่อาจตกลงดอกเบี้ยเกินกว่าอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 15 ต่อปีได้ ประเด็นในส่วนนี้ได้มีคำพิพากษาของออกมาสสนับสนุน ที่ว่า “การกู้เงิน ผู้กู้ออกตั๋วสัญญาใช้เงินให้ ต่อมาผู้ให้กู้ฟ้องเรียกเงินพร้อมดอกเบี้ยตามตัว ผู้กู้ยกข้อต่อสู้ว่า ผู้ให้กู้คิดดอกเบี้ยเกินอัตราโดยรับเงินจริงครั้งเดียว ผิด พ.ร.บ. ห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราได้”¹³³

อย่างไรก็ตาม หากเป็นการคิดอัตราดอกเบี้ยในกรณีออกตัวแลกเงินเพื่อชำระหนี้เป็นอย่างอื่นซึ่งไม่ใช่เงินกู้ เมื่อตัวแลกเงินเป็นสัญญาอย่างหนึ่งซึ่งเกิดจากความตกลงระหว่างคู่สัญญาด้วยกัน และคู่สัญญามีเจตนาตรงกัน ต่างฝ่ายต่างยอมรับในเงื่อนไขและข้อตกลงของแต่ละฝ่ายได้ แม้ข้อตกลงดังกล่าวจะกำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้เกินกว่าร้อยละ 15 ก็ตาม ก็ไม่น่าจะขัดต่อกฎหมาย แม้ว่ากฎหมายลักษณะตัวเงินจะมีการบัญญัติถึงเรื่องดอกเบี้ยไว้แล้วก็ตาม แต่หากไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ข้อตกลงดังกล่าวก็น่าจะใช้ได้ตามกฎหมาย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสมัครใจของคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย

¹³² มาตรา 985.

¹³³ คำพิพากษาฎีกาที่ 330/2480.

ในทางกลับกัน หากคู่สัญญาสามารถกำหนดอัตราดอกเบี้ยเกินกว่าร้อยละ 15 ต่อปีได้คงไม่เกิดผลดีกับผู้จ่าย หรือผู้รับรองเป็นแน่ เนื่องจาก

ผู้จ่าย หรือผู้รับรองต้องจ่ายเงินพร้อมอัตราดอกเบี้ยที่กำหนดไว้ในตัวแลกเงินนั้น ประกอบกับอาจเป็นหนทางหนึ่งสำหรับผู้ปล่อยเงินกู้จะหลีกเลี่ยงกฎหมายเปลี่ยนมาเป็นผู้ออกตัวแลกเงินเพื่อชำระหนี้เงินกู้แทน ส่งผลให้พระราชบัญญัติดังกล่าวไม่สามารถนำมาปรับใช้ได้กับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น

อนึ่ง หากเป็นตัวแลกเงินที่ออกโดยสถาบันการเงินซึ่งออกมาเพื่อให้กู้ยืม ผู้รับรองต้องรับผิดชอบในการชำระดอกเบี้ยอย่างน้อยเพียงใดนั้น พระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 บัญญัติให้เฉพาะสถาบันการเงินกำหนดอัตราดอกเบี้ยให้สูงกว่าร้อยละ 15 ต่อปีได้ ทั้งนี้ เพราะมาตรา 654 ซึ่งบัญญัติห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยเกินร้อยละ 15 ต่อปี เป็นกฎหมายที่ได้ใช้บังคับมานานแล้ว ประกอบกับภาวะการเงินของตลาดโลกและตลาดภายในประเทศได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นอันมาก หากยังคงจำกัดดอกเบี้ยไว้ในอัตราเดิมจะเป็นอุปสรรคแก่การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ และทำให้ขาดความคล่องตัวในการที่ทางราชการจะใช้อัตราดอกเบี้ยเป็นเครื่องมือเพื่อประโยชน์ในทางนโยบายการเงิน ในอันที่จะแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจต่างๆ ของประเทศ ด้วยเหตุนี้จึงเห็นสมควรมีกฎหมายให้อำนาจแก่ทางราชการกำหนดอัตราดอกเบี้ยให้สูงกว่าอัตราดังกล่าวเฉพาะในส่วนที่เป็นการให้กู้ยืมของสถาบันการเงินได้¹³⁴

ด้วยเหตุนี้ พระราชบัญญัติดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงิน พ.ศ. 2523 จึงออกมาเป็นกฎหมายยกเว้นพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 ผู้รับรองจึงต้องรับผิดชอบอัตราดอกเบี้ยที่ระบุไว้ในตัวแลกเงิน

2. หากตัวแลกเงินไม่ได้มีการตกลงกันในเรื่องอัตราดอกเบี้ยไว้ ผู้รับรองจะต้องจ่ายดอกเบี้ยในอัตราร้อยละเท่าใดนั้น ถ้าไม่ได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยไว้ว่าจะให้คิดร้อยละเท่าใด ดังนี้ก็ต้องคิดดอกเบี้ยในอัตราร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปีตามมาตรา 7 ซึ่งวางหลักไว้ว่า “ถ้าจะต้องเสียดอกเบี้ยให้แก่กัน และดอกเบี้ยนั้นมิได้กำหนดอัตราไว้โดยนิติกรรม.... ท่านให้ใช้อัตราร้อยละเจ็ดครึ่งต่อไป”¹³⁵

ดังนั้น หากผู้รับรองไม่ยอมชำระเงินและผู้ทรงได้ยื่นฟ้องเป็นคดี ผู้ทรงตัวยอมมีสิทธิเรียกได้จนกว่าจะได้มีการใช้เงินตามตัวแลกเงินจนเสร็จสิ้นครบถ้วน ส่วนเรื่องดอกเบี้ยนั้นต้องพิจารณาเป็น 2 กรณี ดังนี้

¹³⁴ สมชาย บำรุงทรัพย์ และณัฐวิภา โฆษิตตันติบุญย์. (2548). *รวมกฎหมายเศรษฐกิจ*. หน้า 227.

¹³⁵ ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์ ข (2521). “ดอกเบี้ยในตัวเงิน.” *วารสารบทบัญญัติ*, 35 (3). หน้า 518.

กรณีแรก ผู้สั่งจ่ายระบุให้คิดดอกเบี้ยในตัวเงินได้ เมื่อตัวนั้นถึงกำหนดใช้เงินแล้ว ลูกหนี้ยังไม่ได้ชำระเงิน ผู้ทรงก็มีสิทธิได้รับดอกเบี้ยตามอัตราที่ตกลงกันไว้¹³⁶ นั้น ตลอดไปจนกว่า จะได้มีการใช้เงินตามตัวแลกเงินจนครบถ้วน¹³⁷ เว้นแต่ว่าอัตราดอกเบี้ยที่ผู้สั่งจ่ายกำหนดไว้จะเป็น อัตราที่ต่ำกว่าร้อยละ 5 ต่อปี จึงจะใช้อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 5 ต่อปีนับแต่วันที่ตัวถึงกำหนดใช้เงิน จนกว่าจะมีการใช้เงินตามตัวจนครบ ทั้งนี้ตามที่กฎหมายลักษณะตัวเงินได้บัญญัติไว้¹³⁸

ข้อสังเกต มาตรา 968(2) บัญญัติเฉพาะกรณีที่ตัวแลกเงินนั้น ไม่มีข้อกำหนดให้เสีย ดอกเบี้ยมาแต่แรก กฎหมายจึงกำหนดให้เสียดอกเบี้ยตั้งแต่วันที่ตัวถึงกำหนดใช้เงินเป็นต้นไป เป็นการตอบแทนค่าเสียหายที่ผู้ทรงตัวแลกเงินจะได้รับ แต่ถ้าได้ตกลงเสียดอกเบี้ยมาแต่แรกแล้ว ก็เป็นเรื่องของมาตรา 968(1) และย่อมคิดดอกเบี้ยในอัตราที่กำหนดกันไว้ตลอดมา การที่ ตัวแลกเงินถึงกำหนดใช้เงินและลูกหนี้ผิดนัดไม่ทำให้อัตราดอกเบี้ยลดน้อยลงกว่าเดิมได้ อันถือ เป็นไปตามหลักที่ว่า “ลูกหนี้จะไม่ได้รับประโยชน์จากการที่ตนเองเป็นผู้ผิดนัด” นั่นเอง¹³⁹

คำพิพากษาฎีกาที่ 312/2531 (ประชุมใหญ่) วินิจฉัยว่า ตัวสัญญาใช้เงินซึ่งไม่ได้ระบุ เรื่องดอกเบี้ยไว้ เมื่อถึงกำหนดชำระเงินผู้ทรงมีสิทธิไต่เบี่ยเอาดอกเบี้ยได้ในอัตราร้อยละ 5 ต่อปี นับแต่วันที่ตัวสัญญาใช้เงินถึงกำหนดชำระจากบรรดาผู้สลักหลัง ผู้ออกตัว และบุคคลอื่นๆ ซึ่งต้อง รับผิดตามตัวสัญญาใช้เงินนั้น

จะเห็นได้ว่าคำพิพากษาประชุมใหญ่เรื่องนี้ ข้อเท็จจริงปรากฏว่าตัวสัญญาใช้เงินฉบับ นั้นมิได้ระบุเรื่องดอกเบี้ยไว้ ฉะนั้นดอกเบี้ยที่จะเรียกได้ในกรณีผิดนัดก็ต้องพิจารณาตามกฎหมาย ลักษณะตัวเงิน¹⁴⁰ คือร้อยละ 5 ต่อปี

กรณีที่สอง ผู้สั่งจ่ายไม่ได้กำหนดอัตรดอกเบี้ยไว้ในตัวแลกเงิน กฎหมายให้อำนาจ ผู้ทรงตัวมีสิทธิเรียกดอกเบี้ยได้ต่อเมื่อตัวแลกเงินนั้นถึงกำหนดชำระ และมีการผิดนัดไม่ยอมชำระ เงินตามตัวนั้นให้แก่ผู้ทรง ทั้งนี้ผู้ทรงมีสิทธิเรียกดอกเบี้ยได้ในอัตราร้อยละ 5 ต่อปี ตามความ ที่บัญญัติไว้ในกฎหมายลักษณะตัวเงินได้¹⁴¹ ซึ่งในเรื่องนี้ได้มีแนวคำพิพากษาฎีกาตัดสินไว้ ดังนี้

คำพิพากษาฎีกาที่ 653/2521 ข้อเท็จจริงได้ความว่า ผู้สั่งจ่ายได้ออกตัวแลกเงินจำนวน 6 ฉบับ สั่งให้จำเลยใช้เงินตามตัวให้แก่ธนาคารอิน โดจิน จำกัด สาขาประเทศไทย จำเลยได้รับรอง

¹³⁶ มาตรา 911.

¹³⁷ มาตรา 968(1).

¹³⁸ มาตรา 968(2).

¹³⁹ ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์ ก เล่มเดิม. หน้า 133.

¹⁴⁰ มาตรา 968(2).

¹⁴¹ มาตรา 968(2).

ตัวแลกเปลี่ยนทั้ง 6 ฉบับ เมื่อตัวถึงกำหนด จำเลยผิดนัดไม่ชำระเงินตามตัวให้แก่ธนาคารอินโดจีน ธนาคารอินโดจีนสักรหลังตัวแลกเปลี่ยนให้แก่โจทก์เพื่อเรียกเก็บเงินตามตัวจากจำเลย โจทก์ทวงถามให้จำเลยชำระเงินตามตัว จำเลยไม่ยอมชำระ โจทก์จึงฟ้องเป็นคดีนี้ให้จำเลยชำระเงินตามตัวแลกเปลี่ยนทั้ง 6 ฉบับ ศาลฎีกาได้มีคำพิพากษาให้จำเลยชำระเงินตามตัวแลกเปลี่ยนทั้ง 6 ฉบับพร้อมด้วยดอกเบี้ยร้อยละห้าต่อปี นับแต่วันตัวแลกเปลี่ยนแต่ละฉบับถึงกำหนดชำระจนถึงวันที่จำเลยชำระเสร็จแก่โจทก์ จะสังเกตได้ว่าคำพิพากษานับนี้ยังคงยึดหลักว่า แม้ในตัวแลกเปลี่ยนหรือตัวสัญญาใช้เงินนั้นจะมีได้ระบุถึงเรื่องดอกเบี้ยไว้ แต่ถ้าต่อมาตัวนั้นถึงกำหนดชำระและบรรดาถูกหนี้ตามตัวนั้นไม่ยอมชำระเงินตามตัวให้แก่ผู้ทรง คังนี้ผู้ทรงยอมเรียกดอกเบี้ยได้ในอัตราร้อยละ 5 ต่อปี ประกอบกับตัวเงินนั้นโดยหลักแล้วสามารถโอนเปลี่ยนมือด้วยวิธีสักรหลัง และส่งมอบกันได้เสมอแม้ว่าตัวนั้นจะถึงกำหนดชำระแล้วก็ตาม¹⁴²

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า การคิดดอกเบี้ยตามกฎหมายลักษณะตัวเงินนี้มี 2 กรณีคือ

1. ตามมาตรา 968(1) นั้นหมายถึงดอกเบี้ยตามที่ได้ระบุกันไว้ในตัวเงินนั้นตามมาตรา 911 ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งถือได้ว่าเป็นข้อความที่ปรากฏในตัวแลกเปลี่ยนนั้น และผู้ทรงยอมเรียกดอกเบี้ยในส่วนนี้ได้จนกว่าจะได้รับการชำระเงินตามตัวแลกเปลี่ยนนั้นจนครบถ้วน

2. ตามมาตรา 968(2) นั้นหมายถึงดอกเบี้ยฐานผิดนัด เพราะไม่มีการชำระเงินตามตัวแลกเปลี่ยนเมื่อตัวแลกเปลี่ยนนั้นถึงกำหนดชำระตามกฎหมาย จึงกำหนดให้เสียดอกเบี้ยตั้งแต่วันที่ตัวแลกเปลี่ยนถึงกำหนดชำระเป็นต้นไป ถือเป็น การตอบแทนค่าเสียหายที่ผู้ทรงตัวแลกเปลี่ยนได้รับจากการผิดนัดโดยกฎหมายลักษณะตัวเงินให้คิดได้ในอัตราร้อยละ 5 ต่อปี จากต้นเงินที่ระบุในตัวแลกเปลี่ยนนั้น หรือจากจำนวนเงินเท่าที่ผู้จ่ายได้รับรองไว้ และดอกเบี้ยในข้อนี้ ผู้ทรงสามารถเรียกได้จากลูกหนี้ (ได้แก่ผู้จ่าย หรือผู้รับรอง) ผู้ที่ถูกไล่เบี้ยไม่ว่าตัวแลกเปลี่ยนนั้นจะได้ระบุข้อความให้คิดดอกเบี้ยกันไว้ตามกฎหมายลักษณะตัวเงิน¹⁴³ มาก่อนหรือไม่ก็ตาม เพราะเป็นการเรียกดอกเบี้ยอันเนื่องมาจากการที่ลูกหนี้ผิดนัดอันเป็นเหตุต้องทำให้ผู้ทรงใช้สิทธิไล่เบี้ย

¹⁴² ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์ ข เล่มเดิม. หน้า 526.

¹⁴³ มาตรา 911.

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

เมื่อได้ศึกษาหลักกฎหมายพร้อมทั้งค้นคว้ารวบรวมเหตุผลเจตนารมณ์ของบทกฎหมายเกี่ยวกับการรับรองตัวแลกเงินรวมทั้งการวิเคราะห์ปัญหาต่างๆ ผู้เขียนขอสรุปผลของการศึกษา พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

5.1 บทสรุป

ผู้เขียนขอสรุปหลักเกณฑ์ทางกฎหมายในเรื่องการรับรองตัวแลกเงินและการปรับบทกฎหมายเพื่อใช้บังคับกับปัญหาของการรับรองที่ได้กำหนดไว้ในบทนำโดยลำดับ ดังนี้

5.1.1 สรุปหลักเกณฑ์ทางกฎหมายเรื่องการรับรองตัวแลกเงิน

บทกฎหมายเรื่องการรับรองตัวแลกเงินมีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ลักษณะ 21 ตั้งแต่มาตรา 927 – 937 สรุปหลักเกณฑ์ในเรื่องดังกล่าวได้ ดังนี้

1. การรับรองมีใช้เฉพาะตัวแลกเงินเท่านั้น สำหรับตัวสัญญาใช้เงินและเช็คไม่มีการนำไปยื่นให้รับรอง

กฎหมายลักษณะตัวเงินบรรพ 3 ลักษณะ 21 ได้บัญญัติให้นำหลักเกณฑ์ของตัวแลกเงินบางประการไปใช้กับตัวสัญญาใช้เงินและเช็คด้วย เช่น การออกและการโอนตัวแลกเงิน ความรับผิดชอบของลูกหนี้ และสิทธิไต่เบี่ย หรือบัญญัติไม่ให้นำหลักเกณฑ์บางประการของตัวแลกเงินไปใช้กับตัวสัญญาใช้เงินและเช็ค เช่น การรับรอง เป็นต้น ทั้งนี้ เนื่องจากตัวสัญญาใช้เงินมาตรา 982 บัญญัติให้ผู้มีหน้าที่ต้องจ่ายเงินตามตัวสัญญาใช้เงินเป็นคนแรก ก็คือผู้ออกตัว และมาตรา 986 วรรคแรก บัญญัติให้ผู้ออกตัวสัญญาใช้เงินย่อมต้องผูกพันเป็นอย่างเดียวกับผู้รับรองตัวแลกเงิน ผู้ทรงจึงไม่มีความจำเป็นที่ต้องยื่นตัวสัญญาใช้เงินให้ผู้ออกตัวรับรองตัวนั้นซ้ำอีก ส่วนในเรื่องเช็คนั้นมาตรา 993 บัญญัติเกี่ยวกับการยื่นเช็คให้ธนาคารรับรองไว้แล้วซึ่งถือเป็นวิธีหนึ่งที่จะทำให้ธนาคารต้องเข้ามาผูกพันรับผิดชอบตามเช็คที่ธนาคารรับรอง

2. เหตุผลที่ผู้ทรงตัวแลกเปลี่ยนนำตัวไปยื่นให้ผู้จ่ายทำการรับรองและผลหากผู้จ่ายยอมรับรอง หรือผู้จ่ายไม่ยอมรับรอง

ผู้จ่ายแม้จะมีชื่ออยู่ในตัวแลกเปลี่ยนแต่ก็ยังถือว่าเป็นบุคคลภายนอกสัญญาและไม่ต้องรับผิดชอบต่อผู้ทรงตัวแลกเปลี่ยนแต่อย่างใดจนกว่าผู้จ่ายจะได้แสดงเจตนาผูกพันตนโดยการลงลายมือชื่อในตัวแลกเปลี่ยนฉบับนั้น โดยรับรองว่าตนจะใช้เงินให้แก่ผู้ทรงตามคำสั่งของผู้สั่งจ่าย เมื่อผู้จ่ายเป็นบุคคลภายนอกยังไม่ได้เข้ามาผูกพันตามตัวแลกเปลี่ยน และผู้ทรงก็ไม่อาจทราบได้เลยว่าหากตัวแลกเปลี่ยนฉบับนั้นถึงเวลากำหนดใช้เงินแล้ว ผู้จ่ายยินดีที่จะใช้เงินให้แก่ตนหรือไม่ ซึ่งอาจทำให้ผู้ทรงไม่สามารถเรียกให้ผู้จ่ายรับผิดชอบในความในตัวแลกเปลี่ยนได้ เพื่อทำให้ตัวแลกเปลี่ยนฉบับดังกล่าวผู้ทรงเกิดความมั่นใจว่าตนจะได้รับการชำระหนี้ตามจำนวนเงินที่ปรากฏบนตัวนั้น ผู้ทรงจึงอาจยื่นตัวให้ผู้จ่ายทำการรับรองได้ หากผู้จ่ายยอมรับรองตัวแลกเปลี่ยน ความรับผิดชอบของผู้จ่ายเกิดขึ้นทันทีที่ผู้จ่ายได้แสดงเจตนาผูกพันตนโดยการลงลายมือชื่อในตัวแลกเปลี่ยนพร้อมกับรับรองว่าจะจ่ายเงินตามตัวให้แก่ผู้ทรงตามคำสั่งของผู้สั่งจ่าย แต่หากผู้จ่ายไม่ยอมรับรองส่งผลให้ตัวแลกเปลี่ยนฉบับนั้นขาดความน่าเชื่อถือ

3. วิธีการรับรองตัวแลกเปลี่ยน

การรับรองตัวแลกเปลี่ยนจะกระทำได้เฉพาะผู้จ่ายเท่านั้น โดยต้องทำการรับรองในตัวแลกเปลี่ยน จะกระทำการรับรองในเอกสารอื่นที่ไม่ใช่ตัวแลกเปลี่ยนหรือจะมีการรับรองด้วยวาจาไม่ได้ ซึ่งวิธีการรับรองนี้ผู้จ่ายจะลงลายมือชื่อและเขียนข้อความรับรองนั้น หรือเพียงแต่ผู้จ่ายลงลายมือชื่อไว้ในด้านหน้าของตัวแลกเปลี่ยน แม้จะไม่ได้เขียนข้อความใดก็ถือว่าเป็นการรับรองตัวแลกเปลี่ยนแล้ว ทั้งนี้ ผู้จ่ายต้องทำการรับรองที่ด้านหน้าของตัวเสมอ จะไปเขียนไว้ด้านหลังไม่ได้ ส่วนข้อความที่เขียนลงไปนั้นจะเขียนว่าอย่างไรก็ได้ ให้ได้ความหมายว่าผู้จ่ายยอมผูกพันที่จะปฏิบัติตามคำสั่งของผู้สั่งจ่ายในอันที่จะจ่ายเงินให้กับผู้ทรงตัวแลกเปลี่ยน เช่น “รับรองจะใช้เงิน” หรือ “ยินยอมใช้เงิน” อย่างไรก็ตาม การรับรองควรลงวันที่รับรองไว้ด้วย เพื่อให้ปรากฏเป็นหลักฐานที่จะคำนวณว่าผู้จ่ายได้เห็นตัวเงินนั้นวันใด ครบกำหนดที่จะใช้เงินวันใด หากการรับรองมิได้ลงวันไว้ ผู้ทรงจะจดวันที่ผู้จ่ายรับรองตัวแลกเปลี่ยนนั่นเองก็ได้

4. การรับรองมี 2 ประเภท

การรับรองตัวแลกเปลี่ยนมีอยู่ด้วยกัน 2 ประเภท ขึ้นอยู่กับว่าผู้จ่ายที่จะรับรองตัวแลกเปลี่ยนฉบับนั้นว่าจะรับรองประเภทใด กล่าวคือ

การรับรองตลอดไป คือ ผู้จ่ายยอมรับรองโดยเต็มตามคำสั่งของผู้สั่งจ่ายอันปรากฏเป็นข้อความในตัวเงินนั้น โดยไม่แก้ไขหรือแย้งคำสั่งของผู้สั่งจ่ายแต่อย่างหนึ่งอย่างใด ซึ่งถือเป็นการรับรองที่ให้ประโยชน์กับผู้ทรงมากที่สุด หรือ

การรับรองเบี่ยงบ่าย คือ การที่ผู้จ่ายยอมรับรองโดยเปลี่ยนแปลงจากคำสั่งของผู้สั่งจ่าย ที่ผู้สั่งจ่ายเขียนสั่งไว้ เช่น การรับรองที่มีเงื่อนไข หรือการรับรองแค่เพียงบางส่วน

จะเห็นได้ว่า การรับรองแบบเบี่ยงบ่ายเป็นการรับรองที่แตกต่างไปจากคำสั่งของผู้สั่งจ่าย การรับรองเบี่ยงบายนั้นอาจจะเป็นการรับรองที่มีเงื่อนไข ซึ่งหมายถึงคำรับรองที่จะจ่ายเงินหรือไม่สุดแต่เหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตและไม่แน่นอน หรือการรับรองแค่เพียงบางส่วน เช่น รับรองการใช้เงินให้เพียงบางส่วนไม่เต็มจำนวนตามที่ผู้สั่งจ่ายระบุไว้ในตัวแลกเงิน

5. ผลของการรับรอง

เมื่อการรับรองตัวแลกเงินมีอยู่ด้วยกัน 2 ประเภท ผลจึงเป็นว่า

ถ้าผู้จ่ายตกลงรับรองตัวนั้นแบบรับรองตลอดไป ดังนี้ ผู้ทรงตัวต้องยอมรับคำรับรองนั้น หากผู้ทรงบอกปิดไม่ยอมรับผลจะเป็นอย่างไรนั้น ถ้าเป็นตัวแลกเงินชนิดที่ผู้สั่งจ่ายระบุลงไปว่าผู้ทรงต้องยื่นตัวนี้เพื่อให้ผู้จ่ายรับรอง ดังนี้ ถ้าผู้ทรงเองไม่ยอมรับคำรับรองตลอดไปก็เป็นโทษแก่ผู้ทรงเอง กล่าวคือ ผู้ทรงน่าจะสิ้นสิทธิไล่เบี้ยเอาจากผู้สั่งจ่ายและผู้สลับหลัง เพราะถือว่าเป็นความผิดของผู้ทรงเอง แต่ถ้าเป็นตัวแลกเงินชนิดไม่จำเป็นต้องยื่นให้มีการรับรอง หากผู้ทรงไม่ยอมรับคำรับรองตลอดไปของผู้จ่ายนั้น ย่อมไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิไล่เบี้ยของผู้ทรง เพราะตัวประเภทนี้ผู้ทรงไม่จำเป็นต้องยื่นให้ผู้จ่ายรับรองอยู่แล้ว แม้ไม่ยื่นให้รับรองสิทธิไล่เบี้ยของผู้ทรงก็ยังคงมีอยู่

ถ้าผู้จ่ายยอมรับรองแต่เป็นการรับรองแบบเบี่ยงบ่าย ดังนี้ ผู้ทรงมีสิทธิบอกปิดไม่ยอมรับคำรับรองเช่นนั้นได้ เมื่อผู้ทรงบอกปิดแล้วถือว่าตัวนั้นผู้จ่ายบอกปิดไม่รับรอง ผู้ทรงย่อมมีสิทธิไล่เบี้ยได้ก่อนตัวถึงกำหนดใช้เงินเพราะถือว่าตัวนั้นขาดความเชื่อถือแล้ว แต่ถ้าผู้ทรงยอมรับเอาคำรับรองเบี่ยงบ่ายโดยผู้สั่งจ่ายหรือผู้สลับหลังไม่ได้ให้อำนาจหรือความยินยอมด้วย ย่อมมีผลเท่ากับผู้ทรงซึ่งเป็นเจ้าหนี้ไปทำความตกลงใหม่กับผู้จ่ายเป็นการนอกเหนือจากคำสั่งของผู้สั่งจ่ายและผู้สลับหลัง ดังนั้น ย่อมมีผลทำให้ผู้สั่งจ่ายหรือผู้สลับหลังที่ไม่ได้ให้อำนาจ หรือให้ความยินยอมให้ผู้ทรงยอมรับคำรับรองเบี่ยงบ่ายหลุดพ้นจากความรับผิดชอบตามตัวแลกเงินฉบับนั้น

6. ความรับผิดชอบของผู้รับรอง

เมื่อผู้จ่ายได้ลงลายมือชื่อรับรองตัวแลกเงินถูกต้องตามหลักเกณฑ์ที่ได้กล่าวไว้แล้ว ย่อมถือได้ว่าผู้จ่ายได้เข้ามาเป็นคู่สัญญาคนหนึ่งในตัวแลกเงินนั้น และมีความผูกพันรับผิดชอบตัวเงินนั้น โดยผลของลายมือชื่อที่ลงไว้ ส่วนจะมีความรับผิดชอบมากน้อยเท่าใดนั้นให้ดูเจตนาของผู้รับรองนั่นเองว่าผู้รับรองได้แสดงเจตนาที่จะผูกพันในอันจะจ่ายเงินจำนวนเท่าใดตามตัวแลกเงินนั้น เมื่อผู้จ่ายได้เข้ารับรองตัวแลกเงินแล้ว ย่อมมีฐานะเป็นลูกหนี้คนแรกที่ต้องจ่ายเงินตามตัวนั้น

ให้แก่ผู้ทรงเมื่อตัวนั้นถึงกำหนดใช้เงิน อย่างไรก็ตาม แม้ผู้ทรงจะไม่ยื่นตัวเพื่อให้ผู้รับรองใช้เงินเมื่อตัวถึงกำหนด ผู้รับรองก็หาหลุดพ้นจากความรับผิดชอบตัวฉบับนั้นไม่

5.1.2 สรุปการปรับใช้กฎหมายเรื่องการรับรองตัวแลกเงินกับปัญหาพิพาทที่เกิดขึ้น

สำหรับประเด็นปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการรับรองที่ได้กำหนดไว้ในบทนำ รวมทั้งได้นำประเด็นปัญหาเหล่านี้มาศึกษาวิเคราะห์ในบทที่ 4 แล้ว ผู้เขียนขอสรุปถึงหลักเกณฑ์ทางกฎหมายที่นำมาปรับใช้กับประเด็นปัญหาดังกล่าว ดังนี้

1. สถานะทางกฎหมายของผู้รับรองและการใช้สิทธิไล่เบี้ยของผู้รับรองภายหลังที่ได้เข้าใช้เงินตามคำรับรอง

เมื่อผู้จ่ายได้ทำการรับรองตามแบบหรือวิธีการที่กล่าวแล้ว ผู้จ่ายจะกลายเป็นผู้รับรองและต้องผูกพันตามเนื้อความแห่งคำรับรองของตน ผู้ทรงตัวแลกเงินมีสิทธิที่จะเรียกร้องให้ผู้รับรองใช้เงินตามคำรับรองของผู้รับรอง ซึ่งนับได้ว่าเป็นสิทธิเรียกร้องต่อลูกหนี้ชั้นต้นโดยตรงของผู้ทรงตัว ผู้รับรองต้องรับผิดชอบในฐานะเป็นลูกหนี้ชั้นต้นนี้ หมายถึงเป็นลูกหนี้คนแรกที่จะต้องจ่ายเงินตามจำนวนที่รับรองให้แก่ผู้ทรง และต้องรับผิดชอบร่วมกับผู้สั่งจ่าย ผู้สละหลัก และคู่สัญญาอื่นๆ ต่อผู้ทรงภายหลังที่ผู้รับรองใช้เงินให้แก่ผู้ทรงแล้วจะไล่เบี้ยเอากับบุคคลใดๆ ไม่ได้เลย เพราะผู้รับรองจะใช้สิทธิไล่เบี้ยได้เฉพาะบุคคลที่มีความผูกพันอยู่ก่อนตนเท่านั้น จะไล่เบี้ยเอาแก่บุคคลที่มีความผูกพันภายหลังตนไม่ได้ ทั้งเมื่อผู้รับรองเป็นลูกหนี้ชั้นต้น บุคคลที่ลงลายมือชื่อในตัว แลกเงินทุกคนล้วนแต่เป็นผู้ที่มีความผูกพันภายหลังผู้รับรองทั้งสิ้น

2. การรับรองตัวแลกเงินเป็นสำรับและความรับผิดชอบของผู้รับรองตัวแลกเงินที่ออกเพื่อชำระหนี้ตามสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศ

เลตเตอร์ออฟเครดิต คือตราสารซึ่งธนาคารออกให้แก่ผู้ขอเปิดเครดิตเพื่อไปแสดงว่าธนาคารผู้ออกเลตเตอร์ออฟเครดิตตกลงจะชำระเงินจำนวนหนึ่งให้แก่ผู้รับประโยชน์ซึ่งได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขต่างๆ ที่กำหนดไว้เรียบร้อยแล้ว ซึ่งส่วนที่เกี่ยวข้องกับตัวแลกเงินเป็นสำรับมีเพียงเลตเตอร์ออฟเครดิตทางการค้า (Commercial Letter of Credit หรือ L/C) ถือเป็นวิธีการชำระเงินสำหรับการซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศประเภทหนึ่งที่ได้รับคามนิยมทางการค้าเป็นอย่างมาก โดยตัวเลตเตอร์ออฟเครดิตเองเป็นตราสารที่ธนาคารเป็นผู้ออกโดยคำสั่งของลูกค้า (ผู้ซื้อหรือ ผู้นำเข้า) เพื่อแจ้งไปยังผู้รับประโยชน์ (ผู้ขายหรือผู้ส่งออก) ว่าธนาคารรับรองว่าจะชำระเงินจำนวนหนึ่งให้เมื่อผู้รับประโยชน์ได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขต่างๆ ที่กำหนดไว้ในเลตเตอร์ออฟเครดิตทุกประการ ทั้งนี้วิธีการรับรองตัวแลกเงินเป็นสำรับ ได้มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ลักษณะ 21 ว่าด้วยตัวเงินแล้ว

3. การรับรองกรณีผู้จ่ายกับผู้รับจ่ายเป็นบุคคลเดียวกัน

ตัวแลกเปลี่ยนประกอบไปด้วยคู่สัญญา 3 ฝ่าย ได้แก่ ผู้ส่งจ่าย ผู้จ่าย และผู้รับเงิน แต่จากบทบัญญัติมาตรา 912 จะเห็นได้ว่า กฎหมายอนุญาตให้ผู้จ่ายเงินตามตัวแลกเปลี่ยนเป็นบุคคลคนเดียวกับผู้ส่งจ่ายได้ เมื่อการรับรองทำได้เฉพาะผู้จ่าย และผู้ส่งจ่ายซึ่งอยู่ในฐานะผู้จ่ายได้ทำการรับรองตัว ผู้ส่งจ่ายจึงมี 2 ฐานะ คือฐานะผู้ส่งจ่าย และฐานะผู้รับรอง ทั้งนี้ คนๆ เดียวอาจมีความรับผิดชอบ 2 ฐานะ ได้ แต่จะต้องรับผิดชอบในฐานะใดก่อนนั้น มาตรา 937 บัญญัติให้ความผูกพันของผู้รับรองนั้น เป็นความผูกพันที่จะต้องรับผิดชอบลูกหนี้ขั้นต้น คือต้องรับผิดชอบตลอดไป กล่าวคือกรณีที่ผู้ทรงไม่ปฏิบัติตามภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ตามมาตรา 973 ทำให้ผู้ทรงสิ้นสิทธิไต่เบี่ยเอาแก่ผู้สลักหลัง ผู้ส่งจ่าย เว้นแต่ผู้รับรองตามมาตรา 973 วรรคสอง จะเห็นได้ว่าแม้ผู้ส่งจ่ายจะหลุดพ้นไม่ต้องรับผิดชอบ แต่ผู้ส่งจ่ายในฐานะผู้รับรองยังต้องรับผิดชอบอยู่นั้น เมื่อตัวแลกเปลี่ยนถึงกำหนดผู้ทรงจึงต้องนำตัวยื่นให้ผู้ส่งจ่ายซึ่งอยู่ในฐานะผู้รับรองใช้เงินก่อนในฐานะเป็นลูกหนี้ขั้นต้น

4. ความรับผิดชอบของธนาคารซึ่งเข้ารับรองตัวแลกเปลี่ยนที่มีจำนวนเงินเกินกว่าระเบียบของธนาคารที่จะรับรองได้และปัญหาการลงลายมือชื่อรับรองของผู้แทนนิติบุคคลโดยมิได้เขียนแสดงว่าทำการแทน

ผู้จ่ายอาจเป็นบุคคลธรรมดา หรือนิติบุคคลก็ได้ กรณีที่เป็นนิติบุคคลก็ต้องพิจารณาถึงเรื่องผู้แทนนิติบุคคลและขอบอำนาจของผู้แทนนิติบุคคลด้วยตามมาตรา 70 การลงลายมือชื่อตามมาตรา 901 นี้ เป็นเรื่องการลงลายมือชื่อในตัวเงินในฐานะเป็นตัวแทนเท่านั้น ฉะนั้น การลงลายมือชื่อในตัวเงินของผู้แทนนิติบุคคลซึ่งได้ลงลายมือชื่อในตัวเงินในนามของนิติบุคคลจึงไม่อยู่ในบังคับของบทบัญญัติมาตรา 901 แต่อยู่ในบังคับของมาตรา 70 วรรคสอง เมื่อผู้แทนนิติบุคคลลงลายมือชื่อและประทับตราสำคัญของนิติบุคคลลงในตัวเงิน แม้จะมีได้มีการเขียนแสดงว่ากระทำการแทนนิติบุคคล ผู้แทนนิติบุคคลก็ไม่ต้องรับผิดชอบตามเนื้อความนั้นเป็นส่วนตัว ทั้งนี้ เพราะตามกฎหมายถือว่าตัวเงินดังกล่าวนิติบุคคลเป็นผู้ลงลายมือชื่อไว้ด้วยตนเองโดยตรง ด้วยเหตุผลดังกล่าวมานี้ กรณีธนาคารซึ่งเป็นนิติบุคคลจะทำการรับรองได้จะต้องกระทำผ่านผู้แทน การที่ผู้จัดการธนาคารซึ่งถือเป็นผู้แทนนิติบุคคลได้ทำการรับรองตัวแลกเปลี่ยนที่มีจำนวนเงินเกินกว่าระเบียบของธนาคาร ถือว่าตัวแลกเปลี่ยนนั้นธนาคารได้ทำการรับรองแล้ว แม้ว่าผู้จัดการสาขากระทำไปนอกเหนืออำนาจก็ตาม ก็เป็นเรื่องระหว่างธนาคารกับผู้จัดการสาขาที่จะต้องว่ากล่าวกันเอง จะนำมาเป็นข้อต่อสู้บุคคลภายนอกผู้ทรงตัวแลกเปลี่ยนโดยสุจริตไม่ได้

5. การรับรองจะใช้เงินให้เพียงบางส่วนและความรับผิดชอบ

การรับรองแต่เพียงบางส่วน เป็นเหตุให้ผู้จ่ายผูกพันที่จะต้องจ่ายเงินตามจำนวนที่ตนรับรอง การที่ผู้ทรงยอมรับเอาการรับรองแต่เพียงบางส่วนเท่ากับลดความเสียหายลง จึงไม่มีเหตุผลที่ผู้ส่งจ่ายหรือผู้สลักหลังจะปฏิเสธไม่ให้ผู้ทรงรับเอาการรับรองเพียงบางส่วนนั้น ดังนั้น ถ้าผู้ทรงจะยอมรับเอาการรับรองแต่เพียงบางส่วน ผู้ทรงเพียงแต่บอกกล่าวไปยังผู้ส่งจ่ายหรือผู้สลักหลังให้รู้ก่อนก็พอแล้ว ผู้ส่งจ่ายหรือผู้สลักหลังจะยินยอมหรือปฏิเสธก็ไม่มีความผิดใดๆ เพราะผู้ส่งจ่ายและผู้สลักหลังมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบตามจำนวนเงินตามตัวแลกเงินสำหรับส่วนที่ผู้จ่ายไม่รับรองตามมาตรา 914 ซึ่งผู้ทรงมีสิทธิไล่เบี้ยลูกหนี้คนอื่นๆ ก่อนถึงกำหนดใช้เงินได้ หากมีการทำคำคัดค้านและปฏิบัติตามวิธีการในข้อ ไม่รับรองครบถ้วนแล้ว ในทางกลับกันหากผู้ทรงรับการรับรองเพียงบางส่วนโดยไม่บอกกล่าวให้ผู้ส่งจ่ายและผู้สลักหลังทราบ ผู้ส่งจ่ายและผู้สลักหลังคงไม่อาจทราบได้ว่าผู้จ่ายได้รับรองที่จะใช้เงินแต่เพียงบางส่วน อันเป็นการตกลงที่เปลี่ยนแปลงไปจากคำสั่งของผู้ส่งจ่ายและผู้สลักหลัง จึงต้องแจ้งให้บุคคลดังกล่าวทราบ เมื่อเป็นเช่นนี้ส่วนที่มีการรับรองจึงผูกพันผู้รับรอง แต่ส่วนที่ไม่มีการรับรองนั้นก็ถือว่าเป็นตัวแลกเงินขาดความเชื่อถือ นอกจากนี้เมื่อผู้ส่งจ่ายซึ่งเป็นผู้ให้กำเนิดตัวแลกเงินได้เขียนข้อความให้คิดดอกเบี้ยลงไว้ในตัวแลกเงินนั้น แม้จะกำหนดอัตราดอกเบี้ยเกินกว่าร้อยละ 15 ต่อปี ซึ่งขัดต่อพระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา พ.ศ. 2475 ก็ตาม ผู้รับรองก็ยังคงต้องรับผิดชอบในอัตราดอกเบี้ยที่ผู้ส่งจ่ายกำหนด ทั้งนี้ เพราะหากเป็นกรณีที่ผู้ส่งจ่ายยินยอมเสียดอกเบี้ยโดยความสมัครใจประกอบกับการออกตัวแลกเงินให้แก่กันนั้นไม่ใช่เป็นการออกเพื่อการชำระหนี้กู้ยืมเงินก็ไม่ตกอยู่ในบังคับของพระราชบัญญัติดังกล่าว แต่หากเป็นกรณีที่ผู้ส่งจ่ายตัวแลกเงินเพียงแต่เขียนข้อความระบุให้คิดดอกเบี้ย แต่ไม่ได้กำหนดอัตราดอกเบี้ย ดังนี้ก็ต้องคิดดอกเบี้ยในอัตราร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปีตามมาตรา 7

5.2 ข้อเสนอแนะ

เมื่อได้ศึกษาวิเคราะห์บทบัญญัติที่เกี่ยวกับการรับรองตัวแลกเงินที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว เพื่อให้บทบัญญัติของกฎหมายมีความชัดเจนขึ้น และเพื่อการนำบทบัญญัตินี้ไปปรับใช้กับประเด็นพิพาทแห่งคดีเกี่ยวกับการรับรองตัวแลกเงินเป็นไปอย่างถูกต้องตามเจตนารมณ์แล้ว ผู้เขียนขอเสนอแนะเป็นสองกรณีด้วยกัน กล่าวคือกรณีที่จำเป็นต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติที่มีอยู่เพื่อให้มีความชัดเจนสมบูรณ์ไม่เกิดการโต้แย้งขึ้นกรณีหนึ่ง และกรณีที่ควรทำความเข้าใจถึงการแปลความบทกฎหมายให้ถูกต้องตรงตามเจตนารมณ์ที่บัญญัติขึ้นเพื่อจะได้นำบทบัญญัตินี้ไปปรับบังคับใช้ได้อย่างถูกต้องเป็นไปในแนวเดียวกันอีกกรณีหนึ่ง โดยขอเสนอแนะตามลำดับ ดังนี้

1. กรณีที่ต้องการปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติกฎหมายเรื่องการรับรองให้มีความชัดเจน
สมบูรณ์ ได้แก่ กรณีที่ผู้ทรงยอมรับเอาคำรับรองเพียงบางส่วนตามบทบัญญัติมาตรา 936 วรรคสอง บัญญัติว่า “ถ้าผู้ทรงรับคำรับรองเบี่ยงบ่าย และผู้สั่งจ่ายหรือผู้สลักหลังมิได้ให้อำนาจแก่ผู้ทรงโดย แสดงออกชัดหรือโดยปริยายให้รับเอาคำรับรองเบี่ยงบ่ายเช่นนั้นก็ดี หรือ ไม่ยินยอมด้วยในภายหลัง ก็ดี ท่านว่าผู้สั่งจ่ายหรือผู้สลักหลังนั้นๆ ย่อมหลุดพ้นจากความรับผิดชอบตามตัวเงินนั้น ผู้เขียนเห็นว่า ควรตัดข้อความในมาตรา 936 วรรคสองตอนท้ายความว่า “..... แต่บทบัญญัติทั้งนี้ท่านมิให้ใช้ไป ถึงการรับรองแต่บางส่วนซึ่งได้บอกกล่าวก่อนแล้วโดยชอบ” ออก ฉะนั้นบทบัญญัติมาตรา 936 วรรคสอง จึงเป็นว่า “ถ้าผู้ทรงรับคำรับรองเบี่ยงบ่าย และผู้สั่งจ่ายหรือผู้สลักหลังมิได้ให้อำนาจแก่ ผู้ทรงโดยแสดงออกชัดหรือโดยปริยายให้รับเอาคำรับรองเบี่ยงบ่ายเช่นนั้นก็ดี หรือ ไม่ยินยอมด้วย ในภายหลังก็ดี ท่านว่าผู้สั่งจ่ายหรือผู้สลักหลังนั้นๆ ย่อมหลุดพ้นจากความรับผิดชอบตามตัวเงินนั้น” เหตุผลที่ผู้เขียนเสนอขอตัดข้อความดังกล่าวนี้ เพราะเมื่อผู้สั่งจ่ายได้ออกตั๋วแลกเงินสั่งให้ผู้จ่าย จ่ายเงินแก่ผู้รับเงิน (ผู้ทรง) ย่อมมีลักษณะเป็นการให้สัญญาต่อผู้รับเงิน (ผู้ทรง) ว่าตั๋วแลกเงินนั้น หากผู้ทรงนำตั๋วไปยื่นให้ผู้จ่ายทำการรับรอง ผู้จ่ายจะรับรองการจ่ายเงินให้ ซึ่งถ้าหากต่อมาตั๋วแลก เงินนั้นต้องขาดความเชื่อถือลงเพราะผู้จ่ายไม่ยอมรับรองตามความในมาตรา 959 ข(1) ตนเองจะ เป็นผู้ใช้เงินให้แก่ผู้ทรง ทั้งนี้เป็นไปตามมาตรา 914 ด้วยเหตุนี้ เมื่อผู้จ่ายมีหน้าที่ทำตามคำสั่งของผู้สั่งจ่าย สิทธิของผู้จ่ายในการทำคำรับรองจึงมีเพียง 2 กรณีเท่านั้นคือทำการรับรองเต็มจำนวน หรือ ไม่รับรองเลย เมื่อผู้รับรองทำการรับรองเพียงบางส่วนจึงถือเป็นการเปลี่ยนแปลงคำสั่งของผู้สั่งจ่าย การบอกกล่าวการยอมรับเอาการรับรองบางส่วนจึงควรต้องยึดผู้สั่งจ่ายเป็นหลัก ผู้สั่งจ่าย จึงควรให้ความยินยอมถึงการเปลี่ยนแปลงคำสั่งของตนนั้นด้วย

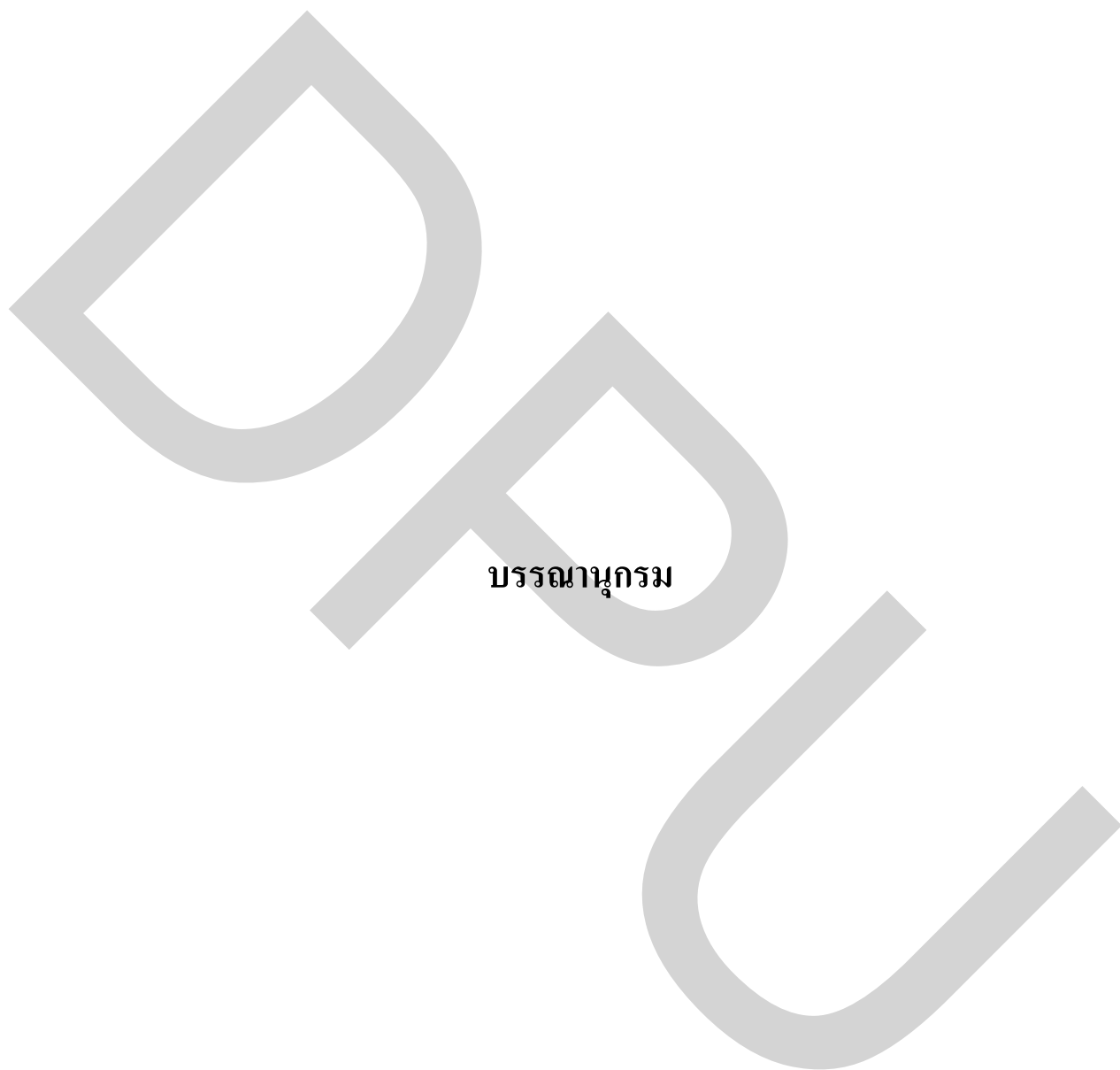
2. กรณีที่ต้องทำความเข้าใจถึงการแปลความบทกฎหมายให้ถูกต้องตรงตาม
เจตนารมณ์ของบทบัญญัติดังกล่าว เพื่อการนำมาปรับใช้กับปัญหาเรื่องการรับรองตั๋วแลกเงินจักได้
เป็นไปในแนวเดียวกัน ได้แก่กรณี

1) กรณีผู้จ่ายเงินตามตั๋วแลกเงินเป็นนิติบุคคล และผู้แทนนิติบุคคลนั้น ได้ลงลายมือ ชื่อเข้ารับรองตั๋วแลกเงิน จำต้องมีการเขียนแถลงทำการแทนลงไว้ด้วยหรือไม่ ในข้อนี้ผู้เขียนเห็นว่า การลงลายมือชื่อแทนผู้อื่นในตัวเงินนี้ หากเป็นการลงลายมือชื่อในฐานะตัวแทน ประมวลกฎหมาย แห่งและพาณิชย์มาตรา 901 วางหลักไว้ว่า ตัวแทนที่ลงลายมือชื่อของตนในตัวแลกเงินในฐานะที่ เข้ามาเป็นคู่สัญญาแทนตัวการ หากได้เขียนแถลงว่ากระทำการแทนผู้ใดบนตั๋วแลกเงินแล้ว ตัวแทน นั้นจะหลุดพ้นจากความรับผิดชอบเนื่องความแห่งตั๋วแลกเงินฉบับที่ตนเองได้ลงลายมือชื่อ แต่ถ้า ตัวแทนไม่ได้เขียนแถลงข้อความให้มีความหมายดังกล่าว ตัวแทนก็ต้องมีความรับผิดชอบเนื่องความ แห่งตั๋วแลกเงินเป็นส่วนตัว จากหลักมาตรา 901 นี้ จึงสามารถกำหนดถึงความรับผิดชอบของผู้ลงลายมือ

ชื่อในตัวแลกเงินในฐานะตัวแทนได้ว่า ตัวแทนนั้นจะต้องรับผิดชอบเพื่อความแห่งตัวแลกเงินนั้น ก็ต่อเมื่อไม่ได้ทำการเขียนแถลงว่ากระทำการแทนผู้ใด แต่หากตัวแทนนั้นได้เขียนแถลงไว้อย่างชัดเจนแล้วในตัวเงินว่าได้กระทำการแทนใครในการนี้ตัวแทนนั้นก็หลุดพ้นจากความรับผิดชอบเพื่อความแห่งตัวเงินนั้น

อย่างไรก็ตามเป็นที่ยอมรับว่า หลักในมาตรา 901 ใช้บังคับเฉพาะกับการลงลายมือชื่อของตัวแทนในตัวเงินเท่านั้น การลงลายมือชื่อในฐานะผู้แทนนิติบุคคลซึ่งได้แสดงเจตนาและกระทำการในนามของนิติบุคคล ไม่อยู่ในบังคับของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 901 แต่อยู่ในบังคับของมาตรา 70 วรรคสอง ที่ว่า “ความประสงค์ของนิติบุคคลย่อมแสดงออกโดยผู้แทนของนิติบุคคล” ดังนั้น เมื่อผู้แทนนิติบุคคลลงลายมือชื่อและประทับตราสำคัญของนิติบุคคลลงในตัวเงิน แม้จะมีได้มีการเขียนข้อความแถลงว่ากระทำการแทนนิติบุคคล ผู้แทนนิติบุคคลก็ไม่ต้องรับผิดชอบเพื่อความนั้นเป็นส่วนตัว เพราะตามกฎหมายถือว่าตัวแลกเงินดังกล่าวนิติบุคคลเป็นผู้ลงลายมือชื่อไว้ด้วยตนเองโดยตรง แต่อย่างไรก็ดีการลงลายมือชื่อในตัวแลกเงินดังกล่าวผู้แทนนิติบุคคลจะต้องกระทำอยู่ภายในขอบแห่งอำนาจหน้าที่ หรือวัตถุประสงค์ของนิติบุคคล ดังได้บัญญัติ หรือกำหนดไว้ในกฎหมาย ข้อบังคับ หรือตราสารจัดตั้งตามมาตรา 66 ด้วย จึงจะทำให้ผู้แทนนิติบุคคลหลุดพ้นจากความรับผิดชอบเพื่อความแห่งตัวแลกเงินนั้น (คำพิพากษาฎีกาที่ 778/2536 และที่ 5998/2537)

2) กรณีการเข้ารับรองตัวแลกเงินเป็นสำรับที่ออกเพื่อประกอบการชำระหนี้ตามสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศ ถือเป็นวิธีการหนึ่งที่ทำให้ผู้ขายสินค้าเกิดความมั่นใจว่าตัวแลกเงินเป็นสำรับที่ฝ่ายผู้ซื้อ หรือธนาคารตัวแทนของผู้ซื้อได้ออกมานั้น ตนจะได้รับการชำระหนี้แน่นอน แม้การออกตัวแลกเงินเป็นสำรับจะได้ออกมาเพื่อใช้เป็นเอกสารประกอบเลตเตอร์ออฟเครดิตทางการค้าเพื่อการชำระหนี้ตามสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศ แต่หลักเกณฑ์ วิธีการรับรอง รวมถึงผลของการเข้ารับรองตัวแลกเงินเป็นสำรับดังที่ใช้อยู่ในเรื่องตัวแลกเงินเป็นสำรับยังคงใช้หลักการเดียวกันทั้งสิ้น ไม่ว่าตัวแลกเงินเป็นสำรับนั้นจะได้ออกเพื่อความมุ่งหมายใดก็ตาม

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- กตพล (โสภณ) อรรถพิศาลโสภณ. (2526). คำอธิบายกฎหมายตัวเงินและบัญชีเดินสะพัด. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จิตติ ติงศรัทธี. (2533). กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย บัญชีเดินสะพัดและตัวเงิน. กรุงเทพมหานคร: ประกายพริก.
- เจริญ เจษฎาวัดย์. (2549). หนังสือชุดความรู้เกี่ยวกับประเพณีปฏิบัติของธนาคาร. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พอดี จำกัด.
- เฉลิม ขงบุญเกิด. (2509). ตัวแลกเปลี่ยน. กรุงเทพมหานคร: รวมสาส์น.
- ชวลิต อรรถศาสตร์. (2553). คำอธิบายกฎหมายการค้าระหว่างประเทศ (คู่มือการศึกษาวิชากฎหมายการค้าระหว่างประเทศ). กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งนิติบัณฑิตยสภากรุงเทพมหานคร.
- เดชา ศิริเจริญ. (2550). กฎหมายธุรกิจ ว่าด้วยตัวเงิน ห้างหุ้นส่วนจำกัด และบริษัท. กรุงเทพมหานคร: สามดีการพิมพ์.
- ธนาคาร โคมลวานิช. (2554). คำอธิบายกฎหมายตัวเงิน. กรุงเทพมหานคร: สุตรไพศาล.
- นิคม ทั้งสุวรรณ. (2531). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย ตัวเงินพร้อมด้วยความรับผิดชอบที่เกิดจากการใช้เช็ค. กรุงเทพมหานคร: นิติบรรณการ.
- ประทีป เฉลิมภัทรกุล. (2551). คำอธิบายตัวเงิน บัญชีเดินสะพัด. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน
- ประกาศน์ อวยชัย. (2522). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย ตัวเงิน บัญชีเดินสะพัดรวมทั้งความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พระยามานวราชเสวี. (2533). ธรรมเนียมที่มาของกฎหมายในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1-5. กรุงเทพมหานคร.
- ไพจิตร ปุญญพันธุ์. (2554). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะจัดการงานนอกสั่ง และลามิควรได้. กรุงเทพมหานคร: นิติบรรณการ
- ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์. (2554). คำอธิบายกฎหมายลักษณะตัวเงิน. กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม.

- ภูมิ โชคเหมาะ. (2555). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะตัวเงินและบัญชีเดินสะพัด*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2531). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525*. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์.
- วารี นาสกุล. (2554). *ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยละเมิด จัดการงานนอกสั่ง และลามิควรได้*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สนิท สนั่นศิลป์. (2543). *คำอธิบายหลักกฎหมายลักษณะตัวเงิน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3*. กรุงเทพมหานคร: สุตรไพศาล
- สมชาย บำรุงทรัพย์ และณัฐวิภา โนมิตต์ดิบุณย์. (2548). *รวมกฎหมายเศรษฐกิจ*. กรุงเทพมหานคร: สกายบุ๊กส์
- สหชน รัตนไพจิตร. (2526). *เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่องกฎหมายเกี่ยวกับตัวแลกเปลี่ยน* *ตัวสัญญาใช้เงินและเช็ค. ณ ห้องประชุมคณะนิติศาสตร์ ห้อง 112 วันเสาร์ที่ 2 เมษายน 2526 จัดทำโดย ศูนย์นิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. รวมบทความเกี่ยวกับกฎหมายตัวเงิน. หน้า 109.*
- สหชน รัตนไพจิตร. (2548). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย ตัวเงิน*. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน
- เสนีย์ ปราโมช. (2482). *บันทึกท้ายคำพิพากษากฎีกาที่ 758/2482. คำพิพากษากฎีกาที่ 2482*. กรุงเทพมหานคร: เนติบัณฑิตยสภา.
- เสนีย์ ปราโมช. (2498). *คำอธิบายกฎหมายตัวเงิน*. กรุงเทพมหานคร: ผดุงศึกษานูรพา.
- เสนีย์ ปราโมช. (2518). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ว่าด้วยตัวเงิน*. กรุงเทพมหานคร: นิติบรรณการ.
- เสาวนีย์ อัสวโรจน์ และสหชน รัตนไพจิตร. (2555). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรียงมาตรา ว่าด้วยตัวเงิน บรรพ 3 มาตรา 898-1011 เล่ม 1*. กรุงเทพมหานคร: กองทุนศาสตราจารย์จิตติ ดิงศภัทย์.
- เสาวนีย์ อัสวโรจน์. (2544). *การโอนสิทธิตามตัวเงิน: ศึกษาในเชิงประวัติศาสตร์และพัฒนาการของกฎหมาย*. กรุงเทพมหานคร.
- เสาวนีย์ อัสวโรจน์. (2548). *คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวเงิน*. กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม.
- โสภณ รัตนากร. (2551). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หุ่นส่วน บริษัท*. กรุงเทพมหานคร: นิติบรรณการ.

หลวงธรรมบุญอุทิศ. (2477). คำบรรยายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยบัญชีเดินสะพัด ตัวเงิน
ประกันภัย. กรุงเทพมหานคร: กาญจนพิมพ์ดีด.

หลวงสารนัยประสาน. (2499). พัฒนาการศึกษากฎหมายในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร:
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อรพรรณ พันธ์พัฒนา. (2545). การพาณิชย์ทางอิเล็กทรอนิกส์ E-Commerce. กรุงเทพมหานคร:
นิติธรรม.

อัมพร ณะแก้วทุ่ง. (2548). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย ตัวเงิน.
กรุงเทพมหานคร: นิติบรรณการ.

บทความ

กำชัย จงจักรพันธ์. (2543, กันยายน – ธันวาคม). “ความผูกพันของธนาคารและผู้รับประโยชน์ตาม
สัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิต.” *คู่มือ*, 3 (47). หน้า 5.

ธานินทร์ กรัยวิเชียร. (2517, พฤษภาคม). “อิทธิพลของกฎหมายอังกฤษในระบบกฎหมายไทย.”
วารสารกฎหมาย คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 1 (2). หน้า 11.

ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์. (2521). “ดอกเบี้ยในตัวเงิน.” *วารสารบัณฑิตยศาสตร์*, 35 (3). หน้า 518.

อาวุธ โพธิ์เล็ก. (2549, ธันวาคม). “ตัวแลกเปลี่ยนในทางการค้าระหว่างประเทศ (ตอนจบ).” *ธรรมนิติ*.
หน้า 303.

วิทยานิพนธ์

กฤษยาณี รัตนชัยชาญ. (2547). การชำระราคาในการซื้อขายระหว่างประเทศ โดยวิธีการเรียกเก็บ
เงินตามตัวแลกเปลี่ยน (สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพมหานคร:
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เจนจิรา บินฮิรั. (2546). ปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับตัวแลกเปลี่ยนเป็นสำรับ (วิทยานิพนธ์ปริญญา
โทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

บุญเลิศ สีวันนา. (2553). ปัญหาเกี่ยวกับการลงลายมือชื่อในตัวเงิน: ศึกษากรณีการลงลายมือชื่อของ
ผู้แทนนิติบุคคล (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัย
ธุรกิจบัณฑิต.

- พนิตนาฎ เกิดจำรูญ. (2546). ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการลงลายมือชื่อในตัวเงิน (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมทรง สัทธาภาคคุณ. (2549). การใช้ตัวแลกเงินในการระดมเงินผ่านธนาคารพาณิชย์ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมพงษ์ คงเจริญ. (2547). การสลักหลังตัวเงินที่ขาดความเชื่อถือ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุมิตรา ชื่นชมชาติ. (2537). การทำคำค้ำค้ำเงิน (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสาวนีย์ อัสวโรจน์. (2544). การโอนสิทธิในตัวเงิน: ศึกษาในเชิงประวัติศาสตร์และพัฒนาการของกฎหมาย (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อุรัสวี เทพกุล. (2553). การทำคำค้ำค้ำกรณีผู้จ่ายไม่รับรองตัวแลกเงิน (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

กฎหมาย

- คำพิพากษาฎีกาที่ 193/2536.
 คำพิพากษาฎีกาที่ 330/2480.
 คำพิพากษาฎีกาที่ 335/2509.
 คำพิพากษาฎีกาที่ 359/2511.
 คำพิพากษาฎีกาที่ 359/2511.
 คำพิพากษาฎีกาที่ 399/2511.
 คำพิพากษาฎีกาที่ 628/2505.
 คำพิพากษาฎีกาที่ 787-788/2506.
 คำพิพากษาฎีกาที่ 799/2510 และที่ 475/2514.
 คำพิพากษาฎีกาที่ 799/2510, 475/2514 และที่ 1735/2520.
 คำพิพากษาฎีกาที่ 833/2523.
 คำพิพากษาฎีกาที่ 1009/2524, 2144/2525 และที่ 457/2543.
 คำพิพากษาฎีกาที่ 1732/2517.
 คำพิพากษาฎีกาที่ 1751/2515.

คำพิพากษาฎีกาที่ 2109/2543.

คำพิพากษาฎีกาที่ 3238/2533.

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง.

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์.

กฎหมายประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส.

พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544.

ภาษาต่างประเทศ

BOOKS

A.G.Guest (1998). *Chalmers and Guest on Bills Exchange, Cheques and Promissory Notes*.

London: Sweet& Maxwell.

Charles M. Weber (1982). *Commercial Paper in a Nutshell*. St. Paul, Minnesota: West

Publishing.

Frank R. Ryder (1988). *Byles on Bills of Exchange*. London: Sweet& Maxwell.

Halsbury's Laws of England 3rd edition, vol 3.

James Mcloughlin. *Introduction to Negotiable Instruments*. pp. 38-39.

Lowe Robert (1983). *Commercial Law*.

M.D. Chalmers. (n.d.). *A Digest of the law of Bills of Exchange Promissory Notes, Cheques, and*

Negotiable Securities (9th ed). London: Stevens & Sons, Limited.

Melville M. Bigelow. (n.d.). *The Law of Bills, Notes, and Checks*.

Philip Raworth (2005). *The French Commercial Code in English*. Oceana Publications, Inc.,

Dobbs Ferry, New York.

ELECTRONIC SOURCE

Bills of Exchange Act 1882, Retrieved October 13, 2012, from

<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/Vict/45-46/61>

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ นามสกุล นางสาวกาญจนา นันทศิริวิฑูโร
วัน เดือน ปี เกิด 1 พฤศจิกายน 2525
ที่อยู่ 254/18 ซอย จรัญสนิทวงศ์ 30 ถนน จรัญสนิทวงศ์ แขวงบ้านช่างหล่อ
 เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร 10700
วุฒิการศึกษา พ.ศ. 2548 นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
 พ.ศ. 2553 เนติบัณฑิตไทย สมัยที่ 63
ตำแหน่งและสถานที่ทำงานปัจจุบัน ทนายความ สำนักงาน คำนวน ชโลปถัมภ์ ทนายความ